Міністерство освіти і науки України
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)
Варненський вільний університет Чорноризця Храбра (Болгарія)
Гентський університет (Бельгія)
Сучавський університет ім. Штефана чел Маре (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Україна)
Київський національний університет будівництва і архітектури (Україна)
Сумський державний університет (Україна)
Сумський національний аграрний університет (Україна)
Національний університет «Запорізька політехніка» (Україна)
Державна установа
«Інститут економіки та прогнозування НАН України» (Україна)
Державна установа
«Інститут демографії та проблем якості життя НАН України» (Україна)
Державна податкова інспекція у м. Полтава Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області (Україна)
Полтавське територіальне відділення Всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України» (Україна)
Торгово-промислова палата України (Україна)

ЗБІРНИК
ІІ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ»

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

06 червня 2024 року

ПОЛТАВА

Ministry of Education and Science of Ukraine
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
Educational and Research Institute of Finance, Economy, Management and Law (Ukraine)
Varna Free University «Chernorizets Hrabar» (Bulgaria)
Ghent University (Belgium)
Stefan cel Mare University of Suceava (Romania)
The International Research Education & Training Center (Estonia)
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine)
Kyiv National University of Construction and Architecture (Ukraine)
Sumy State University (Ukraine)
Sumy National Agrarian University (Ukraine)
National University «Zaporizhzhia Polytechnic» (Ukraine)
Public Institution «Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Ukraine)
Public Institution «Institute for Demography and Quality of Life Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Ukraine)
State Tax Service in Poltava of the Main Directorate of the State Tax Service in Poltava Region (Ukraine)
Poltava Territorial Branch of the All-Ukrainian Professional NGO «Union of Auditors of Ukraine» (Ukraine)
Ukrainian Chamber of Commerce and Industry (Ukraine)

COLLECTION

II International Scientific and Practical Internet Conference

«SUSTAINABLE DEVELOPMENT: CHALLENGES AND THREATS IN CONDITIONS OF MODERN REALITIES»

June 06, 2024

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

Poltava

УДК 330.34-021.87”363”:342.77
С 76

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Національного університету імені Юрія Кондратюка заборонено

Редакційна колегія:
Онищенко С.В., д.е.н., професор;
Крекотень І.М., к.е.н., доцент;
Глєбова А.О., к.е.н., доцент;
Глушко А.Д., к.е.н., доцент;
Гришко В.В., д.е.н., професор;
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент;
Кулик В.А., д.е.н., професор;
Кульчій І.О., канд. держ. упр, доцент;
Пташенко Л.О., д.е.н., професор;
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент;
Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професор.

С 76 **Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій** : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 06 червня 2024 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2024. – 288 с.

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції розглянуто теоретичні, методологічні й практичні аспекти, виклики та загрози розвитку суб’єктів господарювання та держави в умовах сучасних реалій.

Досліджено теоретичні та практичні аспекти співпраці влади, менеджменту підприємства та громадських інституцій у контексті цілей сталого розвитку. Визначено проблеми та перспективи стабілізації фінансової системи як умова євроінтеграції України. Висвітлено сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної економічної діяльності України. Досліджено особливості бухгалтерського обліку, аудиту, контролю й оподаткування суб’єктів господарювання в умовах сучасних реалій, а також окреслено перспективи соціально-економічного розвитку країни в контексті євроінтеграції.

Збірник розраховано на фахівців із фінансів, економіки та менеджменту, працівників органів державної влади й місцевого самоврядування, науковців, викладачів, аспірантів і студентів.

УДК 330.34-021.87”363”:342.77
С 76

Матеріали друкуються мовою оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори

© Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ISBN 978-966-616-186-7

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СПІВПРАЦІ ВЛАДИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гришко В.В., д.е.н., професор; Глєбова А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 23

Комеліна О.В., д.е.н., професор; Логвиненко Л.С., здобувач вищої освіти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД 24

Герасименко Ю.С., д.е.н., доцент
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (м. Біла Церква, Україна)
КЛЮЧОВА РОЛЬ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ 25

Жукова Л.М., д.е.н., доцент; Муравченко В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 27

Bankova I.T., Doctor of Administration and Management, Associate Professor
Varna Free University «Chernorizets Hrabar» (Varna, Bulgaria)
REGULATORY CONDITIONS FOR OVERCOMING DISSONANCES IN TERRITORIAL DEVELOPMENT PLANNING 29

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Chayka V.S., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
ORGANIZATION OF LOGISTICS ACTIVITIES AT THE ENTERPRISE 30

Alina Chaikina, PhD in Economics, Associate Professor; Yelyzaveta Kalashnyk, student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
Marius Dumitraş, student
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)
THEORETICAL BASIS OF THE SOCIAL RESPONSIBILITY IMPLEMENTATION AS A FACTOR OF THE ENTERPRISE'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT 32

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Len U.V., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
LOGISTICS CONTROLLING: HOW TO ENSURE LOGISTICS MANAGEMENT OBJECTIVES ARE MET 34

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Rabokul K.R., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
HOW TO SUCCEED WITH PLANNING IN MANAGEMENT 36

Андрущенко С.М., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 38

Биба В.В., к.т.н., доцент; Золотарьова А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Dr. Javier Arnaut, Head of Department of Arctic Social Science & Economics
(University of Greenland / Ilisimatusarfik, Nuuk, Greenland)
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА 39

Бехтер О.С., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ 41

Биба В.В., к.т.н., доцент; Лимар К.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЛЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ 42

Бровко Р.О., Даниленко А.Ю., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СПІВПРАЦЯ БІЗНЕСУ І ГРОМАД В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 43

Биба В.В., к.т.н., доцент; Пантюх В.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО РИНКУ 44

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Васєв П.Д., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА 46

Віт Є.С., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ З КЛІЄНТАМИ (CRM) 48

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Владіміров А.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ 49

Кандзюба І.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ МІЖ ДЕРЖАВОЮ, БІЗНЕСОМ ТА ГРОМАДСЬКИМ СЕКТОРОМ 51

Глєбова А.О., к.е.н., доцент; Богомаз О.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 52

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Кравченко О.М., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА 53

Гридін Д.О., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СПІВРОБІТНИКІВ У УМОВАХ ЗМІН 55

Закревський А.А., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ДЕКАРБОНІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 57

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Халімон К.Б., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ ТА ЇЇ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ 58

Зєльов Р.Я., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА 60

Іванов Ю.В., к.е.н., доцент; Іванов В.Ю., магістр
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 62

Карпенко В.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВ 63

Каландирець Я.М., магістр
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
КРЕДИТНО-ФІНАНСОВА ПРОГРАМА ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДЕРЖАВОЮ: ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ 65

Кондратьєва Г.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКЛИКИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 67

Корунський В.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Базарбек Аміна, студент
Євразійський національний університет імені Л. М. Гумільова (Астана, Казахстан)
СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ 69

Крамаренко С. І., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ 71

Кліновський Е.В., Коробка М.В., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ 4 ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ЯКІСНА ОСВІТА» 72

Курбатов В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛІ 11 «СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ І ГРОМАД» В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 74

Кулікова В.В., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
АНАЛІЗ КЕЙСІВ З ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ КОРПОРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДТРИМКИ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ 75

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Середа Р.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ МЕНЕДЖЕРІВ В УМОВАХ ЗМІН 77

Лагутін М.М., Суденко О.І., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛІ 12 СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО» В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 78

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Туник Д.Б., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ 79

Лубенець В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 81

Лоза А.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СВІТОВИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 82

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Шолух М.Р., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ 83

Ляшко В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0 85

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Бич В.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 86

Мілютін Д.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Golban Iulian, student
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 88

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Іванись О.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОГО КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 90

Муха В.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА 92

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Самара А.А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 93

Нагай Д.Р., Сохань Т.Д., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В КОМПАНІЇ 94

Нетяга В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 96

Нестеренко В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ 97

Полтавець Р.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ DIGITAL-МАРКЕТИНГОМ ПІДПРИЄМСТВА 99

Похідня Б.А., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ 100

Поченікіна М.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ 101

Пигида А.С., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ МЕНЕДЖМЕНТУ НА ІНТЕГРАЦІЮ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ (IOT) У БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ 103

Пенігіна В.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 104

Різник В.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА 105

Рудов І.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
НЕЛІНІЙНІ ОПТИМІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ 107

Солових Є.М., к.п.н., доцент
Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна (м. Харків, Україна)
ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 109

Суденко О.І., Мартиненко О.С., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ГРОМАДИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ 110

Тертиченко О.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 111

Усик В.Є., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МЕТОДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 113

Федорченко С.В., Фірсунін О.О., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 115

Чайкіна А.О., к.е.н., доцент; Груба В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ З АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО РОБОЧОГО СЕРЕДОВИЩА 117

Харченко Ю.А., к.т.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ 118

Христенко О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Мірошниченко Є.Ю., студентка
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ BPM (BUSINESS PERFORMANCE MANAGEMENT) У СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА 119

Чайкіна А.О., к.е.н., доцент; Пікалов О.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0 121

Шкурін М.М., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: СИНЕРГІЯ ВЛАДИ ТА САМОВРЯДУВАННЯ 122

Юдічева О.П., к.т.н., доцент
Київський національний університет будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ 124

СЕКЦІЯ 2
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Онищенко С.В., д.е.н., професор, директор ННІ ФЕУП;
Бережна А.Ю., к.е.н., доцент, головний бухгалтер;
Філонич О.М., к.е.н., доцент, перший проректор-проректор з науково-педагогічної роботи
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ФІНАНСУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ (СУСПІЛЬНИХ) ПОСЛУГ 127

Варналій З.С., д.е.н., професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)
Варналій Д.З., магістр зі спеціальності «Банківської справа»
Проектний менеджер EPAM (м. Київ, Україна)
ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 133

Єгоричева С.Б., д.е.н, професор; Вовченко О.С., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФФБ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ЖИТЛА В УКРАЇНІ 135

Птащенко Л.О., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Ісазаде Наміг Агагейдар Огли, доктор філософії, асоційований професор
засновник Міжнародного науково-освітнього та навчального центру, (м. Таллін, Естонія)
Зельов Р., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ДОСВІД АЗЕРБАЙДЖАНУ 137

Самойлик Ю.В., д.е.н., професор
Полтавський державний аграрний університет
Свистун Л.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Свистун М.А., студент спеціальності 051 Економіка,
Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава, Україна)
НОВІ ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ 139

Бєлов О.В., к.е.н.
ІСЕІ (м. Полтава, Україна)
Свистун Л.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК СФЕРИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ 141

Власюк Р.С., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ 142

Вовченко О.С., к.е.н., доцент; Шевченко Т.К., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАТИВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ 144

Hlushko A.D., PhD in Economics, Associate Professor; Andriiets T.R., master student
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"
(Poltava, Ukraine)
EU EXPERIENCE IN USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO ENSURE FINANCIAL SYSTEM RESILIENCE 146

Дмитренко А.В., д.е.н., доцент; Ладатко Н.Ю., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 147

Коба О.В., к. т. н., доцент; Таран В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ МАЙНА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 148

Крекотень І.М., к.е.н., доцент; Кононенко С.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ЄСВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 150

Маслій О. А., к.е.н., доцент; Ткаченко А.В., студентка,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 151

Карпенко Є.А., к.е.н., доцент; Луценко А.Ю., Носенко Д.О., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 153

Левченко О.О., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН 155

Маслій О.А., к.е.н, доцент; Добропас А.В., Ковальов В.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
СТРАХОВЕ ШАХРАЙСТВО В УКРАЇНІ ЯК ВИКЛИК ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 156

Крекотень І.М, к.е.н., доцент; Педина А.О., студентка
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"
(м. Полтава, Україна)
НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 158

Маслій О.А., к.е.н., доцент; Рубан І.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 160

Крекотень І.М., к.е.н., доцент; Токар О.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ 162

Карпенко Є.А., к.е.н., доцент, Голиш В.С., студентка
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка" (м. Полтава, Україна)
РОЛЬ І МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 164

Крекотень І. М., к.е.н., доцент; Саламахо Є.С., студентка
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка" (м. Полтава, Україна)
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 166

Худолій Ю. С., к.е.н., доцент; Користова В. С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м.Полтава, Україна)
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА 168

Шейко О.М., аудитор, керівник
Полтавське територіальне відділення всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України» (м. Полтава, Україна)
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ОЦІНКИ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 170

Худолій Ю. С., к.е.н., доцент; Костиря Б.Р., Пилипенко Д.С., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 172

Оленич В.П., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 174

Пащенко А.В., Єрмоленко С.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 176

СЕКЦІЯ 3
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Мовчан Г.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК SMART CITIES У США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 178

Вождаєнко В.В., Голова комітету з розвитку туризму, культури та інновацій при Полтавській торгово-промисловій палаті, начальник відділу інновацій та розвитку Полтавської ТПП, заслужений працівник культури України, Сулим А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ 180

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Семука Г.М., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ІННОВАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО КРАЇН ЯК ОСНОВА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ 181

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Шевченко В.С., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МІЖНАРОДНА ВИСТАВКОВО-ЯРМАРКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ 182

Бакало Н. В. к.е.н. доцентка; Самойленко С.О., Мірошниченко В.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МУЗЕЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ 183

Титаренко Л.М., к.е.н., доцентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ: ВОЄННІ ВИКЛИКИ 184

Бакало Н. В. к.е.н. доцентка; Тилюк В.Д. студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ГОСТИННОСТІ 186

Безрукова Н.В., к.е.н., доцентка; Путінцева Г.К., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНАХ ЄС 187

Білоусова А.Ю., к.е.н.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МІСЦЕ СЕРВІС-ДИЗАЙНУ ТА ЛОГІСТИКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ В РОЗРОБЦІ ТУРИСТИЧНИГО ПРОДУКТУ 188

Буряк А.А., к.е.н., доцентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПРІОРИТЕТИ ОНН У НАПРЯМІ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ 190

Корольова К. М., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА КРАЇН АЗІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ 192

Маховка В.М., к.е.н., доцентка; Кузуб В.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 193

Kulikova V., Master's degree student, Smoliar N., Candidate of Sciences in Biology, Associate Professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
UNCERTAIN STRATEGIC REGION AND UKRAINE: ARCTIC - NEW OPPORTUNITIES FOR INTERACTION 194

Кушніренко Є. В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ТНК В УКРАЇНІ. ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ 196

Левченко І.В., доктор філософії
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», (м. Полтава, Україна)
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ 198

Маховка В.М., к.е.н., доцентка, Тарасенко О.Д., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ 200

Падій В.В., Пилипенко Ю.Ю., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ 201

Петрова Д.В., Очеретько Д.О. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ 203

Свічкарь В.А., к.е.н., доцент; Шостак Р.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ФІСКАЛЬНІ АСПЕКТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ 204

Сокол М.В. студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 205

СЕКЦІЯ 4
ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (в рамках освітнього модуля Проєкту Жан Моне Ерасмус+ «Реформування екологічної, енергетичної, економічної та фінансової сфер України в умовах євроінтеграції» (Project 101085182-REEEFSUEIC))

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

Венгер В.В., д.е.н., завідувач відділу секторальних прогнозів та кон'юнктури ринків
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (м.Київ, Україна)
Чижевська М.Б., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Романовська Н.І. к.е.н., доцент, науковий співробітник відділу секторальних прогнозів та кон’юнктури ринків
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (м.Київ, Україна)
ТОКЕКОНОМІКА ЯК ЕКОНОМІЧНА КОНЦЕПЦІЯ 207

Обиход Г.О., д.е.н., с.н.с.
Інститут демографії та проблеми якості життя НАН України (м. Київ, Україна)
Івасенко О.А., к.е.н., доцент; Ярмухаметова В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 209

Kseniia Chichulina, PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)
Besik Bauchadze, PhD, Academic Doctor of Business Management,
Shota Rustaveli Batumi State University (Batumi, Georgia)
THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY IN UKRAINE 211

Oleksandr Kubatko, Doctor of economic sciences, professor
Sumy State University, Sumy
Kseniia Chichulina, PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava
THE EU SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY: USEFUL EXPERIENCE FOR UKRAINE 213

Шарий Г.І., д.е.н., професор; Дубіщев В.П., д.е.н., професор; Серякова А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕНТИ 215

Шарий Г.І., д.е.н, професор; Дубіщев В.П., д.е.н, професор; Черевань К., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СУТНІСТЬ РЕНТНИХ ВІДНОСИН В СИСТЕМІ КАТЕГОРІЙ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ 216

Скрильник А.С., к.е.н., доцент, докторант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ОСНОВНІ ПЕРЕШКОДИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 218

Васюта В. Б., к.т.н., доцент; Гірбасов М.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 220

Ковальов Б.Л., к.е.н., доцент
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)
Кулакова С. Ю., к.е.н. доцент, Лугова В.Ю., Кулаков О.Ю., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БІЗНЕСУ УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ 221

Васюта В. Б., к.т.н., доцент; Крат М. О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПІДТРИМКА МАЛИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД 223

Григор'єва О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ МТГ 225

Гребцов В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 227

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Коваль А.К., Біловицька В.Є., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ 228

Івасенко О.А., к.е.н., доцент; Карпенко А.С., Інзик М.О., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ РИНКУ 230

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Сидоренко К.О., Варченко З.О., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ 232

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Кушніренко Є.В., студентка, Арендаренко М.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 233

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Крат М.О., Устименко А.Р., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ 235

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Кисіль А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МАРКЕТИНГ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 237

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Лаптєва О.С. студентка, Деркач І.О., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ 239

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Користова В.С., студенка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ 241

Красун Я.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ КРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ 242

Мирний Н.В., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ДОВОЄННИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ 244

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент, Чорновол Н.С., Горбунова М.Р., студентки.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Лактіонова С.Я., заступник начальника ДПІ, начальник відділу електронних сервісів та звітності, організації роботи ЦОП у м.Полтава
Головне Управління Державної податкової служби у Полтавській області
СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННІ ЧАСИ – ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАГРОЗИ 246

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Миргород А.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ 248

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Потькало К.О., студентка, Лисенко О.І., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ 250

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Щур-Дунець О.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Лучко А.В., аспірант
Полтавський університет економіки і торгівлі (м. Полтава, Україна)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ 252

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Міхатіло Д., Воронкова К. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПОВОЕННИЙ РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ 254

Олійник О.С., к.е.н., доцент
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Міняйленко І.В., к.е.н., доцент, Щур-Дунець О.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ НА ОСНОВІ РОЗУМНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД 256

Охріменко В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТ БАНК» 258

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Пивоваров В.О., студент, Ткаченко А.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ 260

Писаренко С.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 262

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Сергієнко Т.А., студентка, Листопад Д.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка (м. Полтава, Україна)
РИЗИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 264

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Раєвська М. О., Різник В.А., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ 265

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Степаненко О.А., магістрант, Лук‘яненко Л.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 267

Степаненко О.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ 269

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Сторчова В.А., студентка, Литовка Б.М., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ ПРИХОВАНОЇ РЕКЛАМИ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 271

Флястер О., професор, завідувач кафедри інноваційного менеджменту
Бамберзький університет імені Отто Фрідріха, (м. Бамберг, Німеччина)
Скриль В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ПРОЦЕС ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС 273

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Филипась Т.К., магістрант, Мільченко Т.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В УКРАЇНІ 275

Фірман М. А., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЕНЕРГЕТИЧНА СКЛАДОВА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ-ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 276

Хадарцев О.В., к.е.н, доцент; Кулікова В.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені ЮріяКондратюка (м. Полтава, Україна)
ПЕРЕВАГИ МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 278

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Крат М. О., Устименко А. Р., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м .Полтава, Україна)
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ОСНОВНИЙ ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА 280

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Ширмовська Т.О., студентка, Сало Д.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 282

Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 284

Щербініна С.А., к.е.н., доцент; Іщенко А.Є., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ПІДХІД 286

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СПІВПРАЦІ ВЛАДИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 352:005.21(477)(076)

Гришко В.В., д.е.н., професор; Глєбова А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Децентралізація економіки, яка відбувається останніми десятиліттями актуалізувала питання не тільки містобудівної документації, але і формування стратегічних документів, зокрема стратегій розвитку. Оскільки за останні роки відбулося багато змін щодо соціально-економічних умов господарювання, значна кількість підприємств збанкрутувала, посилилася міська міграція, значна частина сіл і селищ почали зникати, погіршилася демографічна ситуація тощо. Ці та інші фактори (глобалізація, цифровізація, COVID- 19, повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну тощо) посилили роль і значення процесу формування стратегії для розвитку громади. В цих умовах саме стратегія повинна бути не просто документом, який складається на довгостроковий період, щоб він існував, а навпаки, вона повинна бути потужним інструментом, який дозволяє вирішити низку нагальних проблем: підвищити інвестиційну привабливість території, сприяти залученню інвестицій та збереженню біорізноманіття, покращувати інфраструктуру, покращувати екологічну ситуацію у громаді, задовольняти життєвоважливі інтереси мешканців громади тощо.

У сучасних умовах стратегія розвитку громади перетворюється на головний документ, який повинен також узгодити інтереси всіх зацікавлених сторін (мешканців громади, органів самоврядування, підприємців, органів влади, держави та ін.) та організувати роботу з розробки та корегування галузевих, соціально-економічних, фінансових програм, Генерального плану, правил землекористування та забудови [1]. І також на нашу думку, заходів із реалізації Цілей сталого розвитку України, які є основою стратегії сталого розвитку до 2030 року, згідно з якою держава прагне забезпечити інноваційний розвиток економіки України на основі сталого використання природних ресурсів. Тому сучасні стратегії громад потребують удосконалення не тільки нормативно-правової основи, але і методичних підходів та інструментів, що дозволить забезпечити їх життєдіяльність та реалістичність.

Детального, ретельного та повного аналізу всіх ресурсів громади: її історії, транспортного та екологічного потенціалу, ділової активності, енергетичних ресурсів та потенціалу, демографічної ситуації, особливостей господарського комплексу території – промисловості, сільського господарства, торгівлі тощо; соціальної інфраструктури; кліматичних умов; фінансово-бюджетної ситуації та інвестиційного клімату; рівня відкритості влади, рівня довіри населення до влади тощо. Це дозволить визначити сильні сторони громади та потенційні можливості та максимально врахувати локальні особливості.

Однак, сучасні стратегії розвитку громад, які почали формуватися активно у 2022 році є здебільшого формальним документом. Розроблені та опубліковані методичні рекомендації щодо врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад у 2018 році носять рекомендаційний характер та не відображені у Методичних рекомендаціях щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів та територіальних громад (Наказ Мінрегіону від 21.12.2022 від № 265) [2].

Тому на сучасному етапі, щоб реалізувати цілі сталого розвитку важливо удосконалити методичну основу процесу розробки стратегій громад.

Список використаних джерел

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO. К. : ТОВ «Софія-А». 2012. 88 с.

2. Наказ Мінрегіону від 21.12.2022 від № 265 «Методичних рекомендаціях щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів та територіальних громад».URL: http://surl.li/ubokb.

УДК 330

Комеліна О.В., д.е.н., професор; Логвиненко Л.С., здобувач вищої освіти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Інформаційно-комунікаційні технології є не лише складовою технічного прогресу, а й ключовим елементом соціально-економічного розвитку країни в умовах цифровізації. Використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій може стати інструментом ефективного відновлення економіки України та подолання наслідків повномасштабного вторгнення росії. Отже, важливими є дослідження перспектив подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій як стратегічного інструменту зміцнення та післявоєнного відновлення економіки України.

Важливими векторами такого дослідження мають бути:

оцінювання масштабів економічних втрат України у 2022-2024 роках;

встановлення масштабів руйнації інформаційної інфраструктури для забезпечення соціально-економічної стабільності економіки країни;

організаційно-правові основи та можливості подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій з урахуванням підтримки з боку ЄС;

обґрунтування доцільності інвестиційних проектів щодо розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та успішного відновлення інфраструктури України після війни.

Україна активно рухається в напрямі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Зокрема у вересні 2022 р. стала учасником програми «Цифрова Європа», яка має реалізуватися до 2027 р. Прискоренню цифрової трансформації та відновленню економіки України сприятиме підтримка ЄС для інвестування проєктів цифрових глобальних шлюзів в рамках Програми ЄС «Connecting Europe Facility» на суму майже 6 млрд євро за декількома основними напрямами, такими як: високопродуктивний комп'ютинг, штучний інтелект та хмарні послуги, використання цифрових технологій в економіці та громадськості, цифрові навички, кібербезпека.

Крім того, у грудні 2023 р. урядом України ухвалено положення про Єдину інформаційну систему Національної програми інформатизації, яка дасть змогу прискорити впровадження цифрових технологій, створювати, модернізувати та розвивати інформаційні й інформаційно-комунікаційні системи, засоби інформатизації, а також підвищувати кіберзахист критичної інформаційної інфраструктури.

Інформаційно-комунікаційні технології слід розглядати як стратегічний інструмент управління відновленням інфраструктури України у післявоєнний період. Наприклад, це стосується розвитку ІКТ у глобальних та національних енергетичних системах, що дає змогу здійснювати організацію глобального моніторингу та визначати напрями розроблення нових

інформаційних технологій [1]. Новітні цифрові траєкторії розвитку технологій вимагають відповідної реакції організацій та переосмислення інноваційної діяльності у виробничій сфері щодо створення нових товарів і послуг, розвитку нових компетенцій персоналу [2]. Завдання післявоєнного відновлення критичної інфраструктури, зокрема транспортної, потребують розроблення та впровадження нових ІКТ, що мають зважати на результати оцінювання руйнувань та визначення пріоритетів під час її реконструкції з урахуванням соціальних наслідків [3]. Вкрай важливим завданням є поширення ІКТ в сфері освіти, охорони здоров'я, охоплення домогосподарств доступом до Інтернету тощо. Не менш необхідним є реформування системи державної статистики [4]. Такі напрями впровадження ІКТ забезпечують нову структуру держави, регіонів, підприємств та створюють нову основу стійкості для підтримки пріоритетів відновлення країни [5].

Отже, створення суспільства, заснованого на передових інформаційних технологіях, має особливе значення для збереження незалежності України, відновлення промислового потенціалу й абсолютного збереження її культурної спадщини. Інформаційні технології повинні стати основою для майбутнього відродження всіх компонентів економіки, їх використання сприятиме підвищенню ефективності і точності роботи, уможливить комунікацію та координацію дій, а також сприятиме цифровому розвитку країни в цілому. Однак, успішне використання ІКТ у даному аспекті вимагає ретельного планування, належного забезпечення інформаційної безпеки та доступності для всіх верств населення.

Список використаних джерел

1. Wang, W. et al. (2021). Information and Communication Infrastructures in Modern Wide-Area Systems. In: Haes Alhelou, H., Abdelaziz, A.Y., Siano, P. (eds) Wide Area Power Systems Stability, Protection, and Security. Power Systems. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-54275-7_3 (Дата звернення: 12.03.2024).

2. Tommaso Ciarli, Martin Kenney, Silvia Massini, Lucia Piscitello, Digital technologies, innovation, and skills: Emerging trajectories and challenges. Research Policy, 2021. ISSN 0048-7333. URL: https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104289 (Дата звернення: 12.03.2024).

3. Stergios-Aristoteles Mitoulis, Sotirios Argyroudis, Mathaios Panteli, Clemente Fuggini, Sotirios Valkaniotis, William Hynes, Igor Linkov, Conflict-resilience framework for critical infrastructure peacebuilding. Sustainable Cities and Society, 2023. ISSN 2210-6707. URL: https://doi.org/10.1016/j.scs.2023.104405 (Дата звернення: 14.03.2024).

4. Danyliuk, M., Dmytryshyn, M., & Goran, T. (2021). Informatization in Ukraine: Realities, Problems, Prospects. European Journal of Sustainable Development, 10(4), 190. URL: https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n4p190 (Дата звернення: 10.03.2024).

5. Buriak I., Nechyporenko K., Chychun V., Polianko H., Milman L. (2022). Trends in the development of management and business technology in the formation of the modern Ukrainian economy. Futurity Economics&Law, 2(4), 29–35. URL: https://doi.org/10.57125/FEL.2022.12.25.04 (Дата звернення: 08.03.2024).

УДК 331.522.4-057.86(477)(043)"366"

Герасименко Ю.С., д.е.н., доцент

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (м. Біла Церква, Україна)

КЛЮЧОВА РОЛЬ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Військові дії мають серйозний вплив на національний ринок праці, призводячи до значних коливань та змін. Невизначеність, обмеження у можливостях зайняття праці, структурні зміни та великі потоки переселенців із зон бойових дій поглиблюють проблеми у

сфері зайнятості. Навіть при поступовій адаптації економіки до нових умов, Україна стикається з високим рівнем безробіття. За даними агенції «Info Sapiens», у січні 2024 року безробіття сягнуло 17%. Проблеми використання робочої сили ще більше загострюються через поглиблення наявних дисбалансів на ринку праці. На початку 2024 року в Державній службі зайнятості було зареєстровано 96,1 тис. безробітних осіб, з яких понад 40% мають вищу освіту. У той же час було доступно 40,2 тис. вакансій. Протягом 2023 року статус безробітних мав 483,2 тис. осіб, що в порівнянні з 867,6 тис. осіб у 2022 році свідчить про певне зниження. З них у 2023 році було працевлаштовано 160,1 тис. осіб, а 32,9 тис. осіб пройшли професійне навчання. У порівнянні з 2022 роком, коли працевлаштовано було 248,8 тис. осіб, а професійне навчання пройшли 46,6 тис. осіб, можна відзначити деяке зменшення активності на ринку праці [1].

Протягом 2023 року на ринку праці спостерігалися традиційні сезонні коливання, проте серед загальних тенденцій варто відзначити значне збільшення попиту на робочу силу. Велику частину цього попиту сформували роботодавці з Київської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської та Харківської областей. Додатково, у 2023 році спостерігався значний приріст кількості вакансій у прифронтових областях країни: у Миколаївській – на 77,5%; у Чернігівській – на 57,2%; у Сумській – на 53%; у Запорізькій – на 25,9%, порівняно з показниками 2022 року [2].

У період відновлення після війни Україна буде стикатися з численними викликами, серед яких одним із найсуттєвіших є забезпечення належного рівня кваліфікованих робітників на ринку праці. Ключова роль кваліфікованих працівників в цьому контексті полягає в забезпеченні ефективного відновлення економіки, підвищенні конкурентоспроможності країни та забезпеченні сталого розвитку. Однак, відсутність достатньої кількості кваліфікованих робітників може стати серйозною перешкодою на шляху досягнення цих цілей.

Основними аспектами проблеми є:

- недостатнє навчання та підготовка;
- міграція робочої сили;
- низька привабливість професій;
- дефіцит інвестицій у розвиток людського капіталу;
- недосконаліть системи підготовки.

Розв'язання цієї проблеми вимагає комплексного підходу з впровадженням ефективних заходів з підвищення рівня освіти та навичок, створення стимулів для приваблення та збереження кваліфікованих працівників, підтримки інновацій та інвестицій у розвиток людського капіталу.

У період відновлення після війни ключова роль кваліфікованих робітників на ринку праці в Україні стає критичною для економічного зростання та сталого розвитку країни. Кваліфіковані працівники виступають каталізаторами ефективності та інновацій в різних галузях, що потребують відновлення після військових дій. Відновлення та розвиток інфраструктури є одним з найважливіших завдань після війни. Кваліфіковані робітники у будівельній сфері, інженери, архітектори та інші спеціалісти грають важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи якісне виконання робіт та впровадження новітніх технологій. Відновлення енергетичних об'єктів та промислових підприємств вимагає висококваліфікованих спеціалістів з електротехніки, механіки, автоматики та інших галузей. Їхні знання та навички допомагають у впровадженні енергоефективних технологій та оптимізації виробничих процесів.

Важливим аспектом відновлення країни є забезпечення якісної освіти та медичних послуг. Кваліфіковані вчителі, лікарі, медсестри та інші фахівці відіграють ключову роль у підготовці молодого покоління та забезпеченні медичної допомоги населенню. Крім відновлення, важливо також стимулювати інновації та розвиток нових галузей економіки. Кваліфіковані науковці, інженери та підприємці сприяють впровадженню новітніх технологій, що забезпечують конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку.

Забезпечення стабільності та соціального благополуччя також залежить від наявності кваліфікованих робітників. Вони забезпечують виробництво та послуги, необхідні для задоволення потреб населення, що сприяє підвищенню загального рівня життя та зменшенню соціальних напруг.

Кваліфіковані робітники грають ключову роль у відновленні економіки після війни. Вони володіють необхідними навичками та знаннями для відновлення інфраструктури, виробництва, транспорту та інших галузей, які постраждали внаслідок конфлікту. Їхні знання та досвід допомагають швидко та ефективно відновлювати виробництво та інфраструктуру, сприяючи зростанню економіки та зменшенню безробіття.

При цьому важливо також забезпечити кваліфікованим працівникам необхідні умови для працевлаштування та професійного розвитку після війни. Це включає навчання та підвищення кваліфікації, створення програм підтримки для постраждалих працівників, а також сприяння їхньому швидкому інтегруванню на ринок праці. Загалом, роль кваліфікованих робітників у період відновлення після війни вельми суттєва, оскільки вони відіграють ключову роль у стабілізації та розвитку економіки, а також в сприянні соціальному відновленню та підтримці сприятливого середовища для подальшого розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості. URL: https://www.dcz.gov.ua/analitics/view
2. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональний аспект. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viyny-rehionalni

УДК 338.439.02:631.57

Жукова Л.М., д.е.н., доцент; Муравченко В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Глобалізація економіки на сучасному етапі розвитку створює нові виклики для логістики. Умови розвитку сучасного світу вимагають швидкого та ефективного переміщення товарів через міжнародні кордони, що підкреслює важливість оптимізації логістичних процесів. Грамотне управління логістичною інфраструктурою безпосередньо впливає на результативність виробничих процесів та загальну ефективність господарської діяльності. Покращення логістичних процесів може значно збільшити продуктивність та ефективність виробництва, а також сприяти зниженню витрат завдяки оптимізації транспортних, складських та інших логістичних витрат.

Будь-яке підприємство має свою організаційну структуру та специфічний економічний механізм, спрямований на забезпечення взаємних інтересів товаровиробників та споживачів продукції. Логістична інфраструктура відіграє базову роль у формуванні та розвитку ринкових відносин. Особливої актуальності логістична концепція управління набуває в період кризи, коли підприємства повинні мінімізувати усі витрати, і насамперед ті, що пов’язані з рухом та зберіганням товарно-матеріальних цінностей від первинного джерела до кінцевого споживача.

Логістична інфраструктура підприємства формується його логістичною системою з урахуванням специфіки діяльності. Відповідно транспортно-логістична інфраструктура – це сукупність об’єктів та суб’єктів транспортної та логістичної інфраструктури, включаючи

матеріальні, фінансові та інформаційні потоки, що виконує функції транспортування, зберігання, розподілу товарів, а також інформаційного та правового супроводу товарних потоків [1].

Логістична інфраструктура поєднує зовнішні і внутрішні складові формуючи та регулюючи інформаційні та матеріальні потоки в середовищі функціонування логістичної системи промислового підприємства. Основні види (складові) логістичної інфраструктури включають [2]:

– виробнича складова частина логістичної інфраструктури (внутрішньовиробнича логістика) підприємства (забезпечення взаємоузгодженості виробничих процесів в системі управління конкретного підприємства («постачання – виробництво – складування – транспортування – збут»);

– інформаційно-комунікаційна складова частина (інформаційні засоби для відстеження руху потоків, засоби збирання, зберігання та передачі інформації стосовно місця розташування вантажу, сучасні засоби зв'язку та комунікацій, глобальні електронні мережі тощо);

– транспортна інфраструктура підприємств (сукупність суб'єктів транспортної логістики, що функціонують задля оптимізації вантажопотоків у логістичних ланцюгах «постачання – виробництво – збут» за критерієм мінімуму логістичних витрат; встановлено, що транспортно-логістична система включає такі підсистеми, як транспортно-постачальницька, транспортно-технологічна та транспортно-збутова);

– складсько-збутова інфраструктура (склади, вантажно-розвантажувальні термінали, логістичні центри тощо);

– контрагентська інфраструктура (забезпечує доведення виробничих запасів до підприємства або товарів до його споживачів);

– фінансово-кредитна складова частина логістичної інфраструктури забезпечує раціональне управління фінансовими потоками підприємства;

– економічне забезпечення та правове регулювання (інституційне та законодавче забезпечення, внутрішньо-нормативне регулювання логістичної діяльності підприємства);

– екологічна безпека (механізми та технології, спрямовані на захист довкілля, формування екологічної культури підприємств, вжиття заходів щодо мінімізації забруднення довкілля, реалізації на рівні підприємств програм та проєктів енерго- та ресурсозбереження).

Логістична інфраструктура організації представлена сукупністю фізичних і юридичних осіб, які створюють необхідні технічні та організаційно-економічні умови для побудови логістичною системою підприємства логістичних ланцюгів, направлених на оптимізацію параметрів фінансових та супутніх їм потоків.

Отже, у сучасному мінливому конкурентному середовищі ефективно побудована логістична інфраструктура є невід'ємною складовою успішності будь-якого виробничого підприємства. Організація її роботи повинна бути спрямована на підтримку безперервного інформаційного потоку та активізації руху матеріальних ресурсів у рамках логістичного ланцюга з урахуванням формування комплексу внутрішніх та зовнішніх інфраструктур, які через цілісну систему управління забезпечать органічну єдність та ефективне функціонування всіх логістичних потоків (матеріальних, інформаційних, фінансових, людських) з мінімальними витратами у відповідності з вимогами споживачів.

Список використаних джерел

1. Харченко М. В. Транспортно-логістична інфраструктура та її місце в соціально-економічній системі підприємств України. *Економічний простір.* 2020. № 153. С. 83-88.

2. Крикавський Є. В., Чорнописька Н. В. Логістичні системи : підручник. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2019. 286 с.

UDC 332:047

Bankova I.T., Doctor of Administration and Management, Associate Professor
Varna Free University «Chernorizets Hrabar» (Varna, Bulgaria)

REGULATORY CONDITIONS FOR OVERCOMING DISSONANCES IN TERRITORIAL DEVELOPMENT PLANNING

The problems of territorial development are complex and multidimensional, the solution of which requires the engagement of various resources, the coordination of a large number of people and institutions, the implementation of a structured strategic planning process. Therefore, integrated planning is defined as a basic principle in territorial development, which integrates economic, social, environmental and spatial planning. The construction and arrangement of the living environment, along with the priorities of economic and social criteria, are subject to the requirements for rational use and construction of the territory, as well as for efficient functioning of all its elements and systems - labor, housing, recreation, service and technical infrastructure. [1, pp. 77]. Such an understanding is the basis of the developed in Bulgaria regulatory framework for integrated planning of socio-economic development of the territory, carried out through the system of planning documents of regional development, regulated in the Regional Development Act (RDA) [4], and physical and spatial development of the territory, realized through the system of planning documents of the territorial structure, regulated in the Spatial Planning Act (SPA) [5].

Nevertheless, for the last 20 years no complex justification of the development has been achieved in Bulgaria, as evidenced by the dissonances in the system of the territorial development strategic planning. The number of legislative changes undertaken in the RDA and the Spatial Development Act do not lead to the establishment of a real functional connection between the regional and territorial development directions of the country, but to the complication and aggravation of the planning process, the results of which are not fully agreed at the various levels of government. The integration between the socio-economic and spatial planning of the territorial development is carried out on the basis of increasing the number of strategic documents. For each hierarchical level of government in Bulgaria - national, regional and local, respectively, documents are developed in three areas: strategies and plans for regional development, general and detailed plans for spatial planning, concepts for spatial development. The reasonable debate in the public space is regarding the fact that all these documents have a common/similar analytical-forecasting and even strategic part, ie. to a large extent require common resources (financial, human and information), effort and time for development, implementation and monitoring [3].

These problems are amplified by the broken link between the planning documents due to the lack of some of the units in the thus developed system of strategic documents. The regional development strategy implemented in Bulgaria since 2000 and the related documents from all levels of government are implemented without a long-term vision for spatial development - National Concept for Spatial Development was adopted only in 2013, regional plans and regional strategies for development are not developed in accordance with the prescriptions of the regional development schemes, as with small exceptions such are missing; Not in every Bulgarian municipality there are current development plans in force, due to lengthy procedures for the development and coordination of these documents. In practice, adequate territorial concentration and integration of resources, as well as achieving efficiency in regional development is impossible. Today, even theoretically, it is impossible for a state to solve all the problems in its functioning on its own, nor is it correct to expect someone else to take responsibility for solving them. If government leaders, public sector organizations and civil society are not actively and responsibly involved in tackling the complex task of building a better, safer and fairer world, the results will be volatile and unresponsive. of local and global challenges [2].

In 2020, changes in the existing legislation are a fact, which are related to the improvement of the tools for conducting the policies for territorial development. Significant changes have been made in the structure, functions and powers of the units and bodies related to the assignment,

discussion and adoption of the strategic documents, in their defined new scope and content [6]. The number of strategic documents has been reduced and a new type of norms has been regulated [4], which unite the strategic planning of regional and spatial development at all levels of government, ie. replace the need for the separate documents developed so far for the two directions - National Concept for Regional and Spatial Development, integrated territorial strategies for development of a statistical region of level 2 and plans for integrated development of municipalities. The platform for regional development management has been expanded by changing the structure of the regional development councils, which include, in addition to management and expert staff, a certain number of representatives from the administrative-territorial units that make up the respective region. The changes aim to achieve clear links and purposeful interactions between the strategic documents for a more adequate solution of specific problems in the respective territories. By combining regional and spatial development in common documents at the relevant management levels, an improved and simplified process of development, monitoring, control and evaluation, reduced administrative burden and volume of information collected and processed for the purposes of complex development would be achieved. Clarification will be provided on the loading of the territories with functions and objects at present, the needs for future expansion or limitation of the activities, in order to achieve a more even loading of the territory and more full use and protection of the potential for complex integrated territorial development.

UDC 658.8:339.178

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Chayka V.S., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

ORGANIZATION OF LOGISTICS ACTIVITIES AT THE ENTERPRISE

Logistics management is a multifaceted process that's vital to the supply chain. It involves planning, implementing, and controlling the flow of goods, services, and relevant information from their point of origin right through to the final destination. Also critical in this complex network are production management and customer service management.

All these elements interact constantly under an effective logistics management strategy with one key goal: delivering the right product to the right place at an optimum cost while exceeding customer expectations at every turn. Today more than ever before, businesses leverage strategic logistics operations in their quest for operational efficiency enhancement.

Logistics management is vital for efficient and effective supply chain operations. By optimizing transportation, warehousing, inventory control, and other logistics processes, it enables businesses to minimize costs, maximize customer satisfaction, and gain a competitive edge in the market. There are four key effective logistics management types that help accomplish that.

1. Inbound logistics. In the realm of logistics management, inbound logistics plays a pivotal role. This process centers on the efficient flow of goods and materials from suppliers to production facilities or warehouses. Activities such as transportation management, inventory control, and supplier relationship management fall under this category. With successful implementation, inbound logistics can enhance operational efficiency and customer satisfaction while driving cost savings. In essence, it's an integral part of optimizing overall supply chain performance.

2. Outbound logistics. Outbound logistics is a pivotal aspect of logistics management, focusing on transporting finished goods from a company's production facilities to the consumers. This process entails order picking, consolidation, dispatching items, and delivering products to end customers. Effective control over outbound logistics can lead to enhanced customer service and notable cost savings. Activities within this realm may encompass packaging and labeling, inventory management, transportation planning, and fostering robust customer relationships.

3. Reverse logistics. Reverse logistics is a vital aspect of supply chain management that focuses on the efficient movement of goods from customers back to sellers or manufacturers. It

involves processes such as managing returns, refurbishing or remanufacturing products, and dealing with unsold or end-of-life items. By implementing effective reverse logistics strategies, businesses can reduce waste, recover value from returned products, and improve overall supply chain efficiency. This not only benefits the company but also contributes to customer satisfaction by ensuring seamless returns processes and proper handling of returned goods.

4. Third-party logistics (3PL). Third-party logistics (3PL) is a vital component of effective logistics management. These service providers focus on managing the day-to-day operations of supply chain logistics. They handle crucial functions like transportation, warehousing, and distribution on behalf of their clients. Fourth-party logistics (4PL) is an advanced level of logistics management where a company outsources the entire supply chain management function to a strategic partner. The 4PL provider acts as an integrator, overseeing multiple 3PLs and other service providers to achieve streamlined operations, improved efficiency, and cost savings for their clients. In addition to 3PL and 4PL, there is also a growing emphasis on green logistics services that prioritize sustainability and environmental responsibility in every aspect of the logistics process. Green logistics involve incorporating environmentally friendly practices and technologies to minimize the carbon footprint, reduce waste, and conserve natural resources.

The logistics management cycle encompasses various crucial elements, including customer satisfaction and service, product handling, quantification attributes, inventory, and product turnover, information systems and technology, shipping timelines, and transit costs, as well as warehousing and stock.

Logistics management involves a lot of planning and the more steps, the better. By considering every stage of the product, its distribution and the return of materials and supplies, you're more likely to increase efficiencies and increase revenues.

The larger the operation, the more complex and difficult the logistics management. Therefore, the more you need a strong logistics management plan. To be prepared and have the best plan possible, follow the below tips:

a) Have a strong plan: Like any management, it succeeds or fails on the plan's strength. The more thorough your plan, the less you'll have to think on your feet. There will always be issues and only so many potential risks you can anticipate, but planning early and in detail can help mitigate delays and other obstructions to the clear flow of materials and supply;

b) Make a plan B: No matter how good your initial plan is, there can always be something that comes along that it cannot manage. That's why you need a contingency plan for every element of your logistics plans to respond to unforeseen problems that might arise. But it's important to also know when to give up the original plan and move on to the secondary one.

c) Hire a manager: It's critical that this process has an experienced leader who can work with a variety of different parties, all of whom are involved in the logistics of the materials and supplies. That means interpersonal skills are a must. They should also have strong industry contacts to deal with any last-minute logistics changes in suppliers, etc.

d) Automate: It goes without saying that automation is a built-in way to make workflow more efficient. They are so many processes that can be helped through task automation, from tracking to monitoring delivery to fleet and inventory management software.

e) Learn from mistakes: This goes for almost everything. You'll take missteps on your journey of managing logistics. That's a given. What's not assured is that you'll learn from those mistakes, so they don't happen again. Take time to look back on what you've done, where it worked and where it didn't, and get feedback from your team.

The purpose of logistics management is about finding more efficient and effective ways to move resources and products from conception to completion and, finally, to the customer. But the driving force of these actions is to meet customer demand and provide the best service possible to retain customers and maintain their satisfaction by meeting their product requirements.

As customers demand better service, there's a need to ship faster, more accurately and with a high level of quality. It's through logistics management that customer satisfaction is achieved. But that's not the only benefit. It also helps to create visibility in the business' supply chain. By

analyzing historical data and tracking the real-time movement of goods, logistics managers can better the flow of materials and avoid potential disruptions.

Therefore, logistics management helps drive up revenue. It improves customer service and adds to the company's good reputation and brand, which in turn creates new and more business. With more visibility into the supply chain, there's the opportunity to save costs in operations, by controlling inbound funds, keeping inventory at the right level and organizing the reverse flow of goods.

UDC 330

Alina Chaikina, PhD in Economics, Associate Professor; Yelyzaveta Kalashnyk, student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
(Poltava, Ukraine)
Marius Dumitraş, student
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)

THEORETICAL BASIS OF THE SOCIAL RESPONSIBILITY IMPLEMENTATION AS A FACTOR OF THE ENTERPRISE'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Today, most Ukrainian companies do not understand what social responsibility is, and therefore do not direct their activities in this direction, but recently, in connection with the implementation of the sustainable development concept by European countries, the attention of enterprises to this issue is growing rapidly. This topic is quite relevant now, because Ukraine is entering European markets, competition is intensifying, so the question arises of developing directions for the social responsibility implementation to ensure the sustainable development of Ukrainian enterprises, because it is not just about spontaneous charity, but about systemic activity embedded in all businesses - processes [1].

Social responsibility is a philosophical concept that defines the company's position in relation to its country, society, employees, and the environment. A modern company understands its responsibility and strives to become a company with a "human face". The company, like individual members of society, must act in a socially responsible manner and contribute to strengthening the moral foundations of society. The implementation of socially responsible strategies should focus not only on reducing and preventing the negative consequences of activities, but also on achieving economic, environmental and social effects (the so-called triple impact strategy), which can be considered as the basis for increasing the competitiveness of individual companies and the national economy in general.

The main principles of social responsibility are:

establishment of close and long-term relations with consumers, workers, suppliers and other business partners;

gaining a reputation as a reliable organization that is responsible for social and environmental issues;

customer orientation, leadership in quality, service and reliability;

speeding up the development of high-quality goods and services and shortening the terms of their promotion to the world market;

innovation, continuous improvement;

formation of a bank of qualified and motivated labor force for high productivity.

The essence of corporate social responsibility in the internal environment consists primarily in ethical relations with the company's personnel based on the observance of labor and socio-economic rights of employees and taking into account their interests, in the formation of socially acceptable prices and ensuring high quality of products and services, in compliance with laws and conscientious payment of taxes, in minimizing the ecological burden on nature, and not only in

providing one-time charitable assistance to a territorial community, a social institution or an individual [2].

Social interaction is manifested through the organization's reaction to existing generally accepted social norms and values. The organization must consider and compensate society for environmental and social losses from its activities, voluntarily undertake the solution of social problems, even if this is not required by law.

The social sensitivity of the organization is manifested in the voluntary acceptance of social obligations. In practice, this activity is expressed in a harmonious combination of the concepts of "social obligations" and "social interaction". This is the search for ways to solve social problems of both staff and society, for example, building recreation centres for staff, helping educational and health care institutions, supporting small businesses.

Quite interesting among the existing theories of defining social responsibility is the approach proposed by A. Carroll, who interprets social responsibility as a kind of "pyramid", which consists of economic, legal, ethical and discretionary (philanthropic) responsibility of the organization to society [3].

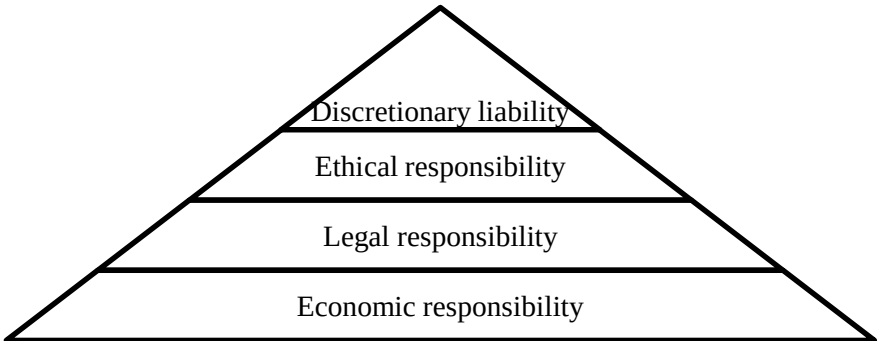

Figure1. A. Carroll's pyramid of social responsibility

At the base of A. Carroll's "pyramid" is economic responsibility, since historically companies were created as producers of goods and services, which made it possible to meet the needs of society and, accordingly, make a profit. Legal responsibility implies the need to comply with existing laws, subjecting one's economic activity to existing legal norms. Ethical responsibility requires the enterprise to act in accordance with public expectations, which are not fixed by legal norms, but are based on the existing norms of morality of interested parties. Discretionary (philanthropic) responsibility assumes that the organization will voluntarily respond to society's expectations and direct its activities to the support and development of social programs, acting in the role of a "corporate citizen".

It is also worth noting that at the current stage of the society development, the observance of economic, legal and ethical responsibility is an integral condition for ensuring the viability of enterprises, on the other hand, discretionary responsibility can really be evidence of the responsible attitude of managers and owners of enterprises to the needs of the environment in which they operate are functioning.

So, it is theoretically proven and confirmed by the practice of the world's leading companies that social responsibility can and should be considered as an important social resource of the organization, capable of forming specific advantages, ensuring sustainability of development, adequately responding to social challenges (both internal and external), transforming the latter from restrictions on benefits. It should be emphasized that social responsibility appears as an important social resource regardless of which concept of social responsibility the company adheres to.

References

1. Яблонська, І. В. Корпоративна соціальна відповідальність як напрям розвитку сучасного менеджменту. Державний університет «Житомирська політехніка». *URL: https://conf. ztu. edu. ua/wp-content/uploads/2021/01/184.pdf*

2. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.

3. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizons*, *34*(4), 39-48.

4. Чайкіна А., Маслій О., Черв'як А. Сучасні драйвери підвищення економічної безпеки країни в умовах цифрової трансформації. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №. 2 (49). С. 307-313.

UDC 658.5.012

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Len U.V., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

LOGISTICS CONTROLLING: HOW TO ENSURE LOGISTICS MANAGEMENT OBJECTIVES ARE MET

According to CLM (The Council of Logistics Management, USA), logistics is the part of a supply chain process that plans, implements and controls the efficient and effective flow and storage of goods, services and relevant information from the place of manufacture to the place of usage in order to meet customers' requirements. It is worth noting the two elements of this definition. Mainly that it refers to the popular and capacious concept of the supply chain process, suggesting a wide range of logistics' interests, and that logistics has very specific tasks: to plan, implement, and control, i.e. simply to manage the supply chain for its optimization.

The terms procurement management and logistics controlling are closely linked, as the latter is part of the overarching management task. The aim is to continuously monitor the achievement of planned values and, if necessary, to adjust them accordingly. production depths, throughput times or the scope of the range of parts in order to enable efficient processes. However, logistics controlling is also a superordinate area that aims to plan, control and coordinate all sub-areas of operational logistics.

How efficiently or economically does a company operate with regard to logistics? Logistics controlling provides answers to this question, as it involves permanently monitoring the efficiency of individual processes and identifying potential savings (including rationalization). Logistics controlling is essentially based on cost and performance accounting, based on a canon of key figures that differ from company to company.

Logistics controlling primarily assumes the role of an early warning system by focusing on the key performance indicators, which can be used to identify changes at a granular level and thus map cause-and-effect chains. Which key figures are selected, how they are defined and how their function or importance is assessed depends on the relevance of logistics processes for the company itself or the degree of organization in general [1].

Various instruments can be used to set up and implement logistics controlling. However, these are often not used individually, but are part of a toolbox that includes an ABC analysis, break-even analysis or value analysis. The guiding principle when setting up logistics controlling is always that certain costs are allocated to each individual work step. This applies not only to the sub-areas of logistics themselves, but also explicitly to interfaces between these areas - processes in sub-area A thus influence efficiency in sub-area B, which in turn can influence aspects of sub-area C.

The task of logistics controlling is therefore to monitor the functional areas of operational logistics holistically in order to identify irregularities or deviations from the norm, to present processes transparently and to be able to take measures to rectify problems or increase efficiency.

By assigning a cost value to each aspect, a better understanding of the relevance of throughput times, stock levels or general delivery readiness is also created.

Detailed tasks of controlling in logistics depend very much on the nature of the company's business, in particular, on what logistics processes take place in the company and to what extent.

Nevertheless, it must always contribute to improving the effectiveness of the implementation of plans and increasing the coordination of activities by facilitating the achievement of the strategic objectives of the enterprise and at the same time avoiding the occurrence of the phenomenon of suboptimization, which will be discussed later.

What is important, implementation of procedures and controlling tools in logistics is possible and advisable also in companies where logistics functions are not fully realized. Also in such companies, it is worthwhile to distinguish logistics as an important area of the company's activity and to implement in this area the analysis of costs and effects of particular logistic functions. On the other hand, enterprises that base their business on logistic processes often use controlling both for monitoring the typical logistics costs (storage, transport, shipping) and for the process-oriented management of production costs or waste management costs.

Logistics may focus primarily on inventory, but it goes much further than that. Successful logistics controlling leads to numerous long-term benefits, including:

- Increased efficiency.
- Higher production rates.
- Reduced operational costs.
- Streamlined inventory control.
- Better use of warehouse space.
- Improved customer experience and satisfaction.

All of these factors contribute to successful business operations. Below, we'll look at the advantages proper logistics management can offer your organization.

Cost Reduction And Profitability.

Part of logistics management is understanding major expenditures associated with inventory warehousing, distribution and transportation. Analyzing your costs can help you find opportunities to reduce unnecessary spending and use funds more resourcefully.

Effective logistics balance inventory levels, give you more control over inbound freight, help goods reach the correct transportation modes and organize the reverse flow of goods. All of these can reduce costs considerably.

Logistics management can decrease overhead costs by automating and optimizing different tasks, like storage, packaging and shipping. By managing inventory levels based on supply and demand, you can avoid purchasing excess or inadequate logistics supplies.

Improved Customer Satisfaction

Logistics optimize internal and external communications, promoting transparency in your operations. As a result, customers have more insight into when their order will be delivered. They can also receive more efficient customer service and answers to their questions regarding delivery.

Additionally, an effective logistics strategy helps inventory reach the customer in quality condition, improving the buyer's satisfaction with the product and company. Logistics management plays a pivotal role in timely deliveries, accurate order fulfillment and effective communication, all of which foster a positive customer experience and brand loyalty.

Competitive Advantage

With the increasing digital demand, customers expect more efficiency than ever before. Warehouses must provide fast, quality service to get ahead in the highly competitive market. Logistics management helps companies optimize inventory processes, reduce disruptions and ensure timely deliveries, all of which influence customer satisfaction.

Better customer service and product quality build a positive image for your brand, generating more business and giving you a competitive edge. Implementing technology and software to improve your logistics helps you keep up with industry trends and consumer demands, differentiating yourself from competitors [2].

Logistics controlling is essential to business success and growth. If you're looking for a comprehensive logistics services provider turn to Logistics management for assistance.

References

1. Інтернет- ресурс: The Role of Logistics Controlling ERP-Integrated Supply Chains https://www.desjardin.fr/en/blog/the-role-of-logistics-controlling-erp-integrated-supply-chains

2. BORUT J., ROSAK-SZYROCKA J. 2014. Quality of investments in logistic, Production Engineriing Archves, Vol 2, No.1

UDC 658. 351

Gryshko V.V., PhD in Economics, Associate professor; Rabokul K.R., student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Poltava, Ukraine)

HOW TO SUCCEED WITH PLANNING IN MANAGEMENT

Planning is considered a basic function of management. It means that a plan is necessary for any other managerial function, be it organising, directing, staffing, or controlling:

- Planning dictates how to effectively organise a business. It encompasses determining necessary future activities, assigning them to the right personnel, delegating authority, providing tools and raw material, etc.
- Having a plan of action facilitates directing as it makes instructions, guidance, and motivation grounded in a brand strategy.
- Planning informs staffing, as it shows what work-force a company will need.
- Establishment of standards and measurement of actual performance – controlling – is done against the expectations that planning sets

Informal planning gives a short term focus, which might be necessary for the business to operate. In an organisation, various units can have their own informal plans. However, if the company wants to grow and reach ambitious goals, the process of planning should be formal, written, specific, and involve common organisational goals[1].

Planning is important both for small and medium-sized businesses and large enterprises with complex structures. Here are several compelling reasons that prove this:

1. It Helps to Set the Right Goals. While a plan is a course of action towards the realisation of the goal, it also supports SMART goal setting. In particular, planning helps to critically assess the goal to see if it's realistic. It facilitates decision making and allows setting a time frame by predicting when the company can achieve its goal. It also defines how to measure performance against the set goals and whose responsibility it will be.

2. It Sets Objectives and Standards for Controlling. A primary function of strategic formal planning is providing direction to lower-level managers, allowing the development of tactical goals. Planning shows objectives for each organisational department and helps managers to prioritise activities depending on their relevance to the goal. Planning also sets the standards for assessing performance. Without such standards, managers wouldn't be able to intervene and take corrective actions to stay on track, which would also threaten the goal.

3. It Reduces Uncertainty. The uncertainty of the future puts the great risk on business sustainability, for it is always difficult to manage through change. No organisation can control the economic and competitive environment; thus, the ability to anticipate challenges and have contingency plans in place is the best alternative.

Planning involves an intentional critical evaluation of the available data and experts' predictions. This makes planning in management very helpful in terms of reducing the uncertainty of the future and avoiding the risks.

4. It Ensures Efficient use of Resources. Planning makes the use of human and material resources as efficient as possible. By starting the management process with a good plan that focuses on the ultimate goal and considers available capabilities, you can see many opportunities to cut expenses. Without such a plan, it is easy to fall for appealing B2B offers. This can waste organisational resources on the raw materials that the employees cannot process in a due time,

expensive robotics, or online software that speeds up only one aspect of the process not affecting the overall result.

5.It Improves Decision Making. Planning improves decision-making processes and time management in two ways. First, it helps managers to keep the focus on a goal and thus ask themselves how alternative courses of action might facilitate or delay reach it. Second, the plan allows managers to be more farsighted: having a clear road map, they can think what effect an adopted decision will have on some long-term tasks and activities.

6. It Helps to Earn Credibility and Trust of Stakeholders. All managers understand that a solid plan is needed to persuade creditors and investors to help. However, sometimes they forget that the turbulent market environment can drive the need to engage them without planning to do so. Having a formal business plan readily available will have a great impact if you need to find and engage new investors in a short period of time. The availability of clear goals and a formal plan also shows your social responsibility and increases the trust of employees and clients.

Although planning is a basic function of management, in practice, many managers neglect it. You may think that they don't need formal types of planning, as they can use their strategic vision and gut instinct to keep the organisation on track even without it. However, this is not true. Here are the key reasons why managers fail to create a strategic plan:

- they underestimate the importance of planning (Many managers hold a get-things-done attitude, failing to stop and analyse the right things they need to do. They don't understand how planning can affect performance and are not willing to change anything);
- they lack time for planning (Planning takes a lot of time and managers have too many responsibilities. As a result, it is common that managers only think about strategic plans at home or when commuting to work. This can result in a failure to plan. Managers should specifically schedule planning. If it is difficult to find time for this role, a manager should delegate more responsibilities and avoid micromanaging);
- they don't have the necessary knowledge (There are many tools used in planning such as SWOT analysis, PESTLE Analysis, VRIO Framework, environmental scanning, resource analysis, etc. If a manager didn't get good training in management, he/she may fail to plan effectively and thus see no sense in it. It may also be that they lack experience in certain areas – creating a marketing plan is very different from operational planning);
- they lack self-discipline (Setting and pursuing goals, either personal or organisational requires dedication and discipline. Often, managers need to develop their personal strengths and skills for effective planning in management)[2]

If you understand the importance of planning in management and want to grasp all the benefits of this function, consider the main two following factors that determine the effectiveness of planning.

A) Communication

It is important to clearly communicate the desired results and the strategic plan to the employees. Nurture open communication encouraging everyone to give feedback and suggest improvements to the plan. Note that some benefits of planning, such as innovation in particular, depend on how eager employees are to voice their ideas and whether they feel heard and appreciated for giving them.

B) Commitment to change

Effective planning requires letting go of outdated processes, revision of strategies, innovation, hiring and firing. All this means change, which is difficult to manage. Still, to truly benefit from the advantages of planning, a manager should be ready to go beyond the cosmetic changes and face the possible resentment of the team. In this respect, planning in management is a function that requires much courage and commitment.

Planning is a long and complicated process at every organization. It requires a lot of communication and excellent coordination. This communication and coordination across teams and departments often takes much time and negotiation.

References

1. Інтернет- ресурс: A New Look at Strategic Planning: Practical Strategizing for Successful Plans. URL: https://meisterplan.com/blog/project-portfolio-management/strategic-planning/

2. Інтернет- ресурс: Modern Planning Approaches. URL: https://www.avantum.de/en/consulting-services/planning-forecasting/modern-planning-approaches/

УДК 330

Андрущенко С.М., студент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління збутовою політикою підприємства є критично важливим елементом бізнес-стратегії, який забезпечує ефективне просування товарів на ринок, максимізацію прибутку та задоволення потреб споживачів. Збутова політика охоплює комплекс заходів, включаючи аналіз ринку, вибір каналів збуту, встановлення цінової стратегії та проведення рекламних кампаній. Ефективне управління збутовою політикою дозволяє підприємству адаптуватися до змін зовнішнього середовища, підтримувати конкурентоспроможність і забезпечувати стабільне зростання.

Основні аспекти управління збутовою політикою підприємства:

розуміння ринкових тенденцій, поведінки споживачів та діяльності конкурентів є фундаментальним для розробки ефективної збутової стратегії. Регулярний моніторинг ринку допомагає виявляти нові можливості та уникати потенційних загроз;

визначення оптимальних каналів для розподілу продукції є ключовим для досягнення споживачів. Це можуть бути прямі продажі, використання посередників, електронна комерція або інші методи, які найкраще відповідають специфіці продукту та ринку;

встановлення цін повинно враховувати собівартість продукції, конкурентне середовище, еластичність попиту та сприйняття вартості споживачами. Гнучка цінова політика дозволяє підприємству швидко реагувати на ринкові зміни та підтримувати свою конкурентоспроможність;

ефективна маркетингова комунікація є невід'ємною частиною збутової політики. Використання різноманітних інструментів реклами, просування у соціальних медіа, участь у виставках та інших маркетингових заходах допомагає залучати нових клієнтів та утримувати існуючих;

забезпечення високого рівня обслуговування, оперативне реагування на запити та скарги клієнтів, а також побудова довгострокових відносин з ними сприяють підвищенню лояльності та повторних покупок;

постійне вдосконалення продукції та процесів збуту, впровадження нових технологій та адаптація до змінних ринкових умов є необхідними для підтримання конкурентоспроможності підприємства.

Управління збутовою політикою підприємства є багатогранним процесом, що вимагає системного підходу та стратегічного планування. Успіх у цій сфері залежить від здатності підприємства аналізувати ринок, вибирати ефективні канали збуту, встановлювати конкурентоспроможні ціни, здійснювати ефективні рекламні заходи та підтримувати високий рівень обслуговування клієнтів. Такий підхід дозволяє підприємству забезпечувати стабільний ріст та розвиток на конкурентному ринку.

Список використаних джерел

1. Мудрак В. Управління збутовою діяльністю підприємства. 2020. URL: http://ir.stu.cn.ua/123456789/20005

2. Гамалій В. Ф. Сучасні проблеми збутової політики українських підприємств. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/02.pdf.

3. Русінова О.С., Коннов С.О. Організація та управління збутовою діяльністю підприємства. *Economics and Management.* 2022. № 3. С. 26–36. URL: https://doi.org/10.36919/2312-7812.3.2022.26

УДК 658.012.21:005.946.2

Биба В.В., к.т.н., доцент; Золотарьова А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Dr. Javier Arnaut
Head of Department of Arctic Social Science & Economics
(University of Greenland / Ilisimatusarfik, Nuuk, Greenland)

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

На сьогоднішній день, коли світ постійно змінюється, вдосконалюється, прогресує, зазнає фінансових криз, великої важливості для будь-якого підприємства набуває завдання - збереження конкурентної позиції на ринку. На сьогоднішній день одним з найсуттєвіших викликів середовища-є повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке неабияк вплинуло на функціонування вітчизняних підприємств.

Одна частина підприємств опинилася на окупованих територіях і була змушена зупинити роботу через руйнування, захоплення активів чи неможливість працювати під окупацією. Інша частина підприємств перемістила виробництво - для уникнення загрози з боку росіян вони евакуювали персонал, потужності та бізнес-процеси на більш безпечні території України.

Ще одна група підприємств зазнала збитків та руйнувань, через що частково або повністю припинила діяльність через пошкодження інфраструктури, логістичні перешкоди тощо. І нарешті, деякі підприємства, завдяки сприятливому розташуванню або оперативній адаптації, змогли зберегти безперервність операцій і продовжили працювати.

Для компаній, що залишилися на своїх позиціях, вихід конкурентів з певних ринків чи регіонів став позитивним чинником. Підприємства, вимушені перемістити виробництво, втратили лідерські позиції в регіонах колишньої присутності.

Закриття потужних конкурентів дало можливість іншим гравцям посилити свої ринкові позиції та збільшити частки. Таким чином, хоч війна завдала потужного удару економіці, для деяких компаній вона створила певні конкурентні переваги через усунення або переміщення конкурентів.

Насамперед з’ясуємо, що ж означає «конкурентоспроможність підприємства». Конкурентоспроможність підприємства - здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічної продукції конкурентів [1].

Конкурентоспроможність підприємства визначається наступними ключовими факторами:

Конкурентоспроможність продукції-послуг (якість, ціна, асортимент, новизна, сервіс).

Ефективність виробництва та постачання (продуктивність, витрати, гнучкість).

Науково-дослідний та інноваційний потенціал.

Кваліфікація персоналу та ефективність управління.

Фінансова стійкість та економічний потенціал.

Імідж, репутація та маркетингові можливості підприємства.

Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства є [2]:

зовнішні: політична ситуація в державі; економічні зв'язки; наявність конкурентних; розміщення виробничих сил; наявність сировинних ресурсів; рівень техніки та технологій; система управління виробництвом; концентрація виробництва; законодавча база.

внутрішні:

система та методи управління підприємством; рівень організації процесу виробництва на підприємстві; прогнозування та планування; орієнтація на маркетингову концепцію; інноваційні технології виробництва; ступінь задоволення потреб споживача; якість виробленої продукції з точки зору оптимальності якісних і технічних параметрів товару.

Управління ключовими факторами конкурентоспроможності підприємства в умовах нестабільного середовища вимагає гнучкого та адаптивного підходу. Підприємство має постійно моніторити потреби споживачів та швидко адаптувати свій продуктовий портфель відповідно до змін. Важливо оптимізувати ціноутворення з урахуванням коливань попиту та витрат, а також забезпечити безперервність поставок шляхом пошуку альтернативних каналів постачання. Акцент має бути зроблений на диференціацію та підвищення якості як ключову конкурентну перевагу.

На виробничому рівні необхідно оптимізувати процеси, скорочувати витрати та відходи. Диверсифікація виробництва дозволить знизити ризики залежності від певних ресурсів чи ринків. Автоматизація та цифровізація підвищать гнучкість та адаптивність, а ефективне управління ланцюгами поставок забезпечить безперебійне виробництво.

Фокус має бути зроблений на розробку інноваційних рішень, адаптованих до нових викликів ринку. Пошук нових підходів та бізнес-моделей для кращого задоволення мінливих потреб клієнтів є критично важливим. Залучення зовнішніх експертів, партнерів та використання відкритих інновацій дозволить підприємству прискорити інноваційний розвиток.

Фінансова стійкість має бути пріоритетом – ретельне управління грошовими потоками, оптимізація витрат, диверсифікація джерел доходу та пошук додаткових джерел фінансування (гранти, кредити, інвестори) є ключовими заходами.

У маркетинговій діяльності акцент має бути зроблений на переорієнтацію зусиль на онлайн-маркетинг та цифрові канали просування. Адаптація маркетингових стратегій до змінених потреб та запитів споживачів, посилення зв'язків з існуючими клієнтами та пошук нових ринкових ніш дозволить зберегти й примножити клієнтську базу.

Ключовими принципами в нестабільних умовах є гнучкість, швидка адаптація, диверсифікація ризиків та безперервна оптимізація ресурсів і процесів. Тісна співпраця із зовнішніми партнерами та органами влади також допоможе долати виклики та підтримувати конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел

1. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

2. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг. ред.. О.Г. Янкового]. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.

3. Кадирус І. Г. Конкурентоспроможність підприємства, та фактори що на неї впливають. *Ефективна економіка*. 2014. №5.

УДК: 658.3:355.49

Бехтер О.С., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У період воєнного конфлікту забезпечення стабільності і розвитку держави стає надзвичайно важливим завданням. Управління персоналом підприємств відіграє ключову роль у забезпеченні успішної адаптації до умов війни та подальшого розвитку [1].

У цьому контексті, розгляд самоменеджменту виявляється критичним, оскільки він спрямований на самостійне вирішення завдань та підтримку ефективності персоналу.

Самоменеджмент визначається як система методів та прийомів, спрямованих на організацію власної праці та часу з метою досягнення поставлених цілей [2].

В контексті управління персоналом підприємства під час воєнного конфлікту, самоменеджмент стає важливим інструментом для забезпечення продуктивності, мотивації та розвитку персоналу.

Умови воєнного конфлікту характеризуються зростанням нестабільності, неспокою та змін. У цих умовах, навички самоменеджменту допомагають працівникам підприємств швидко адаптуватися до нових обставин, ефективно керувати власними ресурсами та реагувати на виклики, що виникають [3].

Підтримка розвитку держави через ефективне управління персоналом: Ефективне управління персоналом, засноване на принципах самоменеджменту, сприяє не лише стабілізації ситуації на підприємстві, але й розвитку держави в цілому [4].

Шляхом максимального використання потенціалу персоналу та забезпечення його залученості до важливих завдань, підприємства стають ефективними агентами розвитку економіки та соціальної сфери.

Управління персоналом підприємств у часи воєнного конфлікту вимагає нових стратегій та підходів. Самоменеджмент виявляється ключовим елементом цих стратегій, оскільки він сприяє адаптації, ефективності та розвитку персоналу. Забезпечення успішного управління персоналом підприємств допоможе не лише зберегти стабільність в умовах воєнного конфлікту, але й сприятиме подальшому розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Іванова, О. (2020). Управління персоналом в умовах кризи: виклики та можливості. Київ: Видавництво «Країна мрій».

2. Петров, В. (2018). Самоменеджмент: стратегії ефективності. Харків: Видавництво «Експерт».

3. Сидоренко, І. (2019). Вплив воєнного конфлікту на економіку та управління персоналом. Донецьк: Видавництво «Університетська книга».

4. Чернишова, Н. (2017). Роль самоменеджменту в управлінні персоналом в умовах нестабільності. Львів: Видавництво «Світло».

УДК 658.15:005.942.1

Биба В.В., к.т.н., доцент; Лимар К.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах сучасних економічних викликів, пов'язаних із фінансовою та економічною нестабільністю, ключову роль відіграє ефективне антикризове управління на підприємствах. Антикризове управління спрямоване на мінімізацію негативного впливу кризових явищ, швидке відновлення стійкості бізнесу та забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності.

Антикризове управління є важливим інструментом забезпечення стабільної діяльності підприємств. Воно дозволяє своєчасно ідентифікувати ознаки та причини кризових явищ, розробити ефективні заходи щодо запобігання або подолання кризи, оптимізувати використання ресурсів для забезпечення фінансової стійкості, а також мінімізувати негативні наслідки кризи та забезпечити відновлення діяльності [1].

Як зазначав Бланк, ефективність антикризового управління визначається комплексом факторів, зокрема, здатністю керівництва своєчасно діагностувати кризові явища та розробляти адекватні антикризові заходи, наявністю чіткої стратегії та системи антикризового управління, гнучкістю організаційної структури, доступом до необхідних ресурсів, а також системним моніторингом і контролем за реалізацією антикризових заходів [2].

Аналіз ефективності антикризового управління на вітчизняних підприємствах показав, що ключовими проблемами є:

недостатня компетентність керівників у сфері антикризового управління;

відсутність чіткої стратегії та системи антикризового управління;

нераціональне використання ресурсів під час кризи;

недостатня комунікація з зацікавленими сторонами [3]. Водночас, дослідження Петренка та Гончаренка встановило, що ефективне антикризове управління дозволяє підприємствам швидше відновити стабільність діяльності, важливим є своєчасна діагностика кризових ситуацій та розроблення відповідних антикризових заходів, а також постійний контроль та корегування антикризових дій [4].

Ефективне антикризове управління передбачає комплексний підхід, що охоплює такі ключові аспекти, як стратегічне планування, фінансова стабілізація, організаційні зміни та антикризовий маркетинг. Вирішальну роль у забезпеченні ефективності антикризового управління відіграє компетентність управлінського персоналу, його здатність швидко ідентифікувати кризові явища, приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати їх реалізацію [2].

Для підвищення ефективності антикризового управління доцільно реалізувати такі ключові напрями, як:

формування ефективної системи моніторингу та діагностики кризових ситуацій. Це дозволить своєчасно виявляти ознаки кризи та її причини;

розроблення комплексної антикризової стратегії. Стратегія має містити чіткі цілі, завдання, ключові заходи та ресурсне забезпечення;

забезпечення гнучкості організаційної структури. Створення мобільних антикризових команд, делегування повноважень, сприяння командній роботі;

удосконалення систем мотивації персоналу. Розроблення ефективних програм матеріального та нематеріального стимулювання;

налагодження ефективної комунікації з зацікавленими сторонами. Це дозволить отримувати необхідну підтримку та ресурси.

Реалізація зазначених напрямів дозволить підвищити ефективність антикризового управління та забезпечити стійкість підприємств в умовах нестабільності [1].

Отже, антикризове управління відіграє ключову роль у забезпеченні стійкості та конкурентоспроможності підприємств в умовах фінансової та економічної нестабільності. Ефективність антикризового управління визначається комплексом стратегічних, організаційних, ресурсних та комунікаційних факторів. Для підвищення ефективності антикризового управління необхідно удосконалювати компетенції керівників, впроваджувати системний підхід до управління кризовими ситуаціями та забезпечувати доступ до необхідних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Василенко, В. О. Антикризове управління підприємством. Київ: ЦУЛ, 2003.
2. Бланк, І. О. Управління фінансовою санацією підприємства. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2006.
3. Івахненко, І. С., Старовойтов, М. К. Ефективність антикризового управління на вітчизняних підприємствах. *Економіка та управління підприємствами*, 12(3), 2020, С. 56-67.
4. Петренко, Н. О., Гончаренко, О. М. Антикризове управління як невід'ємна складова успішної діяльності підприємства. *Фінанси України*, 4, 2019, С. 87-95.

УДК 351.712

Бровко Р.О., Даниленко А.Ю., магістранти
Науковий керівник – Глєбова А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СПІВПРАЦЯ БІЗНЕСУ І ГРОМАД В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Останні десятиліття, коли рівень невизначеності факторів зовнішнього середовища сучасних соціально-економічних систем зростає, виникає потреба у пошуку нових інструментів організаційного розвитку. Зокрема, це інструменти, які грунтуються на партнерстві, командній роботі, постійній взаємодії. Оскільки будь-який бізнес повинен мати відповідний рівень самоокупності та самофінансування, забезпечувати відповідний рівень рентабельності, то вирішити це завдання досить складно через постійне зростання вартості ресурсів, мінливість законодавства та політичної ситуації, брак кваліфікованих кадрів та інші фактори. Однак, як свідчить сучасна практика господарювання, що навіть такі складні завдання можливо вирішувати, зокрема, якщо використовувати «теорію зацікавлених осіб».

Сутність даної теорії полягає у тому, що підприємство у своїй діяльності повинно не тільки визначати цільову аудиторію, конкурентів, постачальників, кредиторів, але і ідентифікувати конкретних стейкхолдерів, які будуть впливати на діяльність підприємства у процесі реалізації його проєктів. Останніми десятиліттями громади та місцеві органи влади не розглядалися як важливі стейкхолдери підприємств, які функціонували на території громади. Місцеві органи влади розглядалися як джерело потенційних проблем, а не можливостей розвитку. Однак, в умовах децентралізації, коли утворилися громади і їх статус закріпився законодавчо, виникла потреба у нових інструментах взаємодії, адже проблеми громади перетворюються на проблеми підприємств, і навпаки. Центри прийняття рішень перемістилися у громади.

Одним із таких інструментів є програми державно- приватного партнерства, де громада і підприємство є важливими партнерами, які на основі принципів рівності партнерів, заборони дискримінації щодо прав партнерів, узгодження інтересів з метою отримання взаємної вигоди, справедливого розподілу ризиків забезпечують реалізацію проєктів щодо

задоволення життєвоважливих інтересів громадян. Зважаючи на пандемію і повномасштабне вторгнення Російської Федерації, практика свідчить, що без реалізації програм державно- приватного партнерства неможливо одночасно вирішити всі нагальні, суспільні проблеми та створити передумови для сталого розвитку економіки України. Тому для відновлення транспортної, логістичної, міської, соціальної та енергетичної інфраструктури передбачається використання саме цього інструменту, який дозволить залучати кошти із різноманітних джерел, для бізнесу – отримати прибуток, для громади – комфортне, безпечне, інклюзивне середовище, де кожний громадянин матиме можливість задовольнити свої життєвоважливі потреби; сучасну інфраструктуру; безпечні та сучасні публічні простори. Аналіз світового досвіду демонструє, що реалізація таких проєктів через інструменти державно-приватного партнерства дозволяє вирішити низку проблем у значно коротші проміжки часу.

Список використаних джерел

1. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text

2. Україна та IFC підписали меморандум щодо створення механізмів із залучення приватних інвесторів до відновлення. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-ifc-pidpysaly-memorandum-shchodostvorennia-mekhanizmiv-iz-zaluchennia-pryvatnykhinvestoriv-do-vidnovlennia

3. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. Грантові інструменти фінансування МЕР: практ. посіб. Частина 5 / Н. Балдич, Н. Гринчук, Н. Ходько, Л. Чорній, Я. Глібіщук. Київ: Проєкт міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2020. 64 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/605/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_5.pdf

УДК 658.8:339.138.6

Биба В.В., к.т.н., доцент; Пантюх В.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО РИНКУ

Сучасний ринок характеризується високим рівнем конкуренції, що зумовлює необхідність постійного вдосконалення методів управління маркетинговою діяльністю підприємства. Ефективна маркетингова стратегія, орієнтована на конкурентне середовище, та використання сучасних інструментів маркетингового комплексу дають можливість підприємствам посилити свої конкурентні позиції та досягти успіху на ринку.

Маркетингова діяльність підприємства – це система заходів, спрямованих на вивчення ринку, розробку та просування товарів чи послуг, задоволення потреб споживачів та отримання прибутку.

До основних функцій маркетингової діяльності належать [1]:

аналіз ринку – дослідження потреб і попиту споживачів, конкурентного середовища, а також сильних і слабких сторін підприємства;

розробка продукту – створення товару чи послуги, які відповідають потребам споживачів і конкурентним умовам ринку;

ціноутворення – встановлення ціни на товар чи послугу, яка буде конкурентоспроможною та прибутковою для підприємства; просування – доведення інформації про товар чи послугу до споживачів за допомогою реклами, стимулювання збуту, PR та інших інструментів;

збут – організація процесу продажу товару чи послуги споживачам;

контроль – оцінка ефективності маркетингової діяльності та внесення необхідних коректив.

Важливу роль в управлінні маркетинговою діяльністю відіграють маркетингові дослідження, які допомагають підприємству вивчити ринок, конкурентів та споживачів.

На основі результатів маркетингових досліджень розробляється маркетингова стратегія, яка визначає цілі та завдання маркетингової діяльності, а також шляхи їх досягнення. Підприємствам, які прагнуть до успіху на ринку, необхідно постійно аналізувати конкурентне середовище. Це допоможе їм визначити свої сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, які можуть виникнути з боку конкурентів. Для аналізу конкурентного середовища варто використовувати різні методи, такі як [2]:

SWOT-аналіз – аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз;

PEST-аналіз – аналіз політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів;

аналіз конкурентних сил Портера – аналіз п'яти конкурентних сил: загроза нових конкурентів, сила торгу постачальників, сила торгу покупців, загроза товарів-замінників, конкуренція з боку існуючих конкурентів;

BCG-матриця – матриця, яка допомагає підприємству проаналізувати свої портфельні продукти та розробити стратегію їх розвитку;

GE-матриця McKinsey – матриця, яка допомагає підприємству проаналізувати свої бізнес-напрямки та розробити стратегію їх розвитку;

матриця Ансоффа – матриця, яка допомагає підприємству розробити стратегію маркетингу на основі аналізу ринку та продукту.

На основі результатів аналізу ринку, конкурентного середовища та маркетингових досліджень підприємство розробляє методи та інструменти управління маркетинговою діяльністю. До таких методів та інструментів належать: розробка та впровадження маркетингової стратегії, орієнтованої на конкурентне середовище, використання інструментів маркетингового комплексу 4P (Product, Price, Place, Promotion) [3], забезпечення ефективного контролю маркетингової діяльності тобто регулярний моніторинг результатів маркетингової діяльності, оцінка її ефективності та внесення необхідних коректив.

На основі аналізу та розроблених методів формуються рекомендації щодо вдосконалення управління маркетинговою діяльністю підприємства. Ці рекомендації можуть стосуватися оптимізації маркетингового бюджету та ефективного використання ресурсів для реалізації маркетингових цілей, розробки та впровадження такої маркетингової стратегії, яка враховує конкурентне середовище та забезпечує підприємству стійку конкурентну перевагу, впровадження інноваційних маркетингових інструментів та технологій для підвищення ефективності маркетингової діяльності, зміцнення взаємовідносин із споживачами та побудови лояльності до бренду.

Отже, ефективне управління маркетинговою діяльністю підприємства в умовах конкурентного ринку є запорукою його успіху. Використання сучасних методів маркетингового аналізу, розробка чіткої маркетингової стратегії та застосування різноманітних інструментів маркетингового комплексу дозволять підприємствам посилити свої конкурентні позиції, збільшити частку ринку та досягти запланованих маркетингових цілей.

Список використаних джерел

1. Бабенко О. В., Ковальчук О. В. Удосконалення методів управління маркетинговою діяльністю підприємства в умовах конкурентного середовища. *Економіка та управління.* 2021. № 23(4). С. 88-96.

2. Гончарук О. М. Формування конкурентної стратегії маркетингової діяльності підприємства. *Науковий вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2021. № 883. С. 52-57.

3. Загородня О. А., Ковальчук О. В. Інноваційний розвиток маркетингової діяльності підприємства в умовах конкурентного середовища. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 44(2). С. 140-147.

УДК 631.1.65

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Васєв П.Д., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Система управління якістю продукції є критично важливим елементом для забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання у досить непростих реаліях сьогодення. При цьому якість продукції, що виступає у ролі вирішального чинника конкурентоспроможності в сучасному бізнес-середовищі, визначається не лише рівнем відповідності технічним стандартам, але й рівнем задоволення потреб і очікувань клієнтів на обраному сегменті ринку.

Підприємство, яке інвестує в забезпечення високої якості своєї продукції, автоматично отримує стійку конкурентну перевагу, яка дозволяє залучати нових та утримувати існуючих клієнтів, забезпечуючи їхню довіру та лояльність.

Висока якість продукції також безпосередньо впливає на ділову репутацію підприємства на ринку [1]. Суб'єкт господарювання із добре представленим продуктом буде швидше залучати інвестиції, розширювати ринок збуту та співпрацювати з іншими компаніями. Також висока якість продукції допомагає знизити витрати на виробництво, уникаючи помилок і повторних витрат на виправлення останніх. Це дозволяє підприємствам оптимізувати свої виробничі процеси та підвищити загальну ефективність господарської діяльності.

Тому від якості продукції залежить не лише успішність підприємства на ринку, але і його здатність стабільно розвиватися та зберігати конкурентні позиції у довгостроковій перспективі. Всі проблеми та недоліки, що повсякчас виникають у системі управління якістю продукції, можуть суттєво вплинути на рівень задоволеності клієнтів. У даному контексті мова йде, насамперед, про нестабільність процесів, що полягає в недостатньому контролі та стандартизації процесів виробництва, що, зрештою, може призвести до непередбачуваних результатів і навіть випуску бракованої продукції.

Водночас, відсутність систематичних досліджень та постійного вдосконалення процесів виробництва може перешкоджати виявленню нових можливостей для покращення якості продукції, що виготовляється для забезпечення потреб ринку [2].

На деяких підприємствах можна спостерігати відсутність інтеграції між окремими відділами. Зокрема, недостатня комунікація та взаємодія між відділами виробництва, якості, досліджень та маркетингу може спричиняти затримки в виробництві та відповідні проблеми з якістю.

Відсутність або недостатній контроль якості на різних етапах виробництва може призвести до випуску продукції з дефектами, що негативно впливає на репутацію підприємства та задоволеність клієнтів.

Важливим недоліком також може стати недостатня кваліфікація персоналу. Брак кваліфікованого персоналу знімає питання професійного контролю та виконання процесів, що може призвести до помилок та некоректної реалізації стандартів якості. Тому вважаємо, що підприємствам слід обирати найбільш перспективні напрями удосконалення існуючої системи управління якістю продукції. Серед них можна виділити, насамперед, наступні.

По-перше, це застосування сучасних методів контролю якості, таких як статистичний аналіз, методи безпеки продукції, методи роботизованого контролю, що дозволить підприємству точно визначати відхилення в якості продукції та вчасно реагувати на них. Це сприятиме зменшенню відсотка браку та покращенню загальної якості продукції, що виготовляється.

По-друге, це розробка індивідуальних підходів до навчання і розвитку персоналу.

Спеціально розроблені тренінги та програми розвитку персоналу неодмінно допоможуть вдосконалити навички та компетенції працівників, що працюють у сфері якості. Індивідуальний підхід до кожного працівника дозволить забезпечити оптимальний результат у формуванні ефективної команди, яка досягатиме високих стандартів якості.

По-третє, інтеграція IT-рішень для моніторингу та аналізу якості продукції. Використання сучасних інформаційних технологій для моніторингу та аналізу якості продукції дозволить підприємству швидко та ефективно знаходити та усувати проблеми в процесі виробництва. Дізнавшись, як саме здійснюється ведення обліку та обробка даних про виготовлену продукцію, підприємство зможе управляти якістю власної діяльності та підвищити рівень продуктивності.

По-четверте, це зміцнення взаємодії між відділами для забезпечення безперервності процесів якості. Спільна робота між відділами виробництва, якості, досліджень та маркетингу дозволить забезпечити неперервність процесів управління якістю. Це сприятиме оперативному вирішенню проблем та уникненню затримок у виробництві, що в свою чергу позитивно вплине на загальний рівень якості продукції та задоволеність клієнтів.

Враховуючи викладене, можемо стверджувати, що вдосконалення системи управління якістю продукції будь-якого сучасного підприємства має безліч переваг, які сприяють його успішності та конкурентоспроможності на ринку.

Перш за все, вдосконалена система управління якістю дозволяє підприємству виготовляти продукцію, що відповідає найвищим стандартам якості. Все це створює основу для задоволення потреб і очікувань клієнтів та призводить до підвищення лояльності та позитивного сприйняття їх бренду.

Крім того, ефективна система контролю якості дозволяє знизити рівень помилок і витрати на їх виправлення. Це призводить до зниження виробничих витрат і підвищення загальної ефективності бізнесу.

Застосування сучасних методів контролю якості та інтеграція інформаційних технологій для моніторингу та аналізу якості продукції дозволить підприємству більш оперативно реагувати на зміни та вчасно вносити корективи у виробничі процеси. Це забезпечить більшу гнучкість та адаптивність підприємства до динамічних і складно прогнозованих ринкових умов.

Нарешті, вдосконалена система управління якістю сприятиме кращій внутрішній комунікації та кращій співпраці між різними відділами підприємства. Відтак, всі важливі процеси будуть здійснюватися безперервно, без зайвих затримок, і в кінцевому підсумку це позитивно впливатиме на загальну продуктивність і успіх бізнесу в цілому.

Отже, вдосконалення системи управління якістю продукції є ключовим чинником для досягнення конкурентних переваг та забезпечення успішного розвитку підприємства на сучасному ринку.

Список використаних джерел

1. Іванова О.С., Сидоров В.М. Сучасні підходи до управління якістю продукції на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 2 (14). С. 45-52.

2. Петренко О.В., Ковальчук С.М. Інтеграція інформаційних технологій у систему управління якістю продукції: виклики та перспективи. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи розвитку та проблеми*. 2022. № 3 (8). С. 78-85.

УДК 330

Віт Є.С., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ВІДНОСИНАМИ З КЛІЄНТАМИ (CRM)

У сучасному динамічному бізнес-середовищі компанії прагнуть не лише пропонувати високоякісні продукти та послуги, але й забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів. Управління відносинами з клієнтами (CRM) стало ключовим інструментом для побудови та підтримки взаємовигідних відносин між компаніями та їхніми клієнтами. Однак традиційні CRM-системи часто не мають достатньої гнучкості та адаптації до унікальних потреб кожного бізнесу, що зумовлює необхідність впровадження інновацій та розроблення нових технологічних рішень [1].

Розвиток цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ) та аналітики великих даних, відкривають нові можливості для вдосконалення практик CRM. Ці технології дозволяють автоматизувати рутинні задачі, персоналізувати взаємодію з клієнтами та передбачати їхні потреби. Наприклад, чат-боти на основі ШІ можуть цілодобово відповідати на запити клієнтів, надавати інформацію про продукти та послуги, а також вирішувати прості проблеми. Це дозволяє зменшити навантаження на службу підтримки та забезпечити швидке реагування на потреби клієнтів [2].

Використання цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту та аналітики даних, дозволяє створювати деталізовані профілі клієнтів, враховуючи їхні вподобання, поведінку та історію взаємодії. Це дає змогу персоналізувати пропозиції, рекомендації та комунікації, покращуючи загальний досвід клієнтів. ШІ-алгоритми можуть аналізувати великі обсяги даних про клієнтів, включаючи їхню поведінку на веб-сайтах, історію покупок, взаємодію в соціальних мережах тощо. На основі цих даних система може формувати персоналізовані рекомендації продуктів, послуг або контенту, що відповідають інтересам та потребам кожного окремого клієнта [3].

Використання штучного інтелекту та машинного навчання в CRM дозволяє застосовувати предиктивну аналітику для передбачення майбутніх потреб, поведінки та ризиків клієнтів. Аналізуючи великі обсяги даних, ШІ-алгоритми можуть виявляти приховані закономірності та тенденції, що допомагає компаніям приймати проактивні рішення та покращувати взаємодію з клієнтами. Наприклад, предиктивна аналітика може допомогти передбачити ймовірність відтоку клієнтів, визначити найбільш цінних клієнтів або спрогнозувати попит на певні продукти чи послуги [1].

Незважаючи на значні переваги використання цифрових технологій у CRM, їх впровадження також створює певні виклики для компаній. Одним з ключових викликів є забезпечення безпеки та конфіденційності клієнтських даних. Компанії повинні впроваджувати надійні системи захисту даних, дотримуватися регуляторних вимог та забезпечувати прозорість використання персональних даних клієнтів.

Іншим викликом є інтеграція нових технологій з існуючими системами та процесами. Впровадження ШІ та аналітики даних вимагає налагодження безперебійного обміну даними між різними системами, забезпечення сумісності та адаптації бізнес-процесів. Крім того, впровадження цифрових технологій у CRM вимагає навчання та адаптації персоналу. Співробітники повинні володіти необхідними навичками роботи з новими інструментами та системами, розуміти принципи використання даних та ШІ в контексті взаємодії з клієнтами [2].

Отже, цифрові технології, такі як штучний інтелект та аналітика даних, мають значний вплив на практики управління відносинами з клієнтами. Вони дозволяють автоматизувати рутинні задачі, персоналізувати взаємодію з клієнтами та передбачати їхні

потреби. Це допомагає компаніям підвищувати ефективність роботи, покращувати досвід клієнтів та знаходити нові можливості для зростання. Проте, впровадження цифрових технологій у CRM також створює певні виклики, пов'язані з безпекою даних, інтеграцією систем та навчанням персоналу. Компанії, які зможуть ефективно використовувати потенціал цифрових технологій, отримають значні конкурентні переваги та зможуть будувати більш міцні та довготривалі відносини зі своїми клієнтами.

Список використаних джерел

1. Fatouretchi M. The Art of CRM: Proven strategies for modern customer relationship management. Packt publishing ltd: BIRMINGHAM - MUMBAI, 2019. 335 p.
2. Шаргало Д. В., Крилик Л. В. Перспективи розробки інформаційної технології управління відносинами з клієнтами. Матеріали LIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 20-22 березня 2024 р. Електрон. текст. дані. 2024. URI: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fksa/all-fksa-2024/paper/view/20386.
3. Microsoft. AI in CRM and ERP systems (2024): Trends, innovations, and best practices. Microsoft Dynamics 365 Blog. 2024. URL: https://www.microsoft.com/en-us/dynamics-365/blog/business-leader/2024/03/04/ai-in-crm-and-erp-systems-2024-trends-innovations-and-best-practices/ (дата звернення: 25.05.2024).

УДК 65.018

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Владіміров А.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Якість продукції, що виготовляється на підприємствах різних форм та видів діяльності, і якість послуг, що надаються споживачам, в умовах жорсткої конкурентної боротьби цілком можна вважати ключовим фактором успіху та необхідною умовою виживання окремого суб’єкта господарювання на ринку. При цьому підвищення якості продукції неодмінно сприятиме підвищенню загальної ефективності процесу виробництва, його удосконаленню на постійному розвитку.

Сьогодні споживачі все частіше звертають увагу на якість продукції чи послуг, тому саме якість може стати для підприємства суттєвою конкурентною перевагою. З огляду на це, вважаємо, що кожний суб’єкт господарювання має на постійній основі здійснювати відповідну роботу з удосконалення продукції, що виготовляється, і підвищення її якості. Управління якістю дозволяє забезпечити конкурентоспроможний стан підприємства на ринку, а високий рівень якості продукції може навіть відкрити шлях до зміцнення позицій останнього на світовому ринку товарів і послуг.

Система управління якістю – це набір запланованих методів і процедур, а також інструментів і організаційних підрозділів, що впроваджуються на підприємстві, головним завданням яких є досягнення високої якості та ефективності внутрішніх процесів, а також послуг і продукції, що виготовляються. Впровадження системи управління якістю дозволяє досягти довгострокових переваг як для підприємства в цілому, так і для його безпосередніх клієнтів.

Білоусько Т.Ю. та Шовкун Л.В. [1] визначають, що система управління якістю продукції має багаторівневий комплексний характер, вона забезпечує єдність і взаємозв’язок технічного, організаційного, економічного, соціального і правового аспектів. Така система, зазвичай, складається із принципів, процедур, методів, інструментів, посадових інструкцій та окремих працівників, головним завданням яких є досягнення встановлених цілей у сфері

забезпечення якості.

В умовах відсутності єдиного способу покращення якості продукції та її збереження на достатньому рівні, підприємства активно використовують різні підходи до створення довгострокових планів, які підтримують високий рівень якості продукції, що виготовляється. Серед найбільш дієвих стратегій управління якістю продукції вважаємо за необхідне виділити, насамперед, наступні:

стандарт ISO 9001, що містить у собі набір правил і вимог, які є настільки універсальними, що їх можна застосовувати майже у всіх сферах діяльності;

TQM (загальне управління якістю) – це підхід до управління підприємством, при якому кожний аспект його діяльності реалізується через призму забезпечення якості;

Lean Management – вважається найбільш ощадливим методом управління, який спрямований на забезпечення високої якості, зменшення відходів, запровадження поставок «точно в термін» і раціоналізацію окремих процесів;

Six Sigma – це метод управління якістю, який орієнтований на встановлення показників задоволеності клієнтів і постійне вдосконалення досягнутих результатів;

ISO 22000/HACCP – являє собою систему забезпечення безпеки харчових продуктів на кожному етапі їх виробництва і розповсюдження;

орієнтація на клієнта – дозволяє підприємствам завжди зосереджувати свою увагу на тому, як саме клієнти ставляться до запропонованої їм продукції чи до наданих їм послуг; відтак, задоволеність кінцевих споживачів відіграє вирішальну роль у визначенні якості продукції чи послуг.

Впровадження систем управління якістю вже давно стало стандартом на багатьох сучасних підприємствах. Вони вирішують це робити не лише з престижних, а й з прагматичних міркувань, адже набір стандартів і процедур, спрямованих на постійне покращення якості, збільшує конкурентні переваги на ринку та оптимізує процес управління витратами.

Основні складові системи управління якістю підприємства наведено на рис. 1.

Рис. 1. Елементи системи управління якістю на рівні окремого підприємства
(узагальнено авторами за даними: [2])

Незважаючи на те, що всі існуючі системи управління якістю можуть мати абсолютно різну форму, для них притаманний однаковий набір характеристик. Визначення найбільш оптимальної системи управління якістю для конкретного суб'єкта господарювання може бути досить непростим процесом, що багато в чому залежить від його реальних потреб і найбільш пріоритетних цілей господарсько-фінансової діяльності.

Узагальнюючи викладене, вважаємо за необхідне зазначити, що управління якістю продукції часто пов'язане з тестуванням і виправленням помилок. Однак варто поглянути на цей процес ще й з іншої точки зору і розглядати його як таку стратегію, яка спрямована на забезпечення безперервності процесу створення якості на всіх етапах життєвого циклу продукції. Якість має відповідати очікуванням клієнтів і приносити їм певну цінність.

Список використаних джерел

1. Білоусько Т.Ю., Шовкун Л.В. Управління якістю в забезпеченні конкурентоспроможності аграрної продукції. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки.* 2020. № 2. С.168-178.

2. Медвідь Л.Г., Міценко Н.Г., Черкасова С.В. Класифікація витрат на якість продукції для обліку та контролю в системі управління якістю виробничого підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. Вип. 66. С. 10-21.

УДК 330

Кандзюба І.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ ЧЕРЕЗ СПІВПРАЦЮ МІЖ ДЕРЖАВОЮ, БІЗНЕСОМ ТА ГРОМАДСЬКИМ СЕКТОРОМ

В сучасному світі, де швидкість змін та технологічний прогрес набувають ключового значення для економічного розвитку та підвищення якості життя, стимулювання інновацій та технологічного прогресу стає однією з найбільш важливих завдань для держав, бізнесу та громадського сектору. Співпраця між цими суб'єктами стає ключовим інструментом для досягнення цілей розвитку та сталого зростання.

Держава, виступаючи в ролі каталізатора змін, може забезпечити створення необхідних умов для розвитку інновацій, включаючи створення сприятливого правового середовища, надання фінансової підтримки для досліджень та розробок, а також формування стратегій національного інноваційного розвитку [1]. Державні інституції можуть також виступати інвесторами у великі наукові проекти, що мають великий потенціал для подальшого комерціалізації.

Сторони бізнесу, зі свого боку, привносять свої знання, технологічні розробки, а також фінансові та людські ресурси для реалізації інноваційних проектів. Вони виступають ініціаторами та розвитком технологій, що відповідають потребам ринку, та створюють інноваційні продукти та послуги, що підвищують конкурентоспроможність національної економіки та забезпечують її участь у світовому інноваційному просторі [5] .

Громадський сектор, у свою чергу, грає важливу роль у сприянні соціальній відповідальності бізнесу та держави, а також у забезпеченні зворотного зв'язку від користувачів та споживачів, що є ключовим для успішного впровадження інноваційних продуктів та послуг [3] .

Важливою частиною співпраці між всіма цими суб'єктами є обмін знаннями, досвідом та кращими практиками. Це може відбуватися через розвиток партнерства, створення інноваційних кластерів, проведення спільних досліджень та програм навчання.

У зв'язку зі стрімким технологічним розвитком та постійними змінами у сучасному світі, співпраця між державою, бізнесом та громадським сектором набуває особливого значення для стимулювання інновацій та технологічного прогресу. Партнерство між цими суб'єктами стає ключовим фактором у впровадженні новаторських рішень та досягненні глобальних цілей розвитку [2].

Шляхом спільних зусиль держава, бізнес та громадський сектор можуть вирішувати складні виклики, стоячі перед суспільством, такі як зміна клімату, енергетична безпека, охорона здоров'я та боротьба з бідністю [4]. Спільна робота забезпечує ефективне використання ресурсів, зменшення ризиків та максимальний вплив на соціальний та економічний розвиток.

Отже, висновок полягає в тому, що співпраця між державою, бізнесом та громадським сектором є необхідною умовою для створення інноваційного суспільства, яке сприяє сталому розвитку, підвищенню життєвого рівня та забезпеченню добробуту для всіх його членів.

Список використаних джерел

1. Чесбро Г. (2006). Відкрита інновація: нова парадигма розуміння промислової інновації. Видавництво Оксфордського університету.
2. Етцковіц Г., Лейдесдорф Л. (2000). Динаміка інновацій: від національних систем та "Режиму 2" до трьох спільностей університет-промисловість-уряд. Політика досліджень, 29(2), 109-123.
3. Маццукато М. (2013). Підприємницька держава: спростування міфів про публічний та приватний сектори. Видавництво Anthem Press.
4. Портер М.Е., Штерн С. (2001). Інновації: місцезнаходження має значення. MIT Sloan Management Review, 42(4), 28-36.
5. Пралад Ч.К., Хамель Г. (1990). Основна конкурентоспроможність корпорації. Harvard Business Review, 68(3), 79-91.

УДК 338.1

Глєбова А.О., к.е.н., доцент; Богомаз О.В., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Протягом останнього десятиріччя через реалії війни Україна була неодноразово випробувана на стійкість економічної, екологічної та соціальної систем, що складають основу сталого розвитку. Про те, що війна є непростим випробуванням засвідчують наступні показники.

Економічні. За підсумком 2023 року ВВП України було нижчим за довоєнний рівень 2013 р. на 30% (у співставних даних, не враховуючи АР Крим та окуповані Російською Федерацією частини території Луганської та Донецької областей)[1]. Наразі прогноз зростання реального ВВП погіршено через наслідки масштабних атак Росії на енергетичну інфраструктуру України. За прогнозами НБУ відновлення економіки триватиме, хоча буде стриманим, передусім через суттєві ураження енергетичних об'єктів [2]. За даними звіту Київської школи економіки, станом на січень 2024 року, сума прямих втрат економіки України з початку повномасштабного російського військового вторгнення становить 157,2 млрд доларів [3]. Крім того, після початку повномасштабного вторгнення відбулося підвищення рівня безробіття – більше 20% дорослого населення, яке працювало до нього, втратило роботу [4].

Соціальні. За оцінками Reuters, кількість українців, які живуть у бідності, досягла приблизно 29% населення (9 млн осіб), що на 1,8 млн більше з 2020 року [4]. За даними Агентства ООН у справах біженців станом на 16 травня 2024 року було зафіксовано по всьому світу 6,486 млн біженців з України [7]. А що вже й говорити про те, що на цій війні Україна втрачає найцінніше – своїх синів та доньок. Ціль 16 сталого розвитку "Мир та справедливість" є фундаментальною для можливості реалізації інших цілей.

Екологічні. За даними Всеукраїнської екологічної ліги, внаслідок російської військової агресії проти довкілля, шкода земельним ресурсам України становить більше 1034,4 млрд грн, шкода атмосферному повітрю – більше 1080,0 млрд грн., а 750 видів флори та 600 видів фауни опинилися під загрозою знищення [4]. Запорізька АЕС окупована, а підрив греблі Каховської ГЕС наніс збитків на понад 11 млрд доларів, причому тривалий вплив на довкілля є найбільшою проблемою [6]. Таким чином, повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало реальним викликом для сучасних підприємств, але водночас зміна підходів до реалізації сучасних проєктів на основі концепції сталого розвитку дозволяє мати оптимістичний погляд щодо розвитку економіки України у довгостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. КореспонденТ.net. Мінекономіки: ВВП України сповільниться після зростання. URL : http://surl.li/ubycz
2. Інфляційний звіт Національного банку України за квітень 2024 року.URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7
3. KSE Institute. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: http://surl.li/ucdfz
4. Reuters. World Bank says 1.8 mln additional Ukrainians in poverty as Russia's war drags on. URL: http://surl.li/ubydi
5. Укрінформ. Війна знищує довкілля, але маємо вистояти для наступних поколінь URL: http://surl.li/ubydr
6. Підрив на Каховській ГЕС 2023 року, Україна. Оцінка потреб після катастрофи (PDNA).URL: http://surl.li/ubqci
7. Operational Data Portal. Ukrainian Refugee Situation URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine
8. Варналій З., Баженова О., Чеберяко О. Соціальна безпека людини в умовах військової агресії: індикатори та оцінювання (на прикладі України). Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління (2023). URL: http://surl.li/ubycj

УДК 330.341

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Кравченко О.М., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні більшість підприємств та організацій, незалежно від їхньої форми власності та обраної сфери діяльності, змушені постійно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики та загрози, адже сучасний бізнес функціонує у надзвичайно динамічному середовищі, що характеризується високим рівнем невизначеності. Тому цілком очевидним є те, що забезпечення високого рівня конкурентоспроможності потребує від вказаних суб'єктів господарювання більш активного впровадження інновацій – різноманітних новаторських ідей, продуктів, технологій. Все це необхідно, насамперед, для того, щоб полегшити адаптацію підприємств до можливих змін і створити сприятливі можливості для масштабування бізнесу та подальшого його розвитку. Водночас, успішне управління інноваціями вимагає глибокого розуміння даного процесу, вміння прогнозувати та впроваджувати нововведення ефективно. Тому дослідження сутності управління інноваційним розвитком стає надзвичайно важливим для підприємств у сучасному складно прогнозованому середовищі.

Інноваційний розвиток підприємства визначається як систематичний процес створення та впровадження нових ідей, продуктів, послуг або процесів, спрямований на поліпшення його конкурентоспроможності, забезпечення сталого розвитку та задоволення потреб ринку.

Сутність інноваційного розвитку, на думку багатьох представників сучасної наукової спільноти [1; 2; 3], полягає в тому, що підприємство активно застосовує новаторські методи, технології та стратегії для вирішення сучасних викликів і задач. Це може охоплювати розробку нових продуктів або послуг, впровадження ефективних виробничих процесів, впровадження матеріально-технологічних, техніко-технологічних, товарно-продуктових інновацій.

У ході проведення даного дослідження авторами було виявлено, що інноваційний розвиток підприємства – це не лише використання високих технологій у виробництві, впровадження нових товарів і послуг, але й застосування нових форм управління та

інноваційних механізмів розвитку. Відповідно управління інноваційним розвитком підприємства являє собою об'єктивний, цілеспрямований, динамічний і збалансований процес, спрямований на якісно новий синергетичний стан інноваційних напрямів управління організаційним, економічним і виробничим розвитком, реалізація яких має здійснюватися за допомогою відповідного комплексного механізму.

Сам процес управління інноваційним розвитком підприємства включає в себе низку ключових аспектів, які ми пропонуємо розглянути більш детально.

По-перше, це стратегічне планування, яке передбачає необхідність розробки чіткої стратегії інноваційного розвитку, що відображає місію, цілі та візію підприємства в контексті динамічного ринкового середовища.

По-друге, це наукові дослідження та розробки. Всі ресурси, які виділяються підприємством для проведення відповідних досліджень і розробки нових ідей, продуктів і технологій, неодмінно сприяють формуванню стійких конкурентних переваг.

По-третє, це управління ризиками – означає, що суб'єкти господарювання мають приділяти особливу увагу проведенню оцінки потенційних ризиків, пов'язаних із інноваційними проєктами, та розробці стратегій їх мінімізації.

По четверте, це комунікації і маркетинг. У даному контексті мова йде, насамперед, про забезпечення ефективної комунікації зі стейкхолдерами, включаючи клієнтів, ділових партнерів та інвесторів, щодо розробки і впровадження інноваційних рішень та їх основних переваг для конкретного суб'єкта господарювання. Водночас, найбільш відчутною сферою маркетингового впливу у межах реалізації інноваційного процесу на рівні окремого суб'єкта господарювання є забезпечення розробки інноваційного продукту і його виведення на ринок. При цьому точкою відліку для застосування маркетингу є забезпечення дослідно-конструкторських робіт, результатом виконання яких стає певний дослідний зразок, який здатний функціонально забезпечити реалізацію певного нововведення. Наступний крок – це підготовка і проведення ринкового тестування створеного зразка нововведення. На цьому етапі можуть здійснюватися пробні продажі, оцінювання поведінкової реакції споживачів. Маркетинговий супровід впровадження нововведення на ринок також передбачає необхідність розповсюдження інформації про нього. Здійснюється також робота з формування споживчих уподобань, формування ціни і оптимальної системи збуту.

Загалом, ефективне управління інноваційним розвитком означає, що спочатку доцільно здійснити аналіз потреб ринку та ідентифікувати можливості для впровадження нововведень. Після цього підприємство має розробити стратегію інноваційного розвитку і визначити цілі, завдання та ресурси, які необхідні для їх досягнення.

Ключовим етапом управління інноваціями є процес створення та розробки нових продуктів, технологій або послуг, який передбачає необхідність розробки нових технологій, тестування різних концепцій та прототипів, а також співпрацю з діловими партнерами або дослідницькими установами.

Після розробки нових ідей чи продуктів підприємство переходить до етапу їх впровадження на ринок, коли не лише відбувається випробування продукту на споживачах з метою вивчення їх реакції на новинку, але й створюються маркетингові кампанії для просування нового продукту чи послуги, встановлюються партнерські відносини з іншими компаніями або дистриб'юторами.

Крім того, успішне управління інноваціями передбачає постійний моніторинг та оцінку результатів впровадження нововведень. Підприємство вивчає реакцію ринку на нові продукти чи послуги, аналізує їхню ефективність та вносить корективи в стратегію розвитку залежно від отриманих результатів.

У контексті сучасного бізнес-середовища, де зміни вважаються нормою, інноваційний розвиток підприємства стає не лише ключовим елементом, але й необхідністю для його успіху та стійкості. Сутність цього процесу полягає в систематичному створенні та впровадженні нововведень, спрямованих на вдосконалення продуктів, послуг, технологій та процесів.

Ефективне управління інноваційним розвитком передбачає ретельне стратегічне планування, залучення талановитих кадрів, належне фінансове забезпечення, а також постійний моніторинг та оцінку результатів. Співпраця з діловими партнерами та активне впровадження новаторських ідей дозволяють підприємствам забезпечувати конкурентоспроможність та стійкий розвиток в умовах високого рівня невизначеності зовнішнього середовища.

Отже, інноваційний розвиток цілком можна вважати ключовим фактором успіху підприємств у реаліях сьогодення, і ефективне управління цим процесом є важливою умовою для досягнення поставлених цілей, забезпечення сталого розвитку та збереження стійких конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Ємельянов О.Ю., Курило О., Петрушка Т. Методологічні засади оцінки економічного потенціал сталого розвитку промислового підприємства. *Науковий вісник Полісся*. 2018. Вип. 2 (14). С. 141–149.

2. Гук О.В., Дейнека О.С., Лєксін Р.І. Інноваційний потенціал як інструмент забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. Вип. 14. С. 348–351.

3. Захарченко В.І., Ковтуненко К.В., Лаптєва В.В. Інноваційно-інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Одеса: Гельветика, 2019. 148 с.

УДК 330

Гридін Д.О., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СПІВРОБІТНИКІВ У УМОВАХ ЗМІН

В умовах постійних змін та невизначеності, які характерні для сучасного ділового середовища, підтримка психологічного здоров'я співробітників набуває особливого значення. Зміни, такі як реорганізація компанії, впровадження нових технологій, зміни у керівництві чи корпоративній культурі, можуть створювати додатковий стрес та тиск на співробітників. Саме тому розробка та впровадження ефективних стратегій підтримки психологічного здоров'я є ключовим завданням для організацій, які прагнуть зберегти продуктивність та благополуччя своїх працівників [1].

Таблиця 1

Стратегії підтримки психологічного здоров'я співробітників у умовах змін

Стратегія	Опис
Створення сприятливого робочого середовища	Забезпечення комфортних фізичних умов праці, позитивної соціальної атмосфери, можливостей для професійного розвитку та кар'єрного зростання
Емоційна підтримка та управління стресом	Впровадження програм управління стресом, надання доступу до консультаційних послуг, заохочення здорового способу життя
Ефективна комунікація та залучення	Чітке інформування про зміни, залучення співробітників до процесу прийняття рішень, регулярні зустрічі та зворотній зв'язок
Розвиток стійкості та адаптивності	Проведення тренінгів з розвитку навичок управління змінами, вирішення проблем та емоційного інтелекту, заохочення безперервного навчання
Визнання та винагорода	Визнання та винагорода за успішну адаптацію до змін, посилення мотивації та залученості працівників

Примітка. Складено автором за даними [1-3].

Створення сприятливого робочого середовища є однією з ключових стратегій підтримки психологічного здоров'я співробітників. Це передбачає забезпечення комфортних фізичних умов праці, таких як ергономічні робочі місця, належне освітлення та вентиляція. Не менш важливим є створення позитивної соціальної атмосфери, де цінуються відкрита комунікація, співпраця та командна робота. Організації можуть сприяти формуванню здорової робочої культури, надаючи можливості для професійного розвитку та кар'єрного зростання, що підвищує задоволеність роботою та психологічне благополуччя співробітників [2].

Емоційна підтримка та ресурси для управління стресом є ще однією важливою стратегією. Організації можуть запровадити програми управління стресом, які навчають співробітників ефективним технікам релаксації, медитації, управління часом та вирішення проблем. Надання доступу до консультаційних послуг, таких як Employee Assistance Programs (EAP), може допомогти співробітникам впоратися з особистими та професійними викликами, зменшуючи рівень стресу та покращуючи психологічне здоров'я. Крім того, заохочення здорового способу життя, включаючи регулярні фізичні вправи, збалансоване харчування та достатній відпочинок, також є важливою складовою підтримки психологічного благополуччя [3].

В умовах змін ефективна комунікація та залучення співробітників набувають особливого значення. Керівництво повинно чітко і прозоро інформувати працівників про зміни, що відбуваються, їх причини та потенційний вплив на роботу. Залучення співробітників до процесу прийняття рішень, врахування їхніх думок та побоювань допомагає зменшити невизначеність та тривогу, пов'язані зі змінами. Регулярні зустрічі та зворотній зв'язок дозволяють співробітникам відчувати себе почутими та цінними членами організації, що позитивно впливає на їхнє психологічне здоров'я .

Розвиток стійкості та адаптивності співробітників є ключовим фактором підтримки психологічного здоров'я в умовах змін. Організації можуть проводити тренінги з розвитку навичок управління змінами, вирішення проблем та емоційного інтелекту. Ці навички допомагають співробітникам краще справлятися зі стресом, адаптуватися до нових ситуацій та підтримувати психологічне благополуччя. Заохочення безперервного навчання та розвитку також сприяє посиленню стійкості та готовності до викликів [2].

Визнання та винагорода за успішну адаптацію до змін є потужним мотиватором для співробітників. Коли організації цінують та відзначають зусилля працівників у пристосуванні до нових умов, це підвищує їхню залученість, задоволеність роботою та психологічне благополуччя. Визнання може бути як матеріальним (премії, бонуси), так і нематеріальним (публічна похвала, додаткові можливості для розвитку). Це демонструє, що організація цінує внесок співробітників та підтримує їх у процесі змін .

Варто зазначити, що підтримка психологічного здоров'я співробітників в умовах змін вимагає системного підходу та залучення всіх рівнів організації. Керівництво повинно демонструвати прихильність до створення культури благополуччя, надавати ресурси та підтримку для реалізації відповідних стратегій. Менеджери та керівники команд відіграють ключову роль у впровадженні цих стратегій на практиці, створюючи сприятливе середовище та надаючи індивідуальну підтримку співробітникам [1].

Крім того, організації можуть скористатися послугами фахівців з психічного здоров'я, таких як психологи чи консультанти, для розробки та впровадження програм підтримки психологічного благополуччя. Ці фахівці можуть провести оцінку потреб організації, розробити індивідуальні стратегії та провести тренінги для співробітників та керівництва [2].

Ще одним важливим аспектом є регулярний моніторинг та оцінка ефективності впроваджених стратегій підтримки психологічного здоров'я. Організації можуть проводити опитування співробітників, збирати зворотній зв'язок та аналізувати показники, такі як рівень стресу, задоволеність роботою та продуктивність. Це дозволяє виявити області для вдосконалення та адаптувати стратегії відповідно до потреб співробітників .

Підсумовуючи, можна сказати, що підтримка психологічного здоров'я співробітників в

умовах змін є критично важливою для забезпечення стійкості та успіху організації. Створення сприятливого робочого середовища, надання емоційної підтримки та ресурсів для управління стресом, ефективна комунікація та залучення співробітників, розвиток стійкості та адаптивності, а також визнання та винагорода за успішну адаптацію є ключовими стратегіями, які організації можуть використовувати для підтримки психологічного благополуччя своїх працівників. Впроваджуючи ці стратегії системно та послідовно, організації можуть створити культуру, в якій співробітники відчувають себе підтриманими, залученими та здатними успішно долати виклики, пов'язані зі змінами.

Список використаних джерел

1. Титаренко Т.М. (2022). Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). https://doi.org/10.37472/2707-305X-2022-4-1-15-2
2. ОГЛЯД ЗАХОДІВ ЛЮТИЙ--ВЕРЕСЕНЬ 2022. Всесвітній день психічного здоров'я 2022. *Міжнародна організація з міграції (МОМ) в Україні.* 10 жовтня 2022. URL: https://ukraine.iom.int/sites/default/files/mental_health_factsheet_ukr.pdf
3. Зайчикова Т.В. (2008). Профілактика та подолання стресів як умова підтримки психологічного здоров'я працівників організацій. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка*, (3), 135-137.

УДК 338.467

Закревський А.А., аспірант
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДЕКАРБОНІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Стійкий розвиток держави в умовах високого рівня невизначеності неможливо забезпечити без збалансування екологічної, економічної та соціальної складової. Однак, повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну посилило питання енергетичної та екологічної безпеки та призводять до погіршення життя на землі. Зокрема, зростання темпів НТП призвело до того, що нині людина своєю діяльністю завдає шкоду природі і усунення наслідків потребує значних коштів і часу, втрачається природне біорізноманіття, збільшується кількість природніх катастроф та зростає їх інтенсивність, посилюються процеси руйнації, втрачається природно-рекреаційний потенціал територій, громад, держав. Тому Європейським Союзом у 2019 році було розроблено Європейський зелений курс (European Green Deal, ЄЗК), який був представлений Європейською Комісією у Європарламенті 11 грудня 2019 р., що спрямований на перетворення Європи на кліматично нейтральний континент до 2050 р [1].

Це дозволило досягнути скорочення до скорочення викидів парникових газів у 2020 році на 27 % порівняно з 2005 роком (рік початку роботи Системи торгівлі викидами в ЄС), за інформацією EuroStat. При цьому економіка ЄС, за даними World Bank, зросла на 23% за 15 років, а ВВП збільшився з 11,9 трлн дол. у 2005 до 15,4 трлн дол. у 2020 році [2]. Тоді як Україна оголосила про перехід до 2060 року, і у липні 2021 року Уряд затвердив нову ціль України — до 2030 року зменшити викиди парникових газів на 65% від рівня 1990 року[2]. Попри війну питання декарбонізації не втрачає своєї актуальності і відіграє ключову роль у забезпечення сталого розвитку та інвестиційної привабливості України. Оскільки вирішення питань декарбонізації дозволить:

Зберегти довкілля: Декарбонізація сприяє зменшенню промислових викидів, що допомагає зберегти природне середовище та забезпечити екологічну безпеку.

Розширити доступ до ринків: Досягнення чітких показників декарбонізації дозволить українським товарам уникнути обмежень на ринках ЄС та інших ключових експортних майданчиках.

Стимулювати інновації та конкурентоспроможність: Декарбонізація спонукає до розвитку нових технологій, що підвищує конкурентоспроможність українських компаній.

Це можливо здійснити нині через реформування енергетичного ринку, який в Україні продукує найбільшу кількість парникових газів. Зокрема, руйнування великих енергетичних об'єктів створило попит на створення малих енергетичних центрів ВДЕ, які дозволять забезпечити життєвоважливі потреби населення у певній громаді і тим самим будуть за рахунок диверсифікації мінімізувати негативні наслідки ракетних обстрілів і фізичних руйнувань. Наразі в Україні складається ситуація, коли споживачі, влада і громада не можуть ігнорувати енергетичні проблеми, а вирішення знаходиться у площині розвитку ВДЕ, коли всі сторони є зацікавленими і готовими до взаємодії. Це сприяє також тому, що амбітна ціль України щодо декарбонізації може бути досягнута у значно коротший проміжок часу.

Список використаних джерел

1. Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко] ; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2022. 95 с. https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12.

2. Декарбонізація секторів економіки України. URL: https://ecoaction.org.ua/dekarbonizatsia-ekonomiky-ua.html

УДК 330.341

Васильченко М.І., к.е.н., доцент; Халімон К.Б., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ ТА ЇЇ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ефективне управління будь-яким бізнесом на міжнародному, регіональному чи локальному рівні сьогодні навряд чи можливе без відповідного інструменту, який дозволяє своєчасно реагувати на справжні виклики зовнішнього середовища та ефективно використовувати всі доступні можливості для подальшого масштабування і розвитку. Тому щоб належним чином підтримати непростий і багатогранний процес управління, суб'єкти господарювання активно впроваджують у свою діяльність контролінг.

У сучасній науковій літературі [1; 2; 3] зустрічаються різні підходи до визначення економічного змісту даного поняття: його досить часто називають концепцією, системою, одним із найважливіших інструментів процесу управління, сучасною технологією управління, синтезом елементів обліку, аналізу, контролю і планування. Незважаючи на досить тривалу історію його розвитку, до нашого часу не вдалося сформулювати єдиний підхід до визначення сутності поняття «контролінг». Одні науковці звужують це поняття до внутрішнього контролю, а інші, навпаки, визнають контролінгом ті облікові функції, які орієнтовані на бухгалтерський облік, чи взагалі ставлять знак рівності між контролінгом і завданнями забезпечення менеджменту підприємства інформацією, яка є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у кожній можливій проекції виробничо-господарської діяльності.

На наш погляд, контролінг є важливою концепцією управління, яка синтезує в собі управлінських облік, планування, контроль і аналітичну роботу. Це комплексна інформаційно-технічна підтримка прийняття важливих рішень, що акумулює в собі особливості діяльності конкретного суб'єкта господарювання, його планові і фактично досягнуті показники, враховує зовнішні і внутрішні ризики і видає результат, який може стати основою для успішного стратегічного управління. Такий досить широкий перелік питань, які вирішуються за допомогою контролінгу в інтегрованій системі управління, можна пояснити його головною метою, яка фактично зводиться до орієнтації усіх процесів управління на досягнення певних цілей, які можуть знайти своє відображення, зокрема, в удосконаленні продукції чи досягненні бажаного рівня конкурентоспроможності.

Цілком очевидно, що основні завдання контролінгу в системі управління підприємством будь-якої сфери діяльності наразі зводяться до того, щоб:

сформувати таку інформаційну систему, яка сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень;

спланувати майбутню виробничу діяльність підприємства;

здійснювати координацію діяльності підприємства і його окремих підрозділів.

Відтак, предметом контролінгу можуть виступати окремі явища та мікроекономічні процеси на підприємстві, які характеризуються певними показниками – індикаторами в їх динаміці, і макроекономічні процеси, які відбуваються на рівні держави, і здійснюють безпосередній вплив на економіку підприємства та ефективність його діяльності. Відповідно об'єктами контролінгу можуть бути певні чинники виробництва, показники ефективності діяльності підприємства, показники його фінансового стану у порівнянні з прогнозованими значеннями, а також потенціал підприємства в цілому.

Сьогодні одним із найбільш розповсюджених інструментів контролінгу вважається система збалансованих показників, яка дозволяє, з одного боку, конкретизувати обрану стратегію розвитку на найвищому рівні управління (зокрема, розробити систему стратегічних цілей з конкретними показниками і заходами, що дозволяють досягти поставлених цілей), а з іншого боку, довести її до відома працівників як безпосередніх виконавців. Створення так званих «стратегічних карт», які включають в себе чітко визначені цілі, показники і відповідні заходи, зрештою, сприятиме встановленню зв'язку між стратегією розвитку окремого суб'єкта господарювання і повсякденною оперативною діяльністю його працівників. Такі інструменти контролінгу, як вартісний аналіз та бюджетування, також дозволять здійснювати управління витратами на заробітну плату, відрядження і підвищення кваліфікації працівників, автоматизацію виробництва, маркетинг і збут.

Впровадження ефективної системи контролінгу є цілком виправданим рішенням для підприємств середнього бізнесу, які не схильні до раптових організаційних змін, і для великих технологічно орієнтованих компаній, які мають потребу у забезпеченні прозорості фінансових та інформаційних потоків. Реструктуризація підприємств також потребує впровадження системи контролінгу, оскільки об'єднання різних організаційних культур та різних структур управління вдається реалізувати з мінімальними витратами за умови застосування комплексного і системного підходів. Враховуючи загальноприйняту концепцію життєвого циклу організації, слід звернути увагу на те, що контролінг є актуальним для підприємств, етап розвитку яких відповідає зростанню чи занепаду, оскільки зміни зовнішнього середовища накладаються на власні організаційні перетворення, посилюючи фактор нестабільності.

Впровадження системи контролінгу на підприємстві неодмінно передбачатиме виникнення нових завдань, для реалізації яких потрібні компетентні виконавці. Така система має функціонувати на підприємстві на постійній основі, а тому необхідною є відповідна організаційна одиниця, яка може взяти на себе реалізацію функцій контролінгу. Новостворений відділ для належної підтримки системи контролінгу має знаходитися у підпорядкуванні керівника вищої ланки управління. Незалежно від того, яку назву отримає

цей підрозділ (відділ стратегічного розвитку, служба контролінгу чи інформаційно-аналітичний відділ), його працівники мають володіти методами системного аналізу у певній предметній сфері діяльності.

Як підсумок, вважаємо за доцільне зазначити, що контролінг на підприємстві тісно пов'язаний із поточними і майбутніми рішеннями і бізнес-процесами, а вже результати цих рішень можуть стати предметом контролю. Контролінг переносить процес управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи діяльність різних служб і структурних підрозділів для досягнення оперативних і стратегічних цілей. Контролінг цілком можливо вважати сучасною концепцією управління, яка передбачає необхідність забезпечення сталого розвитку і ефективного функціонування підприємства на основі поєднання в єдину систему стратегічного планування, бюджетування, сучасних методів консолідованого управлінського обліку, багатофакторного комплексного аналізу стану підприємства з використанням збалансованої системи показників, формування зважених управлінських рішень, розроблених на основі моделювання діяльності підприємства. При цьому актуальність постійного удосконалення прийомів і методів контролінгу, а також дослідження принципів його організації потребує відповідного розвитку його методології і постійного удосконалення у сфері практичного використання.

Список використаних джерел

1. Кизенко О.О. Розвиток концепції контролінгової діяльності на підприємстві: від аналітичного обліку до стратегічної трансформації. *Економіка та держава*. 2019. № 2. С. 77-81.

2. Міщенко В.А., Другова О.С., Домніна І.І. Контролінг як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету . Серія: Економічні науки.* 2019. Вип. 34. С. 82-86.

3. Прокопець Л.В. Контролінг як інструмент управління підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39 (2). С. 17-20.

УДК 330

Зєльов Р.Я., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій та постійної нестабільності бізнес-середовища ефективне прийняття рішень на всіх рівнях управління стає ключовим фактором успішного функціонування підприємства. Штучний інтелект (ШІ) виходить на передній план як потужний інструмент, здатний значно покращити та оптимізувати процес прийняття рішень у менеджменті.

ШІ являє собою сукупність алгоритмів та моделей, які можуть аналізувати великі обсяги даних, виявляти приховані закономірності та генерувати обґрунтовані рекомендації для прийняття управлінських рішень. Завдяки своїй здатності швидко обробляти та аналізувати інформацію, ШІ допомагає менеджерам приймати більш точні та ефективні рішення в умовах невизначеності та мінливості ринкового середовища [1].

Однією з ключових переваг використання ШІ в менеджменті є автоматизація рутинних завдань та оптимізація бізнес-процесів. Системи ШІ можуть брати на себе виконання повторюваних та трудомістких операцій, таких як аналіз даних, генерація звітів та прогнозування, звільняючи час менеджерів для вирішення більш стратегічних питань. Це

дозволяє підвищити ефективність роботи підприємства та зменшити витрати на управління [2].

Крім того, ШІ відіграє важливу роль у прийнятті стратегічних рішень на підприємстві. Завдяки здатності аналізувати великі обсяги даних та виявляти приховані тенденції, системи ШІ можуть надавати цінні інсайти для формування довгострокових планів розвитку компанії. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть допомогти визначити найбільш перспективні ринки, оцінити потенційні ризики та можливості, а також спрогнозувати майбутній попит на продукцію або послуги підприємства [3].

Однак впровадження ШІ в процеси прийняття рішень на підприємстві пов'язане з певними викликами та обмеженнями. Однією з ключових проблем є забезпечення якості та надійності даних, які використовуються для навчання та роботи алгоритмів ШІ. Неточні або неповні дані можуть призвести до помилкових висновків та рекомендацій, що негативно вплине на ефективність прийнятих рішень [1].

Іншим важливим аспектом є інтерпретація та пояснення результатів, отриманих за допомогою ШІ. Менеджери повинні розуміти логіку та принципи, на яких базуються рекомендації системи, щоб мати можливість критично оцінювати їх та приймати обґрунтовані рішення. Це вимагає тісної співпраці між менеджерами та фахівцями з ШІ, а також постійного навчання та розвитку компетенцій у сфері штучного інтелекту [2].

Окрім технічних аспектів, використання ШІ в менеджменті також пов'язане з етичними та соціальними питаннями. Передача частини управлінських функцій системам ШІ може викликати занепокоєння щодо втрати контролю над процесом прийняття рішень та потенційних негативних наслідків для працівників. Тому при впровадженні ШІ на підприємстві важливо враховувати етичні принципи, забезпечувати прозорість та підзвітність, а також залучати всіх зацікавлених сторін до обговорення та прийняття рішень [3].

Незважаючи на виклики, потенційні переваги використання ШІ в менеджменті підприємства є значними. Правильно інтегровані системи ШІ можуть суттєво підвищити ефективність управлінських процесів, покращити якість прийнятих рішень та забезпечити конкурентні переваги в умовах динамічного ринкового середовища. Однак для успішного впровадження ШІ необхідно мати чітку стратегію, забезпечити якісні дані, розвивати компетенції персоналу та враховувати етичні аспекти.

Отже, штучний інтелект стає невід'ємним інструментом прийняття рішень у менеджменті сучасного підприємства. Його здатність аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності та генерувати обґрунтовані рекомендації дозволяє менеджерам приймати більш ефективні та виважені рішення в умовах невизначеності та динамічних змін. Проте, впровадження ШІ вимагає комплексного підходу, який враховує технічні, організаційні та етичні аспекти. Лише за умови відповідального та стратегічного використання ШІ можна повною мірою реалізувати його потенціал для підвищення ефективності управління та забезпечення сталого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Думанська А.О. Формування механізму застосування технологій штучного інтелекту в системі менеджменту персоналу в організації, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця: 2022.
2. Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С. Ф. Цифрова економіка: підручник. Київ: НАУ, 2022. 200 с.
3. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / А.І.Шевченко, С.В.Барановський та інші. [За заг. ред. А.І.Шевченка]. Київ: ІПШІ, 2023. 305 с.

УДК 330

Іванов Ю.В., к.е.н., доцент; Іванов В.Ю., магістр
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИКИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У період воєнного стану, логістика відіграє критичну роль у забезпеченні ефективності та успішності різноманітних операцій. Однак, цей період супроводжується унікальними викликами та обмеженнями, які вимагають ретельного стратегічного планування та вдосконалення підходів до логістичних процесів.

Безпека поставок та захист інфраструктури є ще однією ключовою складовою логістичних операцій в умовах військового стану. Важливо розглянути можливості захисту маршрутів поставок та складів від атак та саботажу, а також визначити заходи для захисту транспортних засобів від крадіжок та інших загроз.

Макроекономічна стабільність країни, наголошує на важливості ретельного аналізу та вдосконалення системи логістики в умовах військового конфлікту.

1. Стратегічне планування логістики:

Аналіз ризиків – необхідно розглянути потенційні загрози для логістичних маршрутів, складів та транспортних засобів, визначити, які заходи можуть бути прийняті для зменшення цих ризиків.

Розробка альтернативних маршрутів: врахування можливості блокування основних маршрутів поставок через військові дії або інші обставини. Розробка альтернативних маршрутів та механізмів швидкого їх використання.

Швидкісні механізми реагування: встановлення процедури швидкого реагування на зміни в ситуації, такі як перехід до інших маршрутів, перенесення складів або зміни розподілу ресурсів.

2. Безпека поставок та захист інфраструктури:

Захист маршрутів поставок: пошук можливості захисту маршрутів поставок від атак, наприклад, за допомогою встановлення військових конвоїв або облаштування зон безпеки.

Захист складів та транспортних засобів: визначення заходів для захисту складів та транспортних засобів від саботажу, крадіжок або інших загроз.

3. Гнучкість та реагування на зміни:

Гнучкість логістичних процесів: розробка процесів, які дозволять швидко змінювати стратегії поставок та реагувати на непередбачені обставини.

Швидке прийняття рішень: забезпечення механізму для швидкого прийняття рішень у військових ситуаціях, включаючи процедури автоматичного відповіді на певні події.

4. Міжнародні виміри та співпраця:

Співпраця з іншими країнами: розгляд можливості для співпраці з іншими країнами для забезпечення логістичної підтримки та обміну ресурсами.

Співпраця з гуманітарними організаціями: встановлення зв'язків з гуманітарними організаціями для координації гуманітарної допомоги та логістичної підтримки.

5. Ефективне управління ресурсами:

Оптимізація використання ресурсів: розробка методів для ефективного використання обмежених ресурсів, включаючи оптимізацію використання пального, медичних засобів та продовольства.

6. Комунікація та координація:

Ефективна система комунікації: впровадження ефективної системи комунікації для обміну інформацією між всіма зацікавленими сторонами.

Процедури координації: встановлення чітких процедур для координації дій між різними логістичними підрозділами та іншими військовими чи цивільними установами.

7. Вплив на господарську інфраструктуру:

Воєнний стан має значний вплив на господарську інфраструктуру країни, тому необхідно розглянути, які обмеження і перешкоди можуть виникнути у зв'язку зі змінами в роботі портів, залізниць та інших транспортних систем.

8. Забезпечення гуманітарної допомоги:

Під час військового стану виникає потреба в ефективному забезпеченні гуманітарної допомоги для населення та військових.

Варто визначити механізми, які можуть бути використані для організації доставки та розподілу гуманітарної допомоги в умовах військового конфлікту.

9. Психологічні аспекти логістики:

Врахування психологічних аспектів логістики під час військового стану, такі як стрес, втома та психологічний дискомфорт учасників логістичних операцій. Варто обговорити методи підтримки психічного здоров'я персоналу в умовах військового конфлікту.

10. Використання технологій:

Сучасні технології, такі як інтернет-платформи, дрони та супутникові системи можуть поліпшити логістичні операції під час воєнного стану. Необхідно визначити, як ці технології можуть забезпечити більшу ефективність та безпеку поставок. Отже, якщо ситуація з логістикою не покращиться, під загрозою опиниться не лише український аграрний сектор, а й макроекономічна стабільність країни, а також глобальна продовольча безпека.

Список використаних джерел

1. Завербний А. С. Проблеми та перспективи прогнозування в системі управління збутовою і постачальницькою діяльністю в умовах євроінтеграції. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету.* 2018. No 3 (5). С. 13-19. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.2351450.

2. Колесников С. О., Володченко В. В. Сучасні напрями розвитку інновацій та інформаційних технологій в логістичній системі промислових підприємств України. *Економічний вісник Донбасу.* 2020. No 1 (59). С. 49–56. DOI: https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1(59)-49-56.

3. Фоміченко І. П., Баркова С. О. Смарт-логістика: концептуальні засади та перспективи розвитку в Україні. *Економічний вісник Донбасу.* 2020. No 1 (59). С. 63-71.

4. Гірна О.Б. Логістики і ланцюг поставок: виклики пандемії COVID-19. П*ричорноморські економічні студії.* 2020. Вип. 55. С. 87-93.

УДК 331.1

Карпенко В.О., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВ

Потенційні джерела виникнення конфліктів завжди присутні у будь-якому підприємстві. Вони можуть мати різноманітні наслідки для колективу та міжособистісних взаємин людей, які працюють разом. Іноді намагання уникнути вирішення конфлікту може призвести до зниження ефективності роботи та погіршення психологічного клімату в колективі. Однак існують ситуації, коли сам конфлікт допомагає вирішити поточні проблеми.

Конфлікти можуть виникати під час спільної роботи людей і визначаються як ситуації несумісності між сторонами. У літературі зазвичай виділяють конфлікти завдань, стосунків і процесів. Конфлікти завдань виникають через розбіжності в ідеях, думках та поглядах на

виконання завдання. У стосунках через розбіжності у вирішенні особистих питань, таких як соціальні події або політика. Конфлікти процесів виникають при розбіжності в делегуванні завдань та ресурсів, тобто у визначенні, хто відповідає за що.

Існують різноманітні теоретичні підходи та дослідження, що стосуються наслідків конфлікту для груп. Конфлікт часто розглядається як шкідливий для функціонування та продуктивності групи, оскільки він може перешкодити груповим процесам, утруднити процеси прийняття рішень та завдати шкоди творчості та ефективності. У робочих групах і командах конфлікт звужує фокус уваги групи та погіршує її здатність інтегрувати рішення проблем. Коли в робочій групі виникає конфлікт, члени групи можуть спробувати вирішити, ігнорувати або боротися з конфліктом, замість того, щоб приділяти зусилля та час виконанню завдань, що призводить до погіршення продуктивності. Дійсно, дослідження в області внутрішньогрупових конфліктів підтверджують ці негативні наслідки та показують, як конфлікт впливає на ефективність та успішність групи.

З іншого боку, конфлікти завдань можуть мати потенційно позитивні наслідки, оскільки вони сприяють вираженню різних ідей, уточненню концепцій, покращенню розуміння завдання та ухваленню більш якісних рішень. Деякі дослідження дійсно підтверджують позитивні наслідки конфлікту завдань для творчості групи, розуміння завдань і якості прийнятих рішень, а також інновацій команди. Однак метааналітичні дані показують, що можливість того, що конфлікт завдань приносить користь продуктивності групи, сильно залежить від обставин на рівні команди та від реакцій членів команди на конфлікт.

Конфлікти є необхідною складовою будь-якого соціального організму та супроводжують його розвиток. Важливою є пошук та використання ефективних механізмів вирішення конфліктів або мінімізації їх негативних наслідків. Один з таких методів, що успішно застосовується у країнах ЄС, Великобританії, США, Австралії та Канаді, - це медіація. В Україні інститут медіації набуває все більшої популярності, проте його розвиток стримується відсутністю повноцінної нормативно-правової бази та низьким рівнем обізнаності населення щодо можливостей вирішення конфліктів за допомогою цього методу. Тому дослідження медіації є важливим завданням як для теорії, так і для практики.

Медіація – це процес вирішення конфліктів, в якому незалежний третій учасник, відомий як медіатор, допомагає сторонам знайти взаєморозуміння та досягти взаємовигідного угоди. Цей процес є добровільним та конфіденційним і може бути застосованим у різних сферах, включаючи сімейні суперечки, цивільні справи, комерційні спори та інші конфліктні ситуації.

У медіації медіатор не приймає рішень за сторонами, а лише сприяє їхньому взаєморозумінню та допомагає їм знайти власні рішення. Він створює атмосферу відкритості та довіри, сприяє ефективній комунікації між сторонами та допомагає їм визначити їхні спільні інтереси та потреби. Медіатор також допомагає сторонам розробити взаємовигідні угоди, які враховують інтереси обох сторін. Переваги медіації включають швидкість та ефективність вирішення конфліктів, збереження відносин між сторонами, зниження витрат на процес вирішення конфлікту та збільшення задоволеності сторін отриманим результатом. Медіація також сприяє зниженню напруги та стресу, по’язаного з конфліктом, та допомагає сторонам знайти конструктивні рішення для вирішення своїх проблем.

Україна активно розвиває практику медіації, і цей метод вирішення конфліктів стає все більш популярним як серед фізичних осіб, так і серед бізнес-структур та державних органів. Незалежні медіатори та медіаційні центри надають свої послуги для вирішення різних типів конфліктів, сприяючи побудові гармонійних та співпрацювальних відносин між сторонами.

Проте в Україні немає офіційного визначення медіації. Зміст терміну «медіація№, що походить від латинського слова «mediatio» – посередництво, визначається у законах іноземних країн та наукових дослідженнях. Наприклад, Мальтійський Акт про медіацію визначає медіацію як процес, у якому медіатор допомагає сторонам у переговорах для досягнення мирової угоди щодо спору. Відповідно до «Єдиного закону про медіацію» США,

медіація – це процес, в якому посередник сприяє спілкуванню та переговорам між сторонами, щоб допомогти досягнути добровільної згоди стосовно їхнього спору.

Отже, «медіація» представляє собою альтернативний метод вирішення спорів залученням медіатора. Головне завдання медіації полягає у сприянні побудові конструктивного діалогу між сторонами конфлікту з метою досягнення взаємовигідного рішення. У відміну від формального судового процесу, учасники медіації самі приймають рішення щодо свого спору.

Окрім медіації поширеним методом врегулювання конфліктів також є переговори, що загалом є доволі схожим з поняттям медіації, але не є тотожним. Переговори і медіація мають спільні та відмінні характеристики, які відносять їх до альтернативних методів вирішення конфліктів. Обидва методи враховують принцип диспозитивності, участь множини сторін та забезпечення конфіденційності. Вони також характеризуються універсальним застосуванням та добровільністю виконання угод.

У процесі переговорів кожна сторона намагається переконати іншу, що її умови є найбільш вигідними для досягнення згоди, тобто кожна сторона прагне отримати перевагу. Зазвичай перемагає "сильніший" учасник, який має переконливі аргументи або почувається впевненіше за інших, і результатом стає компроміс.

На відміну від переговорів, під час медіації діє медіатор, який не приймає рішень від імені сторін, але сприяє процесу медіації, враховуючи інтереси обох сторін і збалансовуючи силу їх аргументів. Результатом медіації є досягнення консенсусу між сторонами.

Процедуру медіації та переговорів об’єднує спілкування між сторонами з метою досягнення взаємовигідного рішення. У переговорах часто відбувається протистояння сторін, де перемога вважається пріоритетом і відмова від неї розглядається як поразка, а медіація відрізняється від цього підходу.

Таким чином, сучасні психологи, юристи та інші дослідники й практики розробили різноманітні техніки та методики медіації. Серед них можна виділити застосування принципу диспозитивності та взаємності сторін, проведення процедури медіації медіатором з мінімальними словами та емоціями, дотримання принципу конфіденційності, економія часу сторін, застосування принципу взаємовигідної перемоги сторін (win-win) і гнучкість у процесі медіації. Усі ці методи успішно сприяють вирішенню конфліктів на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Гришина Н. В. Психологія конфлікту. Київ: Либідь, 2010. 258 с.

2. Лісений Є., Лісеная А. Особливості конфліктів на підприємстві та засоби їх розв’язання. *Економіка та суспільство*. 2022, (35).

3. Ачкасова Л.М., Водолажська Т.О., Бекетов Ю.О. Управління конфліктами на підприємстві. *Економіка транспортного комплексу.* 2022, вип. 40. С. 22 – 34.

УДК 335

Каландирець Я.М., магістр
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КРЕДИТНО-ФІНАНСОВА ПРОГРАМА ПІДТРИМКА ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДЕРЖАВОЮ: ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Підтримка державою прав ветеранів війни є одним із пріоритетних напрямків актуальної та майбутньої публічної політики України. Люди, які мають право на такі статуси, безпосередньо брали участь або залучалися до участі в бойових діях.

Стрімке зростання кількості ветеранів, сімей загиблих захисників, непоодинокі випадки нестачі фінансових ресурсів цих незахищених верств населення для забезпечення всіх наявних потреб для лікування, реабілітації або у зв'язку з втратою годувальника зумовлюють потребу в додатковій опіці та створенню пільгових умов на законодавчому, фінансовому й соціальному рівнях шляхом розробки та впровадження відповідних державних цільових програм.

Однією з можливих форм соціальної підтримки вищезгаданих верств населення є безоплатна передача у власність об'єктів нерухомого майна з боку держави або забезпечення пільгових умов самостійного придбання нерухомого майна із застосуванням механізму доступного кредитування житла.

Варто зазначити, що на момент проведення цього дослідження є чинними зміни до Постанови Кабінету Міністрів України № 856 «Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством "Українська фінансова житлова компанія" доступного іпотечного кредитування громадян України» від 02.08.2022, відповідно до яких доступне іпотечне кредитування, процентна ставка якого становить 7 відсотків річних є доступним для ветеранів війни та членів їх сімей; учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, визначених статтею 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", а також сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України [1].

Незважаючи на наявність чинних нормативних актів у сфері доступного іпотечного кредитування для ветеранів війни, подальші дослідження зарубіжного досвіду з цього питання дають змогу сформувати додаткову варіативність публічного управління в цій сфері та можливі варіанти вдосконалення чи поглиблення наявного правового регулювання.

Як зазначає Л. Павлова, основними моделями соціального захисту в європейських країнах є континентальна, англосаксонська, скандинавська, південноєвропейська з огляду на застосоване законодавство відповідних держав при правовому запозиченні та створенні аналогічних правових норм у національному законодавстві. У цьому контексті слід звернути увагу на досвід правового регулювання Сполучених Штатів Америки як держави англосаксонської правової сім'ї з пріоритетним застосуванням прецедентного права [2].

У контексті фінансової підтримки ветеранів війни та діючих військовослужбовців США впроваджено систему кредитування «VA loan», фундаментальні положення якої у контексті права на гарантування житлових, фермерських та бізнес-кредитів Міністерством у справах ветеранів США для військовослужбовців було визначено у положеннях Закону США про реінтеграцію військовослужбовців - Servicemen's Readjustment Act of 1944 [3].

Подальший розвиток програми кредитування у 1970 та 1992 роках шляхом ухвалення Закону про покращення житлових пільг для ветеранів 1978 року та Публічного закону 102-547 від 28.10.1992 розширив дію програми на резервістів та особовий склад Національної гвардії США, строк служби яких становить не менше 6 років.

Вищезгадані законодавчі акти США передбачають пільгову систему гарантування Міністерством у справах ветеранів США іпотечних вкладів з фінансуванням на 103.6 % за відсутності обов'язку укласти договір приватного іпотечного страхування та додаткову виплату у розмірі 6000 доларів США на заходи з покращення енергоефективності нерухомості [4, 5].

Така система гарантування іпотечних кредитів дозволяє ветеранам та діючим військовослужбовцям США отримувати більші суми позик порівняно з іпотечними кредитами, які пропонуються для звичайних громадян, оскільки вищезазначені пільгові категорії громадян мають змогу на фактичну позику до 103.6% відсотків від розумної вартості нерухомості, обчисленої для продажу. Програма кредитування Міністерства довела свою практичну ефективність і використовується донині, гарантувавши станом на 2020 рік більш ніж 25 мільйонів іпотечних кредитів для ветеранів та діючих військовослужбовців [6].

Підсумовуючи вищевикладене, подальше вдосконалення програми доступного

іпотечного кредитування для ветеранів війни та сімей загиблих захисників та захисниць України з огляду на ефективний зарубіжний досвід правового регулювання є актуальним та надважливим напрямком розвитку та осучаснення актуальної публічної політики України з цього питання з огляду на значну чисельність вищезгаданих верств населення та обов'язкову необхідність належного відзначення внеску зазначених осіб у протидії російській агресії.

Список використаних джерел

1. Деякі питання забезпечення приватним акціонерним товариством "Українська фінансова житлова компанія" доступного іпотечного кредитування громадян України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2022 № 856. *Офіційний вісник України*. 2022. № 63. С. 62.

2. Павлова Л. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні: дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.01. Львів, 2015. 230 с.

3. Servicemen's Readjustment Act (1944) (G.I. Bill). URL: https://rb.gy/kk6xc2 (дата звернення: 03.06.2024).

4. Veterans Housing Benefits Improvement Act 1978. URL: https://rb.gy/eysjai (дата звернення: 03.06.2024).

5. Veterans Home Loan Program Amendments of 1992 (Public Law 102-547, 28.10.1992). URL: https://rb.gy/wh5cy9 (дата звернення: 03.06.2024).

6. VA guarantees more than 1 million home loans in record year: Office of Public and Intergovernmental Affairs. URL: https://rb.gy/ftymm4 (дата звернення: 03.06.2024).

УДК 330.341

Кондратьєва Г.В., аспірантка
Науковий керівник – Комеліна О.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКЛИКИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Під час військових конфліктів сучасний менеджмент піддається значним трансформаціям через унікальні виклики та суттєві обмеження. Ці виклики вимагають застосування різних концепцій управління, які дозволяють адаптуватися до швидко змінюваних світових умов та демонструють необхідність гнучкості та пристосування в стратегіях менеджменту. В умовах сучасної турбулентності становлення лідера вимагає вміння адаптуватися до постійних змін.

Сучасна система менеджменту, яка включає планування, організацію, мотивацію та контроль, спрямована на ефективне використання людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів для досягнення поставлених завдань, відповідає ролі управлінця. У цьому контексті від управлінців вимагається не лише застосування специфічних технічних навичок, але й здатності ефективно керувати персоналом. В реаліях сьогодення особливо важливим для управлінця стає володіння навичками гуртування, мотивації й підтримки співробітників та спільноти, що є критично необхідними для підтримання високого морального духу та продуктивності в умовах кризи. У світі бізнесу цифрова трансформація, зокрема використання передових технологій таких як хмарні сервіси, інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI) і блокчейн, допомагає оптимізувати бізнес-процеси та підтримувати ефективність управління навіть під час змін. В публічній сфері це про необхідність застосування онлайн послуг та інструментів прямої демократії для підвищення взаємодії громадян з урядом, що сприяє створенню більш прозорого та відповідального управління.

У ранніх 1990-х роках американські військові розробили концепцію VUCA (volatility — нестабільність; uncertainty — невизначеність; complexity — складність; ambiguity — неоднозначності) яка допомагала орієнтуватися у післявоєнний період. Ця концепція, згодом, знайшла своє застосування в сучасному менеджменті, відкидаючи попередні принципи SPOD (steady — стійкість; predictable — передбачуваність; ordinary — простота, definite — визначеність) [1]. Хоча концепція VUCA стала ключовою під час глобальної фінансової кризи 2007-2009 років, події останніх років показали, що вона є недостатньою для опису поточних викликів. В результаті, з`явилася нова концепція — світ BANI (brittle — крихкість; anxious — тривожність; nonlinear — нелінійність incomprehensible — незбагненність). Світ BANI вимагає від менеджерів не тільки зміни в підходах до керування та прийняття рішень, але й переосмислення взаємодії з персоналом, технологіями та стратегіями кризового управління [2]. Відповідно, сучасний менеджмент має інтегрувати принципи гнучкості, емпатії та стратегічного мислення для ефективного реагування на швидкі зміни та непередбачувані виклики [3].

У цьому контексті важливо відзначити роботу українських вчених, які досліджують сферу менеджменту під час кризових періодів. Зокрема, Копчак Ю., Матвеєв М. та Пугачов В. дослідили точки трансформації, визначивши ключові стратегії та методи для ефективного управління в умовах війни, включаючи швидкість прийняття рішень, адаптивність та підтримку ефективної комунікації в команді. За їхніми висновками, попри відсутність універсального рішення, дотримання основних принципів дозволяє керівникам успішно орієнтуватись в умовах війни, що відкриває шлях до розробки нових підходів у менеджменті, адаптованих до воєнних умов, і може слугувати основою для подальших досліджень та практичного застосування [4].

На основі власних досліджень Продіус О., Афанасенко М., та Лемешко М. зазначають, що ключовим аспектом успішного розвитку організацій під час військових конфліктів в Україні є оптимізація системи управління персоналом. Важливість ефективного лідерства, мотивації співробітників, розвитку комунікаційних навичок та чіткості в робочих інструкціях не може бути недооціненою, оскільки ці фактори є критичними для створення продуктивного та гармонійного робочого середовища. Ініціативи з підвищення мотивації сприяють створенню атмосфери, де працівники почувають себе залученими та мотивованими до покращення власних результатів. Крім того, інвестиції в соціальний розвиток персоналу значно впливають на їхній добробут та задоволеність, що є ключовим для формування успішної організаційної культури та забезпечення тривалого розвитку компанії [5].

Світлана Білоус зазначає, що адаптація в умовах воєнного конфлікту є складним процесом, який вимагає кардинальної зміни попередніх цілей, планів та стратегій організацій, що неможливо без управлінської гнучкості та зміни підходів до розвитку підприємства. Особливо важливими є стратегії, такі які визначають релокацію (переміщення), які можуть стати вдалим стратегічним рішенням у воєнних умовах, адаптація виробничих процесів до сучасних потреб конфлікту, збільшення виробництва для внутрішнього ринку з метою зменшення залежності від імпорту, та диверсифікація постачальників та ринків збуту для зменшення ризиків. Крім того, необхідною є зміна ніші діяльності підприємства з огляду на зміни в економічному середовищі та потенційний вихід на міжнародні ринки, що хоча і є складним, але перспективним кроком. Оптимізація бізнес-процесів стає критичною для підтримки конкурентоспроможності та стабільності в умовах непередбачуваності та обмеженості ресурсів [6].

Сучасний менеджмент у воєнний час вимагає від управлінців не лише глибоких технічних знань, але й здатності до швидкої адаптації та стратегічного мислення для ефективного використання ресурсів і підтримки високого морального духу. Застосування концепцій, як VUCA і BANI, демонструє еволюцію в управлінських підходах, що дозволяє керівникам краще орієнтуватись у складних і непередбачуваних умовах військового

конфлікту. Важливість гнучкості, емпатії, та здатності до гуртування і мотивації співробітників є ключовими для підтримання стабільності та розвитку організацій у кризові періоди.

Список використаних джерел

1. After VUCA, the transformation to a BANI world. URL: https://ideasen.llorenteycuenca.com/2021/03/16/aftervuca-the-transformation-to-a-bani-world (дата звернення: 15.05.2024).
2. BANI: A new framework to make sense of a chaotic world. URL: https://thinkinsights.net/leadership/bani/ (дата звернення: 15.05.2024).
3. Jamais Cascio. Facing the Age of Chaos. URL: https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaosb00687b1f51d (дата звернення: 15.05.2024).
4. Копчак, Ю., Матвеєв, М., Пугачов, В. Трансформація сучасного менеджменту в умовах війни. Економіка та суспільство, №51, 2023. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-24.
5. Продіус, О., Афанасенко, М., & Лемешко. М. Напрями удосконалення системи управління персоналом в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, №61, 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-100.
6. Білоус, С., Бривус, А. Адаптація бізнес-стратегії підприємства до умов воєнного конфлікту. Економіка та суспільство, №61, 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-106.

УДК 330

Корунський В.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Базарбек Аміна, студент
Євразійський національний університет імені Л. М. Гумільова (Астана, Казахстан)

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова революція динамічна трансформує весь сьогоденний світ та змінює традиційні підходи в управлінні персоналом. Водночас відбувається стрімке підвищення цінності персоналу та його ролі у впровадженні інноваційних технологій організацій та забезпеченні їх конкурентоспроможності. З появою нових технологій та зміною вимог ринку, виникають нові виклики та можливості в галузі управління персоналом.

Однією з ключових складових успішного управління персоналом є розробка та впровадження стратегії розвитку персоналу і сучасних інформаційних технологій. Інформаційне забезпечення стратегії розвитку персоналу є невід'ємною частиною процесу управління розвитком організації. Враховуючи швидкі темпи змін у сучасному бізнес-середовищі та значення людських ресурсів для досягнення стратегічних цілей організації, розробка та впровадження ефективної стратегії розвитку персоналу стає критично важливим завданням для будь-якої компанії. Отже, дослідження теоретичних та практичних аспектів розроблення сучасних стратегій та технологій розвитку персоналу в умовах цифрової економіки.

Важливими напрямами реалізації досліджень щодо розроблення та реалізації стратегій та технологій розвитку персоналу в умовах цифрової економіки є такі:

подальший розвиток теоретичних аспектів управління персоналом організацій в умовах цифрової економіки;

визначення змін та стратегічної ролі управління персоналом організацій у формуванні конкурентних переваг організації;

впровадження процесів цифровізації управління персоналом у взаємозв'язку із IT-стратегіями організації;

удоскоанлення інформаційного забезпечення управління персоналом, включаючи використання інформаційних систем та аналітичних інструментів.

Посилюється роль відповідних методів дослідження стратегій та технологій розвитку персоналу в умовах цифрової економіки. Особливо важливу роль відіграють методи системного аналізу, аналізу та синтезу, економічні, адміністративні, соціально-психологічні, технологічні методи у стратегічному управлінні персоналом через призму цифровізації робочої сили, робочого місця, управління персоналом.

До нових векторів дослідження стратегій та технологій розвитку персоналу в умовах цифрової економіки слід віднести такі:

глобальні тренди розвитку системи управління персоналом, вплив цифрової економіки на їх зміст, напрями та специфіку прояву на рівні організації;

стратегічна роль персоналу у якісному функціонуванні підприємства та принципова зміна підходів щодо управління персоналом в умовах цифрової економіки, що виступає складової IT-стратегії організації;

специфіка формування та використання інформаційного забезпечення управління персоналом, включаючи використання інформаційних систем та аналітичних інструментів.

Серед існуючих практик можна визначити нові стратегічні напрямки розвитку системи управління та навчання персоналу:

розроблення нових курсів та тренінгів, спрямованих на розвиток ключових навичок та компетенцій, що відповідають потребам підприємства та його стратегії розвитку. Важливо забезпечити доступ до навчальних матеріалів онлайн або в режимі дистанційного навчання для зручності персоналу;

впровадження програми менторства, де досвідчені співробітники надають підтримку та поради новачкам, сприяючи швидшому входженню в робочий процес та підвищенню їхньої ефективності;

стимулювання активної комунікації та обміну знаннями між різними підрозділами та командами. Це може включати організацію регулярних зустрічей, семінарів або форумів для обговорення успішних практик та інновацій;

розроблення програми для ідентифікації та розвитку талантів власного персоналу, що дозволить стимулювати професійний зріст та розвиток карєри працівників всередині компанії;

активна участь у програмах обміну досвідом з іноземними партнерами, що сприятиме отриманню нових знань та навичок, а також розширить можливості для впровадження міжнародних стандартів та кращих практик в компанії.

Список використаних джерел

1. Наумова, О. (2021). Стратегії управління персоналом підприємства. Вчені записки Університету «КРОК», (1 (61), 137–141. https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-137-141

2. Куйбіда В., Петроє О., Федулова Л., Андрощук Г. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капітал. 2019.

3. Волянська-Савчук Л.В., Мацишина М.В. Інформаційні технології в управлінні персоналом і економіці праці: теоретичні та практичні аспекти. 2018. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/5_10_2018.pdf#page=144

4. Волянська-Савчук Л.В., Мацишина М.В. Використання інноваційних персонал-технологій в управлінні персоналом на підприємствах. 2019. URL: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.4

УДК 004:658.8

Крамаренко С.І., студентка
Науковий керівник – Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Інформаційна система - це система обробки даних у будь-якій предметній сфері із засобами накопичення, зберігання, оновлення, пошуку і видачі даних. Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування (ст.1 Закону України "Про Національну програму інформатизації") [1].

На думку В.С. Пономаренка, метою інформаційної системи є нагромадження, передавання, збереження, оброблення, узагальнення та конкретизація інформації для використання управлінським апаратом [3, с.28].

Н.Г. Георгіаді розглядає інформаційну систему як сукупність різних видів інформації, суб'єктів інформаційної діяльності, інформаційних технологій та зв'язків між ними [2, с. 30].

Використання інформаційних систем і технологій у процесі управління підприємством робить його більш конкурентоспроможним, зокрема за рахунок об'єднання усіх структурних підрозділів в єдиний інформаційний простір, підвищення оперативності процесу аналізу результатів фінансово-господарської діяльності, надання керівництву різних рівнів управління економічно значимої аналітичної інформації, кращої адаптованості до змін ринкової кон'юнктури, налагодження швидкого і надійного зв'язку між структурними елементами системи тощо. Інформаційні технології на підприємствах існують у складі різноманітних інформаційних систем, інформаційних комплексів та використовуються у різних сегментах управлінської діяльності [3].

Впровадження та ефективне використання інформаційних систем і сучасних технологій у сфері управління підприємством стає його реальною конкурентною перевагою:

- забезпечує інтеграцію і зв'язок підприємства із зовнішнім середовищем;
- сприяє оперативнішому збору та раціональнішому механізму обробки і систематизації економічної інформації;
- скорочує час реагування на зовнішні зміни, забезпечує своєчасне отримання більш ефективніших варіантів вирішення управлінських задач;
- підвищує рівень продуктивності праці;
- зменшує операційні та управлінські витрати;
- сприяє формуванню оптимальної стратегії розвитку підприємства в умовах конкурентного швидкозмінного ринкового середовища;
- підвищує рівень ефективності управлінських рішень за рахунок доступу керівників усіх рівнів до єдиної інформаційної бази.

Узагальнюючи, інформаційні системи є ключовим елементом в сучасних підприємствах, що допомагають їм забезпечити ефективну діяльність, підвищити продуктивність, підтримати прийняття рішень та залишатися конкурентоспроможними.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про Національну програму інформатизації", ст.1
2. Георгіаді Н.Г. Інформаційні системи управління: сутність, види, функції, принципи побудови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2006. № 567. С. 28-34.
3. Інформаційні системи і технології в економіці: Посібник для студентів ВНЗ / За ред. Пономаренка В.С. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 544 с.

УДК 005.963(075.8)

Кліновський Е.В., Коробка М.В., магістранти
Науковий керівник – Маховка В.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ 4 ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ЯКІСНА ОСВІТА»

Розвиток цифрових сервісів та хмарних технологій, поширення соціальних мереж, збільшення кількості даних, діджиталізація публічних послуг та процесів управління обумовили зростання ролі та значення освіти, яка є однією із цілей сталого розвитку. Адже, саме вона освіта дозволяє використовувати сучасні здобутки НТП і тим самим задовольняти не тільки життєвоважливі інтереси громадян суспільства, але й забезпечувати його розвиток. Крім того, розвиток штучного інтелекту обумовив потребу у розвитку цифрових компетенцій, які дозволяють забезпечувати конкурентоспроможність працівників на ринку праці, роблять доступними різні послуги та сприяють зростанню якості життя. При цьому, реалізація заходів щодо покращення якості освіти дозволяє покращити якість реалізації інших цілей сталого розвитку. Так, через навчання і підвищення кваліфікації :

1) жінки можуть отримати доступ до кращих робочих місць та стати більш економічно незалежними. Це може сприяти досягненню Цілі 5 щодо гендерної рівності;

2) громадяни можуть дізнатися про відновлювані джерела енергії та про те, як використовувати енергію більш ефективно. Це може сприяти досягненню Цілі 7 щодо доступної та чистої енергії;

3) отримати роботу з кращими умовами праці та більш високою заробітною платою. Це може сприяти досягненню Цілі 8 щодо гідної праці та економічного зростання;

4) людям з низьким рівнем доходу покращити свої життєві шанси та зменшити нерівність. Це може сприяти досягненню Цілі 10 щодо зменшення нерівності;

5) зрозуміти важливість стійкого розвитку та навчити їх жити більш екологічно. Це може сприяти досягненню Цілі 11 щодо стійких міст та громад;

6) людям дізнатися про те, як споживати менше ресурсів та виробляти менше відходів. Це може сприяти досягненню Цілі 12 щодо відповідального споживання та виробництва;

7) зрозуміти зміну клімату та навчити їх вживати заходів для її подолання. Це може сприяти досягненню Цілі 13 щодо боротьби зі зміною клімату;

8) розвинути навички критичного мислення та вирішення проблем, які необхідні для побудови мирного та справедливого суспільства. Це може сприяти досягненню Цілі 16 мир і справедливість.

Таким чином, реалізація освітніх заходів сприяє успішній реалізації цілей сталого розвитку. Зокрема, підвищення рівня освіти дозволяє вирішувати проблеми сьогодення з урахуванням не тільки економічної складової, але і соціальної та екологічної. В сучасному світі цифрова компетентність стає ключовим фактором успіху не лише для особистого розвитку, але й для економічного зростання країни. Саме тому оцінка рівня володіння цифровою компетентністю здобувачів освіти набуває надзвичайної ваги. Зокрема, дослідження темпів розвитку Інтернет в Україні у 2022- 2023 роках дозволяє продемонструвати роль і значення цифрових компетенцій.

Так, у 2022 році було проведено дослідження доступності інтернету в регіонах України, який дозволяє не тільки покращити доступ до інформації, але і зробити більш доступними низку державних послуг, отримати нову роботу, забезпечити доступність освітніх послуг в будь-якому місці. Найбільш доступний Інтернет був у Тернопільській області [0.992] та Дніпропетровській області [0.993] [1]. (рис.1).

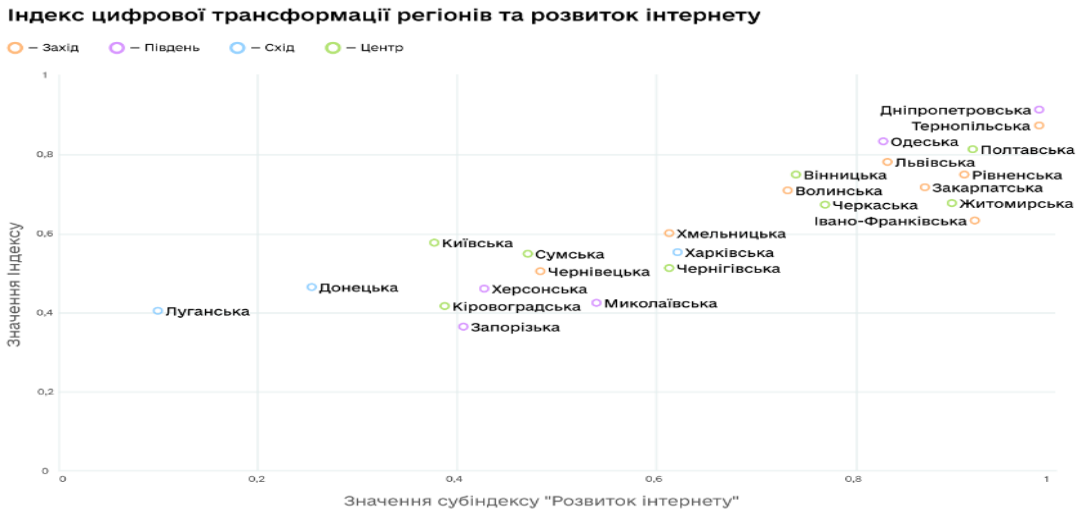

Рис.1. Розвиток інтернету в України щодо індексу цифрової трансформації [1]

У 2023 році ситуація змінилася. Лідерами стали 3 області: Харківська область [0.926], Полтавська [0.917] та Тернопільська області [0.916]. Наступні області : Львівська [0.914], Дніпропетровська [0.902] та Волинська області [0.870]. Найнижчі значення мають наступні області: Херсонська [0.179], Сумська [0.173] та Донецька області [0.118].

Таким чином, цифрова інфраструктура дозволяє не тільки забезпечувати доступність освіти, але і підвищувати її якість. Водночас, це обумовлює потребу у наданні освітніх послуг щодо цифрових компетенцій, які забезпечують цифрову конкурентоспроможність.

Так, в Україні з 2019 року Міністерство цифрової трансформації почало проводити щорічний моніторинг рівня розвитку цифрових компетенцій у громадян. Результати останнього опитування у 2023 році дали змогу зафіксувати зростання на 13% частки дорослого населення, яка опанувала цифрові навички на базовому та вищому рівнях — із 47% (2019) до 60% (2023). Серед дітей віком 10–17 років ця частка становить 85,9%. Хоч частка дорослого населення, яка не опанувала жодних цифрових навичок, упродовж 4 років знизилася майже вдвічі та 2023 року становить 7,2%, це спонукає органи влади й надалі впроваджувати заходи із цифрової грамотності [2]. Тоді виявилося, що 53% громадян не мають базового рівня володіння цифровими навичками. Кабмін схвалив «Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року», а міністерство поставило за ціль залучити до розвитку цифрових навичок 6 мільйонів громадян до 2024 року. Зокрема, для цього була створена загальноукраїнська платформа «Дія.Освіта», щоб кожен громадянин міг безкоштовно розвивати відповідні знання та вміння [4]. Таким чином, в умовах розвитку цифрових технологій саме освіта дозволяє не тільки реалізовувати цілі сталого розвитку, але і використовувати нові знання і вміння щодо сучасних технологій з урахуванням концепції сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Індекс цифрової трансформації України за 2023 рік. URL: https://drive.google.com/file/d/1a-tOr16Ahzl_BSk1M7bif4y3CRlfmFRC/view

2. Індекс цифрової трансформації України за 2023 рік. URL: http://surl.li/ufoqm

3. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. No 167 с. UPL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021.

4. Рамка цифрових компетентностей для громадян України (DigComp UA for Citizens) UPL: http://fit.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf.

5. 60% українців мають базові цифрові навички, — Мінцифра. URL: https://ms.detector.media/internet/post/33696/2023-12-08-60-ukraintsiv-mayut-bazovi-tsyfrovi-navychky-mintsyfra/

УДК 338.45

Курбатов В.О., магістрант
Науковий керівник – Глєбова А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛІ 11 «СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ І ГРОМАД» В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Більше половини населення живуть у містах. До 2050 року дві третини всього людства — 6,5 мільярда людей — будуть мешкати в містах. Сталого розвитку неможливо досягти без суттєвої трансформації того, як ми будуємо міські простори та керуємо ними. Швидке зростання міст — результат зростання чисельності населення та зростання міграції — призвів до буму мегаполісів, особливо в країнах, що розвиваються, і нетрі стають все більш важливою рисою міського життя.

Зробити міста стійкими означає створити можливості для кар'єри та бізнесу, безпечне та доступне житло та побудову стійких суспільств та економік. Це передбачає інвестиції в громадський транспорт, створення зелених громадських просторів, а також покращення міського планування та управління за участю та інклюзивністю [1].

Наразі, коли в Україні триває повномасштабне вторгнення Російської Федерації і відбувається повне зниження територій, міст та громад питання сталого розвитку міст і громад не втрачає своєї актуальності. Навпаки роль і значення зростає, оскільки для громад, які знаходяться у центральній та західній частині України у результаті міграції великої кількості населення стало викликом не тільки для економічної та соціальної системи, але і інфраструктури міст та громад.

Згідно указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України до 2030 року» основними завданнями були визначені: забезпечення доступності житла, розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості, збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору, своєчасного оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій, зменшення негативного впливу забруднюючих речовин, у т.ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій, розробки і реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції [2].

Частина завдань були оновлені з урахуванням нинішньої ситуації. Однак, зростання кількості територій і громад, які фізично повністю знищуються як і все біорізноманіття обумовлює потребу у сучасних інноваційних технологіях щодо вирішення інфраструктурних проблем, які дозволять зменшити рівень навантаження на навколишнє середовище у громадах та містах та підвищити рівень екологічної безпеки.

Атакуючи промислові об'єкти та склади, знищуючи нафтобази та ТЕС зростають викиди у навколишнє середовище. Зокрема, на офіційному ресурсі Міндовкілля оприлюднена інформація про втрати для довкілля у розмірі 1 286 млрд гривень — з них втрати, спричинені викидами в атмосферне повітря, складають 878 млрд гривень [3]. Зокрема, зростає кількість дрібнодисперсного пилу, який завдає найбільшої шкоди здоров'ю людям у великих мегаполісах. Він являє собою дрібні частки в повітрі розмір яких менше 10 мкм, які не відразу осідають на землю, а залишаються деякий час в атмосфері. Найбільш небезпечними для здоров'я людини є частинки менше 0,5 мкм.

Його джерелами є підприємства з котлами та печами на вугіллі й мазуті, теплоелектростанції, легковики та вантажівки, підприємства з нафтоперероблення та виробництва цементу, пожежі, пил від доріг і будівництва, сільськогосподарські операції тощо. Їх руйнування приносить не тільки шкоду економіці громади і країни, але і створює додаткову шкоду для здоров'я населення. Тому питання сталого розвитку міст і громад

відіграє стратегічну роль для повоєнної відбудови і відновлення України і потребує моделей сталого розвитку. Для цього був створений пілотний проєкт «Стала відбудова українських міст» за ініціативи Eurocities для мобілізації місцевих партнерств для сталої реконструкції українських міст.

Проект орієнтований на те, щоб зрозуміти потреби, перевірити методи роботи та розробити план реконструкції, керуючись принципами кліматичної нейтральності та сталого розвитку, що точно відображає цілі Європейської зеленої угоди та принципи нового європейського Баугаузу.

Загальна мета проекту – прокласти шлях до сталої міської реконструкції українських міст шляхом:

Мобілізація експертного досвіду через міжміське навчання та розбудову потенціалу для надання допомоги українським містам у кращій відбудові та сприянні сталий та інклюзивній реконструкції міст.

Консолідація знань, підготовка та розповсюдження інструментів і методології для допомоги українським містам у започаткуванні проектів сталої реконструкції, включаючи визначення можливостей фінансування ЄС, пряму фінансову допомогу та інвестиції приватного сектора.

Побудова спільноти практиків і зміцнення партнерства в галузі сталого розвитку між містами ЄС та України, забезпечення узгодженості з подібними проектами та ширшими планами реконструкції (G7, координаційна платформа ЄС)[4].

Таким чином, повоєнний розвиток економіки потребує розробки сучасних, інноваційних моделей розвитку громад на основі сталого розвитку, що дозволить забезпечити їх стійкий розвиток, відтворити та зберегти біорізноманіття, забезпечити комфортність та якість життя у громаді, підвищить інвестиційну привабливість громади.

Список використаних джерел

1. Goal 11. SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES. URL: https://www.undp.org/sustainable-development-goals/sustainable-cities-and-communities

2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf

3. Повітря під час війни. Чому важливо моніторити забруднення та розповідати про це. URL: https://ua.boell.org/uk/2022/11/16/povitrya-pid-chas-viyny-chomu-vazhlyvo-monitoryty-zabrudnennya-ta-rozpovidaty-pro-tse

4. Sustainable rebuilding of Ukrainian cities. URL: https://eurocities.eu/projects/sustainable-rebuilding-of-ukrainian-cities/

УДК 330

Кулікова В.В., магістрантка
Науковий керівник – Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

АНАЛІЗ КЕЙСІВ З ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ КОРПОРАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДТРИМКИ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Зважаючи на те, яка критична демографічна ситуація склалася в Україні внаслідок великої війни та десятиліть неефективної державної соціально-економічної політики, держава повинна розумно управляти соціогенезом, згуртувати людей навколо пріоритетної мети та створити умови для формування потенціалу для розвитку суспільства. Все це важливо тому, що саме людський інтелект та вміння будуть в подальшому визначати

розвиток держави, тобто майбутнє буде характеризуватися інтелектуальною конкуренцією, в якій ми не маємо пасти задніх.

При цьому, в окремий кластер має бути винесено масштабний державно-партнерський проект підтримки, професійної перепідготовки та соціальної адаптації ветеранів війни, військових та членів їхніх родин. Основу його буде становити професійна перепідготовка на цивільні спеціальності, які мають попит на ринку праці та допомога в питаннях розвитку кар'єри; формування нової політики бізнесу щодо таких категорій осіб; а також правова та соціальна адаптація останніх до повноцінного життя в громадянському суспільстві. А оскільки з часом ветеранами може стати значна частина країни, роботодавці мають вже сьогодні готуватися до адаптації таких потенційних співробітників.

Окремі українські компанії вже зрозуміли майбутні виклики та формують певні ветеранські корпоративні політики, які можуть бути використані в якості дороговказу для бізнесу з різних галузей економіки.

Першою складовою ветеранських політик є гарантії та послуги для співробітників, які воюють. Так, Сільпо та Starlight Media зазначають, що зберігають як робочі місця для військових – співробітників, так і зарплати в повному обсязі. Також, вони мають послуги з психологічної підтримки колег військових і ветеранів.

Другою складовою є створення умов для ветеранів після повернення з фронту, зокрема можливість взяти відпустку. Starlight Media зазначає, що ветерани можуть поїхати на тижневий відпочинок з сім'єю за рахунок компанії в західні регіони країни. Крім того, такі компанії як Сільпо мають медичні страховки для ветеранів, а Starlight Media додатково пропонує таким співробітникам пройти повний медичний огляд після служби.

Третім важливим моментом є допомога зі сторони роботодавця з оформленням важливих документів. Так, Сільпо і Starlight Media стверджують, що допомагають своїм співробітникам уникати бюрократичних проблем, фактично здійснюють супровід при оформленні ветеранських документів. Крім того, представники українського бізнесу здійснюють підтримку родин ветеранів: вітають зі святами та дарують подарунки, а також, надають послуги з психологічної підтримки членів таких родин тощо.

Окремі компанії адаптують умови роботи під потреби ветерана, надають можливість обрати, чим він/вона хоче займатися на роботі після повернення: змінити спеціальність, навчитися новому або доповнити вже наявні навички. За словами представників компанії Starlight Media, вони досліджують, як бойовий досвід співробітника може вплинути на його роботу і які тригери його спеціалізація може зачепити. Також у медіа групі після повернення з фронту надають тримісячний гнучкий графік, якщо це потрібно зі збереженням повної зарплати. В свою чергу, SoftServe зазначає, що у випадку, якщо після повернення ветерана його робочий проект вже закритий, то він потрапляє в оплачуваний резерв і чекає на нові пропозиції.

Отже, реінтеграція ветеранів війни до цивільного життя буде складним, тривалим і затратним процесом, але це пріоритетна ціль, оскільки, по-перше, кількість ветеранів війни буде зростати; по-друге, більшість з них має цінний досвід, вміє ухвалювати складні рішення та нести за них відповідальність. Тож, підприємствам необхідно вже сьогодні готувати нове корпоративне середовище, зважати на комунікаційну складову адаптації ветеранів війни, щоб ветеран чи ветеранка отримали всю необхідну різнопланову підтримку із застосуванням індивідуального підходу.

УДК (334+004):(305+005.33)

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Середа Р.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ МЕНЕДЖЕРІВ В УМОВАХ ЗМІН

Під організаційними змінами розуміємо будь-яку зміну в одному або кількох елементах організації (рівня спеціалізації, діапазону контролю, розподілу повноважень, механізмів координації) на будь-якій стадії її життєвого циклу, що можуть проявлятися в перетворенні потенціалу організації та в зміні розмірів, масштабів та цілей її діяльності. Управління змінами – це процес постійного коригування напрямку діяльності організації, модифікації поведінки її працівників в умовах змін. Необхідність управління змінами в організації пов'язана із невідповідністю процесу управління потребам, зумовлена середовищем її функціонування. При цьому потрібно брати до уваги те, що зміни у будь-якому одному підрозділі організації, зазвичай, впливають на інші підрозділи і на організацію загалом.

Причинами змін вітчизняних організацій в сучасних умовах є чинники внутрішнього середовища (швидке перепрофілювання підприємства, організаційна криза, застарілість технології, зростання невдоволення співробітників існуючим станом, падіння показників ефективності організації) та зовнішнього середовища (економічна ситуація, державне регулювання, соціально-культурні компоненти, зміни законів та інших регуляторів, рівень конкуренції, купівельна спроможність населення). Процес управління змінами у вітчизняних організаціях має розпочинатися з визначення необхідності змін. При цьому важливим моментом є своєчасність змін в організації, те, як швидко керівник зорієнтується в ситуації та прийме відповідне рішення [1].

Цілями змін організації в сучасних умовах може бути збереження або покращення її становища на ринку, вихід на нові ринки, підвищення продуктивності, впровадження нових технологій. Тактика проведення змін в організації може бути директивною (у разі зміни виду діяльності підприємства, скорочення виробничих потужностей, ліквідації, зміни асортименту), тактикою переконань (у разі зміни керівництва, скорочення чисельності працівників, ліквідації структурних підрозділів, об'єднання структурних підрозділів, зміна режиму роботи підприємства), тактикою залучення (створення нового структурного підрозділу, реалізація бізнеспроекту, залучення нових виробничих потужностей, набір персоналу, використання нового обладнання). При визначенні можливості змін потрібно виявити достатність фінансових, матеріальних і трудових ресурсів організації для здійснення змін, виявити основні організаційні та психологічні перешкоди організаційним змінам, з'ясувати ступінь зацікавленості вищого керівництва у проведенні організаційних змін. На цьому етапі потрібно проаналізувати міру підготовленості працівників до змін. Жодні зміни в організації в сучасних умовах неможливі без виникнення опору цим змінам. Ймовірність опору змін в сучасних умовах зростає. Ознакою опору в організації є відтермінування початку процесу змін, гальмування темпу змін і збільшення витрат порівняно із запланованими або замінити їх іншими терміновими справами. Шляхами подолання опору змінам в сучасних умовах функціонування організації можуть бути: залучення працівників до планування та реалізації змін, що дасть змогу краще їх зрозуміти; пропонування працівниками особистих ідей щодо змін; навчання співробітників майбутнім змінам; матеріальні стимули для тих, хто запроваджує зміни; застосування загрози санкцій за незгоду з проведенням організаційних змін; навчання та перекваліфікація персоналу [2].

Процес створення умов для проведення змін охоплює: повний опис змін і ознайомлення з ними кожного працівника, якого цей процес стосується; залучення працівників до участі в прийнятті рішень щодо змін; спростування чуток і побоювань

шляхом більш широкого поширення інформації про зміни; надання змінам якомога більш прийнятного характеру; демонстрацію зацікавленості вищого керівництва у змінах. Заключним етапом у процесі управління змінами є оцінювання змін, яке повинно бути спрямоване на аналіз кінцевих результатів діяльності окремих відділів та організації загалом. Ефективне управління змінами є одним зі складних, але водночас необхідних завдань менеджменту. Таким чином, управління змінами на вітчизняних підприємствах більшою мірою орієнтоване не на вирішення існуючих проблем, а на використання наявних можливостей і переваг підприємства.

Інакше кажучи, управління організаційними змінами має здійснюватися на засадах адаптивного підходу, який передбачає використання як бази організаційних змін існуючого потенціалу підприємства та виявлення його незадіяних резервів.

Список використаних джерел

1. Адізес І. К. Управління змінами / пер. з англ. Т. Семигіна. Київ : Book Chef, 2018. 640 с.

2. Боровик М. В., Бубирьов Є. А. Формування системи управління організаційними змінами. *Інфраструктура ринку.* 2021. Вип. 61. С. 66–70. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/61_2021/14.pdf

УДК 338.45

Лагутін М.М., Суденко О.І., магістранти
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛІ 12 СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО» В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Стрімкий розвиток цифрових технологій відкрив нові можливості для сучасного суспільства. Водночас з допомогою даних, які генерують люди, коли їх використовують науковці отримають підтвердження, що діяльність людини здійснює надзвичайний тиск на планету. Останніми десятиліттями науковці досліджували причини планетарних криз: кліматичної, природи та біорізноманіття, а також кризу забруднення та відходів.

Спільним знаменником для цих криз є нестабільне виробництво та споживання, що призводить до радикальних змін у кліматі, забрудненні навколишнього середовища та значному зниженні рівня суспільного здоров'я, зростанні кількості захворювань, що пов'язані із зміною на генетичному рівні. Невпинне вилучення ресурсів (нафти, газу, мінералів тощо) призводить до зростання інтенсивності природних катаклізмів, радикальній зміні біорізноманіття на певних територіях, виснаженню та деградації територій, що обумовлює зростання міграції та потребі у переміщенні виробничих потужностей. Так, щохвилини людство продукує близько 3825 тонн твердих побутових відходів (ТПВ), а за рік їх накопичується понад 2 млрд тонн. За прогнозами ООН, до 2050 року частка населення світу, що живе в містах, зросте до 80% з 55% у 2022-му. Оскільки більшість побутових відходів утворюється саме в муніципалітетах, то зросте і їх кількість – за 30 років щороку накопичуватиметься 3,4 млрд тонн. Тобто нинішній показник зросте на 70%[1]. Тому, щоб вирішити ці проблеми, які є актуальними не одне десятиліття, були розроблені Цілі сталого розвитку до 2030, які включають відповідальне виробництво та споживання.

Дана ціль включає 11 завдань та 14 показників. Зокрема, в Україні дана ціль включає наступні завдання: зменшити ресурсоємність економіки, зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюгах, забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв, зменшити обсяг утворення відходів і збільшити

обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв [2]. Зокрема, для України, де проблема утворення доходів є дуже гострою, адже вони не тільки забруднюють території, знищують біорізноманіття, але і призводять до нераціонального використання корисних копалин та ресурсів. Тоді, як у 2022 році глобальний світовий ринок відходів оцінювався в 1,3 трлн дол. За прогнозами, до 2030 року він демонструватиме щорічне зростання на 5,4% і таким чином вийде на рівень 1,96 трлн дол. Отже, цей ринок буде дуже привабливим для інвестицій у майбутньому. І це необхідно враховувати під час впорядкування правил поводження зі сміттям [1].

Тому в сучасних умовах потрібно враховувати, що сміття є одним із економічних ресурсів, який має потенціал для різних галузей економіки. Так, залишки їжі, папір, скло, пластик, вироби з металу та дерева, дрібне будівельне сміття і таке інше мають великий енергетичний потенціал у вигляді тепла, електроенергії, альтернативних видів палива, наприклад, біогазу. Зокрема, це і збір метану зі звалищ, і термічна обробка відходів на сміттєспалювальних заводах, і переробка, і виробництво палива з відходів.

Таким чином, пероробка та утилізація сміття дозволить не тільки вирішити хоча б частково проблему відповідального споживання та виробництва, але і відкриє потенційні можливості для ринку енергетики України та сприятиме підвищенню рівню енергетичної безпеки.

Список використаних джерел

1. Як організувати виробництво енергії з відходів? URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/10/4/705056/
2. Цілі сталого розвитку України. URL: https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/12/

УДК 330.322

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Туник Д.Б., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Сучасний стан інвестиційної діяльності підприємств в Україні є складним в контексті постійних змін у політичному, економічному та соціальному середовищі країни, а також тривалістю повномасштабної війни. Наша країна пройшла значний шлях у розвитку своєї інвестиційної інфраструктури, однак існують виклики, які потребують уваги та вирішення для подальшого стимулювання інвестиційної активності підприємств.

Один із важливих аспектів є політична стабільність та прозорість управління, що впливає на довіру інвесторів до українського ринку. Останні роки до початку повномасштабної війни були позначені певними покращеннями у цій сфері, але війна породила високий рівень невизначеності та нових ризиків. Для інвесторів важливо мати гарантії щодо захисту їх прав та інтересів у разі вкладення коштів в українські підприємства.

Економічна ситуація в країні також має значний вплив на інвестиційну активність. Україна має проблеми з бюджетним дефіцитом, високим рівнем корупції та нестабільністю валютного курсу впливають на рішення інвесторів. Проте, уряд веде політику стимулювання інвестицій, шляхом впровадження реформ у сфері оподаткування, спрощення ведення бізнесу та покращення умов для інвестування.

Крім того, важливим фактором є розвиток інфраструктури та ключових галузей економіки. Україна має значний потенціал у сільському господарстві, виробництві енергії з альтернативних джерел, інформаційних технологіях та інших секторах. Інвестори можуть знаходити привабливі можливості для вкладень в ці галузі, що сприятиме не лише розвитку підприємств, але й усього економічного середовища країни.

В умовах хронічного дефіциту власних фінансових ресурсів вітчизняних підприємств та високого рівня ризику важливого значення має державна фінансового підтримка. У межах цього було запущено державну фінансову програму «5-7-9», яка надає підприємствам доступ до кредитних коштів на пільгових умовах. Завдяки цьому підприємства отримують «дешеві» кошти, які можна інвестувати у розвиток власного бізнесу, реорганізації бізнес-процесів, оновлення матеріально-технічної бази тощо. Зокрема, від початку повномасштабної війни укладено 80070 договорів у рамках програми «5-7-9», а загальна сума кредитування українського бізнесу за даною програмою склала 272,2 млрд. грн [1].

За даними Мінекономіки, найчастіше кредитуються за програмою «5-7-9%» підприємства, що працюють у сфері [2]:

сільського господарства (53%);

торгівлі та виробництва (24%);

промислового перероблення (14%).

Крім того, вітчизняні підприємства в умовах воєнного стану мають змогу брати участь в різноманітних міжнародних грантових програмах, що дозволяє отримати фінансові ресурси від міжнародних організацій та спрямувати їх на автоматизацію бізнесу, його розширення, диджиталізацію, модернізації виробничої бази тощо. Зокрема, міжнародні фінансові програми для українських підприємств започатковані такими авторитетними організаціями як: Європейський Банк Реконструкції і Розвитку (ЄБРР), Європейський Інвестиційний Банк (ЄІБ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Європейський Інвестиційний Фонд (ЄІФ) та Європейський Союз (ЄС), Western NIS Enterprise Fund [3].

В цілому існує велика потреба в інвестиційній діяльності більшості українських підприємств. Це обумовлено тим, що більша частина з них має застарілу матеріально-технічну базу, яка не оновлювалася роками. Головною перешкодою для цього є брак власних фінансових ресурсів. Тому заходи до запуску програм спільного інвестування, отримання «дешевих» кредитів, участь в міжнародних грантових програмах є важливими для залучення на підприємства зовнішніх інвестицій. Україна в умовах дефіциту фінансових коштів потребує залучення інвестицій підприємствами, що дозволить збільшувати робочі місця, впроваджувати ресурсозберігаючі технології, нарощувати обсяги виробництва тощо. Усе це позитивно впливатиме на національну економіку країни, тому важливо створювати належні умови для здійснення підприємствами інвестиційної діяльності. Підприємствам доцільно шукати й власні фінансові резерви, зокрема через амортизаційні відрахування, щорічного відрахування з розміру чистого прибутку, які можна реінвестувати в розвиток матеріально-технічної бази тощо.

Таким чином, стан інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств характеризується низкою проблем та викликів. Через повномасштабну війну в Україні низка підприємств збанкрутувала, «заморозила» інвестиційні програми та відчуває хронічний дефіцит фінансових ресурсів. З позитивного слід зазначити відкриття доступу до участі в міжнародних фінансових грантових програмах, а також запуск державної програми доступних кредитів «5-7-9». Водночас такі заходи не дозволили глобально вплинути на загальний стан інвестиційної діяльності, який перебуває на низькому рівні. До ключових чинників, які стримують інвестиційну діяльність підприємств в Україні відносяться наступні: війна в України та пов’язані з нею загрози й ризики, високий рівень корупції, недосконала судова система, яка не дозволяє захистити права інвесторів, високі податки та збори, несприятливий інвестиційний клімат у країні, перешкоди з боку регуляторних органів, хронічний дефіцит власних фінансових ресурсів на більшості вітчизняних підприємствах, не прогнозованість розвитку ситуації в Україні, нерозвиненість альтернативних джерел фінансування інвестиційної діяльності тощо.

Список використаних джерел

1. Різник Д. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2244

2. Є-стійкість для малого та середнього бізнесу. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/11/698999/
3. Огляд міжнародних програм фінансування для МСП https://business.diia.gov.ua/knowledge/programi-finansuvanna/oglad-miznarodnih-program-finansuvanna-dla-msp

УДК 330

Лубенець В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація передбачає оцифрування бізнес-процесів та впровадження інформаційних та комунікаційних технологій для реалізації значних змін в організаціях зміни операційних процедур, сприяння інноваціям та збільшення доданої вартості в організаціях. Зокрема мова йде про хмарні обчислення, аналітику даних, штучний інтелект (AI), Інтернет речей (IoT), робототехніку та автоматизацію процесів тощо.

Кожна організації є унікальною з точки зору її менеджменту та має власні характеристики, які пов’язані з її:

(1) метою або місією, що слугують основою для її діяльності;

(2) організаційною структурою, яка забезпечує чітку діяльність організації у цілому з урахуванням специфіки господарської діяльності та функціонального розподілу обов’язків між підрозділами та персоналом;

(3) специфікою бізнес-процесів, які виконуються для досягнення цілей розвитку та передбачають прийняття рішень, планування, виконання завдань, контроль та оцінку;

(4) ресурсним забезпеченням (людські, фінансові, техніко-технологічні (інструменти та системи) та матеріали (продукти або сировина).

Управління цими ресурсами є важливою частиною функціонування організації, оскільки воно дозволяє оптимізувати використання ресурсів і досягати поставлених цілей.

У контексті цифрової трансформації організації також повинні адаптуватися до нових технологічних розробок і використовувати їх для покращення своєї продуктивності та конкурентоспроможності. Цифрова трансформація може допомогти організаціям бути більш інноваційними, гнучкими та реагувати на зміни ринків і потреб клієнтів, даних, необхідність розвитку цифрових компетенцій серед персоналу та впровадження ефективних стратегій управління змінами [1-3].

Важливим є можливість в реальному часі здійснювати моніторинг та аналізувати наявні ресурси, що дозволяє приймати обґрунтовані стратегічні та оперативні рішення. Програмне забезпечення для управління ресурсами також сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, зменшенню витрат, покращенню комунікації між підрозділами та оптимізації бізнес-процесів [4].

Адаптація організації до змін є ключовим аспектом успішного управління ресурсами, де роль інформаційних технології забезпечує прискорення її реагування на зміни.

Список використаних джерел

1. Chofreh, Abdoulmohammad Gholamzadeh, et al. "Development of guidelines for the implementation of sustainable enterprise resource planning systems." *Journal of Cleaner Production* 244 (2020): 118655.
2. Nikolaievskyi, O. (2022). Бізнес-інформаційні технології як головний аспект конкурентної переваги сучасного бізнесу. *COMPUTER-INTEGRATED TECHNOLOGIES: EDUCATION, SCIENCE, PRODUCTION*, (49), 54-62

3. Синєокий О.В. Інформаційне право України та електронне право високих технологій : електронний курс лекцій українською мовою; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2010. URL: http:www.nbuv.gov.ua
4. Види інформаційних технологій. Інтернет-енциклопедія. URL:https://studopedia.com.ua/1_221033_vidi-informatsiynihtehnologiy.html
5. Новікова А.П., Скоробогатова Н.Є. Аналіз розвитку світового та українського ринку ІТ-послуг. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 3. С. 52–56.

УДК 330

Лоза А.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СВІТОВИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ТА МЕХАНІЗМІВ КОМЕРЦІАЛІАЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Успіх будь-якого бізнесу тісно пов’язаний з успіхом модернізації виробничих процесів. Правильно вибрані моделі і механізми комерціоналізації інноваційних технологій мають вирішальне значення для забезпечення операційної ефективності, фінансової стійкості та росту і розвитку підприємства, збільшення його вартості, появу нових ринків збуту. У Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» трансфер визначається як передавання технології, яка оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними або юридичними особами, котрим установлюються, змінюються або припиняються майнові права й обов’язки щодо технології та/ її складових. Мета сучасних компаній - це трансформувати потенціал технології та знання в корисні продукти чи послуги через реалізацію технологічного інноваційного проекту. Тож підприємства та організації використовують різні моделі для створення і реалізації технологічних інноваційних проектів, які мають бути результатом науково-технічного прогресу, ефективними, адаптованими до конкретних умов (місце розташування підприємства, його розмір, специфіку сфери діяльності, середовищні та кадрові можливості) [1-4].

Трансфер технологій є одним із джерел розвитку інноваційного потенціалу підприємства, що надає суб’єктам господарювання низку стратегічних можливостей, а саме: розвиток внутрішнього ринку, розвиток висхідних галузей, адаптацію та перенесення досягнень розвинених країн і входження в транснаціональну інфраструктуру. Основними моделями трансферу технологій є модель відповідності, модель розповсюдження, модель використання знань, модель трансферу конструкцій, модель трансферу потенціалу, модель ситуаційного співробітництва, модель трансферу матеріалу.

Важливо розуміти, що лише 10% проривних інноваційних проектів досягають успіху, інші 90% губляться чи то через невідповідність потребам ринку, відсутність внутрішньої підтримки, брак фінансування, взаємозалежність чи відсутність потрібних інструментів і процесів. Однією із сучасних відомих та перспективних моделей п'ятого покоління є "циклічна модель інновацій" ("cyclic innovation model"), розроблена професором Делфського технологічного університету Г. Беркхоутом (G. Berkhout) у 90-і рр. і представлена ним світовій спільноті у 2000 р.. Ця модель показує, що успішне виведення на ринок нового продукту або послуги є нелінійним процесом, що включає у себе безліч циклічних міждисциплінарних взаємозв'язків між учасниками процесу. Циклічна модель поєднує модель "технологічного поштовху" з моделлю "витягування попитом" та формалізує інноваційний процес як замкнутий цикл 4-х базових змін: наукових знань, технологічних і технічних можливостей, промисловий дизайн і виробництва, а також цикл змін на ринках [1-4].

Інновації створюють доступ до спільнот, таких як стартапи, клієнти, співробітники, партнери та постачальники. Разом ці учасники утворюють екосистему, яка генерує інновації. Але лише за умови наявності відповідних практик для виявлення, зв'язку, оцінки та розвитку ідей і талантів у виділеній галузі інновацій. Коли компанія підтримує культуру інновацій і залучає до процесу працівників, а також зовнішніх інноваторів за межами компанії, то збільшується ймовірність отримати позитивні результати. Для прискорення інновацій необхідна автономна співпраця між суб'єктами в екосистемі. Необхідно вибрати відповідну модель управління інноваціями.

Сучасна модель комерціалізації інтелектуальної діяльності включає: діагностування стану та характеру інтелектуального потенціалу, селектування ринку, оцінювання та порівняння існуючих механізмів (інструментів) підтримки новітніх технологій, сприяння розвиткові креативної економіки з боку місцевих політичних та бізнес еліт, ступенем сатисфакції креативної частини сукупної робочої сили щодо результатів своєї праці. Поруч з використанням моделей кформування креативних, дизайнерських та технологічних ідей і міжнародну ідентифікацію створеного в країні інтелектуального продукту. Найбільш оптимальною в Україні є національна модель механізму комерціалізації інноваційних технологій, яка включає такі складові: − механізм спільного фінансування науково-технічних та інноваційноінвестиційних проектів з боку держави і бізнесу та перехід до проектного управління, що вимагає підвищення ефективності відбору таких проектів і уточнення ролі кожного партнера в їх реалізації. [1-4] Використовувати сучасні комп'ютерні технології, а саме штучний інтелект для генерування ідей, створення моделі проекту, математичних розрахунків, виявлення помилок і невідповідностей. Уся організація є частиною інноваційної команди та повинна діяти, як джерело знань. Таким чином, співробітники повинні прийняти інноваційну стратегію, яка узгоджується з усім бізнесом.

Список використаних джерел

1.Business economy.Marketing of innovations. Innovations in marketing: materials of the Intern. Sci. Internet Conf., December 2021.Bielsko-Biala.P. 51

2. Methodology for the Development of National Intellectual Property Strategies (2016)\ Nagy S., Pererva P.G. (2021

3. Merle Kok 5 types of innovation models to consider in 2024 February 12, 2024 Innovation Management

4. Ляшенко М. О. Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3041

УДК 333.4:339.5

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Шолух М.Р., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Управління є одним з найважливіших факторів діяльності та розвиту підприємств в сучасних умовах. Зсув світової економіки в бік швидкого розвитку та практичного застосування цифрових технологій (Індустрія 4.0) створив нову модель економічних відносин та призвів до суттєвих змін в управлінський діяльності. На сучасних підприємствах бізнес-процеси, зокрема управлінські, зазнають цифрової трансформації. Зрозуміло, що класичні методи управління індустріального суспільства застаріли і на зміну їм приходить новий тип управління, культури, організації, який деякі науковці називають гнучким менеджментом. Під впливом цифрових технологій формується нова парадигма науки

менеджменту. Суттєвий вплив на формування нової парадигми менеджменту надають технологічні зрушення у сфері управління, оскільки, наприклад, штучний інтелект та нові технології (віртуальні помічники, чат-боти), зможуть виконувати більше половини функцій менеджера. У перспективі автоматизація рутинних функцій звільнить час керівників на вирішення стратегічних проблем, зміст яких також зазнає змін. У найближчому майбутньому цифрова економіка охопить значну частину світової економіки. З появою цифрових медіа (Інтернет, мобільні телефони та всі інші засоби збору, зберігання, аналізу та доставки інформації) стає можливим тиражувати та поширювати дані в цифровій формі швидко, точно, ефективно. У найширшому розумінні процес «цифрування» зазвичай розуміється як соціально-економічна трансформація, ініційована масовим впровадженням і засвоєнням цифрових технологій, тобто технологій створення, обробки, обміну та передачі інформації.

Цифрова економіка як парадигма розвитку сучасного світу є невід'ємним елементом інноваційної економіки та слугує інструментом впровадження інновацій у різні сектори національної економіки. Сьогодні ми спостерігаємо широке використання терміну «цифрова економіка», який був введений Д. Тапскоттом на основі «цифрових технологій» – нових технологій, які революціонізують економіку[1]. Цифрові тренди – це напрями розвитку цифрових технологій, їх аналіз дозволяє прогнозувати розвиток конкретного явища в майбутньому. За останні роки «цифрові технології» змінилися більше ніж за попередні 50 років, їх використання створює нові можливості для галузей національної економіки. Згідно з дослідженнями Gartner, «сьогодні витрати на «цифровізацію» підприємств становлять у середньому 18 % IT-бюджету з потенціалом збільшення цього значення до 28 % щороку. Для лідерів ринку ці показники становлять 34-44 %». З'являється новий тип стратегічних ресурсів компанії – це дані, які надходять із різноманітних джерел (дані Інтернет-речей, соціальних мереж тощо) та зміщують джерела конкурентних переваг компаній у бік цифрових технологій. Дані стають ключовим активом компаній, який можна використовуватиме задля вирішення широкого спектра управлінських завдань. Однак для цього необхідно не тільки збирати дані, а й уміти ставити завдання, розробляти алгоритми обробки даних, інтерпретувати отримані результати, тобто розвинути спеціальні компетенції роботи з великими даними, видобування з них знань та смислів як важливого вектора стратегії розвитку компанії. Осмислення ролі даних як найважливішого активу компаній призвело до появи концепції управління бізнесом на основі даних DDM (Data Driven Management – управління на основі даних), застосування якої здатне підняти прибутковість акцій на 33 %. При цьому перехід до концепції DDM має на увазі не так технологічну трансформацію компанії, як зміну її бізнес-моделі та організацію процесів прийняття управлінських рішень на основі аналізу даних, в цілісності та актуальності яких керівники бізнесу впевнені [2].

Отже, «цифровий менеджмент» – це науковопрактичний напрям, сучасна теорія і практика управління підприємствами, яка передбачає обов'язкове використання сукупності методів, принципів і засобів цифрової економіки». Слід розуміти, що в понятті «цифровий менеджмент» саме менеджмент є первинним. Спочатку необхідно вдосконалити систему управління, підвищити якість управлінського потенціалу, а потім упроваджувати технології цифрового управління. Принципи, методи та технології цифрового менеджменту формують пізнавальний інструментарій, який необхідно удосконалювати з урахуванням особливостей цифрового процесу розвитку управління на сучасному етапі. Методичний інструментарій цифрового менеджменту, як і його об'єктно-суб'єктна система, спрямовані на досягнення головної мети управління – інтегрованого, гармонійного розвитку держави, організації та особистості в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Жуковська В. М. Цифрові технології в управлінні персоналом: сутність, тенденції, розвиток. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* URL: http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/5.pdf.

2. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2018. № 2. С. 4–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2018_2_3

УДК 330

Ляшко В.О., студент
Науковий керівник – Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

У сучасному бізнес-середовищі, в умовах індустрії 4.0, діджиталізація бізнес-процесів стає необхідністю для забезпечення стійких конкурентних переваг, а також покращення ефективності господарської діяльності. Цей процес охоплює впровадження цифрових технологій та інновацій з метою оптимізації, автоматизації та покращення різних аспектів діяльності підприємства. Діджиталізація бізнес-процесів включає в себе перехід до використання програмного забезпечення, аналітики даних, хмарних технологій, інтернету речей (IoT), штучного інтелекту (AI) та інших інноваційних рішень. Використання цих технологій дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, управління ланцюгом постачання, взаємодію з клієнтами, а також збільшувати продуктивність та знижувати витрати [1].

Однак діджиталізація вимагає не лише впровадження технологій, але й змін у культурі підприємства та навичках персоналу, що передбачає навчання персоналу використанню нових інструментів, а також створення гнучких та інноваційних організаційних структур. Не викликає сумнівів, що діджиталізація бізнес-процесів є ключовим фактором успіху підприємств [2] в епоху індустрії 4.0, адже дозволяє підприємствам адаптуватися до швидкозмінних умов ринку, підвищувати ефективність та створювати конкурентні переваги. Беручи до уваги швидкий розвиток індустрії 4.0 і перехід до індустрії 5.0, яка характеризується швидкими технологічними змінами, підприємства виявляють потребу у впровадженні цифрових інструментів для оптимізації своїх операційних процесів та взаємодії з клієнтами [3].

Діджиталізація бізнес-процесів підприємства в умовах індустрії 4.0 може складатись з таких елементів:

1) Визначення індустрії 4.0 та її вплив на сучасні бізнес-процеси.
2) Аналіз сучасних технологій діджиталізації та їх застосування в бізнесі.
3) Вплив діджиталізації на ефективність бізнес-процесів: плюси та мінуси.
4) Стратегії впровадження діджиталізації на підприємстві: від початкового аналізу до реалізації.
5) Організаційні аспекти діджиталізації: культурні зміни та перепідготовка персоналу.
6) Застосування інтернету речей (IoT) у виробництві та управлінні ланцюгом постачання.
7) Роль штучного інтелекту та машинного навчання у вдосконаленні бізнес-процесів.
8) Забезпечення кібербезпеки в умовах діджиталізації бізнес-процесів.
9) Вплив діджиталізації на створення нових моделей бізнесу та конкурентну перевагу.
10) Перспективи розвитку діджиталізації бізнес-процесів у майбутньому [4, 5, 6].

Отже, діджиталізація бізнес-процесів у сучасному бізнес-середовищі, в умовах індустрії 4.0, є не лише необхідністю, але й стратегічним пріоритетом для підприємств, які прагнуть до успіху та конкурентоспроможності. За допомогою цифрових технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних, інтернет речей та інші, підприємства можуть оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, підвищувати якість продукції та послуг, а також покращувати взаємодію з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Лазебник Л.Л., Войтенко В.О. Інформаційна інфраструктура в цифровізації бізнес-процесів підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2020. Випуск 42. С. 18-22.

2. Onyshchenko S., Hlushko A., Maslii O. and Skryl V. (2022). Risks and Threats to Economic Security of Enterprises in the Construction Industry Under Pandemic Conditions. *Lecture Notes in Civil Engineering*, vol. 181, pp. 711–724.

3. Гусєва О.Ю., Легомінова С.В. Діджиталізація - як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. Випуск 1. С. 33-39.

4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах. Державна служба статистики України, 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua

5. Багацька К., Гейдор А. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 5. С. 23-32.

6. Маслій О.А., Глушко А.Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 2 (02). С. 125-130.

УДК 330.3:658:004

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Бич В.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Управління трудовим потенціалом підприємства в умовах цифровізації є важливою складовою сучасного менеджменту. Впровадження цифрових технологій значно впливає на всі аспекти управління людськими ресурсами, від найму до розвитку та мотивації працівників. Цифровий простір являє собою надзвичайно ефективну систему соціально-економічних відносин, і цифрові технології безпосередньо впливають на його ключовий елемент – додану вартість [1].

Трудовий потенціал працівника – це складна система, яка є результатом взаємодії особистості з суб'єктом і середовищем людини, сформована іншими працівниками (групами) з їх трудовим потенціалом, сформована технологіями і процесами, матеріалами, матеріалами, інформаційні та інші бази, умови праці, системи, що забезпечують відтворення розумових і фізичних витрат [2].

Напрями управління трудовим потенціалом в умовах цифровізації:

- напрям 1. Автоматизація HR-процесів. Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато рутинних процесів в HR, таких як:
- рекрутинг: використання спеціалізованих платформ та програм для підбору персоналу, що полегшує пошук і відбір кандидатів;
- онбординг: автоматизація процесу введення нових співробітників в роботу через електронні платформи;
- управління персональними даними: використання HRM-систем для зберігання та обробки інформації про співробітників.
- напрям 2. Розвиток та навчання. Цифрові платформи дозволяють створювати та поширювати навчальні матеріали, організовувати онлайн-тренінги та вебінари. Це сприяє безперервному розвитку працівників і підвищенню їхньої кваліфікації. Можливості включають: 1) електронні курси та навчальні платформи (наприклад, Coursera, Udemy); 2)внутрішні корпоративні тренінги на спеціалізованих платформах; 3) системи управління навчанням (LMS), що дозволяють відслідковувати прогрес співробітників;
- напрям 3. Аналітика та прогнозування. Завдяки аналітичним інструментам і великим даним (Big Data) підприємства можуть краще розуміти потреби своїх співробітників, оцінювати їх продуктивність і задоволеність роботою, прогнозувати кадрові потреби та вчасно реагувати на зміни: 1) HR-аналітика: збір та аналіз даних про працівників для прийняття обґрунтованих управлінських рішень; 2) платформи для аналізу настроїв та залученості співробітників (наприклад, Culture Amp, Glint);

− напрям 4. Гнучкі форми праці. Цифровізація сприяє розвитку віддаленої роботи та гнучких графіків, що стає дедалі актуальнішим що включає: 1) віддалена робота та гібридні моделі: використання інструментів для комунікації (Zoom, Microsoft Teams), управління проєктами (Trello, Asana); 2) гнучкий графік: системи для управління часом та присутністю, що дозволяють працівникам працювати зручнішими для них годинами;

− напрям 5. Мотивація та залученість. Цифрові інструменти дозволяють краще мотивувати працівників через персоналізовані підходи: 1) системи для оцінки та винагороди: програмні рішення, що допомагають встановлювати цілі та оцінювати досягнення; 2) платформи для внутрішньої комунікації: засоби для покращення взаємодії всередині колективу (Slack, Yammer);

− напрям 6. Кібербезпека та конфіденційність. Збільшення обсягу цифрових даних вимагає підвищеної уваги до їх захисту: 1) системи кібербезпеки: інструменти для захисту персональних даних співробітників; 2) політики конфіденційності: розробка та впровадження політик щодо зберігання та обробки персональної інформації (рис. 1).

Напрями управління трудовим потенціалом в умовах цифровізації		
Автоматизація HR-процесів	Рекрутин	використання спеціалізованих платформ та програм для підбору персоналу, що полегшує пошук і відбір кандидатів
	Онбординг	автоматизація процесу введення нових співробітників в роботу через електронні платформи
	Управління персональними даним	використання HRM-систем для зберігання та обробки інформації про співробітників
Розвиток та навчання	**Електронні курси та навчальні платформи** (наприклад, Coursera, Udemy)	
	Внутрішні корпоративні тренінги на спеціалізованих платформах	
	Системи управління навчанням (LMS), що дозволяють відслідковувати прогрес співробітників	
Аналітика та прогнозування	**HR-аналітика**	збір та аналіз даних про працівників для прийняття обґрунтованих управлінських рішень
	Платформи для аналізу настроїв та залученості співробітників (наприклад, Culture Amp, Glint).	
Гнучкі форми праці	Віддалена робота та гібридні моделі	використання інструментів для комунікації (Zoom, Microsoft Teams), управління проєктами (Trello, Asana)
	Гнучкий графік	системи для управління часом та присутністю, що дозволяють працівникам працювати зручнішими для них годинами
Мотивація та залученість	Системи для оцінки та винагороди	програмні рішення, які допомагають встановлювати цілі та оцінювати досягнення
	Платформи для внутрішньої комунікації	засоби для покращення взаємодії всередині колективу (Slack, Yammer).
Кібербезпека та конфіденційність	Системи кібербезпеки	Інструменти для захисту персональних даних співробітників
	Політики конфіденційності	Розробка та впровадження політик щодо зберігання та обробки персональної інформації

Рис. 1. Напрями управління трудовим потенціалом підприємства в умовах цифровізації

Таким чином, управління трудовим потенціалом в умовах цифровізації потребує інтеграції сучасних технологій у всі аспекти HR-процесів. Це дозволяє не лише підвищити ефективність управління персоналом, але й забезпечити розвиток і залученість співробітників, що є ключовим для успішного функціонування підприємства в сучасному конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Болквадзе Н., Гетьман Т., Сучасні методи мотивації персоналу ІТ-підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* 2020. С. 72-82.

2. Дашко І.М. Нові технології роботи з персоналом в епоху цифрової економіки. *Підприємництво та інновації.* 2021. № 21. С. 35-43.

УДК 330

Мілютін Д.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Golban Iulian, student
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Однією з найважливіших ланок системи управління підприємством виступає управління фінансовими ресурсами, адже саме вони виступають найголовнішим ресурсом здійснення господарської діяльності підприємством, забезпечують функціонування виробничого, інноваційного, маркетингового, кадрового, екологічного напрямів діяльності. Відзначимо, що в основі формування ефективного менеджменту фінансових ресурсів знаходиться розуміння того, що вони виступають домінантним елементом всієї ресурсної бази будь-якого суб'єкта господарювання. Слід зазначити, що у такому контексті під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові кошти, що формуються ще до початку діяльності підприємства в процесі утворення статутного фонду, інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення і розвитку виробництва (мікрорівень) [1].

У сучасних умовах саме фінансові ресурси слід розглядати як найбільш дефіцитний для вітчизняних підприємств ресурс, нестача якого гальмує загальний розвиток та зумовлює слабшання інших елементів ресурсної бази суб'єктів господарювання. Підкреслимо також, що фінансові ресурси виступають також найбільш мобільними з-поміж інших елементів ресурсної бази, що в умовах мінливості та постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища виступає ключовим фактором ефективності господарської діяльності. Спроможність бізнесу не просто виживати, а й досягти успіху в умовах євроінтеграції та посилення процесів глобалізації залежить від ефективності управління наявними фінансовими ресурсами [2].

Під час планування стратегії управління фінансовими ресурсами необхідно використовувати системний підхід щодо балансування впливів зовнішнього середовища, а саме нормативно-правового стану, економіко-політичної ситуації в країні, з впливами внутрішнього середовища, такими як поточний стан підприємства, наявність власних та запозичених коштів, забезпеченість кадрами та інші. Тобто завдяки цим факторам формується мета стратегії фінансового менеджменту як у поточному періоді, так і на довгостроковий термін [3].

Пропонується при плануванні стратегії управління фінансовими ресурсами застосовувати системний підхід, який дасть можливість побудувати план оптимального варіанту реалізації фінансової стратегії, яка буде своєчасно реагувати на всі виклики сьогодення та утримувати підприємство на конкурентоспроможному рівні.

Взагалі структура механізму управління фінансовими ресурсами має включати наступні елементи:

методи фінансового управління, тобто засоби впливу фінансового стану та підприємство чи організацію;

правове та нормативне забезпечення реалізації фінансового управління;

інформаційне забезпечення фінансового управління;

прийоми та способи фінансового управління [4].

На основі вищезазначеного, можна запропонувати етапи процесу управління фінансовими ресурсами підприємств в сучасних умовах євроінтеграції:

1. Виявлення та формулювання проблеми й завдання управління фінансовими ресурсами, які повинні бути виконані на базі попередньо набутого досвіду та наявної інформації.

2. Прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів і його реалізації.

3. Аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх врахування в процесі накопичення досвіду, який може бути використаний у майбутньому [5].

Отже, успішне управління фінансовими ресурсами підприємства знаходиться у прямій залежності від структури його капіталу, яка може як сприяти, такі перешкоджати спробам зростання його активів, а також прямо впливає на норму прибутку.

Стратегія управління фінансами підприємства має бути направлена на реалізацію основної мети господарської діяльності – підвищення прибутковості, націлювати власника на формулювання і реалізацію стратегічних цілей бізнесу [6].

Здійснення оперативного контролю за виконанням планових показників є основною ланкою в системі управління фінансовими ресурсами підприємства, оскільки відбиває стан надходження залучених фінансових ресурсів та нагромадження власних фінансових ресурсів у порівнянні з запланованими параметрами.

Список використаних джерел

1. Хрущ Н. В. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства. *Економіст.* 2007. № 7. С.28-31.

2. Богма, О. С., & Павлова, А. С. (2012). Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*, (1), 13.

3. Грідчіна М.В., Захожай В.Б., Осіпчук Л.Л. Фінанси : підручник. Київ : МАУП, 2004. 312 с.

4. Коцеруба Н.В. Організація і планування аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 29 (2). С. 108–112.

5. Рудченко, І. В. (2011). Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Сучасні питання економіки і права*, (1), 16-19.

6. Гаврилко, П. П. (2016). Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, (21, Вип. 3), 131-134.

УДК 656.65

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Іванись О.В., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНОГО КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація спричиняє значні зміни у всіх сферах економіки, і логістика не є винятком. Логістичний контролінг стає ключовим елементом успішного управління логістичними процесами на підприємстві. В умовах цифровізації виникають нові можливості для підвищення ефективності логістичних операцій через застосування сучасних технологій.

Щодо визначення та значення логістичного контролінгу, то науковці трактують поняття «логістичний контролінг» як комплекс заходів, спрямованих на планування, контроль, аналіз і регулювання логістичних процесів для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства. Він включає:

- планування: визначення цілей і розробка стратегій для досягнення ефективної логістики;
- контроль: моніторинг виконання логістичних планів та порівняння фактичних показників з плановими;
- аналіз: оцінка результатів логістичної діяльності для виявлення проблем та можливостей для покращення;
- регулювання: впровадження коригуючих заходів для досягнення запланованих результатів.

Цифровізація надає нові інструменти і методи для логістичного контролінгу, серед яких:

- великі дані та аналітика дозволяють збирати і аналізувати величезні обсяги інформації, що допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень;
- інтернет речей (IoT) підвищує рівень автоматизації логістичних процесів через використання смарт-пристроїв, які збирають і передають дані в реальному часі;
- хмарні технології забезпечують зручний доступ до даних і сприяють співпраці між різними учасниками логістичного ланцюга;
- блокчейн підвищує прозорість і безпеку логістичних операцій, дозволяючи відстежувати рух товарів і забезпечувати достовірність даних;
- штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання автоматизують процеси планування і оптимізації логістичних операцій, підвищуючи їх ефективність.

Варто назвати практичні аспекти впровадження цифрових технологій:

- автоматизація складських операцій безпосереднє використання роботизованих систем для оптимізації зберігання і переміщення товарів;
- оптимізація маршрутів відповідне застосування алгоритмів ШІ для визначення найефективніших маршрутів доставки;
- прогнозування попиту: аналітика великих даних дозволяє точно передбачати попит і планувати запаси;
- моніторинг і управління транспортом: IoT та GPS-технології дозволяють відстежувати місцезнаходження і стан вантажів у режимі реального часу.

Хоча цифровізація відкриває великі можливості, вона також створює нові виклики:

- безпека даних: забезпечення захисту конфіденційної інформації від кібератак;
- внтеграція систем: необхідність злагодженого функціонування різних цифрових платформ і технологій;
- навчання персоналу: підготовка фахівців, здатних ефективно використовувати цифрові інструменти.

На рис. 1 показано категоріальний апарат розвитку логістичного контролінгу.

<table>
<tr><td colspan="5">Логістичний контролінг – це комплекс заходів, спрямованих на планування, контроль, аналіз і регулювання логістичних процесів для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства</td></tr>
<tr><td colspan="5">Функції:</td></tr>
<tr><td>планування</td><td>контроль</td><td>аналіз</td><td colspan="2">регулювання</td></tr>
<tr><td>визначення цілей і розробка стратегій для досягнення ефективної логістики</td><td>моніторинг виконання логістичних планів та порівняння фактичних показників з плановими</td><td>оцінка результатів логістичної діяльності для виявлення проблем та можливостей для покращення</td><td colspan="2">впровадження коригуючих заходів для досягнення запланованих результатів</td></tr>
<tr><td colspan="5">Інструменти і методи цифровізації для логістичного контролінгу:</td></tr>
<tr><td>Великі дані та аналітика</td><td>Інтернет речей (IoT)</td><td>Хмарні технології</td><td>Блокчейн</td><td>Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">дозволяють збирати і аналізувати величезні обсяги інформації, що допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень</td><td rowspan="2">підвищує рівень автоматизації логістичних процесів через використання смарт-пристроїв, які збирають і передають дані в реальному часі</td><td rowspan="2">забезпечують зручний доступ до даних і сприяють співпраці між різними учасниками логістичного ланцюга</td><td rowspan="2">підвищує прозорість і безпеку логістичних операцій, дозволяючи відстежувати рух товарів і забезпечувати достовірність даних</td><td>автоматизують процеси планування і оптимізації логістичних операцій, підвищуючи їх ефективність</td></tr>
<tr><td colspan="5">Перспективи розвитку логістичного контролінгу в умовах цифровізації:</td></tr>
<tr><td>подальшу автоматизацію</td><td>підвищення точності</td><td colspan="2">швидкості логістичних операцій</td><td>інтеграцію нових технологій</td></tr>
</table>

Рис. 1. Категоріальний апарат розвитку логістичного контролінгу в умовах цифровізації

Перспективи розвитку логістичного контролінгу в умовах цифровізації включають подальшу автоматизацію, підвищення точності і швидкості логістичних операцій, а також інтеграцію нових технологій для покращення обслуговування клієнтів.

Отже, перспективи розвитку логістичного контролінгу в умовах цифровізації включають подальшу автоматизацію, підвищення точності і швидкості логістичних операцій, а також інтеграцію нових технологій для покращення обслуговування клієнтів.

Основні напрями діджиталізації логістики включають в себе впровадження: системи моніторингу і відстеження вантажів (IoT та RFID); електронного документообігу; систем управління логістичних процесів; технологій штучного інтелекту; блокчейн технології в логістичній галузі; використання дронів та робототехніки [1, с. 52; 2].

Таким чином, цифровізація трансформує логістичний контролінг, надаючи нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств. Використання сучасних цифрових технологій дозволяє покращити управління логістичними процесами, забезпечити прозорість і точність операцій, а також знизити витрати. Впровадження цифрових рішень вимагає стратегічного підходу, належної підготовки персоналу та забезпечення безпеки даних.

Список використаних джерел

1. Пташенко О.В., Сохацька О.М. Особливості логістичної діяльності в умовах діджиталізації. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2022. № 6 (276) 2022. С. 50 – 54.

2. Шостак Л. Перспективи цифровізації в логістиці. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства *: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (27 жовт. 2020 р.).* Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2020.

УДК 330

Муха В.В., студент
Науковий керівник – Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Інформаційні технології (ІТ) визначаються як набір методів, програмного забезпечення та апаратного забезпечення, які використовуються для збору, зберігання, обробки та передачі інформації, а їх впровадження на підприємстві сприяє підвищенню ефективності управління, зниженню витрат та підвищенню конкурентоспроможності.

Особливості впровадження ІТ на підприємстві включають інтеграцію з існуючими процесами, навчання персоналу, інвестиції в обладнання та програмне забезпечення, а також врахування правил безпеки інформації, оскільки дозволяють оптимізувати бізнес-процеси, підвищити швидкість обробки даних та забезпечити більшу точність у виконанні завдань, що сприяє кращому управлінню ресурсами.

Важливою передумовою успішного впровадження ІТ є адаптація існуючої корпоративної культури та процесів, щоб вони могли інтегруватися з новими технологіями. При цьому варто враховувати ризики, які пов'язані з впровадженням ІТ. До яких включають збої у системах, кібератаки та витік даних, тому важливо забезпечити належні заходи безпеки та постійно оновлювати ІТ-інфраструктуру.

Розглядаючи виробничий потенціал підприємства, слід зазначити, що він охоплює всі ресурси підприємства, які можуть бути використані для виробництва продукції або послуг, включаючи людські, технічні, фінансові та інформаційні ресурси. Ефективне управління виробничим потенціалом забезпечується через оптимізацію розподілу ресурсів, вдосконалення технологічних процесів та стимулювання інновацій, а ключовим аспектом управління виробничим потенціалом є планування та контроль, які допомагають підприємству досягти своїх стратегічних цілей.

Управління виробничим потенціалом вимагає постійного моніторингу та оцінки використання ресурсів, щоб максимізувати вихід та мінімізувати витрати. Новітні стратегії управління виробничим потенціалом включають підходи зі сталого розвитку та екологічні ініціативи, які дозволяють підприємствам бути відповідальними перед суспільством і довкіллям.

Реалізація такої стратегії можлива за рахунок використання ІТ технологій, які дозволяють автоматизувати багато аспектів управління виробничим потенціалом, таких як логістика, управління запасами, планування та аналітика. Також значення має розвиток навичок та компетенцій співробітників для ефективного використання та обслуговування сучасних технологій і обладнання.

Використання ІТ сприяє збільшенню прозорості виробничих процесів, швидкій адаптації до змін умов ринку і кращому розумінню потреб клієнтів, допомагають у прийнятті

обґрунтованих управлінських рішень на основі точних і своєчасних даних, що веде до підвищення ефективності управління виробничими ресурсами. Застосування ІТ при реалізації виробничого потенціалу сприяє гнучкості та швидкій адаптації до змін, таких як нові тренди ринку або зміни у споживацьких уподобаннях. Важливим аспектом є також використання ІТ для управління ланцюгами поставок, що дозволяє оптимізувати виробництво, скоротити запаси та знизити витрати.

Список використаних джерел

1. Глушко А.Д. Маслій О.А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки».* 2022. № 46. С. 39-46.

2. Glushko, A.D. Directions of Efficiency of State Regulatory Policy in Ukrain. World Applied Sciences Journal. Pakistan: International Digital Organization for Scientific Information, 27 (4), 2013, pp. 448-453.

УДК 005.95-021.231(477):339.92

Марченко О.В., к.е.н., доцент; Самара А.А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрі Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах євроінтеграції в нашій країні здійснюють свою діяльність багато компаній із зовнішньоекономічною діяльністю. Такі компанії наймають на роботу як українських працівників, так і спеціалістів з інших країн. Особливостями управління персоналом у компаніях із зовнішньоекономічною діяльністю є підвищення вимог до працівників всіх рівнів, а також підвищення витрат на їх розвиток. Капіталовкладення в людські ресурси стають довгостроковим фактором конкурентоздатності і виживання компанії. Одна з суттєвих відмін сучасної моделі управління персоналом у компаніях із зовнішньоекономічною діяльністю полягає в тому, що від самого співробітника вимагається активна позиція. Він більше не є об'єктом застосування до нього якихось заходів, а особисто відповідає за результати своєї праці і діє в ім'я здійснення загальних цілей компанії. Найбільші зусилля кадрових підрозділів компаній із зовнішньоекономічною діяльністю спрямовані на підбір персоналу, навчання і підвищення кваліфікації персоналу, активізацію людського фактору.

При підборі персоналу компанії із зовнішньоекономічною діяльністю використовують чотири основні підходи. Перший – етноцентризм, який застосовують компанії з високою централізацією. Управлінський персонал на всі ключові позиції підбирається із числа керівників з власної країни. Другий підхід – поліцентризм, коли на керівні посади за кордоном в країні перебування призначаються представники національностей цієї країни. Цей підхід ґрунтується на довірі місцевих ринків, людей і уряду країни перебування. Третій підхід – регіоцентризм. В рамках цього підходу передбачається, що глобальні ринки повинні керуватися регіонально і призначення на ключові посади визначаються специфікою регіону. Підхід застосовується тоді, коли товари компанії продаються по всьому світу без зміни і лише маркетинг враховує культурну різницю регіонів. Четвертий підхід – геоцентризм, згідно з яким призначення на ключові посади визначається кваліфікацією працівника і не залежить від національності, культури, оточення. При цьому управління персоналом, виробництво, маркетинг, розподіл ресурсів здійснюється на глобальній основі [1].

Особливості навчання і підвищення кваліфікації персоналу пов'язані з тим, що попередня підготовка, отримана персоналом, перестає задовольняти нагальним потребам

компаній і виникає необхідність в спеціалістах з специфічними навичками роботи в певній країні. Активізація людського фактору в процесі управління персоналом компаній із зовнішньоекономічною діяльністю здійснюється за рахунок турботи про робітників, відміни дрібного контролю, надання більших свобод, прав і повноважень при прийнятті управлінських рішень, залучення працівників до творчої роботи і виявлення довіри до них [2].

Досвід багатьох фірм із зовнішньоекономічною діяльністю переконливо показав, що там, де впроваджена сучасна система управління персоналом, в значній мірі підвищилась продуктивність праці, покращилась якість продукції, стабілізувався ринок і покращився фінансовий стан. Цей досвід є корисним для вітчизняних компаній, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність і намагаються бути конкурентоздатними на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Амеліна С.М., Кубіцький С.О. (2020). Корпоративна культура у системі управління персоналом. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки».* № 7 (39). С. 59-66.

2. Ольмезова І.К., Дергачова В.В. Управління персоналом як складова стратегії підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* 2021. № 17 (2). С. 35–37.

УДК 658.783

Нагай Д.Р., Сохань Т.Д., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В КОМПАНІЇ

В сучасному бізнес-середовищі ефективне управління запасами та логістичними процесами стає ключовою складовою успішної діяльності підприємства. З урахуванням постійно зростаючої конкуренції, змінних ринкових умов та вимог споживачів, важливо постійно вдосконалювати систему управління, забезпечуючи оптимальний баланс між запасами, витратами та обслуговуванням клієнтів.

Одним із ключових аспектів системи є підтримка оптимальних розмірів матеріальних запасів, щоб забезпечити безперервне постачання всіх відділень необхідними матеріальними ресурсами за умови ефективного управління матеріальним потоком. Ця задача вирішується завдяки системам управління запасами. Система управління запасами – сукупність критеріїв та процедур щодо визначення моменту часу. [1, с. 77]. Ці системи охоплюють широкий спектр процесів, починаючи від планування та закупівлі матеріалів до контролю за запасами та їх оптимізації.

Основна мета управління запасами полягає у наявності необхідних товарних запасів чи матеріалів у потрібний момент часу та місце, максимально зменшуючи витрати на утримання запасного фонду і мінімізуючи ризик його недостатності або переобліку. Сучасні системи управління запасами ґрунтуються на застосуванні інформаційних технологій, що дозволяють автоматизувати багато процесів, забезпечуючи точне прогнозування попиту, планування закупок і виробництва, а також оптимізації складського обліку. Важливим аспектом є інтеграція таких систем з іншими функціональними областями підприємства, зокрема з виробництвом, продажами та фінансами для гармонійного керуванням бізнесом.

Постійний розвиток технологій та зміни у вимогах споживачів ставлять перед компаніями нові виклики у сфері управління запасами. Згодом постійне вдосконалення або адаптація систем управління запасами стає необхідним для забезпечення конкурентоспроможності та успішності на ринку.

Логістичний процес – це організована в часі послідовність виконання логістичних

операцій, що дає змогу досягти поставленої мети. [2, с. 68] На підприємстві логістичний процес охоплює операції та функції, які починаються з постачання сировини та завершуються доставкою продукції або послуг споживачам. Цей процес включає в себе планування, закупівлю, виробництво, збереження, транспортування та обслуговування клієнтів.

Під час постійних змін в бізнес-середовищі, зростаючих потреб клієнтів та швидких технологічних інновацій логістичні процеси постійно переглядаються та вдосконалюються. Застосовуючи сучасні підходи до управління логістикою, такі як концепції "just-in-time"" та "Lean Logistics"[3], компанії можуть оптимізувати логістичні процеси, знизити витрати та підвищити ефективність управління ланцюгами поставок. Таким чином, постійне вдосконалення логістичних процесів є ключовим фактором успіху для будь-якої компанії в сучасному бізнес-середовищі.

Для удосконалення системи управління запасами та логістичних процесів можна розглянути такі ключові напрямки :

1. Впровадження інформаційних систем. Спеціалізоване програмне забезпечення для управління запасами та логістикою може автоматизувати багато процесів, зменшити ймовірність помилок і підвищить точність прогнозів попиту.
2. Оптимізація складського обліку. Аналіз та оптимізація запасів, їхнього розташування та переміщення може зменшити витрати на запаси, знизити ризики, пов’язані зі зберіганням запасів, та забезпечити більш швидке обслуговування клієнтів.
3. Удосконалення логістичних процесів. Оптимізація маршрутів доставки, використання ефективних транспортних засобів та упровадження сучасних технологій відстеження товарів дозволяють знизити час та витрати на доставку продукції до клієнтів.
4. Співпраця з постачальниками та партнерами. Побудова ефективних відносин з постачальниками та партнерами може покращити управління ланцюгами поставок і знизити ризики та витрати в логістичному процесі.
5. Неперервне вдосконалення та моніторинг. Постійний аналіз та оцінка ефективності системи управління запасами та логістикою, пошук можливості для вдосконалення та впровадження нових методів та технологій.

Удосконалення систем управління запасами та логістикою є важливим кроком у розвитку будь-якої компанії не тільки для оптимізації витрат і підвищення ефективності, але й для забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Шлях до успіху лежить через раціональне поєднання найкращих стратегій, використання передових технологій та постійне вдосконалення підходів до управління. Це вимагає постійного моніторингу ринкових тенденцій, дослідження та впровадження кращих управлінських практик, а також взаємодії з ключовими зацікавленими сторонами, включаючи постачальників і клієнтів. Компанія повинна бути гнучкою перед обличчям постійно мінливого технологічного середовища та вимог клієнтів.

Постійне вдосконалення систем управління запасами та логістикою не лише надає можливість оптимізувати бізнес-процеси, але й відкриває шлях до нових можливостей та переваг на ринку. Однак ключ до успіху полягає не лише у впровадженні нових технологій, а також у трансформації культури компанії в напрямку постійного вдосконалення та інновацій.

Одним з шляхів щодо вдосконалення замовлень є впровадження більш ефективного менеджменту [4]. Для досягнення якості менеджменту на підприємстві необхідно проводити перепідготовку та навчання наявного персоналу, що також надасть можливість отримати позитивний ефект в області мотивації персоналу.

Для підвищення якості обслуговування споживачів й якнайшвидшого задоволення їхніх сподівань потрібно скорочувати час та кількість складових циклу за рахунок більш ефективного менеджменту. Необхідно відзначити, що гарно скоординовані й швидкі поставки продукції споживачам відповідно до їх замовлень безперечно забезпечать конкурентні переваги. Нарівні з високою якістю товарів, що поставляються, важлива також здатність швидко і ефективно задовольняти замовлення споживачів. Не менш важливо розумне прогнозування запасів, знаходження їх оптимального рівня. Це дозволить

підприємству вчасно збувати наявні партії товару, а не зберігати неліквідний товар.

Отже, систематичне вдосконалення управління запасами та логістикою є ключовим елементом стратегії розвитку будь-якої компанії. Для цього потрібні не лише технічні знання, але й стратегічне бачення, здатність адаптуватися до змін і прагнення до постійного вдосконалення. Таким чином, удосконалення стратегії й тактики управління запасами підприємства передбачає застосування методів асортиментного аналізу, встановлення норм запасів для різних груп товарів та надання рекомендацій, кінцевою метою яких є безперервне забезпечення певним видом товару.

Список використаних джерел

1. Марченко В.М., Шутюк В.В. Логістика: підручник. К.: Видавничий дім Артек, 2018. 312 с.

2. Логістика: навч. посіб. / Л. С. Безугла, Н. І. Юрченко, Т. В. Ільченко, І. М. Пальчик, Д. В. Воловик. Дніпро: Пороги, 2021. 252 с.

3. Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами України в умовах європейської інтеграції. Збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2016. 292 с.

4. Жижила Б.В. Удосконалення системи управління запасами на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка.* 2017. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5453

УДК 658.512.4

Нетяга В.О., студент
Науковий керівник – Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Управління інноваційними процесами в умовах євроінтеграції – це сфера інноваційного менеджменту, яка ще недостатньо досліджена та застосована на практиці. Керівники компаній часто не знають про сучасні техніки та інструменти проектування для створення інноваційних процесів, а також про можливість їх ефективного використання для управління та ефективного використання в умовах прийняття рішень.

Лавриненко С. О., Зелінська А. М [1] зазначають, що особливістю стратегічного управління інноваціями є перспективне орієнтування інноваційної діяльності на запити споживачів, гнучке реагування і безперервне оновлення параметрів моделі ведення діяльності, виходячи з вимог конкуренції, в напрямку досягнення стійких переваг шляхом розвитку творчості та інтелектуального потенціалу підприємства.

Управління інноваціями – це всі види діяльності, необхідні для розробки сучасних і практичних технічних рішень. Вибір нової технології, організації роботи та всього спектру інноваційних можливостей слід використовувати з урахуванням фінансових, соціальних, правових, адміністративних, екологічних, стратегічних, а також структурних і процесних аспектів.

Вважаємо, що правильно підібрана інноваційна стратегія дозволяє отримати визнання на ринку, роблячи компанію все більш конкурентоспроможною для інших підприємств, а також приносить прибуток.

Підоричева Ірина [2] визначає, що інноваційна складова національної економіки звужується і з кожним роком вона все більше примітивізується та деіндустріалізується, що вимагає коригування Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС) у частині

підсилення її позитивного впливу на інноваційні процеси в національній економіці. Система управління інноваціями в умовах євроінтеграції – це сукупність структур і заходів, необхідних для підготовки і практичного застосування сучасних технічних рішень шляхом визначення продукції.

Вся система управління складається з підсистем: управління творчим потенціалом, управління технічним потенціалом, управління технікою виробництва, процесами створення та впровадження інновацій, управління фінансами, управління системою розподілу, управління інформаційною системою. Кожна система управління повинна відповідати умовам чинного законодавства країни. Важливо також, щоб це вело до мети – впровадження інновацій продукту або процесу, зберігаючи при цьому призначені витрати.

Список використаних джерел

1. Лавриненко С. О., Зелінська А. М. Стратегічне управління інноваційними процесами: особливості та необхідність. *Причорноморські економічні студії*, 2019, 37. С. 99-102.

2. Підоричева Ірина. «Євроінтеграція України у сфері досліджень та інновацій: стан, виклики, заходи прискорення». *Журнал європейської економіки*, вип. 20, вип. 4, Червень 2022, С. 710-731.

3. Онищенко С. Фінансова глобалізація як складний інтегрований об’єктивний процес. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4 (8). С. 126–135.

4. Глушко А.Д., Власенко В.А., Чепіжна Е.Б. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів інструментами MS Excel. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 27 жовт. 2021 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 113-114.

УДК 330

Нестеренко В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ

В епоху цифрових технологій соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя людей та потужним інструментом для бізнесу. Інтеграція соціальних мереж у маркетингові стратегії відкриває нові можливості для компаній у налагодженні зв'язку зі своєю цільовою аудиторією, підвищенні впізнаваності бренду та збільшенні продажів. Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Twitter та LinkedIn, надають унікальні платформи для взаємодії з клієнтами, розповсюдження контенту та просування товарів і послуг [1].

Одним з ключових аспектів інтеграції соціальних мереж у маркетингові стратегії є розробка ефективної контент-стратегії. Компанії повинні створювати високоякісний, релевантний та привабливий контент, який резонує з їхньою цільовою аудиторією. Це може включати інформаційні пости, візуальний контент (зображення та відео), інтерактивні опитування, конкурси та користувацький контент. Регулярне оновлення контенту та адаптація його до специфіки кожної соціальної мережі є важливими для залучення та утримання уваги аудиторії [2].

При розробці контент-стратегії важливо враховувати цілі бренду, потреби та інтереси цільової аудиторії, а також особливості кожної соціальної мережі. Наприклад, в Instagram доцільно зосередитись на візуально привабливому контенті, такому як високоякісні фотографії та відео, тоді як у Twitter важливо створювати лаконічні та інформативні повідомлення. LinkedIn, як професійна мережа, вимагає більш ділового та експертного підходу до контенту [3].

Соціальні мережі також надають можливість для таргетованої реклами. Завдяки розширеним налаштуванням таргетингу, компанії можуть точно спрямовувати свої рекламні кампанії на конкретні демографічні групи, інтереси та поведінку користувачів. Це дозволяє оптимізувати рекламні витрати та підвищити ефективність маркетингових зусиль. Таргетована реклама в соціальних мережах може включати рекламні пости, банерну рекламу, рекламу в історіях (stories) та рекламу в месенджерах [3].

При налаштуванні таргетованої реклами компанії повинні чітко визначити свою цільову аудиторію, враховуючи демографічні характеристики, інтереси, поведінку та географічне розташування. Це дозволяє створювати персоналізовані рекламні повідомлення, які будуть більш релевантними та привабливими для конкретних груп користувачів. Також важливо регулярно аналізувати ефективність рекламних кампаній та вносити необхідні корективи для оптимізації результатів [1].

Ще одним важливим аспектом інтеграції соціальних мереж є управління репутацією та взаємодія з клієнтами. Соціальні мережі надають платформу для прямого спілкування з клієнтами, отримання зворотного зв'язку та вирішення їхніх запитів і скарг. Компанії повинні активно моніторити згадки про свій бренд у соціальних мережах, оперативно реагувати на коментарі та повідомлення, а також заохочувати позитивні відгуки. Ефективне управління репутацією в соціальних мережах може зміцнити довіру до бренду та покращити відносини з клієнтами [4].

Для успішного управління репутацією в соціальних мережах компаніям необхідно розробити чіткі протоколи реагування на відгуки та запити клієнтів. Це включає оперативність відповідей, персоналізований підхід, вирішення проблем та демонстрацію емпатії. Позитивні відгуки варто заохочувати та виділяти, а негативні - вирішувати конструктивно та прозоро. Також важливо проактивно комунікувати з аудиторією, ініціювати дискусії та демонструвати експертність у своїй галузі [2].

Для успішної інтеграції соціальних мереж у маркетингові стратегії компаніям необхідно розробити чіткий план дій та визначити ключові показники ефективності (KPI). Це може включати такі метрики, як охоплення аудиторії, залученість (лайки, коментарі, поширення), трафік на веб-сайт, конверсії та рівень задоволеності клієнтів. Регулярний моніторинг та аналіз цих показників дозволяють оптимізувати маркетингові зусилля та адаптувати стратегію відповідно до потреб аудиторії.

Таблиця 1

Ключові елементи інтеграції соціальних мереж у маркетингові стратегії

Елемент	Опис
Контент-стратегія	Розробка та публікація високоякісного, релевантного та привабливого контенту для залучення та утримання аудиторії
Таргетована реклама	Використання розширених налаштувань таргетингу для точного спрямування рекламних кампаній на конкретні сегменти аудиторії
Управління репутацією	Моніторинг згадок про бренд, оперативне реагування на коментарі та повідомлення, заохочення позитивних відгуків
Ключові показники (KPI)	Визначення та відстеження метрик ефективності, таких як охоплення аудиторії, залученість, трафік на сайт, конверсії тощо
Адаптація до платформ	Врахування специфіки та функціональних можливостей кожної соціальної мережі для оптимізації контенту та взаємодії з аудиторією

Примітка. Складено за джерелами [1-4].

Важливо також враховувати специфіку та функціональні можливості кожної соціальної мережі. Наприклад, Instagram більше орієнтований на візуальний контент, тоді як Twitter обмежує довжину повідомлень. LinkedIn є професійною мережею, що вимагає більш ділового підходу до комунікації. Адаптація маркетингових стратегій до особливостей кожної платформи дозволяє максимізувати ефективність та залучення аудиторії [1].

Крім того, інтеграція соціальних мереж у маркетингові стратегії вимагає постійного навчання та адаптації. Соціальні мережі постійно еволюціонують, з'являються нові функції

та тенденції. Компаніям необхідно бути в курсі останніх трендів, експериментувати з новими форматами та інструментами, а також адаптувати свої стратегії відповідно до мінливих потреб аудиторії. Це вимагає гнучкості, креативності та готовності до змін [3].

Отже, інтеграція соціальних мереж у маркетингові стратегії є ключовим фактором успіху для сучасних компаній. Розробка ефективної контент-стратегії, використання таргетованої реклами, управління репутацією та моніторинг ключових показників ефективності є важливими елементами успішної інтеграції. Соціальні мережі надають унікальні можливості для налагодження зв'язку з цільовою аудиторією, підвищення впізнаваності бренду та збільшення продажів. Компанії, які розуміють важливість соціальних мереж та ефективно інтегрують їх у свої маркетингові стратегії, мають значну конкурентну перевагу в сучасному цифровому ландшафті.

Список використаних джерел

1. Ґудзь П.В., Кузякін А.Г. (2024). Вектори впливу діджиталізації на управлінську діяльність організацій. *В Матеріалах Міжнародної наукової конференції "Менеджмент XXI століття: Тенденції і виклики*". Том 1 (сс. 67-75). Запоріжжя: Національний університет "Запорізька політехніка".
2. Смоляк, Ю. Ю., & Холодницька, А. В. (2024). Штучний інтелект в управлінні підприємством: трансформація ролі менеджера в індустрії 4.0. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління,* (11). https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-12
3. DataRobot raises $54 million to bring machine learning to predictive analytics. (2017). Retrieved from https://venturebeat.com/2017/03/23/datarobot-raises-54-million-to-bring-machine-learning-to-predictive-analytics/
4. Sala, Hector, and Pedro Trivín. (2018). The effects of globalization and technology on the elasticity of substitution. *Review of World Economics*, 154, 617--647.

УДК 339.138

Полтавець Р.О., студент
Науковий керівник – Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ DIGITAL-МАРКЕТИНГОМ ПІДПРИЄМСТВА

Digital-маркетинг – це створення та розповсюдження контенту через цифрові медіа-канали (веб-сайти та веб-сайти, сайти соціальних мереж, електронна пошта та програми для мобільних пристроїв) і просування цього вмісту на ваших власних, платних і незалежних від компанії цифрових каналах за допомогою різних інструментів, таких як; SEO, SEM, PPC реклама (реклама з оплатою за клік), синдикація вмісту, сайти соціальних мереж, електронна пошта, текстові повідомлення тощо.

У рамках стратегії digital маркетингу маркетологи визначають цілі, визначають аудиторію та розробляють план дій для найкращого охоплення своєї аудиторії. Ці стратегії визначають напрям певної кампанії чи програми та рамки для оцінки результатів. Тепер, коли все стало цифровим, функції цифрового маркетингу були інтегровані майже в усі аспекти бізнес-операцій, докорінно змінивши спосіб спілкування компаній із клієнтами та представлення їм своїх пропозицій.

Тому, якщо компанія не може реалізувати та реалізувати стратегію digital-маркетингу на глобальному онлайн-ринку, що все більше розвивається, вона просто не зможе ефективно конкурувати. Є багато способів проведення цифрової маркетингової кампанії. Маркетологи мають широкий спектр інструментів, тактик, стратегій і каналів для зв’язку зі своєю

аудиторією. Загалом ці кампанії включають кілька загальних етапів:

Визначення цілей маркетингової діяльності;

Ідентифікація одержувачів;

Визначення відповідних маркетингових каналів і тактик;

Підготовка та оптимізація контенту та повідомлень для окремих каналів;

Ключові показники кампанії.

Digital-маркетинг – це дуже широка сфера. Перш ніж почати кампанію, підприємства повинні визначити цілі своєї маркетингової діяльності. Наприклад, чи потрібно розвивати впізнаваність бренду? Це про залучення нових клієнтів? Чи йдеться про підвищення лояльності та утримання клієнтів? Визначення цілей допоможе підприємству скоригувати стратегію та бюджет для досягнення максимальної ефективності кампанії.

Після визначення аудиторії необхідно вибрати спосіб і визначити ціну її охоплення. Припустімо, що цифровий маркетолог B2C хоче охопити молодих клієнтів своїм повідомленням. У цьому випадку він міг би, наприклад, виділити більшу частину свого бюджету на рекламу в певних соціальних мережах замість того, щоб вести блог. Щоб дізнатися якомога більше про свою аудиторію, варто проаналізувати наявні дані. Наприклад, якщо відомо, що клієнти вважають за краще переглядати веб-сайти на своїх телефонах, а не на своїх ноутбуках, контент, який їм пропонують, потрібно оптимізувати для перегляду на мобільних пристроях. Саме тому підприємствам потрібно забезпечити узгодженість стилю та повідомлення кожного контенту, формувати чіткий план маркетингу, що дозволятиме отримувати нові конкурентні переваги підприємству будь-якої сфери діяльності.

Список використаних джерел

1. Peter Marc K., Dalla Vecchia Martina. The digital marketing toolkit: a literature review for the identification of digital marketing channels and platforms. New trends in business information systems and technology: Digital innovation and digital business transformation, 2021. P. 251-265.

2. Onyshchenko S., Hlushko A., Maslii O. and Skryl V. (2022). Risks and Threats to Economic Security of Enterprises in the Construction Industry Under Pandemic Conditions. Lecture Notes in Civil Engineering, vol. 181, pp. 711–724.

УДК 330

Похідня Б.А., аспірант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Інформаційне середовище є критично важливим для функціонування підприємств, оскільки забезпечує доступ до необхідних даних, новин, ринкових тенденцій та інших інформаційних ресурсів. Воно включає як внутрішні, так і зовнішні інформаційні потоки, які допомагають приймати стратегічні рішення та підтримувати конкурентоспроможність. Держава відіграє ключову роль у регулюванні інформаційного середовища, забезпечуючи законодавчі рамки, контролюючи дотримання законодавства, та сприяючи розвитку інфраструктури, що дозволяє підприємствам отримувати і використовувати інформацію ефективно.

Можна виділити наступні аспекти впливу держави на підприємства:

1. Законодавче регулювання, держава визначає законодавчі норми та регулює доступ до інформації. В Україні прийнято низку законів, що регулюють інформаційну сферу, таких як Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації» та інші.

2. Захист інформації та кібербезпека є важливим аспектом впливу держави є забезпечення кібербезпеки та захисту конфіденційної інформації. Українські закони та нормативні акти спрямовані на захист даних підприємств від кіберзагроз та несанкціонованого доступу.

3. Регулювання ЗМІ та ринків, держава контролює діяльність засобів масової інформації, що впливають на формування громадської думки та інформаційного середовища. Законодавство України передбачає певні обмеження та вимоги до ЗМІ з метою забезпечення достовірності та об'єктивності інформації.

4. Електронне урядування та цифровізація, розвиток електронного урядування та цифровізації є одним із ключових напрямів діяльності держави, що сприяє поліпшенню інформаційного обміну між державними органами та підприємствами, а також підвищує прозорість та ефективність державних послуг.

Неодмінно для підприємств України є виклики та перспективи:

1. Виклики в реалізації законодавства інформаційного законодавства стикається з низкою викликів, серед яких недостатня технічна підготовка, слабка інфраструктура та опір змінам з боку деяких суб'єктів.

2. Інвестиції у технологічний розвиток для забезпечення ефективного інформаційного середовища держава повинна інвестувати в розвиток технологічної інфраструктури, включаючи швидкісні інтернет-мережі, дата-центри та хмарні технології.

3. Участь у міжнародних програмах та співпраця з іншими країнами допомагає Україні впроваджувати передові технології та підходи в інформаційну сферу, а також підвищує рівень кібербезпеки.

Отже, державний вплив на інформаційне середовище підприємств в Україні є багатогранним та включає законодавче регулювання, захист інформації, регулювання ЗМІ, розвиток електронного урядування та технологічну підтримку. Ефективна взаємодія між державою та підприємствами сприятиме створенню стабільного та безпечного інформаційного середовища, що є важливим фактором для економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст. 650.

2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314.

3. Проект «Дія» - офіційний портал електронного урядування України URL: https://diia.gov.ua/.

4. «Кібербезпека в Україні: сучасні виклики та шляхи вирішення» / Науково-аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2021.

УДК 502.42

Поченікіна М.С., студентка
Науковий керівник – Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Управління — свідома, цілеспрямована дія людей на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки (сфери суспільного життя, галузі економіки, підприємства, колективи), що забезпечує їх оптимальне функціонування і розвиток на основі використання властивих суспільству об'єктивних закономірностей розвитку.

Це соціальна функція, що виявляється у владно-організуючій діяльності, яка забезпечує узгодженість спільної праці та побуту людей для досягнення суспільно значущих цілей та завдань [1].

Історично управління було спрямоване на технічні та економічні аспекти функціонування організації. Однак у сучасному світі все більшу увагу приділяють соціально-психологічним аспектам управління, оскільки вони виявили значний вплив на ефективність організаційного функціонування.

Розглянемо, як соціально-психологічні методи управління впливають на ефективність діяльності організації.

Соціально-психологічні методи - це способи здійснення управлінських дій на персонал, що базуються на використанні закономірностей соціології і психології. Об'єктом впливу цих методів є групи людей і окремі особи [2].

По-перше, важливо розглянути поняття соціально-психологічних методів управління. Це стратегії та техніки, спрямовані на розвиток співпраці, комунікації, мотивації та психологічного комфорту серед працівників.

Основними складовими таких методів є:

- емоційний інтелект керівників;
- комунікаційні навички;
- підтримка та стимулювання співробітників тощо.

Перш за все, соціально-психологічні методи сприяють покращенню робочого клімату в організації. Коли працівники відчуваються психологічно комфортно на робочому місці, вони більш схильні до співпраці та продуктивно працюють. Наприклад, використання позитивного підходу в комунікації між керівництвом та персоналом сприяє підвищенню морального духу та відчуттю важливості кожного працівника для загального успіху організації.

Далі, соціально-психологічні методи допомагають у побудові ефективних міжособистісних відносин в організації. Вміння слухати, виявляти емпатію та враховувати індивідуальні потреби працівників стає ключовим для створення сприятливого середовища та підтримки колективного духу.

Наприклад, проведення тренінгів з розвитку міжособистісних навичок може сприяти зменшенню конфліктів та підвищенню співпраці між працівниками.

Крім того, соціально-психологічні методи мають велике значення для мотивації персоналу. Розуміння потреб та мотивацій працівників дозволяє керівництву ефективно стимулювати їх для досягнення цілей організації. Наприклад, застосування індивідуальних підходів до мотивації, таких як система заохочень та визнання досягнень, може значно підвищити рівень задоволеності працівників та їхню продуктивність.

Загалом, соціально-психологічні методи управління не лише забезпечують ефективність діяльності організації, але й сприяють її стійкому розвитку та конкурентоспроможності на ринку. Розуміння та застосування цих методів дозволяє створювати здорове робоче середовище, де працівники відчувають себе важливими та мотивованими до досягнення спільних цілей.

Список використаних джерел

1. Поняття управління, державного управління, політичного керівництва. *Studies*. URL: https://studies.in.ua/polit-men-shpora/2612-ponyattya-upravlnnya-derzhavnogo-upravlnnya-poltichnogo-kervnictva.html.

2. Соціально-психологічні методи управління персоналом. *Херсонський державний університет*. URL: https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/!%20особистість.docx?id=83018cd8-9053-4a23-a239-12944ce73457.

УДК 330

Пигида А.С., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ МЕНЕДЖМЕНТУ НА ІНТЕГРАЦІЮ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ (IOT) У БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ

Інтернет речей (IoT) стає все більш важливою технологією, яка трансформує бізнес-процеси в різних галузях. IoT дозволяє підключати фізичні об'єкти до мережі, збирати та аналізувати дані в реальному часі, що відкриває нові можливості для оптимізації операцій, покращення обслуговування клієнтів та створення інноваційних бізнес-моделей. Однак успішна інтеграція IoT у бізнес-процеси значною мірою залежить від ролі менеджерів, які повинні розуміти потенціал цієї технології та ефективно керувати її впровадженням [1].

Менеджери відіграють ключову роль у визначенні стратегії впровадження IoT в організації. Вони повинні оцінити потенційні переваги та ризики, пов'язані з використанням IoT, та розробити чіткий план інтеграції цієї технології в існуючі бізнес-процеси. Це вимагає глибокого розуміння специфіки бізнесу, потреб клієнтів та технологічних можливостей IoT. Менеджери повинні забезпечити узгодженість стратегії IoT з загальними цілями та цінностями організації.

Для ефективного впровадження IoT менеджери повинні розглянути кілька ключових аспектів:

визначення бізнес-цілей: менеджери повинні чітко розуміти, яких бізнес-цілей вони хочуть досягти за допомогою IoT. Це може включати підвищення ефективності операцій, покращення якості продукції, розширення можливостей обслуговування клієнтів тощо.

вибір відповідних технологій: менеджери повинні співпрацювати з IT-фахівцями, щоб обрати найбільш підходящі IoT-технології для своїх бізнес-потреб. Це включає вибір датчиків, мережевих протоколів, платформ аналітики даних та інших компонентів IoT-системи.

забезпечення безпеки та конфіденційності: із збільшенням кількості підключених пристроїв зростають і ризики кібербезпеки. Менеджери повинні приділяти особливу увагу захисту даних, розробці політик безпеки та забезпеченню відповідності регуляторним вимогам.

управління змінами: впровадження IoT часто вимагає значних змін у бізнес-процесах та культурі організації. Менеджери повинні ефективно керувати цими змінами, залучати співробітників та забезпечувати їх необхідним навчанням та підтримкою.

Одним з важливих завдань менеджерів є забезпечення ефективної комунікації та співпраці між різними відділами та зацікавленими сторонами в процесі впровадження IoT. Це включає налагодження взаємодії між IT-фахівцями, які відповідають за технічну реалізацію IoT-рішень, та бізнес-підрозділами, які будуть використовувати ці рішення в своїй діяльності. Менеджери повинні забезпечити чітке розуміння цілей та очікувань всіма учасниками проекту, а також сприяти обміну знаннями та досвідом [1].

Впровадження IoT часто вимагає значних інвестицій в інфраструктуру, обладнання та програмне забезпечення. Менеджери відповідають за обґрунтування необхідності таких інвестицій перед керівництвом та забезпечення ефективного використання ресурсів. Вони повинні розробити бізнес-кейси, які демонструють потенційну віддачу від інвестицій в IoT та показують, як ця технологія допоможе досягти стратегічних цілей організації.

Наприклад, компанія може інвестувати в IoT-систему для віддаленого моніторингу виробничого обладнання. Менеджер повинен показати, як ця система допоможе зменшити час простою обладнання, оптимізувати графіки технічного обслуговування та підвищити загальну ефективність виробництва. Чітке розуміння бізнес-переваг та фінансової віддачі від інвестицій в IoT є ключовим для отримання підтримки з боку вищого керівництва [2].

IoT також відкриває нові можливості для інновацій та створення нових бізнес-моделей. Менеджери повинні бути відкритими до нових ідей та заохочувати креативність та експериментування в своїх командах. Вони повинні шукати способи використання IoT для створення нових продуктів, послуг або моделей доходу.

Наприклад, виробник промислового обладнання може використовувати IoT для переходу від простого продажу обладнання до надання послуг на основі даних. Підключивши своє обладнання до IoT-платформи, виробник може збирати дані про продуктивність, енергоспоживання та інші параметри. Ці дані можуть бути використані для надання клієнтам додаткових послуг, таких як предиктивне обслуговування, оптимізація процесів або консультації з підвищення ефективності. Такий перехід до сервісної моделі може відкрити нові джерела доходу та зміцнити відносини з клієнтами.

Отже, менеджери відіграють ключову роль у успішній інтеграції Інтернету речей (IoT) у бізнес-процеси організацій. Вони відповідають за розробку стратегії впровадження IoT, забезпечення ефективної комунікації та співпраці між відділами, обґрунтування інвестицій, управління безпекою даних та розвиток компетенцій персоналу. Ефективне лідерство та управлінські навички менеджерів є критичними факторами успіху в процесі цифрової трансформації бізнесу за допомогою IoT. Менеджери повинні бути проактивними, відкритими до інновацій та здатними адаптуватися до мінливих потреб бізнесу в епоху IoT.

Список використаних джерел

1. Gudz, P., Shmygol, N., Gudz, M., Cherniavska, O., & Cherniavska, Y. (2022). Economy Digitalization in Paradigm of Reproductive Process. In Proceedings of the 5th International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence - Volume 1: ISC SAI, pages 67-75. DOI: 10.5220/0011341600003350

2. Хмара, М., Гуменюк, Я., & Аль-Хаялі, Д. (2023). ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БІЗНЕС-ПРАКТИКУ. Цифрова економіка та економічна безпека, (9 (09), 42-50. https://doi.org/10.32782/dees.9-8

УДК 658.014.1

Пенігіна В.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні підходи щодо визначення сутності та змісту формування та реалізації сучасних бізнес-моделей у проєктуванні організації з урахуванням сталого розвитку вимагає певного узагальнення та систематизації досвіду ЄС та Україні, можливостей діджиталізації бізнесу та освіти. Бізнес-модель сталого розвитку (БМСР) – це модель ведення бізнесу, яка інтегрує економічні, екологічні та соціальні аспекти в стратегію та діяльність підприємства. Вона ґрунтується на принципах трьох "P": People (Люди), Planet (Планета), Profit (Прибуток) і має на меті досягнення довгострокової стійкості та конкурентоспроможності підприємства шляхом балансування економічних, екологічних та соціальних цілей. При цьому бізнес-модель сталого розвитку має бути чітко інтегрована в загальну стратегію розвитку підприємства, враховуючи специфіку галузі, ринку, конкурентного середовища та цінностей підприємства.

Інтеграція бізнес-моделі сталого розвитку (БМСР) у загальну стратегію розвитку підприємства є вирішальним кроком для забезпечення успішності, стійкості та відповідності сучасним вимогам ринку. Цей підхід передбачає врахування специфіки галузі, ринкових умов, конкурентного середовища та цінностей підприємства.

Підприємства, які враховують аспекти сталого розвитку у своїй стратегії, менш схильні до ризиків, пов'язаних з змінами клімату, регулятивними обмеженнями та соціальними проблемами. Це дозволяє підприємствам бути більш стійкими та конкурентоспроможними. Здійснення бізнесу відповідно до принципів сталого розвитку може зробити підприємство більш привабливим для інвесторів, спонсорів та партнерів, які також цінують цінності сталості.

Найважливішими складовими бізнес-моделі є: позиціонування компанії в галузевій бізнес-системі; модель прибутку; інноваційна складова бізнесу. Особливостями формування стійкої бізнес-моделі підприємства в умовах сталого розвитку є сукупність вимог: (1) моніторинг та адаптація до змін у зовнішньому середовищі; (2) оновлення стратегії розвитку підприємства; (3) впровадження нових технологій, зміна структури та бізнес-процесів; (4) підвищення рівня кваліфікації та удосконалення компетенцій персоналу; (5) створення безпечних та комфортних умов праці може та підвищення продуктивності праці.

Впровадження та дотримання екологічних та соціальних стандартів, таких як ISO 14001 та SA8000, може допомогти зменшити ризики, підвищити конкурентоспроможність та покращити імідж та репутацію підприємства. Впровадження стандартів, таких як ISO 14001, дозволяє підприємствам створити систему екологічного менеджменту, що сприяє ідентифікації, оцінці та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище. Це допомагає уникнути екологічних катастроф, штрафів та інших негативних наслідків, пов'язаних з порушенням екологічних норм.

Список використаних джерел

1. Прохорова В. В. Бізнес-моделі як інструмент коригування стратегічних позицій підприємств на конкурентних ринках. *Проблеми економіки*. № 2 (44), 2020. С. 274-280.

2. Зубкова А. Б., Майгурова Д. Бізнес-модель у стратегічному управлінні міжнародними високотехнологічними компаніями. *Бізнес-інформ.* 2021, 9:. С. 224–235. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-224-235.

УДК 658.7

Різник В.І., студент
Науковий керівник – Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання багато компаній використовують стратегічне управління логістикою, що спрямоване на зниження витрат на логістичні канали і підвищення конкурентоспроможності. Ця стратегія може бути корисною для розробки ефективних систем управління логістикою, що включають у себе процеси управління інформаційними та товарними потоками між постачальниками, підприємством та споживачами. Однак, через недостатню розробку науковцями оптимальних стратегій та постійну зміну ринкових умов, формування логістичних систем часто відбувається не системно та неефективно. В умовах військової нестабільності важливо для вітчизняних підприємств знаходити шляхи підвищення ефективності своєї діяльності, причому одним з можливих шляхів є вдосконалення логістичної стратегії.

Формування логістичної стратегії для будь-якого підприємства є ключовим етапом у забезпеченні його успішності на ринку. Логістика відіграє важливу роль у всій ланцюзі постачання від закупівлі сировини до доставки готової продукції кінцевому споживачеві. Основною метою стратегії логістики є оптимізація цього процесу, зменшення витрат, підвищення ефективності та підвищення задоволення клієнтів.

Логістичну стратегію більшість авторів визначає як стратегію підприємницької структури, тобто узагальнену модель дій, необхідних для досягнення довгострокових цілей шляхом координації та розподілу ресурсів. Логістична стратегія підприємства є довгостроковим, якісно визначеним напрямом розвитку логістики, що стосується форм і засобів її реалізації на підприємстві, міжфункціональної і міжорганізаційної координації та інтеграції і є сформульована вищим менеджментом компанії, відповідно до корпоративної мети. Логістична стратегія підприємства спрямована на оптимізацію ресурсів підприємства при керуванні основними і супутніми потоками [2].

Логістична стратегія в управлінні підприємством визначає шляхи формування логістичної політики, спрямованої на планування та контроль внутрішніх та зовнішніх потоків на основі їх інтеграції та координації з метою досягнення конкурентної переваги. Ця стратегія створює зв'язок між корпоративною стратегією та окремими логістичними функціями, що реалізуються як в межах підприємства, так і за його межами. Важливо відзначити, що для підприємства головна мета одна - покращення якості обслуговування клієнтів, яка прослідковується у всіх чотирьох розглянутих стратегіях. Перша стратегія, спрямована на мінімізацію витрат, фокусується на пошуку балансу між зниженням витрат і збереженням якості обслуговування. Три інші стратегії представляють різні підходи до досягнення цієї основної мети: диверсифікація продукції (розширення видів діяльності), спеціалізація (зокрема через логістичний аутсорсинг) і логістичні інновації (в будь-яких їх виявах) [1].

У науковій літературі існують різні підходи до формулювання логістичної стратегії підприємства. Вчені виділяють різні варіанти та способи формулювання логістичної стратегії підприємства. За процес формулювання логістичної стратегії на підприємстві відповідає виключно вищий менеджмент підприємства та його логістичні відділи. Важливою умовою ефективного формулювання логістичної стратегії це її узгодження з станом внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, його можливостями. Типовий процес формулювання та реалізації логістичної стратегії підприємства включає наступні етапи [1-2]:

– етап 1. Аналіз існуючого стану логістики підприємства та тенденцій її розвитку/регресу;

– етап 2. Вибір та аналіз важливих логістичних стратегічних рішень на рівні підприємства в цілому та його окремих структурних підрозділів. Визначення базових вимог до складових логістичної стратегії;

– етап 3. Встановлення пріоритетів та вибір основної логістичної стратегії за сукупністю існуючих альтернатив. Ідентифікація необхідних ресурсів для реалізації логістичної стратегії та джерел їх отримання;

– етап 4. Розробка логістичного стратегічного плану з визначенням агрегованих показників як для логістичної системи підприємства у цілому, так і для окремих логістичних підсистем/логістичних бізнес-процесів.

Таким чином, логістична стратегія підприємства – це доцільний, взаємопов'язаний та взаємозалежний набір процесів, орієнтований на ринок, який сприяє створенню та підтримці гнучкого зв'язку між цілями та можливостями компанії з одного боку та ресурсами та реаліями ринку - з іншого. Ця стратегія допомагає втілювати процес формування логістичної політики, спрямованої на планування та управління внутрішніми та зовнішніми потоками на основі їхньої інтеграції та координації для досягнення довгострокових конкурентних переваг. Вона створює зв'язок між корпоративною стратегією та окремими логістичними функціями, які реалізуються в логістичній системі компанії та поза її межами.

Список використаних джерел

1. Водолажська Т.О. Логістична стратегія підприємства: сутність поняття. *Економіка трансп. комплексу : зб. наук. пр*. Харків, 2021. Вип. 37. С. 48-60

2. Єкель Г.В. Логістична стратегія підприємства з екологобезпечним використанням земель. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 2 (72). С. 25-28

УДК 330.45

Рудов І.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

НЕЛІНІЙНІ ОПТИМІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Нелінійні оптимізаційні моделі є важливим інструментом для дослідження та вирішення складних економічних проблем. Вони надають можливість брати до уваги нелінійні залежності, які часто виникають у реальних економічних системах. Ці моделі полегшують розуміння поведінки системи, пошук оптимальних рішень й прогнозування її розвитку. Метою цього дослідження є покращення розуміння нелінійних економічних моделей.

Задача оптимізації обсягів виробництва, ґрунтується на припущеннях про те, що зв'язок між витратами ресурсів і обсягами виготовленої продукції є лінійним [1]; між ціною, рекламою та попитом тощо. З іншого боку, оскільки ці зв'язки є нелінійними, більш точні математичні моделі можна створювати за допомогою методів нелінійного програмування.

Припустимо, що конкретна виробнича система повинна розробити план виробництва, який враховує оптимальне використання ресурсів. Є дані про загальні запаси кожного ресурсу, норми споживання кожного ресурсу на одиницю продукції та ціни реалізації на одиницю продукції. Максимізація виручки від продажу може бути частиною стратегії оптимізації. Цей випадок визначається лінійною залежністю загальної виручки від обсягу проданих товарів і ціни за одиницю продукції. Крім того, добре відомо, що транспортна задача стає нелінійною, якщо вартість перевезення одиниці товару залежить від загального обсягу товару, який перевозиться по маршруту. Це вказує на те, що коефіцієнти, які раніше були сталими в цільовій функції лінійної моделі, тепер є змінними і залежать від значень цих змінних. У результаті функціонал стає нелінійним [1].

Коли в математичній моделі враховуються умови невизначеності та ризику, будь-яка задача стає нелінійною. Якщо ризик вимірюється дисперсією, необхідно ввести нелінійну функцію в систему обмежень для зменшення ризику. Крім того, для мінімізації ризику певного процесу потрібна математична модель з нелінійною цільовою функцією. Загальна задача математичного програмування формулюється так: знайти такі значення змінних x_j $(j = \overline{1,n})$, щоб цільова функція набувала екстремального (максимального чи мінімального) значення [1].

Якщо всі функції $f(x_1, x_2, \ldots, x_n)$ та $(i = 1,m)$ лінійні, маємо задачу лінійного програмування. Коли функція є нелінійною, ми маємо справу з задачею нелінійного програмування [1]. Цільова функція геометрична визначає певну поверхню, а обмеження є допустимою підмножиною n-вимірного евклідового простору. Пошук найкращого розв'язку задачі нелінійного програмування передбачає знаходження точки в допустимій зоні, де досягається найвищий або найнижчий рівень цільової поверхні [1]. Існує глобальний максимум або мінімум задачі, якщо цільова функція є неперервною, а множина можливих розв'язків є замкненою, непустою та обмеженою.

Проблема мінімізації опуклих функцій над опуклими множинами є предметом розділу математичної оптимізації, відомого як опукле програмування. В таких умовах цільова функція має бути опуклою, тобто її графік лежить нижче або на одній площині з будь-якою прямою, яка з'єднує будь-які дві точки на графіку. У такій задачі допустима множина є опуклою, тобто будь-яка пряма, яка з'єднує дві точки в множині, лежить повністю всередині цієї множини.

Питання опуклої оптимізації полягає в тому, щоб знайти оптимальний розв'язок, у якому опукла об'єктивна функція та опукла допустима множина. Оптимальна точка – це точка, яка мінімізує об'єктивну функцію на допустимій множині. Множина всіх оптимальних точок називається оптимальною множиною. Проблема необмеженої оптимізації виникає, коли об'єктивна функція не досягає мінімуму на допустимій множині або не досягає мінімуму. Коли оптимальна множина порожня, проблема оптимізації

залишається невирішеною.

Теорії, такі як теорема проекції Гільберта, теорема розділення гіперпланів і лемма Фаркаса, використовуються в теорії опуклої оптимізації, а також геометричні ідеї функціонального аналізу:

1) кожен локальний мінімум є глобальним мінімумом: у задачах опуклої оптимізації будь-яка точка, в якій значення цільової функції досягає локального мінімуму, є глобальним мінімумом; це є результатом опуклості цільової функції, яка не має локальних мінімумів або «впадин», які не є глобальними.

2) оптимальна множина є опуклою: якщо в задачі опуклої оптимізації є хоча б одна оптимальна точка, то множина всіх інших оптимальних точок також є опуклою; це результат опуклості цільової функції та допустимої множини.

3) якщо цільова функція дуже опукла, то задача має як мінімум одну оптимальну точку: строга опуклість цільової функції гарантує, що завдання опуклої оптимізації завжди має хоча б одну єдину оптимальну точку.

Ці висновки базуються на математичних теоремах та ідеях опуклого аналізу. Ці теорії дозволяють вивчати властивості та структуру опуклих функцій і множин у векторних просторах, особливо в просторах Гільберта.

Квадратичне програмування – це тип оптимізації, у якому мета є максимізації або мінімізації квадратичної функції з кількома змінними при лінійних обмеженнях на ці змінні. Цей тип програмування відноситься до категорії нелінійного програмування. В цьому випадку термін «програмування» використовується для позначення формальної процедури вирішення математичної задачі. Таке використання існує з 1940-х років і не пов’язане з терміном «комп’ютерне програмування», який згодом став більш поширеним. Термін «оптимізація», наприклад «квадратична оптимізація», іноді використовується, щоб уникнути плутанини.

Задачу квадратичного програмування можна сформулювати так:

Нехай x ∈ Rn. Матриця Q розмірності $n \times n$ є симетричною, а c - будь-який вектор розмірності $n \times 1$.

Якщо матриця Q є невід’ємно визначеною, то вона є опуклою функцією. У цьому випадку задача квадратичного програмування має глобальний мінімум, якщо існує допустимий вектор x (тобто вектор, що задовольняє обмеженням) і якщо функція обмежена знизу в області допустимих значень x. Якщо матриця Q є додатна визначеною й задача має допустимий розв’язок, то глобальний мінімум єдиний.

Якщо Q=0, то задача перетворюється на задачу лінійного програмування.

Отже, в науковій роботі було проведено детальне дослідження та аналіз нелінійного програмування як важливого інструменту в економічному моделюванні. Було розглянуто постановку задачі нелінійного програмування, що дозволило визначити основні параметри та обмеження, які впливають на економічні системи. Геометрична інтерпретація задач нелінійного програмування допомогла візуалізувати та краще зрозуміти зв’язки між різними змінними в системі. Особлива увага була приділена опуклому та квадратичному програмуванню. Цей підхід виявився особливо корисним для створення ефективних методів оптимізації в умовах економічної невизначеності та змінності для обґрунтування управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Наконечний С. І., Савіна С. С. Математичне програмування: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2003. 452 с.

2. Жалдак М.І., Триус Ю.В. Основи теорії і методів оптимізації: навчальний посібник. Черкаси: Брама-Україна, 2005. 608 с.

3. Михайловський М. В., Єгоров О. П. Дослідження операцій: навчальний посібник. Дніпро: Україн. держ. ун-т науки і технол., 2022. 80 с.

4. Боровик О.В. Дослідження операцій в економіці: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.

УДК 338.28:330.5

Солових Є.М., к.п.н., доцент
Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна
(м. Харків, Україна)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цифровізація стає рушійною силою сталого розвитку в Україні, трансформуючи не лише спосіб ведення бізнесу, але й впливаючи на економіку, суспільство та навколишнє середовище. Вона є одним із ключових чинників реалізації цілей сталого розвитку в Україні. Це поступове перетворення державних послуг на зручні онлайн-сервіси, яке сприяє ефективній організації та рівному доступу громадян до ресурсів[1[. Цифрова трансформація допомагає забезпечити антикорупційне середовище, спрощує процедури та забезпечує комфортні умови для українців1. Цілі сталого розвитку, такі як покінчення з бідністю, голодом та дискримінацією, вимагають творчих підходів, технологій та фінансових ресурсів[2]. Україна також працює над уніфікацією адміністрування виплат та переходом до режиму “без паперів”, що сприятиме прискоренню цифровізації.

Ось декілька ключових аспектів, які підкреслюють важливість цифрових технологій у досягненні цілей сталого розвитку:

1. Економічне зростання та продуктивність:

Цифрові інструменти та платформи сприяють розвитку електронної комерції, розширюючи доступ до ринків та стимулюючи інновації.

Автоматизація та роботизація звільняють людські ресурси для більш творчих та продуктивних завдань.

Цифрові технології покращують ланцюги постачання та логістику, оптимізуючи витрати та підвищуючи ефективність.

2. Соціальна інклюзивність та добробут:

Доступ до цифрових технологій та освіти розширює можливості для людей у віддалених районах та з обмеженими можливостями.

Електронні послуги та платформи полегшують доступ до державних та соціальних послуг.

Телемедицина та дистанційна освіта покращують доступ до якісної охорони здоров'я та освіти.

3. Захист навколишнього середовища та стійкість:

Цифрові технології сприяють розвитку "зеленої" економіки, оптимізуючи енергоспоживання та ресурси.

Інтелектуальні системи та датчики дають змогу краще моніторити та контролювати стан навколишнього середовища.

Цифрові платформи сприяють співпраці та обміну інформацією з питань екології та сталого розвитку.

Приклади впровадження цифрових технологій, які уже сьогодні створюють передумови для реалізації цілей сталого розвитку в Україні:

Електронна система державних закупівель "ProZorro" сприяє прозорості та конкурентоспроможності, зменшуючи корупцію та неефективні витрати.

"Дія" - це мобільний додаток, який надає доступ до державних послуг онлайн, що економить час та ресурси для громадян.

"Smart City" - це ініціативи, які використовують цифрові технології для покращення інфраструктури та якості життя в містах, наприклад, оптимізація транспортних потоків, управління енергоспоживанням та моніторинг стану довкілля.

Таким чином, цифровізація - це не просто інструмент, а й трансформаційний процес, який може суттєво вплинути на досягнення цілей сталого розвитку в Україні. Однак,

важливо зазначити , що існує потреба у забезпеченні використання цифрових технологій відповідально та етично, щоб гарантувати, що вони будуть сприяти інклюзивному, стійкому та процвітаючому майбутньому для всіх.

Список використаних джерел

1. Михайло Федоров: Цифровізація — це поступове перетворення усіх державних послуг на зручні онлайн-сервіси. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ce-postupove-peretvorennya-usih-derzhavnih-poslug-na-zruchni-onlajn-servisi
2. Цілі сталого розвитку. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku
3. Цілі сталого розвитку Україниta України. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina

УДК 330.332.01

Суденко О.І., Мартиненко О.С., магістранти
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ГРОМАДИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

У сучасному світі, де екологічні проблеми стають все більш актуальними, екологічна безпека громади стає одним із ключових факторів, які впливають на її інвестиційну привабливість. Інвестори, які розглядають можливість вкласти кошти в ту чи іншу громаду, звертають увагу на багато факторів, таких як транспортна інфраструктура, податкова політика, доступ до робочої сили. Однак, екологічна безпека також стає все більш важливим фактором. Інвестори розуміють, що екологічні проблеми можуть негативно вплинути на їхні інвестиції, наприклад, через забруднення навколишнього середовища, яке може призвести до зростання витрат на охорону здоров'я або до регуляторних обмежень. Зокрема, для України питання екологічної безпеки є вкрай важливим, оскільки це призводить до зниження інвестиційної привабливості територій, регіонів, підприємств та держава в цілому. Так, високий рівень забруднення повітря у великих містах України призводить не тільки до погіршення самопочуття у мешканців міст, але і глобальні індекси. Так, за рівнем забруднення повітря у 2020 році Київ зайняв у світі шосте місце серед найбільш міст з найбруднішим повітрям, тоді як у 2023 році завдяки пандемії суттєво покращив свої позиції у рейтингу IQAir World Air Quality Report і увійшов до 30 столиць світу з найкращими показниками стану атмосферного повітря. Опинившись між Мадридом та Токіо, Київ посів 26 місце рейтингу, потрапивши до так званої «зеленої» зони [1].Однак, при розрахунку Глобального індексу життєздатності 2023 року від Economist Intelligence Unit (EIU), де при розрахунку рейтингових показників враховували показники стабільності, охорони здоров’я, культури, навколишнього середовища та освіти, то Київ посів 165-те місце. Таким чином, екологічна складова враховується і при складені звичайних показників оцінювання соціально-економічного розвитку як підприємства, так і громади, але й також при формуванні глобальних рейтингових показників, які потім дозволяють підвищувати інвестиційну привабливість. Оскільки екологічно безпечна громада або місто не лише більш приваблива для інвесторів, але й має багато інших переваг, таких як:

Покращення якості життя: екологічно чисте середовище може покращити здоров'я та добробут жителів.

Зростання економіки: інвестиції в екологічно чисті технології можуть створити нові робочі місця та стимулювати економічне зростання.

Підвищення стійкості: екологічно безпечні громади краще підготовлені до стихійних

лих та інших екологічних проблем.

Таким чином, сучасні інвестиційні паспорти громад, міст та держави в цілому повинні обов'язково враховувати екологічну складову і розглядати її як стратегічний елемент, що буде забезпечувати стійкість її розвитку.

Список використаних джерел

1. Київ увійшов до рейтингу 30-ти столиць світу з найкращими показниками якості атмосферного повітря у 2022 році. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/kiv_uviyshov_do_reytingu_30-ti_stolits_svitu_z_naykraschimi_pokaznikami_yakosti_atmosfernogo_povitrya_u_2022_rotsi/

2. Аніта Прасад. Відень очолив рейтинг найкращих міст для проживання, Київ – в останній десятці. URL: https://forbes.ua/news/viden-ocholiv-reyting-naykrashchikh-mist-dlya-prozhivannya-kiiv-v-ostanniy-desyattsi-22062023-14356

УДК 658:65.012.8

Тертиченко О.В., магістрант
Науковий керівник – Онищенко С.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Порядок денний на період до 2030 року, прийнятий світовими лідерами у вересні 2015 року, який містить 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), офіційно набув чинності 1 січня 2016 року. Цілі сталого розвитку згруповані навколо п'яти основних стовпів: люди, планета, процвітання, мир і партнерство, а також регулярно переглядається Політичним форумом ООН зі сталого розвитку (HLPF). Пандемія COVID- 19 і повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну актуалізувати і змінили деякі цілі через збільшення масштабів міграції, яка була обумовлена посиленням ролі і зростанням потреби у особистій безпеці (ціль 16), яка відіграє ключову роль для кожної людини.

У результаті значного переміщення населення як у середині країни, так і за її межі, у 2024 році на ринку праці виникла ситуація щодо дефіциту працівників (майже 74% бізнесів) за результатами проведеного дослідження Європейською Бізнес-асоціацією [1], тоді коли у 2023 році було – 55% (рис. 1).

Рис.1. Дослідження ринку праці України у 2024 році [2]

У процесі дослідження також було встановлено, що на рівні підприємств основними проблемами для подальшого розвитку є мобілізація, міграція кваліфікованих кадрів, зростання професійного вигорання і втома. У зв'язку з цим питання кадрової безпеки стає стратегічним, оскільки без соціального фактора підприємницька діяльність не може існувати, так як і громада та держава.

Виникає потреба у пошуку нових підходів щодо формування кадрової політики, яка б дозволила забезпечити стійке функціонування соціально-економічної системи в умовах невизначеності та змін. Посиленні ролі особистої безпеки працівників, яка визначає і впливає на всі інші бізнес- процеси. Це вимагає проведення радикальних змін у системі управління сучасними підприємствами, оскільки загроза руйнування від ракетних обстрілів є на території всієї країни. Безпечного місця не існує. Тоді як вимоги щодо організації діяльності підприємства та оподаткування суттєво не змінилися, що призводить до зростання інформаційного, емоційного навантаження на працівників, зростання рівня хронічної втоми, втрати інтересу до професійного зростання та зниження концентрації уваги та збільшенні кількості помилок.

Таким чином, кадрова безпека ставить перед сучасним керівником нові завдання щодо постійного пошуку новаційних ріщень для вирішення рутинних операцій, щоб забезпечити виживання бізнесу в умовах високого рівня невизначеності. Адже, за даними агрегатора з пошуку роботи Work.ua, останнім часом кількість активних шукачів роботи в Україні поступово скорочується, тоді як кількість нових вакансій зростає (рис.2).

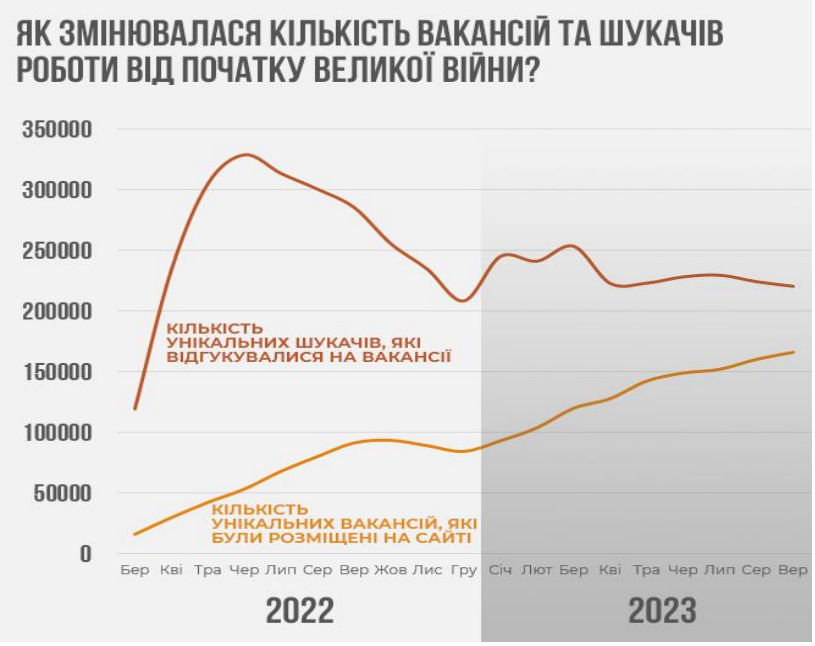

Рис.2. Кількість вакансій та пошукачів роботи протягом 2022-2023 років на Work.ua[3]

Результатом такої ситуації є втрата конкуренції за робоче місце, що призводить не тільки до втрати якості та сповільнення темпів ділової активності підприємства, адже пошук нового кандидата розтягується на місяці. Проблеми кадрової безпеки не просто загрожують економічній безпеці підприємства, вони стають національній безпеці у довгостроковому періоді. Оскільки погіршення демографічної ситуації, міграція, фізичне руйнування територій і повне знищення біорізноманіття на окремих територіях, інфраструктури та громад та інші фактори будуть лише посилювати роль і значення кадрової безпеки будь-якої соціально-економічної системи в умовах високого рівня невизначеності і тому потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. How collaborations with social entrepreneurs are helping to make the SDGs a reality. URL: https://www.weforum.org/agenda/2021/06/how-collaborations-with-social-entrepreneurs-are-accelerating-change-and-sdgs/
2. Більшість бізнесів відчувають дефіцит кадрів в Україні – дослідження EBA. URL: https://forbes.ua/news/bilshist-biznesiv-vidchuvayut-defitsit-kadriv-v-ukraini-doslidzhennya-eva-25042024-20785
3. Ярослав Вінокуров. Україні не вистачає 4,5 мільйона працівників. Як подолати дефіцит робочої сили?. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/16/705494/
4. Onyshchenko S., Yanko A., Hlushko A., Sivitska S. Conceptual principles of providing the information security of the national economy of Ukraine in the conditions of digitalization. *International Journal of Management*. 2020. № 11(12). P. 1709-1726. https://doi.org/10.34218/IJM.11.12.2020.157

УДК 658.014

Усик В.Є., студент
Науковий керівник – Гришко В.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МЕТОДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Для того, щоб підприємство могло ефективно пристосовуватися до змін у господарських умовах і протистояти негативному впливу зовнішніх факторів, необхідно проводити оцінку їх впливу. У сучасній практиці управління для цього використовують різноманітні методи. Ці методи полягають у виявленні факторів, що впливають на діяльність підприємства, та подальшому визначенні рівня і характеру цього впливу (позитивного чи негативного). Такий аналіз дозволяє підприємству обирати найбільш оптимальну стратегію поведінки на ринку, враховуючи наявні загрози та можливості в зовнішньому середовищі його функціонування [1].

На сьогодні існує цілий арсенал таких методів, які дозволяють у повній мірі провести оцінку впливу зовнішнього середовища на управління підприємством. На нашу думку, найбільш поширеними та ефективними для використанням вітчизняними підприємствами є такі методи: PEST-аналіз, SWOT-аналіз, модель п’яти сил М. Портера, метод «5 × 5» А.Х. Мескома, економіко-математичні. Розглянемо більш детально окремі з них [2].

PEST-аналіз є одним з найдавніших і ефективних методів, який використовується для оцінки впливу факторів макросередовища на управління підприємством.

Згідно зі своєю абревіатурою, PEST-аналіз охоплює чотири основні групи факторів макросередовища:

- P – політичні;
E – економічні;
- S – соціальні;
- T - технологічні.

Головною перевагою цього методу є його простота в застосуванні та можливість оцінки впливу різних факторів на управління підприємством.

Іншим методом є SWOT-аналіз, який враховує не лише фактори макросередовища, але також мікросередовища та внутрішні фактори підприємства. Суть цього підходу полягає в ідентифікації можливостей та загроз зовнішнього середовища, а також сильних та слабких

сторін самого підприємства. Шляхом порівняння стану внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства можна визначити оптимальну стратегію для діяльності на ринку [1].

Метод «5 × 5» А.Х. Мескома був розроблений ще у 1984 р. і базується на отриманні від аналітика відповіді на 5 питань по 5 факторам. Саме від цього й пішла назва цього методу. Цей метод передбачає отримання такої інформації [2]:

– визначити 5 факторів зовнішнього середовища, про які підприємство володіє необхідною інформацією;

– виділити 5 факторів, які є найбільш небезпечними для підприємства;

– навести 5 факторів, які відомі про дії (плани) конкурентів підприємства;

– сформувати 5 факторів, які є найбільш важливими для досягнення підприємством поставлених цілей;

– назвати 5 факторів, які змінюються й у перспективі могли б справити на підприємство позитивний вплив.

Іншим методом оцінки впливу зовнішнього середовища на управління підприємством є застосування економіко-математичних методів. Ці методи є найсучаснішими і вимагають використання сучасного програмного забезпечення, такого як MS Excel. Основна ідея полягає у визначенні впливу окремих факторів зовнішнього середовища на фінансові результати підприємства. Наприклад, це може включати визначення впливу рівня безробіття, доходів населення, обсягів виробництва певних товарів, рівня смертності, інфляції, курсу долара та інших факторів на обсяги продажів. Проте оцінка можлива тільки для тих факторів, які можуть бути кількісно виміряні. Крім того, за допомогою економіко-математичних методів можна здійснювати прогнозування фінансових результатів підприємства на наступний період при врахуванні впливу різних факторів. Проте недоліками цих методів є складність проведення аналізу та потреба в спеціалізованих знаннях в області аналітики [1].

Загальна інформація підтверджує, що кожен з наведених методів має свої переваги і недоліки. На сьогоднішній день не існує "ідеального" методу для оцінки впливу зовнішнього середовища на підприємство. Тому для всебічної оцінки підприємствам доцільно використовувати комплексний підхід і одночасно застосовувати декілька методів. Це допоможе зменшити ризик суб'єктивізму і охопити значну кількість факторів зовнішнього середовища.

Отже, для ефективного функціонування підприємств важливо проводити аналіз впливу зовнішніх чинників на їхню діяльність. Для цієї мети існують різні методи, серед яких основні включають PEST-аналіз, SWOT-аналіз, модель «П'ять сил» Майкла Портера, метод «5х5» А.Х. Мескома та економіко-математичні підходи. Кожен з цих методів має свої унікальні особливості та переваги, а також недоліки.

Максимально ефективні результати можна досягти, застосовуючи комплексний підхід і використовуючи декілька методів одночасно.

Для керівників підприємств важливо мати навички використання різноманітних методів на практиці і на підставі зібраної інформації адекватно реагувати на вплив окремих зовнішніх факторів. Вміння вчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі є ключовим елементом успіху та стійкого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Багорка М.О., Кадирус І.Г., Юрченко Н.І. Дослідження та аналіз факторів середовища підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та* управління. 2022. № 1(4). URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-04-02 (дата звернення: 09.04.2024)

2. Райковська І.Т. Критичний огляд сучасних методик стратегічного аналізу. *Вісник ЖДТУ*. No1(59). 2012. С. 172-178.

УДК 620.9:332.1

Федорченко С.В., Фірсунін О.О., магістранти
Науковий керівник – Гришко В.В., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУЧАСНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Забезпечення енергетичної безпеки сучасних громад є важливим завданням у контексті реалізації цілей сталого розвитку, оскільки реалізація заходів щодо енергозбереження дозволить забезпечити досягнення цілі 7 «Доступна та чиста енергія».

Процес досягнення цієї цілі сформував нові завдання не тільки для України, але і Європейської спільноти, адже в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну купівля енергетичних ресурсів в Росії – це спонсорування військових дій та допомога вести війну. Тому відновлювальні джерела енергії отримали назву «енергія миру». Це створили нові виклики як для європейського суспільства, так і українського, зокрема через зростання вартості платіжок, які всі отримали та збільшення інфляції. У 2022 році Україна у осінньо-зимовий період через окупацію та обстріли Україна тимчасово втратила 44% потужностей атомної генерації, 78% потужностей теплоелектростанцій (ТЕС), 66% – блочних теплоелектроцентралей (ТЕЦ), 12% – гідроелектростанцій (ГЕС), 75% – вітрової генерації та понад 20% сонячної [1].

Одним із напрямів зміни такої ситуації – це створення нового енергетичного ринку, де велике значення біде відігравати безпека, декарбонізація, децентралізація та диджиталізація. Ці фактори обумовлюють потребу у створенні інших ринків енергії, реформі енергетичного ринку та підтримці локальних громад у виробництві власної енергії з відновлювальних джерел енергії. Так, у цьому випадку, навіть проблеми із утилізацією та переробкою частини твердих побутових відходів є можливістю щодо отримання енергії у вигляді тепла, електроенергії, альтернативних видів палива, наприклад, біогазу. Зокрема, можливо отримати два нових виду палива :

Перше – це SRF, тверде відновлювальне паливо: вироблене із вторинних ресурсів – безпечних горючих відпрацьованих відходів. Воно відповідає визначеним специфікаціям якості і рівням властивостей палива. В Україні, до речі, імплементовано більше ніж 40 європейських стандартів для технічного регулювання комерційного обігу і використання SRF-палива.

Друге – RDF. Це паливо також отримують зі сміття, але ця назва застосовується для опису невизначених відходів після їх базової обробки для підвищення теплоти згорання твердих відходів, переважно побутових [2]. Таким чином, громади зможуть отримати нові енергетичні ресурси. Зокрема, такий досвід є у Польщі, де з 2016 року ще у 2016 році понад 50% теплової потреби клінкерних печей для всієї польської цементної промисловості забезпечувалось за рахунок SRF. Майже всі цементні компанії в Польщі здійснюють спільну переробку SRF, аби замінити вугілля. І це зменшило викиди вуглецю на 2 млн тонн щороку [2]. Це відкриває нові інвестиційні можливості для громад.

Наступним перспективним напрямом зменшення енергетичної залежності є розвиток сонячної генерації. Території розміщення об'єктів водопостачання та водовідведення, площі покрівель об'єктів нерухомості на таких об'єктах мають бути використані для встановлення фотовольтаїчних панелей. Таким чином, розбудова потужностей сонячної генерації разом із системами накопичення на базі таких об’єктів дозволить вирішити питання їх сталого енергозабезпечення та посилити рух у справі декарбонізації національного енергетичного міксу [3].

Таким чином, доцільно зробити висновок, що роль громад у процесі забезпечення енергетичної безпеки країни зростає і потребує змін, адже стійкість економіки

забезпечується шляхом енергетичної стійкості. І світовий досвід демонструє, які можливості може мати громада і держава від розвитку енергетичного ринку та які проблеми буде мати, коли не приділятиме цьому достатньої уваги. Зрозуміло, що однією із перешкод швидкого впровадження відновлювальної енергетики може бути брак коштів і великі зовнішні борги України. Тому доцільно дослідити світовий досвід, який існує нині, коли частину частину боргу держави можна реструктуризувати та направити ці кошти на відновлення шляхом використання механізмів - debt-for-climate swaps та debt-for-nature swaps.

Перша угода з "зеленого" відновлення за механізмом так званих боргових свопів була укладена у 1987 році в Болівії (рис.1). Тоді американська організація Conservation International та приватний фонд Frank Weeden Foundation викупили 650 тис дол боргу Болівії в обмін на обіцянку уряду виділити мільйони гектарів на збереження басейну Амазонки. З того часу у світі було укладено десятки подібних угод.

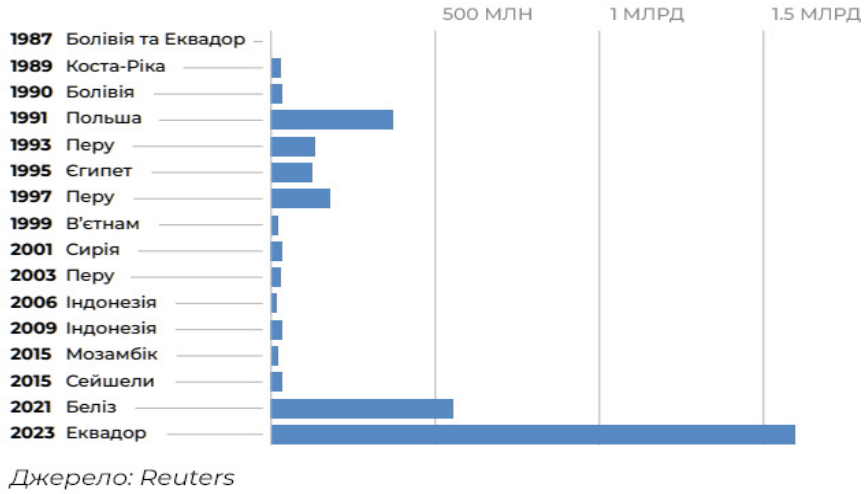

Рис.1. Динаміка угод за механізмом debt-for-nature / climate swaps [1]

Найбільшою у світі за обсягом на сьогодні є угода з Еквадором, яку уклали цього року.9 травня влада країни підписала з інвесторами угоду debt-for-nature swaps, яка передбачала продаж так званих "блакитних облігацій" – цінних паперів для підтримки проєктів зі сталого використання океану та його ресурсів, а також прибережного та морського туризму.

Як результат, на початку травня Credit Suisse конвертував 656 млн дол від 1,6 млрд дол. у "блакитні облігації" із погашенням у 2041 році й ставкою дохідності 5,645% [1]. Це при тому, що дохідність суверенних облігацій Еквадору наразі становить від 17% до 26% (тоді як було 60%). Це дозволило скоротити державний борг на 1 млрд.доларів. З огляду на повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну цей досвід потребує подальшого дослідження і вивчення.

Таким чином, подальше вирішення відбудови економіки України неможливе без вирішення низки екологічних та енергетичних проблем, які мають всі потенційні можливості для стійкого розвитку на основі впровадження сучасних інноваційних технологій, які орієнтовані на ощадливе використання ресурсів, збереження різноманіття та використання ВДЕ.

Список використаних джерел

1. Микола Топалов. Борги в обмін на довкілля: як Україні скористатися світовим досвідом "зеленого" відновлення. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/1/703802/

2. Микола Колісник. Як організувати виробництво енергії з відходів? URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/10/4/705056/

3. Валерій Безус. Як забезпечити енергетичну стійкість громад.URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/17/708856/

УДК 330

Чайкіна А.О., к.е.н., доцент; Груба В.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ З АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО РОБОЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність питання щодо адаптації ветеранів війни до робочого середовища не викликає жодних сумнівів, оскільки на сьогодні багато ветеранів війни повертаються до цивільного життя і ця тенденція з кожним роком буде лише зростати. Відповідно виникає потреба в удосконаленні системи HR менеджменту та в підвищенні кваліфікації HR менеджерів, оскільки їх задача полягає в допомозі ветеранам успішно перейти від військового до цивільного життя, сприяти їх ефективній адаптації до робочого середовища, підвищувати соціальний добробут. Ключовими напрямами удосконалення HR менеджменту на підприємстві мають стати:

1. Врахування особливостей потреб ветеранів, адже в них є специфічні потреби, які пов'язані з фізичними та психологічними травмами.

2. Створення для ветеранів структурованих програм з адаптації, які включають в себе профорієнтаційні сесії, які допоможуть ветеранам ознайомитись з корпоративною культурою та робочими процесами на підприємстві.

2. Навчання та тренінги для HR-менеджерів (варто проводити спеціалізовані тренінги для HR-менеджерів, які спрямовані на розвиток навичок роботи з ветеранами війни та розуміння специфіки їх адаптації).

3. Моніторинг та оцінка ефективності, яка передбачає впровадження систем моніторингу та оцінки ефективності програм адаптації, що дозволить коригувати їх у разі необхідності та підвищувати їхню результативність.

4. Соціальна відповідальність бізнесу – важливо створювати корпоративну культуру, яка спрямована на підтримку ветеранів війни, створення інклюзивного робочого середовища, що сприяє їх повноцінній інтеграції.

5. Успішні кейси – аналіз успішних кейсів адаптації ветеранів у різних компаніях, що можуть служити прикладом для впровадження подібних програм.

6. Менторство та підтримка з боку досвідчених співробітників, при цьому варто створювати менторські програми, жорсткий відбір менторів, які мають бути готовими до систематичної підтримки ветеранів. Ідеально, якщо ментори також матимуть досвід роботи з військовими.

7. Психологічна підтримка та консультації, що є надзвичайно важливим аспектом адаптації, оскільки ветерани війни часто стикаються з різноманітними психологічними проблемами, включаючи (ПТСР), депресію, мають психологічні травми, які пов'язані із війною, різного ступеня складності.

Також слід не забувати, що створені спеціальні фонди, діють громадські організації, волонтери, які готові допомогти ветеранам війни у адаптації до робочого середовища та у налагодженні взаємозв'язку з HR менеджером, колективом. Зокрема діє Центр психічного здоров'я та реабілітації ветеранів «Лісова Поляна», яка спеціалізується на реабілітації та психологічній підтримці ветеранів; Фонд Ріната Ахметова, який надає психологічну допомогу ветеранам війни; Психологічна служба при Міністерстві ветеранів України, яка забезпечує всебічну підтримку ветеранам та проводить консультаційні зустрічі.

Діють також і онлайн ресурси: «Платформа «Побратим» – спеціалізована платформа для ветеранів з ресурсами для психологічної підтримки; BetterHelp, Talkspace – міжнародні платформи, де можна отримати консультації від сертифікованих психологів онлайн.

Отже, адаптація ветеранів війни до робочого середовища вимагає активну взаємодію з усіма учасниками цього процесу. Для удосконалення системи HR менеджменту на

підприємстві слід вивчати та впроваджувати закордонний досвід з успішної інтеграції ветеранів до цивільного життя. HR менеджери мають розуміти, що цей процес поступовий, довготривалий і передбачає в першу чергу підвищення кваліфікації персоналу, який має правильно будувати свої взаємовідносини з ветеранами, а також залучення до цього процесу представників органів влади, волонтерів, різних благодійних організацій, щоб кожен ветеран отримав необхідну допомогу та підтримку.

Список використаних джерел

1. Пархоменко О.О. Соціально-психологічна адаптація ветеранів бойових дій у сучасних умовах. *Науковий вісник.* 2020. № 1. С. 45-52.

2. Smith J. The Impact of Military Service on Career Development. *Journal of Human Resources,* 2020, vol. 55 (3), pp. 405-425.

3. Бєлова О. М. Психологічна підтримка ветеранів війни в процесі професійної адаптації. *Соціальна психологія.* 2019. № 2. С. 23-30.

4. Задорожна І.В. Проблеми адаптації ветеранів АТО до цивільного життя. *Соціальні технології.* 2019. № 4. С. 34-41.

5. Military Times. "Best for Vets: Employers." 2021. URL: https://bestforvets.militarytimes.com

УДК 338.242

Харченко Ю.А., к.т.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ

Посилення темпів євроінтеграційних процесів в Україні потребують використання науково обґрунтованих управлінських рішень, які підвищують ефективність і конкурентоспроможність вітчизняних суб'єктів господарювання. Постійно виникають нові зв'язки між підприємствами й галузями, що збільшують обсяги економічної інформації та значно ускладнюють процес управління. Одним із напрямів підвищення наукового рівня обґрунтування управлінських рішень є використання новітнього програмного забезпечення (Software) для автоматизації оброблення економічної інформації. У будь-якому об'єкті управління постійно змінюються параметри чи певні характеристики. Необхідність обґрунтування та підвищення оперативності прийняття і впровадження оптимальних управлінських рішень, що базуються на актуальній, точній, повній та достовірній економічній інформації, потребує формалізації процесів управління з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Сучасні програми вирішують найрізноманітніші завдання за змістом і галузевим значенням. Одним з класів програм є індустріальні програмні засоби, які можна кваліфікувати як продукцію виробничо-технічного призначення. Вони являють собою програми на носіях даних з технічною (експлуатаційною та технологічною) документацією, розроблені відповідно до діючих стандартів і пройшли державні, міжвідомчі або відомчі випробування.

Програмні засоби, прийняті у виробництво, виготовляються за затвердженою в установленому порядку технологією. Вони повинні відповідати затвердженим технічним умовам і діючій нормативно-технічній документації, забезпечуватися гарантіями постачальника. У цьому випадку мова йде про програмні вироби для ПК.

При розробленні програмного виробу (за винятком особливого випадку розроблення програмного забезпечення (ПЗ) за контрактом для єдиного користувача) можна зробити такі припущення: розробник не знайомий з користувачем; вимоги користувача формуються або

розробником, або передаються йому посередницькою організацією; користувачі не беруть участь у розгляді та узгодженні проектних рішень; ПЗ повинно зберігати працездатність в широкому діапазоні конфігурацій обчислювальних комплексів і при самих різних системних програмних засобах; користувачі вводять ПЗ в дію або самі, або з сторонньою допомогою; проблеми, що виникли при використанні ПЗ, вирішуються шляхом листування, а іноді через посередника; програмний виріб призначений для широкого кола користувачів; розроблене ПЗ використовується багаторазово і тривалий час.

Складність визначення вимог до програмних систем обумовлюється двома факторами. 1) при визначенні вимог необхідно врахувати велику кількість різних факторів. 2) розробники програмних систем не є фахівцями в предметних областях, що автоматизуються, а фахівці в предметній області, як правило, не можуть сформулювати проблему в потрібному ракурсі. У процесі створення програмних систем використовують мови порівняно низького рівня. Це призводить до ранньої деталізації операцій в процесі створення ПЗ і збільшує обсяг описів продуктів, що розробляються, який, як правило, перевищує сотні тисяч операторів мови програмування. Засобів же, що дозволяють детально описувати поведінку складних дискретних систем на більш високому рівні, ніж універсальна мова програмування, не існує.

Завдяки великим обсягам проектів розробка ПЗ здійснюється колективом фахівців. Працюючи в колективі, окремі фахівці повинні взаємодіяти один з одним, забезпечуючи цілісність проекту, що за відсутності задовільних засобів опису поведінки складних систем досить складно. Причому, чим більший колектив розробників, тим складніше організувати процес роботи. Разом ці фактори суттєво збільшують складність процесу розроблення.

УДК 330

Христенко О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Мірошниченко Є.Ю., студентка
«Aurel Vlaicu» University of Arad (Arad, Romania)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ BPM (BUSINESS PERFORMANCE MANAGEMENT) У СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Теорією і практикою менеджменту розроблено ряд різноманітних підходів, методів і моделей, націлених на підвищення ефективності управління, досить згадати такі відомі концепції управління, як: планування необхідних матеріалів (MRP), планування виробничих ресурсів (MRP I), управління ресурсами підприємства (ERP), управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), управління ланцюгами поставок (SCM). Перераховані концепції досить добре відомі і описані в літературі, причому більшість з них тісно пов’язані з інформаційними технологіями.

Розвиток інформаційних технологій не оминув і систему управління персоналом: на рубежі XX і XXI століть сформувався принципово новий напрям, що отримав назву Business Performance Management (BPM). У загальних рисах, BPM – це цілісний, процесно-орієнтований на прийняття управлінських рішень напрям, спрямований на поліпшення здатності підприємства оцінювати свій стан і управляти ефективністю своєї діяльності на всіх рівнях шляхом об’єднання власників, менеджерів, персоналу та зовнішніх контрагентів в рамках загального інтегрованого середовища управління.

Вважаємо, що впровадження методології BPM (Business Performance Management) забезпечить значне підвищення ефективності системи управління персоналом підприємства в сучасних умовах господарювання. Так, впровадження BPM полягає у створенні на підприємстві механізму, який дозволить швидко освоювати і ефективно використовувати

вже існуючі методи управління, а саме – ті, які на поточний момент є найбільш ефективними з точки зору глобальних цілей [1].

BPM зосереджена на аналізі й усвідомленні справ, що відбуваються в системі управління персоналом підприємства, вона робить акцент на використання цієї інформації для координації і розвитку персоналу задля досягнення стратегічних цілей.

Слід відзначити, що в основі технології BPM лежить ідея безперервного циклу управління, починаючи від визначення цілей, моделювання майбутнього розвитку, планування діяльності до підготовки фінансової та управлінської звітності. На рис. 1 наведемо основні елементи управління персоналом за методологією BPM [2].

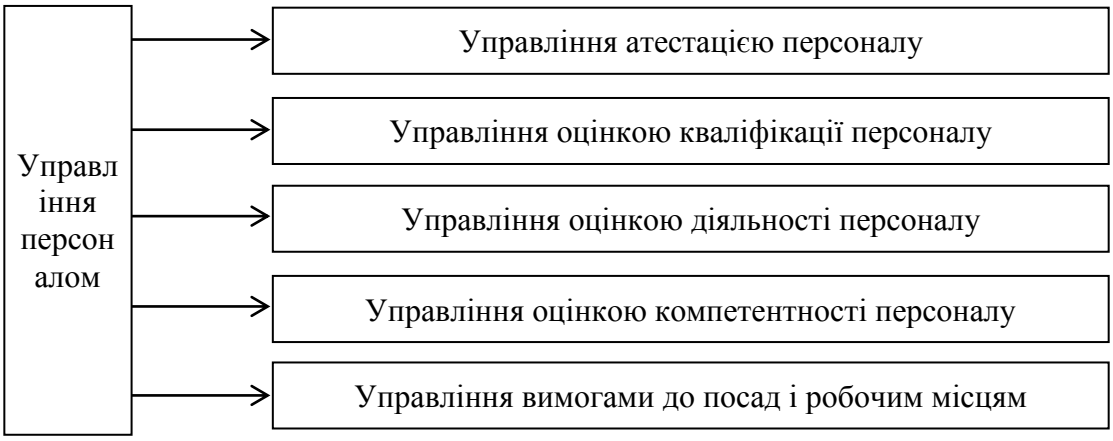

Рисунок 1 – Елементи управління персоналом за методологією BPM

В основі методології BPM лежить ідея безперервного циклу управління, що включає:

визначення цілей розвитку;

моделювання факторів, що визначають досягнення цих цілей, і бар'єрів на ринку;

планування дій, що ведуть до досягнення поставлених цілей;

постійний моніторинг, що дозволяє відстежувати стан ключових показників ефективності та їх відхилення від плану;

аналіз досягнутих результатів, що дозволяє краще усвідомити природу «носіїв ефективності»;

складання фінансової та управлінської звітності, що допомагає керівникам приймати економічно обґрунтовані рішення.

Таким чином, суть BPM як системи управління на підприємстві полягатиме в тому, що вона дозволяє більш системно і комплексно підійти до завдань управління персоналом. За умов впровадження BPM в систему управління персоналом зростає прозорість організації, керівники різних рівнів товариства почнуть краще усвідомлювати ключові фактори, що забезпечують успіх бізнесу, що дасть можливість більш широко застосовувати практику делегування повноважень. Система управління персоналом на підприємстві стане більш гнучкою, більшою мірою націленою на кінцевий результат, а отже – більш ефективною [3].

Завдяки впровадженні BPM у систему управління персоналом можна, по-перше, вирішувати більше завдань, а, по-друге, робити це більш ефективно. В результаті, завдання управління людськими ресурсами стануть більш відчутними, більш очевидними, більш нагальними. Якщо проблема полягає в тому, що роботи виконуються невчасно (наприклад, звіти формуються із запізненням), програмне забезпечення допоможе усунути це відставання. Однак, якщо причина в тому, що дані є некоректними або неповні, працівники підприємства просто зможуть швидко і легко вносити зміни у невірні звіти.

Таким чином, впровадження BPM у систему управління персоналом підприємства забезпечить значне підвищення ефективності цього процесу, він стане комп'ютеризованим, у автоматичному режимі здійснюватиметься координація діяльності окремих працівників, визначатимуться їх результати діяльності, буде здійснюватися більш раціонально мотивація кращих працівників тощо.

Список використаних джерел

1. Мирошниченко, Ю. В., Навіцкас, В. А., & Сорокіна, А. В. (2016). Сучасні методи управління персоналом. *Молодий вчений*, (5), 107-111.
2. Хіміч, С. В. (2023). Впровадження ERP-систем: вдосконалення управління цифровізацією бізнес-процесів підприємства. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*, (5 (72)), 51-56.
3. Михайліченко, М. В., Троян, А. В., & Балановська, Т. І. (2020). Сучасні технології управління персоналом. URL: http://dglib.nubip.edu.ua/jspui/handle/123456789/6297

УДК 330

Пікалов О.О., студент; Чайкіна А.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

«Індустрія 4.0» – це загальний термін для Четвертої промислової революції, яка протягом останніх 10 років особливо займала вчених у сфері виробництва. Термін був вперше представлений на Hannover Messe 2011 німецькими вченими (Acatech - Національна академія науки та техніки), які хотіли привернути увагу громадськості та політиків до нової високотехнологічної стратегії для Німеччини. Протягом наступних двох років у Німеччині була створена робоча група для розробки рекомендацій щодо впровадження Індустрії 4.0. У 2013 році громадськості було представлено підсумковий звіт «Рекомендації щодо впровадження стратегічної ініціативи Індустрія 4.0» [1].

Більшість європейських країн запустили національні інноваційні ініціативи та програми фінансування для розгортання Індустрії 4.0, для прикладу: «Piano Nazionale di Industria 4.0» в Італії [2], «Розумна промисловість - стратегія нової індустріалізації для Швеції» у Швеції [3], «Індустрія 4.0 Ö sterreich» в Австрії [4] або «Industria Conectada 4.0» в Іспанії [5], Таїланд з ініціативою «Таїланд 4.0» [6] або «Зроблено в Індії» [7]. У північноамериканському регіоні (США та Канада) концепції Індустрії 4.0 часто відомі під термінами «Інтернет речей» (IoT), Розумне виробництво або Інтелектуальне виробництво [8].

У широкому баченні Індустрії 4.0 розумні підприємства стають інтелектуальними підприємствами, призводять до появи динамічних, в оптимальний час оптимізованих, самоорганізованих виробничих систем з виробничими об'єктами, що є автономними, здатними контролювати себе відповідно до різних ситуацій, самоналаштовуються, саморегулюються, самосвідомі та самооптимізовані [1, 9].

На таких інтелектуальних підприємствах співробітники будуть звільнені від необхідності виконувати рутинні завдання, що дозволить їм зосередитись на творчій діяльності, яка приносить додану вартість. Таким чином, вони збережуть ключову роль, особливо у плані нагляду та забезпечення якості.

Розумне підприємство забезпечує швидку та гнучку адаптацію або реконфігурацію за допомогою підключених машин, здатних отримувати дані, а також пропонувати інформацію іншим елементам виробничої системи (наприклад, людям, продуктам). Інтелектуальні підприємства можуть думати, вчитися, запам'ятовувати і в певний момент ділитися цим обсягом знань або реагувати на певні ситуації [10]. А інтелектуальні виробничі системи, високоавтоматизовані на рівні виробництва – самовідновлюються, самооптимізуються та самоналаштовуються, використовуючи переваги технологій штучного інтелекту та нейронних мереж [11].

Перший рівень Індустрії 4.0 був здебільшого керований технологією для створення передумов для наступного рівня, адже усі ці технології фундаментально сприяли створенню,

зберіганню, захисту, обміну, обробці, «простому» аналізу та візуалізації інформації чи даних, а також надали людям у виробничій системі можливість взаємодіяти з віртуальним світом.

Отже, у найближчі роки мета реалізації Індустрії 4.0 полягатиме в тому, щоб повністю оснастити виробничі системи інтелектом, використовуючи природу як джерело натхнення та отримувати прибуток від останніх досягнень ШІ, що зробить можливим створення майбутніх інтелектуальних заводів із самооптимізацією.

Наступні роки будуть характеризуватися наступним рівнем – Індустрією 5.0, що базуватиметься на даних та інтелекті з метою створення інтелектуального та самооптимізуючого підприємства майбутнього.

Список використаних джерел

1. Kagermann, H., Helbig, J., Hellinger, A., Wahlster, W.: Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0: securing the future of German manufacturing industry. Final report of the Industrie 4.0 Working Group. Forschungsunion im Stifterver- band fur die Deutsche Wirtschaft e.V., Berlin (2013)

2. MISE. Presentato il Piano nazionale Industria 4.0. URL: https://temi.camera.it/leg17/temi/indagine_conoscitiva_industria_4_0#:~:text=Il%2021%20settembre%202016%20il,normativi%20%2D%20ossia%20il%20D.L.%20n

3. Government Offices of Sweden. Smart Industry. URL: https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/from-crm/Smart%2520industry%2520-%2520a%2520strategy%2520for%2520new%2520industrialisation%2520for%2520Sweden.pdf

4. Verein Industrie 4.0 Österreich. Industrie 4.0 Österreich. URL: https://plattformindustrie40.at/

5. Goberno de España. Industria Conectada 4.0. URL: https://www.industriaconectada40.gob.es/Paginas/index.aspx

6. ThaiEmbDC. Thailand 4.0. URL: https://thaiembdc.org/thailand-4-0-2/

7. DIPP Government India. Towards Smart Manufacturing: Industry 4.0 and India. URL: https://smartmfgindia.com/Document/KnowledgeRepository/Manufacturing%20in%20India%20-%20Creating%20a%20Smarter%20Future_Version%202.pdf

8. Manufacturing USA. Manufacturing USA. URL: https://www.manufacturingusa.com/studies/ensuring-industry40-accessible-manufacturers

9. Lee, J., Davari, H., Singh, J., Pandhare, V.: Industrial artificial intelligence for industry 4.0- based manufacturing systems. Manuf. Lett. 18, 20–23 (2018)

10. Hozdić, E.: Smart factory for industry 4.0: a review. Int. J. Mod. Manuf. Technol. 7(1), 28– 35 (2015)

11. Juhás, P., Molnár, K.: Key components of the architecture of cyber-physical manufacturing systems. Industry 4.0 2(5), 205–207 (2017)

12. Onyshchenko S., Yanko A., Hlushko A., Sivitska S. Conceptual principles of providing the information security of the national economy of Ukraine in the conditions of digitalization. *International Journal of Management*. 2020. № 11(12). P. 1709-1726.

УДК 335

Шкурін М.М., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: СИНЕРГІЯ ВЛАДИ ТА САМОВРЯДУВАННЯ

У сучасному світі інноваційний розвиток стає одним із ключових чинників економічного зростання та соціальної стабільності. Для України, країни, що прагне до євроінтеграції, розуміння та ефективна взаємодія між органами державної влади та місцевого

самоврядування відіграє вирішальну роль у сприянні технологічному прогресу та інноваціям, сприяє реалізації амбіційних проектів, які мають потенціал змінити обличчя регіонів. Проекти з цифровізації, створення технопарків та бізнес-інкубаторів на місцевому рівні сприяють створенню нових робочих місць, залучають інвестиції та підвищують конкурентоспроможність регіонів.

Європейський Союз відіграє важливу роль у підтримці інноваційних проектів в Україні через різноманітні програми технічної допомоги та фінансування. Однією з ключових є рамкова програма «Горизонт Європа» 2021-2027, із бюджетом 95,5 млрд. євро., спрямована на розв'язання глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, енергетична безпека та старіння населення, стимулюючи розвиток передових технологій.

На 23-му Саміті Україна – Європейський Союз у 2021 році було підписано Угоду про участь України у рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа». Завдяки цьому українські дослідники змогли взяти участь у конкурсах і програмах на рівних з партнерами з країн-членів ЄС отримавши доступ до фінансування: 130 учасників від України, 97 укладених угод за проектами, 18,5% успішних грантових заявок. Участь в цій програмі сприяє інтеграції українських науковців у європейський науковий простір, обміну знаннями та досвідом, а також залученню інвестицій в наукові дослідження та розробки [1].

Процес євроінтеграції України також несе в собі серйозні виклики, що вимагають негайного вирішення та адаптації: узгодження національного законодавства з європейськими директивами, підвищення конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках. Гармонізація законодавства в першу чергу необхідна для забезпечення функціонування єдиного ринку Європейського Союзу з вільного руху товарів, послуг, капіталу та людей між країнами-членами ЄС, особливо в сферах, таких як екологічні стандарти, захист прав споживачів, банківські та фінансові регуляції, тощо [2].

Для ефективної інтеграції інновацій на місцевому рівні, важливо адаптувати національне законодавство таким чином, щоб воно враховувало специфіку регіонів. Місцеві органи самоврядування повинні мати можливість гнучко реагувати на нововведення та бути повноцінними учасниками в розробці та адаптації законів, що стосуються технологічного розвитку.

Ефективне управління на регіональному рівні може значно підсилити промислову модернізацію через спрямування ресурсів та інвестицій в критично важливі сектори. Це включає планування і реалізацію проектів, спрямованих на підвищення енергоефективності та впровадження принципів зеленої економіки на місцевому рівні. Державна підтримка у вигляді стимулів, нормативної бази та фінансування досліджень і розробок є вирішальною для створення інноваційних продуктів та технологій [3].

Одним із аспектів такої взаємодії є формування спільних ініціатив та партнерств між місцевою владою та промисловими підприємствами для використання відновлюваних джерел енергії та зменшення впливу на екологію, що може сприяти створенню екологічно чистого виробництва, зокрема, з мінімальним впливом на довкілля. Важливо також забезпечити координацію різних рівнів управління для розробки та впровадження комплексних регіональних стратегій, які б враховували особливості та потреби кожної території, сприяючи їх сталому розвитку.

Таке партнерство може також включати створення освітніх та навчальних програм, що сприяють розвитку навичок, необхідних для роботи з новітніми технологіями та стандартами зеленої економіки, а також формуванню свідомого ставлення до енергоспоживання та ресурсозбереження.

Таким чином, адаптація до європейських стандартів відкриває для української промисловості шлях до технологічного оновлення та інноваційного розвитку. Втілення цих змін потребує значних зусиль та інвестицій, але вони необхідні для досягнення довгострокової конкурентоспроможності та сталого розвитку в європейському та світовому масштабі.

Залучення інвестицій та підвищення доступу до фінансування, зокрема через європейські грантові програми, венчурне фінансування та кредити, відкриває нові можливості для створення та розвитку технологічних стартапів на місцевому рівні. Обмін знаннями, участь у міжнародних програмах обміну, конференціях та виставках дозволяють українським стартапам адаптувати найкращі європейські практики в області менеджменту, маркетингу, розробки продуктів та виходу на міжнародні ринки.

Незважаючи на значний потенціал, взаємодія державної влади та місцевого самоврядування стикається з бюрократичними перепонами, нестачею кваліфікованих кадрів та необхідністю посилення інституціональної спроможності. Вирішення цих проблем та розробка ефективних стратегій для подальшого розвитку є ключовими для успішної реалізації технологічних інновацій та інтеграції з Європейським Союзом.

Список використаних джерел

1. Горизонт Європа. *Веб-сайт Міністерства освіти та науки України.* URL: https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniciativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-yevropa

2. Гармонізація законодавства України як умова членства в ЄС: прогрес і перспективи. *Юридична газета online*. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/garmonizaciya-zakonodavstva-ukrayini-yak-umova-chlenstva-v-es-progres-i-perspektivi.html

3. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні: навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін. Київ, 2017. 154 с.

УДК 338.244

Юдічева О.П., к.т.н., доцент

Київський національний університет будівництва і архітектури (м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ

Війна стала для України та її соціально-економічної системи реальним випробовуванням, зокрема для соціальної сфери. Фізичне знищення територій, громад, міст та сіл обумовили зростання міграційних масштабів, яких не було з часі Другої світової війни, зубожіння населення, зниження рівня якості життя, надмірна соціальна диференціація, масове поширення безробіття, вимушена трудова міграція населення, а також надмірне навантаження на навколишнє природне середовище, руйнування екосистем сповільнюють розвиток країни і загострюють соціальну напругу, яка посилюється зростанням кількості населення, яке є соціально вразливим. Зокрема, станом на вересень 2023 р. в Україні налічувалося 3 млн людей з інвалідністю, і за півтора року їх кількість збільшилася приблизно на 300 тис.[1]. З'явилася нова категорія громадян, які потребують допомоги-внутрішньо переміщені особи, кількість яких постійно змінюється. Таким чином, відбувається постійне зростання соціальної напруги. Одним із інструментів вирішення даної проблеми є інститут соціального підприємництва, який почав розвиватися у середині XX століття, що дозволяє створювати нові робочі місця, покращувати бізнес- середовище, вирішувати нагальні суспільні проблеми, формувати суспільну солідарність, залучати кошти на реалізацію проєктів, на які не вистачає ресурсів держави та донорів, підвищувати рівень благополуччя у містах, громадах та державі. Зважаючи, що традиційними проблемами будь-якого суспільства є безробіття, бідність, трудова міграція, то соціальне підприємство є важливим для реалізації Цілей сталого розвитку (подолання бідності, підтримання здоров'я, достойного робочого місця та економічного зростання, вирішення проблем голоду тощо).

Для України, де зростання кількості соціально незахищеного населення та бідності є ключовим. Так, у 2016 році рівень бідності становив – 15,4%. Протягом 2017-2020 років рівень бідності поступово зменшувався. У 2017 році 10,8% населення України проживало за межею бідності, у 2018 році – 9,4%, а в 2019-2020 роках – 7,1% , 2022 році – 24%, у 2023 році Світовий банк прогнозує 58 % [5].

За даними доповіді "Глобальний погляд на соціальне підприємництво", у 2022 році у світі налічувалося понад 11,5 млн соціальних підприємств. У Великій Британії нараховують близько 130 тис. таких організацій, у Німеччині - понад 100 тис, у Польщі – 30 тис, в Італії – близько 20 тис, в Австрії – понад 2,5 тис, а в Чехії – близько 500 [2]. Таким чином, нині відбувається стійке зростання соціального підприємництва, яке дозволяє не тільки зменшувати рівень бідності, соціальну напругу у суспільстві, але і підвищувати рівень добробуту. Це відбувається шляхом реалізації соціальних ініціатив та створення соціальних підприємств. Європейська комісія виділила 4 основні сфери реалізації проєктів та створення соціальних підприємств :

робоча інтеграція – навчання та інтеграція людей з обмеженими можливостями та безробітних;

надання особистих соціальних послуг – здоров'я, добробут, медична допомога та послуги, професійне навчання, освіта, догляд за дітьми, допомога особам похилого віку та малозабезпеченим;

місцевий розвиток територій, що знаходяться в неблагополучних районах – соціальні підприємства у віддалених сільських районах, схеми розвитку / реабілітації мікрорайонів у міських районах, допомога в розвитку та співпраця з третіми країнами;

інше, зокрема переробка сільськогосподарської продукції, захист навколишнього середовища, спорт, мистецтво, культура, збереження історичних пам'яток, наука, дослідження та інновації, захист прав споживачів та любителів спорту[3].

За даними проекту SELUSI, спрямованого на дослідження діяльності більше 600 соціальних підприємств в Європі, були визначені основні сфери їх діяльності: соціальні послуги – 16,7%, працевлаштування та навчання – 14,88%, охорона довкілля – 14,52%, освіта– 14,52%, економічний, соціальний розвиток та розвиток громади – 14,34%, культура, мистецтво та відпочинок – 7,08%, охорона здоров'я – 6,9%, забезпечення житлом – 2,72; бізнес-асоціації – 2%, законодавство, пропаганда та політика – 1,63%, інші – 4,72% [4]. Таким чином, для України соціальне підприємство на даному етапі є важливою ініціативою, що містить потенційні можливості не тільки для вирішення соціальних проблем, але і сучасною формою зміни суспільної свідомості щодо розвитку своїх громад та держави в цілому, підвищити рівень добробуту та подолати соціальні виклики. Лідером європейського регіону в розвитку соціального підприємництва вважається Сполучене Королівство, де перше соціальне підприємство з'явилося ще у 1844 р., а нині налічується близько 70 тис. соціальних підприємств, що забезпечують працею майже 2 млн осіб (3 % населення). Кожне п'яте соціальне підприємство має річний обіг понад 1 млн фунтів стерлінгів, а сумарний внесок в економіку становить майже 9 % ВВП країни. Соціальні підприємства залучені до кожного сектора економіки країни: будівництва, транспорту, переробки відходів, торгівлі, громадського харчування, зеленої енергетики та навіть театру. За підсумками 2017 р., 68 % соціальних підприємств країни підтримували вразливі категорії населення, 44 % – працевлаштували таких людей, 28 % – працювали у найбільш депресивних районах країни[3].

В Україні соціальне підприємство знаходиться лише на стадії формування. У 2010 році створено Консорціум «Сприяння розвитку соціального підприємництва в Україні» (2010 р.) та запущено першу програму кредитування соціальних підприємств. У 2013 році створено перший інформаційний веб-портал для соціальних підприємців –socialbusiness.in.ua. та складено перший «Каталог соціальних підприємств України 2013»; 2016 році уже 150 підприємств); 2020 році початок роботи консультантів проєкту «ПРОМІС» з об'єднаними територіальними громадами (ОТГ)зі створення перших місцевих програм

розвитку соціального підприємництва. У цьому ж році засновано інкубаційну онлайн-програму «#SimpleSE: соціальне підприємництво –це просто!», засновано Український соціальний венчурний фонд (2020 р.). Таким чином, доцільно зробити висновок, що розвиток соціально підприємництва дозволить не тільки зняти соціальну напругу, але і дозволить створити передумови для сталого розвитку економіки України.

Список використаних джерел

1. В Україні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю – Жолнович. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3763345-v-ukraini-nalicuetsa-3-…
2. Василь Назарук. Соціальне підприємництво в умовах війни: ліки чи плацебо?. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/9/708567/
3. Міжнародний досвід соціального підприємництва і перспективи його застосування в Україні. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/zarubizhnyy-dosvid-sotsialnoho-pidpryyemnytstva-i-perspektyvy-yoho
4. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Розвиток та становлення соціального підприємництва та соціальної відповідальності в сучасних умовах. Економіка і суспільство. 2016. № 7. С. 390—394.
5. Бідність в Україні – як змінювався рівень бідності в Україні за оцінкою Світового банку» Слово і Діло (slovoidilo.ua). URL: https://www.slovoidilo.ua/2023/05/04/ infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-bidnosti-ukrayini

СЕКЦІЯ 2
СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

УДК 336.5

Онищенко С.В., д.е.н., професор,
директор навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права;
Бережна А.Ю., к.е.н., доцент, головний бухгалтер;
Філонич О.М., к.е.н., доцент,
перший проректор -проректор з науково-педагогічної роботи
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ФІНАНСУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ (СУСПІЛЬНИХ) ПОСЛУГ

Сукупність чинників зумовлюють об’єктивність та незворотність змін, які відбуваються в системі фінансування публічних послуг нашої країни. Триваюче протистояння України підступній агресії рф обумовлює потребу колосальних фінансових ресурсів для оборони та відновлення територіальної цілісності країни. Свідомо спрямовуючи доходи державного бюджету на потреби захисту країни, держава розраховує на фінансову допомогу від міжнародних фінансових організацій для фінансування видатків соціального спрямування, підтримання фінансової стійкості загалом. Для забезпечення трансперентності відносин з міжнародними партнерами та отримання максимально можливого ефекту від залученого фінансування потребують реформування інститути, які складають систему управління публічними видатками. Бажана система управління публічними видатками за своєю сутністю є інструментом фінансової політики, оцінювання змістовності та результативності дій уповноважених органів у процесі надання публічних послуг, зокрема соціального спрямування, а також засобом забезпечення контролю громадянського суспільства за діями органів влади та управління у процесах фінансування публічних послуг.

Усталена практика вправного управління публічними видатками, сформована за рекомендаціями Світового банку, виокремила такі цільові настанови, як-от: стратегічний розподіл обмеженого обсягу фінансових ресурсів; забезпечення бюджетної дисципліни та технічна ефективність використання фінансових ресурсів для надання публічних послуг, зокрема через застосування різних форм їх фінансування [4]. З огляду на фінансово-правовий аспект, публічні видатки є врегульованою нормами права системою фінансових відносин, які виникають, змінюються або припиняються у зв'язку з використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів для задоволення публічних інтересів. Система публічних видатків призначена забезпечити раціональне розміщення та ефективне використання публічних коштів; досягнення справедливого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами у соціальній державі; отримання корисного результату від використання фінансових ресурсів; забезпечення потреб оборони та суверенітету держави.

Зважаючи на норми Конституції України щодо визначення України як соціальної держави, корисність результату використання публічних ресурсів має розглядатися з огляду на інтереси людини як частини суспільства. Практично в усіх країнах світу, незалежно від соціальної моделі відбувається зростання публічних видатків, досить часто темпи їх зміни перевищують динаміку ВВП, оскільки держава починає відігравати вагомішу роль у створенні і фінансуванні соціальної інфраструктури, зокрема системи соціального забезпечення, освіти, охорони здоров’я.

Довготривале застосування інструментів пасивної соціальної політики (забезпечення кожному індивіду певного рівня задоволення його потреб обумовлювало постійне збільшення обсягу фінансових ресурсів на програми соціальної допомоги, адресні трансферти населенню тощо) сформувало в українському суспільстві схильність до інфантилізму та патерналізму, зростання масштабів утримання, зниження мотивації до праці. Так, результати дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» спільно з Київським міжнародним інститутом соціології у березні 2019 року, продемонстрували таке: 42% населення України вважає, що держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення кожної людини усім необхідним, протилежну думку – що держава повинна забезпечити людям однакові «правила гри» у житті, а далі людина сама несе відповідальність за те, як вона ці шанси використає – поділяє дещо більше громадян – 50% [8].

Сучасний етап цивілізаційного розвитку, включно з протистоянням України військові агресії рф, вимагає трансформацій уявлень про суспільний добробут та механізми його забезпечення. Формування парадигми інклюзивного розвитку у довоєнний період передбачало активну політику зайнятості, максимізацію включення кожного члена суспільства до економічного життя, врахування інтересів усіх сторін економічних відносин при їх регулюванні, зміну фінансового механізму забезпечення суспільного добробуту з огляду на впровадження інноваційних підходів та інструментів регулювання пропорцій формування та використання фінансових ресурсів [2] (бюджетні асигнування за правилом «гроші ходять за споживачем суспільної послуги»; цільові адресні трансферти, гранти; кредити інвестиційні та споживчі; краудфандінг як спільнокошт або громадське фінансування; фандрайзинг як збір донатів для фінансування проєкту; аутсорсинг як залучення стороньої особи для виконання певної роботи; фінансування проєктне та венчурне (ризикове) тощо). Формування новітньої парадигми цивілізаційного протистояння світовому злу передбачає активну політику спільного (світового) фінансування потреб оборонного спрямування для України через зміну фінансових механізмів забезпечення суспільного добробуту як окремої держави, так і світового співтовариства, зважаючи на можливість запровадження нетрадиційних підходів та інструментів регулювання й використання фінансових ресурсів (власні доходи державного бюджету України спрямовуються виключно на оборонні заходи, а фінансування українських інституцій, які забезпечують надання публічних послуг соціального спрямування, здійснюється переважно за рахунок фінансової підтримки міжнародних партнерів України).

Загально відомо, що сучасні конструкції публічних фінансів спираються на теорію чистих суспільних благ, положення якої базуються на тезі загальної рівноваги, у межах якої аналізується діяльність як держави, так і приватних економічних суб'єктів, а податки розцінюються як плата за суспільні блага. У випадку необхідності надання класичних суспільних благ (оборона, суверенітет, соціальний захист тощо) суспільні видатки визнаються доцільними. Значна частина публічних видатків, що здійснюються за участю бюджетної системи, являють собою цілеспрямоване використання фінансових ресурсів з метою задоволення суспільних благ та реалізації перерозподільних процесів, що визнаються доцільними. Бюджетні ресурси мають використовуватися відповідно до інтересів громадян як загалу платників податків. Напрями та обсяги публічних видатків сектору загального державного управління України обумовлюються такими чинниками: функціями держави та їх природою (алокаційна, дистрибутивна та стабілізаційна функції держави) й сукупністю екзогенних факторів (військова агресія рф); повноваженнями органів місцевого самоврядування; конституційними зобов'язаннями держави; зацікавленістю громадян в отримання відповідних суспільних (публічних) послуг належної якості; рівнем соціально-економічного розвитку регіонів та країни загалом; адміністративно-територіальним устроєм держави; доступними формами надання бюджетних коштів.

Левова частка публічних видатків у довоєнний період здійснювалася з державного та місцевих бюджетів, кожна четверта гривня публічних видатків фінансувалася з

централізованих страхових фондів. Окреме, хоча і незначне, місце в системі фінансування публічних видатків займають благодійні фонди громадських організацій та кошти фізичних та юридичних осіб. На тлі військового протистояння України агресії рф фінансова підтримка міжнародних організації та держав у формі грантових програм, запозичень є ключовим складником фінансування публічних послуг та підтримування фінансової стійкості країни.

Зазначимо, що бюджетна форма фінансування є домінуючою у системі фінансування публічних видатків, але не єдиною. Так, страхова форма фінансування публічних видатків застосовується переважно у системі фінансування видатків централізованих соціальних страхових фондів. Зважаючи на недоліки солідарної системи пенсійного забезпечення, яка до сьогодні застосовується в Україні, виникає постійна потреба у додатковому виділенні фінансових ресурсів з державного бюджету на покриття дефіциту ПФУ. Грантова форма фінансування публічних видатків набула широкого застосування, як реакція суспільства на військову агресію рф проти України. Гранти (грошові засоби, що передаються безповоротно, безвідплатно фізичними та юридичними особами, міжнародними інституціями, фондами для проведення конкретних заходів та досягнення певних цілей на умовах, передбачених грантодавцем) як джерело надходжень до бюджетної системи, зазначені у ст. 13 БКУ (віднесено до власних доходів бюджетних установ). Грантодавці можуть фінансувати як традиційну, так і інноваційну діяльність.

Більшість дослідників дотримуються кумулятивного підходу до окреслення поняття «бюджетне фінансування», що враховує сукупність поглядів: – з боку держави – як форма бюджетного механізму; – з боку розпорядників бюджетних коштів – як форма фінансового забезпечення; – сутність проявляється у безповоротному наданні бюджетних коштів юридичним і фізичним особам; – надання цих коштів здійснюється на проведення заходів, передбачених бюджетом; – перелік цих заходів відповідає функціям держави. Бюджетне фінансування є підсистемою загального бюджетного механізму [1]. Технічно бюджетне фінансування проявляється як безповоротне надання коштів з бюджету відповідно до показників, які відображені у бюджетних розписах, кошторисах і планах асигнувань розпорядників бюджетних коштів; та/або процес виділення через мережу органів Державної казначейської служби України грошових коштів на видатки діяльності бюджетних установ для досягнення програмних завдань у межах визначених суспільно-корисних цілей. Зазначимо, що існують різні позиції науковців щодо виокремлення форм (форма як зовнішній вираз певного змісту) проведення бюджетного фінансування. На нашу думку, доцільніше виокремити такі форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування бюджетних програм; бюджетне фінансування державних інвестицій; трансфертне фінансування (міжбюджетні трансферти суб'єктам бюджетного права); бюджетне кредитування (бюджетні позики).

Кошторисним фінансуванням вважається виділення коштів на виконання бюджетних програм і реалізацію певних заходів на підставі спеціального фінансового документа – кошторису доходів та видатків, який, у свою чергу, складається з огляду на бюджетні програми відповідного розпорядника бюджетних коштів. Бюджетне інвестування – надання коштів з державного чи місцевих бюджетів на інвестиційну та інноваційну діяльність. Інвестиції, що фінансуються за рахунок видатків зведеного бюджету, згідно бюджетної класифікації визначаються як видатки розвитку. У сучасних умовах цю форму фінансування потрібно використовувати, в першу чергу, у розвитку економіки з метою нарощування потужності матеріально-технічної бази у оборонних галузях, відновлення соціальної сфери, зруйнованої військовою агресією рф тощо. Значна частина інвестиційного фінансування здійснюється через спеціальні фонди у межах державного бюджету (Державний фонд регіонального розвитку (на час військових дій призупинено), Державні фонди: дорожній, водних шляхів тощо, Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури (з різними джерелами формування). Окреме місце у системі фінансування займають бюджетні інвестиції у статутні капітали наявних або новостворюваних юридичних осіб державного сектора економіки (наприклад, державних банків). Трансфертне фінансування (процес безоплатного і

безповоротного надання коштів з одного бюджету до іншого) має сприяти виконанню загальнодержавних програм та наданню допомоги населенню шляхом державного субсидіювання. Тому трансферти розглядаються також як невідплатні і безповоротні платежі з бюджету юридичним і фізичним особам, не призначені для придбання товарів чи послуг, надання кредиту або на виплату непогашеного боргу. Міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції суб'єктам бюджетного права) обумовлені різними чинниками. Насамперед, це вирішення проблем фінансового вирівнювання бюджетної спроможності адміністративно-територіальних утворень, фінансової незбалансованості, що виникає унаслідок невідповідності між видатковими повноваженнями, як власними, так і делегованими відповідним ОМС, та податкоспроможністю (базова дотація), а також реалізації загальнодержавних програм та заходів, виконання повноважень делегованих від центральних органів влади та управління (освітня субвенція; субвенції на соціально-економічний розвиток, на розвиток медицини у сільській місцевості, на будівництво, ремонт й утримання доріг тощо). Механізми розрахунку обсягів та регламенти надання міжбюджетних трансфертів визначаються Урядом, джерелами фінансування є бюджетні ресурси. На відміну від бюджетного кошторисного фінансування та інвестування, ознакою яких є безповоротність та безвідплатність, бюджетне кредитування здійснюється як операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності, строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету). З огляду на ситуацію дефіцитності фінансових ресурсів у державному бюджеті 2024 року передбачаються операції виключно з отримання ресурсів від повернення кредитів.

Сьогодення вимагає відійти від принципу утримання бюджетних закладів, установ, організацій за рахунок бюджетних ресурсів та запроваджувати принцип результативного фінансування з метою реалізації поставлених завдань та досягнення певних показників результативності. Часи коли бюджетні установи повністю утримувалися за рахунок бюджету та не мали права на отримання власних доходів минули. Наразі бюджетні установи мають право надавати платні послуги, що властиві їхнім функціям. Вартість послуг не вважається ціною послуги, у певному розумінні, оскільки не може включати прибуток (бюджетні установи є неприбутковими). Платежі за надані послуги бюджетних установ визнаються власними доходами таких установ та зараховуються до спеціального фонду. Фінансування видатків бюджетних установ за рахунок таких власних доходів відбувається виключно на підставі показників зазначених у кошторисі розпорядника коштів і вважаються бюджетними асигнуваннями за спеціальним фондом.

Зупинимось на практиці запровадження нових механізмів фінансування медичних послуг та пропозиціях подальшого їх удосконалення. Україна гарантує реалізацію прав громадян у сфері охорони здоров'я шляхом фінансування надання гарантованого обсягу медичних, реабілітаційних послуг та лікарських засобів. Фінансування публічних послуг у сфері охорони здоров'я базується на основі принципів всеохоплюючого доступу до послуг (кожна особа має однаковий доступ до медичної допомоги, має змогу отримати її своєчасно, в необхідному обсязі і не зазнаючи при цьому катастрофічних витрат), солідарності (кожна особа, залежно від свого доходу, віддає його частину з метою допомоги особам, які цього потребують, через податкові відрахування, що гарантує рівність доступу до медичних послуг для кожного громадянина) та справедливості. Реалізуючи людиноцентричну політику, держава захищає населення від соціальних та фінансових ризиків у системі охорони здоров'я.

Механізм використання більшої частини коштів державного бюджету України, що спрямовувались на фінансування охорони здоров'я змінено через проведення інституціональних та організаційних реформ у галузі [6]. Фінансування більшості закладів охорони здоров'я постатейним кошторисним принципом змінилось на оплату фактичних медичних послуг, що надають пацієнтам закладами охорони здоров'я (які за організаційно-правовою формою є підприємствами комунальної або державної форми власності). На заміну медичній субвенції розпочали впроваджувати програму медичних гарантій, яка складається з

визначеного переліку медичних послуг, які можуть гарантовано отримати пацієнти. Було утворено Національну службу здоров'я України [7] (як головного розпорядника бюджетних коштів у медичній галузі), яка укладає договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій з закладами охорони здоров'я та здійснює їм оплату наданих медичних послуг, що дозволяє реагувати на нові виклики, створює фінансові стимули для покращення управління закладами охорони здоров'я та надає пацієнтам гарантії щодо того, які медичні послуги вони можуть отримати безоплатно. Таким чином, змінився один з основних складників фінансування системи охорони здоров'я ─ механізм використання коштів, які, як і раніше, мобілізувались до державного бюджету за рахунок податкових, неподаткових надходжень. Запроваджена модель фінансування системи охорони здоров'я відповідає кращим світовим практикам, що неодноразово підтверджувалось Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Світовим банком та іншими міжнародними організаціями.

Загалом механізм фінансування охорони здоров'я за рахунок державного бюджету має свої переваги порівняно з механізмом обов'язкового медичного страхування: універсальний доступ до медичної допомоги (громадяни отримують медичні послуги на основі медичних потреб, що не залежить від можливостей оплати страхових внесків); ефективність та економія (форма бюджетного фінансування дозволяє зменшити адміністративні витрати, пов'язані з управлінням страховими компаніями та контролем платежів); солідарність сприяє зниженню соціальних нерівностей у сфері охорони здоров'я); підтримка серед населення (створює відчуття соціального захисту та довіри до державної системи охорони здоров'я). Реформування системи охорони здоров'я полягало саме у зміні механізму використання коштів, а не інших складників.

Не викликає сумнівів, що для ефективного функціонування системи охорони здоров'я необхідно забезпечити стійке фінансування, що уможливить доступність та якість медичної допомоги громадянам. Фінансування послуг з охорони здоров'я передбачає функціонування складного механізму, який містить спеціальні процедури щодо збору, розподілу та використанню коштів для забезпечення медичних потреб населення [5]. Механізм фінансування послуг з охорони здоров'я має містити такі етапи: 1 етап ─ мобілізація фінансових ресурсів з огляду на законодавчо визначені джерела: державний бюджет; обов'язкове медичне страхування; додаткове медичне страхування на добровільній основі; 2 етап ─ пулінг (об'єднання) коштів, що передбачає збір фінансових ресурсів в один спільний фонд з метою подальшого розподілу ризиків між багатьма отримувачами медичних послуг; 3 етап ─ використання коштів з метою надання корисної, якісної медичної послуги зважаючи на параметри її ефективності. Основні напрями використання коштів такі: фінансування медичних послуг; профілактика; інфраструктура; навчання та дослідження. Фінансування охорони здоров'я передбачає оплату медичних послуг, лікарських засобів, діагностичних процедур та лікування пацієнтів і може здійснюватись за кількома регламентними процедурами: оплата за послугу, оплата за випадок, оплата за результат, капітаційна ставка (розмір оплати за медичне обслуговування одного пацієнта незалежно від кількості фактичних звернень пацієнта за медичною допомогою протягом визначеного періоду) тощо [3]. Такі регламенти суттєво відрізняються від регламенту кошторисного фінансування та мають ознаки комерціалізації послуг.

У зв'язку з негативними економічними наслідками широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України фінансування соціальної сфери, зокрема сфери охорони здоров'я, здійснюється за рахунок грантів та кредитів міжнародних організацій та урядів інших країн. Як зазначалось, більшість надходжень до державного бюджету України спрямовуються на фінансування сектору безпеки та оборони, а відтак фактично відсутній фіскальний простір для впровадження нових страхових внесків, податків, фінансування. У 2024 році бюджет Програми медичних гарантій становить понад 159 млрд грн. Програма медичних гарантій-2024 охоплює всі основні види медичної допомоги: первинну, спеціалізовану допомогу, екстрену, паліативну допомогу та реабілітацію в сфері охорони здоров’я як дорослим так і дітям; сфокусована на відновленні здоров’я та людського

потенціалу: послуги з реабілітації, психічне здоров'я, а також нові напрямки ─ лікування безпліддя за допомогою допоміжних репродуктивних технологій. Існуючих фінансових ресурсів недостатньо для забезпечення потреби громадян у достатньому обсязі та якості медичних послуг, тому актуальним є активізація практик додаткового медичного страхування, як потенційного джерела фінансових ресурсів для сфери охорони здоров'я.

Механізми фінансування публічних видатків з огляду на ознаку джерела фінансування (внутрішні або зовнішні) є предметом подальших наукових досліджень.

За результатами проведеного дослідження зазначено основні механізми фінансування публічних видатків, зважаючи на загальну орієнтацію управлінського вибору ─ одержання корисного результату для суспільства (на відміну підходу, за якого видатки бюджету розглядаються як форма фінансового забезпечення виконання функцій держави). Акцентовано увагу на особливостях сьогодення України, обумовлених війною рф проти України, а саме: фінансування видатків оборонного характеру за рахунок мобілізованих власних доходів державного бюджету, а видатків соціального спрямування – шляхом залучення фінансової допомоги міжнародних партнерів. Зауважено на необхідності застосування механізмів фінансування публічних видатків, які базуються на поєднанні бюджетної, страхової та грантової форми фінансування. Окреслено основні інституційні складники реформування системи фінансування видатків, зокрема у сфері охорони здоров'я, що є ключовими для управління публічними видатками та фінансової політики загалом (цільової настановою якої є забезпечення збереження фінансової стабільності держави, створення умов для сталого зростання соціально-інклюзивної економіки через підвищення результативності мобілізації і витрачання публічних коштів).

Список використаних джерел

1. Бюджетний менеджмент: підручник. В 2-х частинах /за ред. В.О. Онищенка / Онищенко В.О., Онищенко С.В., Бережна А.Ю., Філонич О.М. Київ : Знання України, 2023. Ч.1. 645с. С.175. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/13691
2. Горин В.П. Фінансовий механізм забезпечення суспільного добробуту: теоретична концептуалізація та проблеми функціонування: монографія: Тернопіль, 2020. 516с. С.86, 446. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/38759
3. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році: постанова КМУ від 22.12.2023 № 1394 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text
4. Оцінювання державних видатків та фінансової підзвітності (PEFA) на субнаціональному рівні, 2019 р. URL: https://www.pefa.org/sites/pefa/files/2020-05/UA-Iziaslavskyi%20Rayon-Dec19-PFMPR-SN-RPublic%20with%20PEFA%20Check-.pdf.
5. Про затвердження дорожньої карти впровадження медичного страхування: Наказ Міністерства охорони здоров'я України 25.08.2023 № 1530. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1530282-23#Text.
6. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: закон України від 19.10.2017 №2168-VIII, із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text.
7. Про утворення Національної служби здоров'я України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 №1101 із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF#Text
8. Реформи в Україні : громадська думка населення – 2019. https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-2019.

УДК 336.02:336.143 (477)

Варналій З.С., д.е.н., професор
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна);
Варналій Д.З., магістр зі спеціальності «Банківської справа»
Проектний менеджер EPAM (м. Київ, Україна)

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі питання національної безпеки, всіх її складових тісно переплітаються, взаємопов'язані з проблемами сталого розвитку. Концепція «сталого розвитку» закладена ще вченням академіка В.І. Вернадського про ноосферу. Саме це вчення стало науковою платформою для формування триєдиної концепції (парадигми) сталого економічного, соціального та екологічного розвитку [3, с. 18].

В сучасному розумінні поняття «сталий розвиток» вперше дала визначення прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундланд у 1987 році у звіті Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє». Яка стверджувала, що сталий розвиток задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби. При цьому сталий розвиток є не законсервований стан гармонії, а динамічний процес конкретних змін, у якому масштаби експлуатації ресурсів, напрями капіталовкладень, орієнтація технічного розвитку та інституціональні зміни узгоджуються із нинішніми та майбутніми потребами [1, с. 17].

Концепція сталого розвитку на сучасному етапі є панівною парадигмою, новітнім конструктом, концептуальним стрижнем XXI століття, що пояснюється усвідомленням більшості світової спільноти стосовно захисту інтересів сучасності та подальшого майбутнього на умовах економічного зростання з обов'язковою гармонізацією (балансом) зв'язків між економічною, соціальною і природоохоронною складовими системами сталого розвитку [5]. Водночас, дієва реалізація концепції сталого розвитку передбачає (має передбачати) захист інтересів світової спільноти на сучасному та в майбутній перспективі від реальних та потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз біосоціальної сфери. А це об'єктивно та безпосередньо взаємопов'язано з проблемами безпеки та безпекологією, як міждисциплінарної науки про захист інтересів [2]. В залежності від сфер безпеки, безпекологія як наука має теж свої різновиди. Ми можемо говорити про безпекологію в політичній, військовій, продовольчий, екологічній, енергетичній, інформаційній, економічній та інших сферах. Економічна безпекологія – це наука, яка вивчає сутність та закономірності ефективного забезпечення (зміцнення) безпеки економічних, у тому числі фінансових, систем різного рівня, своєчасного виявлення, ліквідації, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних, ендогенних та екзогенних загроз економічним інтересам конкретних відповідних суб'єктів [7].

В період війни Україна зазнає великих втрат у вигляді людських жертв (соціальна компонента), матеріальних та фінансових збитків (економічна), руйнування довкілля та загрози екологічної катастрофи (природоохоронна). Все це актуалізує безпекознавчу компоненту сталого розвитку суспільства, підвищує роль і значення економічної безпекології. В статті 17 Конституції України зазначається, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу…» [4].

В умовах російсько-української повномасштабної війни на перший план виходять питання захисту державного суверенітету, національних інтересів в усіх сферах, зокрема у фінансовій сфері. Мова йде про забезпечення, точніше – зміцнення фінансової безпеки України. В період гібридної, а особливо повномасштабної війни, мова має йти про новітній концепт фінансової безпеки держави. Після військової агресії російської федерації в Україну з 24 лютого 2022 року ці вимоги стали ще більше затребуваними, адже безпекове середовище

змінюється, стає більш орієнтованим на захист від військових загроз, які зумовлюють особливості формування нової системи фінансової безпеки держави в контексті сталого розвитку України.

Російська агресія проти України завдала значних збитків національній економіці та фінансовій системі, зокрема, мова йде про значне падіння реального ВВП, яке у 2022 році склало майже 30%, та великомасштабних руйнувань і знищень виробничих потужностей та інфраструктури. Це не могло призвести до великої кількості людських жертв як серед військових, так і серед мирного населення, масової зовнішньої міграції та значного зростання рівня бідності. Збитки від війни, що оцінені попередньо Світовим банком у 135 млрд. доларів, а потреби в відновленні - у 410 млрд. доларів. Водночас, Україні вдалося зберегти макрофінансову стабільність завдяки міжнародній підтримці, що створює позитивні перспективи для повоєнного відновлення економіки України.

Себастіан Ґаліані у статті для Forbes Ukraine виділяє три основні економічні та фінансові наслідки (для світової економіки): підвищення цін на біржові товари та інфляцію, порушення торгівлі та ланцюгів постачання, і зменшення довіри бізнесу та інвесторів. Ці зміни спричинили зростання фінансово-економічної нестабільності та вимагають від урядів усього світу активних дій для стабілізації ситуації, підтримки економічного відновлення та адаптації до нових геополітичних реалій [6]. Саме тому, питання фінансової безпеки є категорично важливим, основним для України. Так, станом на грудень 2023 року ціни на продукти харчування та зерно були 12-13% вищі, ніж у грудні 2020 року.

Саме у цьому контексті акцент необхідно робити не на забезпеченні, а зміцненні фінансової безпеки України. На нашу думку, забезпечення фінансової безпеки держави – це основа, перший етап (перша ступінь) реального стану безпеки у фінансовій сфері, яка характеризується необхідним і достатнім рівнем гарантії, небезпеки та захисту від реальних і потенційних, ендогенних та екзогенних загроз. Щодо зміцнення фінансової безпеки держави – то це вже другий етап (ступінь, стадія), новий, більш якісний рівень фінансової безпеки держави, який характеризується більш надійнішим, постійним, тривалішим, стійкішим, могутнішим рівнем безпеки в цій сфері. Тому, в умовах війни та і в повоєнний період, необхідно говорити не лише щодо забезпечення фінансової безпеки держави, а й про її зміцнення. В основі системи зміцнення фінансової безпеки України має бути постійно діючий в часі та просторі дієвий механізм, враховуючи вплив новітніх екзогенних загроз, зокрема, військову агресію, що є детермінантою сталого розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Брундланд Г. Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку / Г. Брундланд. Оксфорд: Оксфорд Юніверсіті Пресс, 1987. 125 с.
2. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації / З. С. Варналій. Київ: Знання України, 2020. 423 с.
3. Варналій Захарій. Забезпечення економічної безпеки держави як чинник сталого розвитку України // Державна політика сталого розвитку України: базові засади. (матеріали підготовки до Парламентських слухань 2021). Укладачі Харламова Г., Чала Н. К, 2022. С. 18-22. https://komprompol.rada.gov.ua/uploads/documents/31152.pdf
4. Конституція України прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: http//zakon4.rada.gov.ua/laws/show /254k/96-bp/page.
5. Лелеченко А. П. Феномен поняття “сталий розвиток” // Державне управління: удосконалення та розвиток № 12, 2017. http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649
6. Forbes Ukraine. Ґаліані, Себастіан. Як війна в Україні змінює економічний і бізнесовий ландшафти країн, регіонів та світу. URL: https://forbes.ua/money/velika-ekonomichna-perebudova-25082023-15642
7. Varnalii Z. Social subsystem of the science of economic security. *University Economic Bulletin*. 2021. № 49. С. 140–148. URL: https://doi.org/10.31470/2306-546x-2021-49-140-148.

УДК 336.722.8: 351.778.533

Єгоричева С.Б., д.е.н, професор; Вовченко О.С., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФФБ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Реалізація Цілей сталого розвитку на національному рівні у сучасних надзвичайно складних умовах вимагає об'єднання зусиль для фінансування відповідних проєктів і програм. Потреби у фінансових ресурсах для виконання вітчизняних орієнтирів у сфері сталого розвитку є дуже суттєвими, отже, саме банківські установи, як основні учасники фінансового ринку, повинні знаходити можливості мобілізувати нові та додаткові джерела коштів, а також використовувати різноманітні інноваційні підходи до фінансування різних сфер економіки. Одночасно, відновлення України, за розрахунками експертів, вимагатиме залучення більш ніж 135 мільярдів доларів США, зокрема, на відбудову таких секторів, як промисловість, енергетика, транспортна та соціальна інфраструктура, житло.

Фінансування житлового будівництва традиційно ґрунтується на банківських кредитах, державних програмах та інвестиціях. Проте ці механізми не завжди є достатньо ефективними та не у повній мірі відповідають принципам сталого розвитку. На даний час в Україні передбачено три схеми фінансування житлового будівництва: укладення договорів купівлі-продажу неподільних об’єктів незавершеного будівництва / майбутніх об’єктів нерухомості; укладення договорів про участь у фонді фінансування будівництва управителем такого фонду через фонди фінансування будівництва (ФФБ); емісія цільових корпоративних облігацій, погашення яких здійснюється шляхом передачі об’єкта (частини об’єкта) житлового будівництва [1].

Згідно із законодавством [2], ФФБ – це кошти, передані управителю ФФБ в управління, які використані чи будуть використані управителем у майбутньому на умовах Правил фонду та договорів про участь у ФФБ. У функціонуванні ФФБ беруть участь три види учасників: управитель – фінансова установа (зокрема, банк), що виступає засновником фонду, довірителі (інвестори) та забудовник. Динаміка основних показників функціонування ФФБ в Україні подана у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка основних показників функціонування ФФБ упродовж 2010–2020 рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість управителів, од.	87	88	60	49	51	57	56	55	56	48	49
Кількість довірителів, осіб	12212	12790	12850	13334	17792	19502	19774	25769	27365	28298	29994
Обсяг залучених коштів, млн грн	7510	8088	8612	9934	14536	19251	27611	34394	40196	44054	35950

Джерело: узагальнено авторами за даними [3; 4].

Як ми бачимо, незважаючи на зменшення числа управителів, що можна пояснити посиленням нагляду за їх діяльністю, спостерігається тенденція до збільшення кількості інвесторів ФФБ (більш ніж удвічі) та суми залучених від них коштів – у 4,8 разів. На початок 2023 року ліцензії на здійснення діяльності з управління майном для фінансування об’єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю мали 37 управителів, серед них такі банки, як АТ «Укрексімбанк», АТ «Полтава-Банк», АТ «АБ «РАДАБАНК», у довірчій власності яких знаходилося близько 300 ФФБ. Перспективність та важливість популяризації цього способу фінансування житлового будівництва підтверджується такими його перевагами:

−безпека інвестицій: діяльність фондів регулюються НКЦПФР, що гарантує прозорість та контроль за діяльністю фінансових установ-управителів; управитель не відповідає за своїми боргами активами фонду;

−цільове інвестування: формування ФФБ можливе лише за наявності всього пакета дозвільної документації для будівництва; кошти можуть витрачатися виключно на будівництво, забудовники щомісяця звітують про цільове використання коштів, а управителі здійснюють контроль за цим використанням;

−зручні умови фінансування: за погодженими графіками, що забезпечує передбачуваність для інвесторів;

−можливість повернення коштів: у разі порушень із боку забудовника або управителя, що становлять ризики для довірителя, останній може вийти з ФФБ.

Отже, навіть в умовах макроекономічної нестабільності, будівництво житла з використанням ФФБ, попри певні недоліки нормативного регулювання цих відносин, є одним із важливих інструментів інвестування, що може сприяти досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР) (табл. 2).

Таблиця 2

Напрями використання ресурсів ФФБ в контексті досягнення ЦСР

Напрям	Цілі сталого розвитку України	Спосіб реалізації
Фінансування доступного житла	ЦСР 11: Сталий розвиток міст і громад.	Фінансування будівництва доступного житла, що допоможе зменшити бідність та забезпечити доступ до житла для всіх верств населення.
Підтримка енергоефективного та екологічного будівництва	ЦСР 7: Доступна та чиста енергія. ЦСР 13: Пом'якшення наслідків зміни клімату	Фінансування будівництва енергоефективних та екологічно чистих будівель, що допоможе зменшити викиди парникових газів та захистити навколишнє середовище.
Створення робочих місць	ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання.	Будівництво та експлуатація об'єктів, які фінансуються ФФБ, створюють нові робочі місця та стимулюють економічне зростання.

Джерело: розроблено авторами.

Для ефективного впровадження сталого фінансування через фонди фінансування будівництва необхідно, на нашу думку, зміцнювати довіру населення до установ фінансового сектору України; підтримувати інвестування у відновлення та реконструкцію об'єктів інфраструктури; вдосконалювати законодавство у напрямку захисту прав інвесторів та забезпечення прозорості використання цього інструменту фінансування; спростити процедури отримання дозволів на будівництво; налагоджувати співпрацю державних органів, фінансових установ, забудовників, інвесторів та громадських організацій для розробки та впровадження ефективних стратегій досягнення цілей сталого розвитку за допомогою ФФБ. Реалізація цих заходів під час відбудови України допоможе використовувати ФФБ як потужний інструмент сталого фінансування для створення більш стійкого та інклюзивного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому: Закон України від 15 сер. 2022 р. №2518-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2518-20.

2. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19 чер. 2003 р. №978-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text.

3. Показники діяльності фінансових компаній та лізингодавців. Офіційне інтернет-представництво НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6.

4. Річні звіти Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/.

УДК 330

Пташенко Ліана, д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;
Ісазаде Наміг Агагейдар Огли, доктор філософії, асоційований професор
засновник, член правління Міжнародного науково-освітнього
та навчального центру, (м. Таллін, Естонія);
Зельов Ростислав, магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РЕФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ДОСВІД АЗЕРБАЙДЖАНУ

Унаслідок російської агресії та тероризму, котрий спрямований на мирне населення й енергетичний сектор, саме останній страждає чи не найбільшим чином. Поряд з ремонтними роботами об'єктів енергетики, відбувається реформування та реструктуризація українського енергетичного сектору, котрий є й залишатиметься ключовим чинником для зростання, гармонійного економічного та соціального розвитку країни. Україна виступає стратегічним гравцем у сфері транзиту енергії, є одним із найбільших виробників вуглеводнів у регіоні. Тому важливим аспектом енергетичної політики України має стати реформування енергетичного сектору шляхом використання передового світового досвіду та адаптування його до вітчизняних умов [1].

Крім екологічного чиннику, після повномасштабного вторгнення росії пріоритетним стає безпековий аспект. Трансформування вітчизняної енергетичної системи з урахуванням сучасних вимог та передусім загроз є актуальним напрямом розвитку національної економіки України. Про це було проголошено ще в Енергетичній стратегії України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [2].

Однак, після повномасштабного вторгнення росії, знищення нею енергетичної інфраструктури загострилось питання щодо реформування та відновлення енергетичного сектору України.

Не дивлячись на складні умови сьогодення, численні ворожі обстріли, зберігся значний потенціал для подальшого розвитку енергетики України, привабливість для національних та міжнародних інвесторів. Значні перспективи має розвиток «зеленої» енергетики, яка станом на сьогодні є одним з пріоритетних напрямів у ЄС. Війна в Україні прискорила процедуру енергетичної інтеграції – 16 березня 2023 року було реалізовано об'єднання з енергетичною системою ЄС ENTSO-E. Україна входить до Європейського Енергетичного співтовариства та ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС, яка передбачає зобов'язання з підвищення енергоефективності, скорочення викидів парникових газів та інших речовин, а також розвиток енергетики відновлюваного типу. Тому перспективою галузі є перехід до відновлюваних ресурсів, забезпечення раціонального використання енергії.

Сьогодні ведеться активна співпраця з міжнародними партнерами задля створення умов стійкості енергосистеми. Українські фахівці переймають досвід у процесах модернізації, децентралізації, декарбонізації, взаємодії на рівні ринку, створенні умов для довгострокових переваг українських компаній. Енергетична безпека є пріоритетним напрямом для держави [3].

Розпорядженням КМУ від 21 квітня 2023 р. № 373-р схвалено нову Енергетичну стратегію України на період до 2050 року.

З коментарів посадовців у відкритих інформаційних джерелах можна сформувати певне розуміння щодо основних стратегічних цілей та показників – задекларованим ключовим завданням стратегії є перетворення України на енергетичний хаб Європи. Завдання планується реалізувати за рахунок нарощення потужності генерації з відновлюваних джерел до 2050 року, а саме: збільшення потужності вітрової генерації до 140 ГВт (очікувані

інвестиції до $134 млрд), сонячної – до 94 ГВт ($62 млрд), накопичувачів енергії (energy storage) – до 38 ГВт ($25 млрд), атомної генерації – до 30 ГВт ($80 млрд), ТЕЦ та біоенергетичних потужностей – до 18 ГВт, гідрогенерації – до 9 ГВт ($4,5 млрд). Відповідно, Україна має офіційний документ, який передбачає амбітні плани щодо трансформації власного енергетичного сектору завдяки розвитку відновлюваної та вуглецево нейтральної генерації і за рахунок залучення інвестицій в енергетичний сектор. При цьому основні сподівання на приватні іноземні та українські інвестиції [4].

В цьому контексті варто розглянути досвід формування ефективного енергетичного сектора в Азербайджані. Видобуток та виробництво енергоресурсів в країні здійснюється як державними, так і міжнародними компаніями. Провідну роль у нафтогазовій галузі відіграє Державна нафтова компанія Азербайджанської Республіки (SOCAR), яка займається розвідкою, видобутком, переробкою, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та нафтопродуктів. Крім того, в країні працюють великі міжнародні нафтогазові компанії, такі як BP, ExxonMobil, Chevron, Total та інші, які беруть участь у спільних проєктах з видобутку вуглеводнів [5].

Основними споживачами енергоресурсів є промисловість, транспортний сектор, житловий та комерційний сектори. Природний газ широко використовується для виробництва електроенергії, опалення та в промисловості, тоді як нафтопродукти переважають у транспортному секторі.

Для вдосконалення роботи зі споживачами енергоресурсів в Азербайджані здійснюються значні інвестиції в модернізацію інфраструктури та впровадження сучасних технологій. Зокрема, в країні активно впроваджуються розумні системи обліку електроенергії та газу, які дозволяють в режимі реального часу відстежувати споживання, виявляти втрати та несанкціоноване використання. За даними Міністерства енергетики Азербайджану, у 2021 році понад 80% споживачів електроенергії було забезпечено розумними лічильниками [5].

Енергетичні компанії Азербайджану також приділяють значну увагу підвищенню якості обслуговування споживачів. Створюються сучасні центри обслуговування клієнтів, впроваджуються онлайн-платформи для управління рахунками та подання запитів. Проводяться інформаційні кампанії та навчальні програми для споживачів, котрі спрямовані на підвищення обізнаності щодо ефективного використання енергоресурсів та енергозбереження [6].

В країні активно розвивається відновлювана енергетика, оскільки є значний потенціал для використання вітрової, сонячної та гідроенергії. Уряд країни ставить за мету збільшити частку відновлюваних джерел у загальному виробництві електроенергії до 30% до 2030 року [7]. Для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в Азербайджані запроваджено низку заходів державної підтримки, таких як пільгові тарифи на закупівлю електроенергії з відновлюваних джерел, податкові пільги для інвесторів та спрощення процедур ліцензування. Також ведеться співпраця з міжнародними організаціями та іноземними інвесторами для обміну досвідом і залучення передових технологій у сферу відновлюваної енергетики [6].

Таким чином, енергетична система Азербайджану, спираючись на багаті запаси нафти і газу, забезпечує країну надійним джерелом енергії та експортних доходів. Водночас, уряд та енергетичні компанії працюють над модернізацією інфраструктури, вдосконаленням роботи зі споживачами та розвитком відновлюваної енергетики. Ці зусилля спрямовані на забезпечення сталого розвитку енергетичного сектору, підвищення енергоефективності та зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище.

Список використаних джерел

1. Завербний А. С., Кісь М. Я., Білоус Ю.Б. Проблеми і перспективи залучення зовнішніх інвестицій у проекти відновлювальної енергетики України у воєнний та післявоєнний періоди. Економіка та суспільство. Випуск 51, 2023 URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2460/2379/

2. Павленко О., Андрусевич Н., Павлюк С., Матейчук Є., Бєлякова В., Крамаренко О.,

Рябика М. 2022. Позиційний лист щодо проекту плану відновлення: наразі документ не виглядає як «Український зелений курс». URL: https://dixigroup.org/analytic/poziczijnij-list-shhodo-proektu-planu-vidnovlennya.

3. Електроенергетика України: стан і перспективи. URL: https://blog.youcontrol.market/ieliektroienierghietika-ukrayini-stan-i-pierspiektivi/

4. Проблеми та перспективи розвитку відновлюваної енергетики в 2024 році URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/227024_problemi-ta-perspektivi-rozvitku-vdnovlyuvano-energetiki-v-2024-rots

5. State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan. (2022). Energy of Azerbaijan. Statistical Yearbook. Baku. Retrieved from URL: https://www.stat.gov.az/source/energy/?lang=en

6. Мамедов, Р. (2021). Енергетична політика Азербайджану: виклики та перспективи. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, (1), 22-31. URL: https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-01-22-31

7. Aghayev, E. (2021). Azerbaijan's Energy Strategy and the Role of Renewable Energy. Caucasus International, 11(1), 51-62. URL: https://doi.org/10.21146/ci.2021.11.1.51-62.

УДК 620.9:338.432

Самойлик Ю.В., д.е.н., професор
Полтавський державний аграрний університет;
Свистун Л.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»;
Свистун М.А., студент спеціальності 051 Економіка,
Полтавський державний аграрний університет
(м. Полтава, Україна)

НОВІ ПІДХОДИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

У сучасному світі виклики сталого розвитку та енергетичної безпеки стають дедалі актуальнішими у зв’язку зі зростанням світового населення, економічним розвитком, змінами клімату. Концепція сталого розвитку, що базується на забезпеченні поточних потреб суспільства без шкоди для майбутніх поколінь, тісно пов’язана з енергетичною незалежністю держави в цілому та індивіда зокрема. Сприяння сталому розвитку передбачає збалансоване використання енергетичних ресурсів ефективними способами, у тому числі за рахунок зменшення споживання енергії, розвитку альтернативної енергетики, зменшення викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин тощо. Енергетична ефективність та відновлювана енергія стають ключовими елементами для забезпечення сталого розвитку та зменшення впливу людини на навколишнє середовище.

Енергетичні проблеми, з якими стикаються індивіди та домогосподарства, мають значний вплив на їх повсякденне життя та загальний добробут. Однією з основних проблем є зростання витрат на комунальні послуги, такі як електроенергія, опалення, водопостачання та інші, що з часом може перетворитися на значний фінансовий тягар для домогосподарств. Високі рахунки за ці послуги обмежують фінансову стабільність домогосподарств і знижують їх можливості для здійснення інших видів витрат або накопичення. Крім того, індивіди стають вразливими до можливих перебоїв у постачанні енергії, що може призвести до тимчасових перерв у роботі побутових приладів, втрати збереженої їжі та інших матеріальних цінностей, а також зниженні комфорту та якості життя. Значна частина індивідів працює віддалено за допомогою комп’ютерної техніки з використанням мережі Інтернет, що набуло значної популярності з настанням пандемії COVID-19, тому обмеження та підвищення вартості енергопостачання знижує ефективність трудової діяльності індивіда.

Залежність від певних джерел енергії також може негативно позначитися на здоров'ї індивідів та навколишньому середовищі, спричиняючи екологічні проблеми та загрози здоров'ю людей (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика енергетичних проблем на рівні індивіда та домогосподарства

Вид енергетичної проблеми	Сутність проблеми для індивідуума та домогосподарства
Забезпечення енергетичної безпеки	Знищення енергетичної інфраструктури унеможливлює життєдіяльність індивіда. Індивіди стикаються з проблемою забезпечення постійного доступу до енергії для освітлення, опалення та побутових потреб.
Енергетична залежність	Індивіди, які залежать від енергетичних систем, стають вразливими до можливих перебоїв у постачанні енергії та вартості комунальних послуг.
Монополізація енергетичного ринку	Громадяни не мають достатнього вибору щодо обрання постачальника послуг із енергопостачання, мать значні бюрократичні обмеження самостійного генерування енергії.
Значні витрати на енергію	Високі тарифи на енергію можуть ставити під загрозу фінансову стабільність індивіда, особливо у випадках зростання цін на енергоресурси. Індивід витрачає свої доходи на покриття витрат на енергоресурси, не забезпечуючи інші потреби, зокрема, найвищі з них, такі як саморозвиток та самовдосконалення. Громадяни стають залежними від державних субсидій.
Низький рівень енерго-ефективності	Брак освідченості про енергоефективність та недостатня увага до енергозберігаючих технологій можуть призвести до перевищених витрат на енергію та екологічних проблем. Ведення особистого господарства без врахування принципів енергоефективності знижує загальну ефективність.
Екологічні проблеми	Використання нестійких джерел енергії, таких як вугілля та нафта, а також неналежне використання альтернативних джерел енергії може призводити до забруднення навколишнього середовища та загрози здоров'ю індивіда.

Джерело: узагальнено авторами

Енергетичні проблеми індивіда та домогосподарств витікають із енергетичних проблем держави. Покладання відповідальності за управління енергетичними системами на державні органи обмежує свободу вибору для індивідів. Вони можуть відчувати неприємності або неспростовність у роботі таких систем, проте не мають можливості вплинути на їх дію або політику. Така обмеженість може призвести до незадоволення та втрати довіри до владних структур, що, в свою чергу, може загострити ситуацію. Енергетичні проблеми для індивідів потребують комплексного підходу та уваги з боку суспільства та державних органів управління, щоб забезпечити стабільне та ефективне функціонування енергетичних систем та задовольнити потреби населення.

З огляду на особливості розміщення природних енергетичних ресурсів та існуючі традиційні технологічні та економічні напрацювання в енергетичній сфері у розрізі компаній, регіонів, країн, демонополізація ринку енергетики є складним завданням. При цьому, розвиток конкурентного середовища, підвищення рівня енергонезалежності та енергобезпеки країн – це першочергове стратегічне завдання глобальної економіки, що забезпечить конкурентний і сталий розвиток на всіх рівнях управління.

Одночасний конкурентний і сталий розвиток можливий за умови наявності міцного фундаменту енергонезалежності як на державному рівні, так і на рівні індивіда. Сьогодні технології в енергетиці досягли такого рівня, що по-суті кожне домогосподарство може генерувати енергію без посередництва держави чи інших структур. Насамперед мова йде про розвиток альтернативної енергетики (сонячної, вітрової, водневої) шляхом залучення якомога більшого кола домогосподарств за умов системного підходу, державної підтримки та стимулювання. Маючи власну енергію як ресурс, людина стає незалежною фінансово, що в перспективі створює мультиплікативний ефект у різних сферах життєдіяльності. Розвиток мереж альтернативного енергопостачання, таких як місцеві електромережі та спільні

енергетичні ініціативи, може допомогти домогосподарствам отримати доступ до альтернативних джерел енергії та знизити їхню залежність від великих монополістичних постачальників.

Отже, взаємозв'язок концепції сталого розвитку з енергетичною незалежністю держави та індивідуума є ключовим для забезпечення життєздатності та сталості суспільства. Посилення уваги до цих питань відображає важливість стратегічного розвитку ефективних та стійких енергетичних систем, спроможних задовольняти потреби сучасного суспільства, не піддаючи під загрозу майбутні покоління. Важливою є активізація міжнародної співпраці та пошук альтернативних шляхів забезпечення енергетичної безпеки.

Список використаних джерел

1. Гавриш В.І., Ніценко В.С. Еколого-економічна ефективність мобільних енергетичних засобів з електричним приводом. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2014. Т. 20. № 4. С. 96-104.

2. Гончарук І.В. Енергетична незалежність як суспільно-економічне явище. *Економіка та держава.* 2020. № 8. С. 71-77. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.8.71

3. Svystun L., Samoilyk I., Aghayeva K. Social, Financial and Ecological-Energy Criteria for Making Management Decisions in Construction. International Conference BUILDING INNOVATIONS ICBI 2020: Proceedings of the 3rd International Conference on Building Innovations. 2022. 181. pp. 779–791. DOI: 10.1007/978-3-030-85043-2_72 URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-85043-2_72

УДК 336

Бєлов О.В., к.е.н.
ІСЕІ (м. Полтава, Україна);
Свистун Л.А. к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м.Полтава, Україна)

РОЗВИТОК СФЕРИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ

Передові технології відіграють ключову роль у досягненні трьох стовпів сталого розвитку: навколишнього середовища, економіки та суспільства[1].

Як показує В. Ткаченко у своїй роботі [2] в Південній Кореї завдяки орієнтації країни на розвиток власної сфери науково-технічної та інноваційної діяльності, постійного нарощення обсягів їх фінансування, збільшення на порядок числа венчурних компаній та кількості дослідницьких центрів на базі великих корпорацій, активного залучення у інноваційний процес середніх і малих підприємств і створення альянсів між ними і великими корпораціями допомогло країни відносно швидко відновитися як після азіатської фінансової кризи 1997-1998 років, так і після світової фінансової кризи 2007-2008 років. Ця теза підтверджується статистичними даними приведеними на рис.1.

Спершу політика країни в галузі науки і технологій була зосереджена в основному на впровадженні, освоєнні й застосуванні іноземних технологій. З 2000 р. інновації вийшли на перше місце серед завдань, що постали перед країною. Для впровадження новітніх технологій у промисловість Республіка Корея провадить політику, спрямовану на створення сприятливих умов для підприємницької діяльності і розширення співробітництва між великими компаніями та малим і середнім бізнесом.

Треба сказати, що в зазначені кризові роки ні приватний сектор, ні держава не скоротили видатки на науково-дослідницькі розробки, що відбиває собою стратегічну важливість інноваційного розвитку для економіки Кореї.

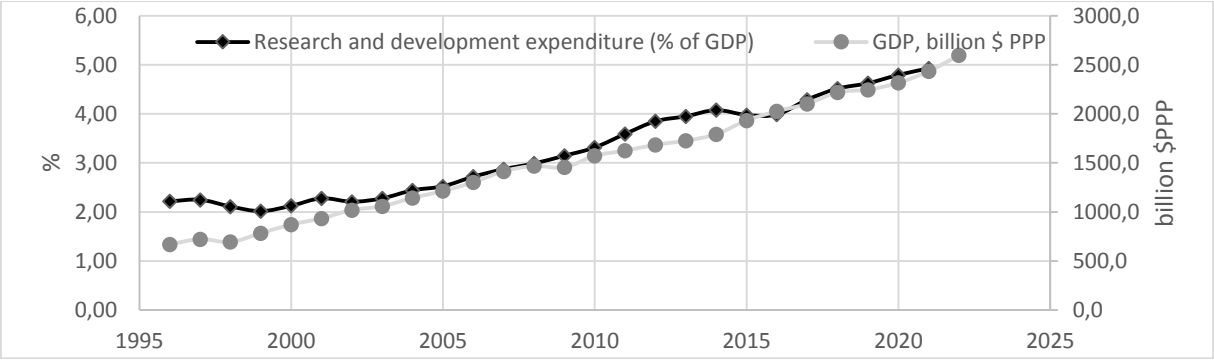

Рис. 1 Порівняння динаміки обсягів фінансування СНТД із динамікою ВВП у Південній Кореї [3]

Це підтверджується проведеним Міністерством освіти, науки і технологій Республіки Корея спеціального дослідження, пов'язане з видатками на науково-дослідницькі розробки, вивчивши статистичні дані більше 23 тис. дослідницьких інститутів, вищих навчальних закладів й приватних компаній.

Таким чином використання досвіду Південної Кореї для України, а саме орієнтацією країни на забезпечення розвитку власної сфери науково-технічної діяльності може стати одним з першорядних кроків по відновленню і модернізації її економіки і забезпечення сталого розвитку в цілому.

Список використаних джерел

1. Hussain S., Gul R., Ullah S. Role of financial inclusion and ICT for sustainable economic development in developing countries. *Technological Forecasting and Social Change*. 2023. Vol. 194. P. 122725.

2. Ткаченко В. Секрет інноваційного прориву Південної Кореї: досвід для України [Electronic resource]. *Укрінформ. 2017*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2184059-sekret-innovacijnogo-prorivu-pivdennoi-korei-dosvid-dla-ukraini.html (accessed: 01.05.2024).

3. World Development Indicators | DataBank [Electronic resource]. 2023. URL: https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/1ff4a498/Popular-Indicators# (accessed: 09.08.2023).

УДК 336

Власюк Р.С., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

В сучасному світі управління інноваціями в умовах сталого розвитку економіки стає ключовим чинником успішності. Однак перед бізнесом, наукою та державою стоїть низка викликів, які потребують комплексного підходу та ефективних стратегій.

По-перше, важливо розуміти сутність понять "інновації" та "сталий розвиток". Інновації охоплюють процеси впровадження новаторських ідей, продуктів чи технологій, що призводять до покращення ефективності та конкурентоспроможності. Сталий розвиток, з свого боку, покликаний забезпечити гармонію між потребами сучасного суспільства та збереженням ресурсів для майбутніх поколінь.

З'ясування взаємозв'язку між інноваціями та сталим розвитком є ключовим завданням. Інновації можуть стати двигуном для досягнення сталого розвитку, забезпечуючи нові можливості для економічного зростання та соціального покращення. У той же час, сталий

розвиток може стати фундаментом для створення сприятливої екосистеми для інновацій.

Розробка довгострокової стратегії інноваційного розвитку, яка визначає цілі, пріоритети та шляхи досягнення успіху передбачає аналіз ринку, вивчення технологічних трендів, встановлення метрик успішності та розробку плану дій. Систематичний підхід до планування, впровадження та контролю інноваційних проектів з використанням методів та інструментів проектного менеджменту. Це включає в себе визначення завдань проекту, розподіл ресурсів, контроль за виконанням та оцінку результатів.

Створення сприятливого середовища для розвитку творчих здібностей та стимулювання інноваційної діяльності серед персоналу. Це може включати в себе організацію тренінгів та майстер-класів, впровадження системи винагород за інновації та встановлення механізмів збору та аналізу ідей.

Формування цінностей, переконань та практик, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності в організації. Це може включати в себе залучення топ-менеджменту до процесу інновацій, розробку програм корпоративної соціальної відповідальності та організацію заходів для співпраці та обміну ідеями.

Однак існують виклики, які перешкоджають успішному управлінню інноваціями в контексті сталого розвитку. Недостатня увага до екологічних аспектів, соціальна нерівність та непостійність економічних умов можуть ускладнити процес впровадження інноваційних рішень. Тому важливо розробляти стратегії, які враховують ці виклики та виробляють ефективні рішення.

Недостатність фінансування може перешкоджати ефективному впровадженню інноваційних проектів. Для подолання цього виклику, важливо розвивати механізми державної та приватної підтримки стартапів та інноваційних підприємств, а також залучати інвестиції з міжнародних фондів та фінансових інституцій.

Зміни в урядовій політиці та непослідовність законодавчого середовища можуть ускладнювати планування та впровадження інноваційних проектів. Для подолання цього виклику, важливо розробляти довгострокові стратегії розвитку інновацій, створювати сприятливі умови для бізнесу та інвестицій, а також залучати експертів з інноваційного менеджменту для розробки ефективних політичних рішень.

Держава, в свою чергу, відіграє важливу роль у підтримці управління інноваціями та сталого розвитку. Шляхом розробки стимулюючих політик, фінансової підтримки та сприяння співпраці між різними секторами, вона може створити сприятливі умови для інноваційної діяльності та досягнення сталого розвитку.

У підсумку, управління інноваціями в умовах сталого розвитку економіки вимагає комплексного підходу та спільних зусиль всіх зацікавлених сторін. Це вимагає розуміння викликів та можливостей, а також розвитку ефективних стратегій, спрямованих на забезпечення сталого економічного та соціального розвитку.

Список використаних джерел

1. Смирнова, К. Інноваційні стратегії в управлінні підприємствами: нові підходи та методи. *Міжнародний журнал стратегічного управління*, 2023. 10(2), 112-125.

2. Петренко, О. Вплив глобальних викликів на управління інноваціями в умовах сталого розвитку. *Журнал економічної теорії та практики*, 2022. 25(3), 78-91.

3. Ковальчук, М. Стратегії регулювання економіки в умовах політичної нестабільності: нові підходи та рішення. *Економічний журнал*, 2021. 18(4), 201-214.

4. Гриценко, С. Інноваційні методи управління в глобальному економічному середовищі: перспективи розвитку. *Журнал економічних досліджень*, 2020. 28(2), 55-68.

5. Марченко, В. Роль державного регулювання у стимулюванні інноваційного розвитку економіки: аналіз сучасного стану. *Міжнародний журнал економічного розвитку*, 2020. 22(1), 112-125.

6. Іванов, О. Виклики та можливості для сталого розвитку в сучасній економіці: стратегії та практика. *Журнал сталого розвитку*, 2023. 5(4), 45-58.

УДК 336.02:336.76

Вовченко О.С., к.е.н., доцент; Шевченко Т.К., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАТИВНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Концепція інклюзивного розвитку виникла як реакція на зростаючі виклики, загрози та негативні тенденції у світовій економіці. Інклюзивний розвиток пропонує нову парадигму, яка стає все більш актуальною в умовах глобалізації та динамічних змін. У першу чергу, фінансова інклюзивність передбачає доступність фінансових послуг для всіх верств населення, що є важливим для розвитку країни, адже сприяє економічному зростанню, підвищенню життєвого рівня громадян та зміцненню соціальної стабільності, що є ключовими аспектами для успішної інтеграції в європейський простір [1].

Ключовими елементами фінансової інклюзивності є: можливість відкривати та вести рахунки в банках та інших фінансових установах, отримувати кредити на справедливих та прозорих умовах, здійснювати та отримувати платежі без складнощів та високих витрат. Також це можливість отримати знання та навички, необхідні для прийняття обґрунтованих фінансових рішень. Формування основних принципів інклюзивного та сталого розвитку ґрунтується на тому, що користь від економічного прогресу розподіляється у суспільстві нерівномірно, а розрив між багатими та бідними зростає, що ставить під загрозу безпеку та стабільність. Такими принципами є:

– забезпечення рівних умов для особистісного розвитку, недопущення проявів дискримінації (забезпечення рівних можливостей доступу до ресурсів для розвитку);

– зростання зайнятості населення та залучення усіх верств населення до продуктивної діяльності (створення умов, що сприяють розвитку бізнесу, та дотримання принципів чесної конкуренції.);

– справедливий розподіл отриманих у результаті досягнутого соціально-економічного розвитку благ (важливим є запобігання корупції, залучення населення до процесів розподілу фінансових ресурсів громади через участь у складанні бюджетів та стимулювання громадсько-політичної активності).

На сьогодні інклюзивний всебічний розвиток стає ще більш актуальним через війну, що відбувається у нашій країні. Конкретизуючи цю проблему важливо врахувати, що економіка України значно постраждала від війни, ВВП знизився майже на 30% порівняно з попереднім довоєнним періодом, на відновлення української економіки впродовж наступного десятиліття знадобиться 486 млрд. дол., і ця сума збільшується щодня [2].

Тож можна виділити декілька базових напрямів забезпечення фінансової інклюзивності у воєнний час, серед них:

–запровадження заходів для забезпечення безпеки фінансових операцій населення, включаючи захист банківських систем від кібератак та забезпечення безперебійного функціонування фінансових установ;

–підтримка роботи платіжних систем, щоб домогосподарства могли здійснювати платежі за товари та послуги, отримувати готівку та переказувати кошти. Це може включати розширення мережі банкоматів, використання мобільних платежів та альтернативних систем переказів;

–розвиток альтернативних систем фінансування, таких як мікрокредитування, краудфандинг та соціальні трансфери, що може допомогти економічним суб'єктам отримати доступ до капіталу, який їм потрібен для розвитку свого бізнесу або покриття непередбачених витрат;

–підтримка та розвиток місцевих економічних ініціатив у регіонах, де ведуться бойові дії, в тому числі для уразливих груп населення, таких як тимчасово переміщені особи, ветерани, сім'ї загиблих, що дозволить місцевому населенню забезпечувати свої фінансові потреби та збільшити самостійність;

–підвищення фінансової грамотності населення, щоб домогосподарства могли краще розуміти свої фінансові можливості та приймати обґрунтовані рішення. Це може включати проведення освітніх кампаній, розробку інформаційних матеріалів та надання консультаційної допомоги;

–заохочення використання цифрових фінансових послуг, таких як мобільні банкінг, електронні гаманці та онлайн-платежі, що дозволить населенню здійснювати безконтактні операції та отримувати фінансову підтримку;

Зокрема, для покращення ситуації у сфері доступності фінансових послуг необхідно забезпечити розвиток сучасних фінансових технологій та здійснити цифрову трансформацію фінансового сектора. На сьогодні в ЄС розроблено і прийнято низку стратегічних документів, зокрема Програма ЄС «Розвиток цифрової інфраструктури Європи» на 2021–2027 рр.; Європейська стратегія єдиного цифрового ринку; Цифрова Європа 2025 р.; Європейський кодекс електронних комунікацій; Цифровий компас до 2030 р. та низку інших. Зазначені документи спрямовані насамперед на розвиток цифрового ринку, п’ятого покоління мобільних мереж 5G та збільшення їх пропускної можливості; електронних комунікацій населення з фінансово-кредитними установами. Цифровізація й електронізація фінансового сектору забезпечить підвищення якості та диверсифікацію цифрових фінансових послуг, полегшить процес їх отримання на рівні населення та бізнес-структур. Водночас необхідно не забувати про можливі загрози кібератак і виділяти значну суму коштів на розвиток ринку кіберстрахування та посилення кіберзахисту фінансової системи та її сфер і ланок [3].

Ці рекомендації не лише допоможуть зберегти та підвищити рівень фінансової інклюзивності в Україні під час воєнного стану, але й відіграють ключову роль у зміцненні соціально-економічного стабільності країни в умовах євроінтеграції. Забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення, особливо тих, хто перебуває у зоні ведення бойових дій, є важливим елементом забезпечення їхньої фінансової безпеки та відновлення економічного розвитку.

Крім того, це сприятиме зменшенню соціальних нерівностей та покращенню якості життя уразливих груп населення.

При цьому важливо активізувати цифрову трансформацію економіки, впроваджувати інноваційні проєкти стосовно підвищення рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності, які сприятимуть залученню значних ресурсів для забезпечення потреб відбудови української економіки, наповнення державного бюджету та розвитку вітчизняних цифрових екосистем.

Список використаних джерел

1. Вовченко О. С. Фінансова інклюзія як інструмент забезпечення фінансової стабільності банків. *Grail of Science*. 2022. № 12-13. С. 94-95. https://doi.org/10.36074/grail-of-science.29.04.2022.011.

2. Богдан І. Економічне падіння та відновлення України. *Дзеркало тижня*. Березень, 2024. URL: https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ekonomichne-padinnja-ta-vidnovlennja-ukrajini.html.

3. Парубець О.М., Садчикова І.В., Кальченко О.М., Тарасенко О.О. Фінансова інклюзія як інструмент доступності населення до ринку фінансових послуг країн ЄС. Економіка, фінанси, право. 2022. № 1/1. С. 11-16. https://doi.org/10.37634/efp.2022.1(1).3.

UDC 336

Hlushko A.D., PhD in Economics, Associate Professor; Andriiets T.R., master student
National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"
(Poltava, Ukraine)

EU EXPERIENCE IN USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TO ENSURE FINANCIAL SYSTEM RESILIENCE

Artificial intelligence (AI) has become an integral part of the development of smart industries, capable of stimulating innovation, increasing labor productivity and the quality of products and services. The use of AI in various sectors of the economy and spheres of public life is justified by the opportunities created by its implementation [1]. Given the need to ensure the sustainability of Ukraine's financial system, it is advisable to consider the EU's positive experience in using AI in this area. The European Investment Bank (EIB) uses AI in various aspects of its activities to improve efficiency and effectiveness, as well as to ensure security. Artificial intelligence algorithms are used to analyze huge amounts of data, including financial statements, market trends, and environmental impact assessments, to help evaluate project proposals and identify potential risks [2]. This allows the EIB to make informed investment decisions more efficiently and protect against financial losses.

Artificial intelligence systems implemented by the EIB are able to detect anomalies and patterns in financial transactions, helping to identify potential fraudulent activities. This proactive approach preserves the EIB's financial resources and protects its clients from financial losses. In order to protect the EIB's IT infrastructure and personal data from cyberattacks, an artificial intelligence-based cybersecurity solution has been implemented. This ensures the confidentiality, integrity and availability of critical information assets [3].

The EUIPO (European Union Intellectual Property Office) uses AI to analyze patents and other intellectual property data to identify potential infringements. This allows the EUIPO to effectively protect the intellectual property rights of European companies. For example, with the support of EUIPO and using AI technologies, the world's largest free online trademark database was founded, which allows users to compare graphical representations of their trademarks with more than 57 million trademark applications in seconds [4].

Regarding the risks associated with the use of AI, the EU has implemented a number of measures to ensure the responsible and ethical use of AI technologies. In 2018, the EU published the Ethical Principles for Artificial Intelligence in Europe, which aimed to take into account the rights and freedoms of citizens in the process of using AI. In March 2024, the European Parliament adopted the Artificial Intelligence Act, which established new obligations for AI based on its potential risks and impact on society, reflecting the growing need to ensure the ethical and safe use of this technology. Thus, the EU recognizes the potential benefits of AI, as well as the risks associated with it, and takes measures to ensure that AI is developed and used in a way that benefits society.

Thus, European regulators are actively working to implement full-fledged AI regulation in the EU. Ukraine should develop its own AI development strategy based on the EU's positive experience. This task is a priority, given the process of integration into the European Union

References

1. Shefer O., Laktionov O., Pents V., Hlushko A., & Kuchuk N. (2024). Practical principles of integrating artificial intelligence into the technology of regional security predicting. *Advanced Information Systems*, 8(1), 86–93. https://doi.org/10.20998/2522-9052.2024.1.11

2. Artificial intelligence, blockchain and the future of Europe. *European Investment Bank*. URL: https://www.eib.org/en/publications/online/all/ai-blockchain-and-future-of-europe-report

3. Onyshchenko, S., Hlushko, A., Yanko, A. (2020). Role and importance of information security in a pandemic environment. *Economics and Region*, 2 (77), 103–108.

4. AI at EUIPO: In-house image search in TMview extended to all TM5 offices. EUIPO. URL: https://1ll.ink/ptK3J

5. Onyshchenko S., Yehorycheva S., Furmanchuk O., Maslii O. Ukraine Construction Complex Innovation-Oriented Development Management. Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovations, 2019, pp. 687-700. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3_68

6. Krekoten I., Svistun L., Khudolii Y. Prospects of using security mechanism in the process of rehabilitation the building sphere in Ukraine. Int J Eng Technol (UAE). 2018. 7(3):219–224. https://doi.org/10.14419/ijet.v7i3.2.14406

УДК 336

Дмитренко А.В., д.е.н., доцент; Ладатко Н. Ю., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Стабілізація фінансової системи України є критично важливою для забезпечення економічного зростання, залучення інвестицій і підвищення рівня життя населення. Першочерговим завданням є впровадження ефективної монетарної політики, що передбачає контроль інфляції та стабілізацію національної валюти. Національний банк України повинен проводити політику таргетування інфляції, встановлюючи чіткі цільові показники і використовуючи інструменти монетарної політики для їх досягнення. Важливим аспектом є управління валютними резервами та проведення інтервенцій на валютному ринку за необхідності.

Не менш важливою є фіскальна політика, спрямована на забезпечення бюджетної дисципліни. Уряд повинен знижувати дефіцит державного бюджету і зменшувати боргове навантаження шляхом підвищення ефективності податкової системи та зниження неефективних витрат. Впровадження структурних реформ у державному секторі має на меті зменшення корупції, підвищення прозорості і ефективності управління державними фінансами.

Зміцнення банківського сектора є ще одним ключовим елементом стабілізації фінансової системи. Це включає підвищення вимог до капіталу банків, проведення стрес-тестів та забезпечення належного нагляду за фінансовими установами.

Покращення інвестиційного клімату та залучення інвестицій є важливим кроком на шляху до стабілізації. Для цього необхідно створити сприятливі умови для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, включаючи захист прав власності, зменшення бюрократичних перепон і податкових стимулів для інвесторів. Інвестування в інфраструктурні проекти може підвищити економічну активність і створити нові робочі місця, що сприятиме зростанню економіки.

Міжнародна підтримка також відіграє важливу роль у стабілізації фінансової системи України. Продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку та іншими міжнародними фінансовими інституціями є необхідним для отримання фінансової допомоги та експертної підтримки у проведенні реформ. Поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом та іншими міжнародними ринками допоможе розширити експортні можливості і залучити іноземні інвестиції. Важливим аспектом стабілізації є соціальна політика, яка повинна включати програми соціального захисту для найбільш уразливих верств населення. Це допоможе зменшити соціальну напругу та підтримати внутрішній попит.

Стабілізація фінансової системи України потребує комплексного підходу, що включає монетарні та фіскальні заходи, зміцнення банківського сектора, залучення інвестицій, міжнародну підтримку та соціальну політику. Лише систематичні і послідовні дії можуть забезпечити стійке економічне зростання і покращення добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Ситник Л. С., Шаховалова Є. О. Шляхи досягнення макроекономічної стабілізації в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 5. С. 205-209.
2. Когут Ю. М., Ковач-Румп Г. Л., Шебештень Е. Г. Стан та напрями реформування фінансової системи України. Економіка і управління. 2021. № 1 (89). С. 73-84.
3. Євенко, т. І. Недоліки сучасної фінансової системи України та шляхи їх вирішення. Sciences of europe. 2020. №51. С. 24-26.
4. Онищенко С.В. Бюджетна децентралізація: особливості запровадження, проблеми та перспективи. *Финансы, учет, банки*. № 1 (21) /2016. С. 145-153.

УДК 338.012

Коба О.В., к.т.н., доцент; Таран В.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ МАЙНА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану ефективне та економне використання ресурсів як держави в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання, набуває особливого значення. У зв'язку з цим зростає роль бухгалтерського обліку і контролю наявності майна як основних інструментів управління діяльністю підприємства. Через ведення бойових дій та постійні обстріли територій підприємства України стикаються з ризиками знищення об'єктів нерухомості, товарно-матеріальних цінностей, первинних документів.

Згідно законодавства та інструктивних матеріалів підприємство має приймати рішення щодо можливого контролю за майном та визначати можливі моделі їх відображення в обліку, а саме [1, 2]:

визнання знецінення (зменшення корисності) активів, що пошкоджені внаслідок бойових дій з дати такого пошкодження (на підставі первинних документів);

списання активів, що пошкоджені внаслідок бойових дій, щодо яких втрачено контроль чи які перебувають у зоні активних бойових дій (на підставі первинних документів).

При цьому облік майна, навіть у разі невиконання умов визнання його активом припиняється лише після проведення у належному порядку інвентаризації. Підприємства проводять інвентаризацію тільки у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу до активів, первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку. Це означає, що у разі перебування активів на окупованій території чи у місці ведення бойових дій, їх інвентаризація, як і можливість списання, відтерміновується, а тому необоротні активи та запаси, які відображалися в обліку до введення воєнного стану та які на дату складання фінансової звітності фактично перебувають на тимчасово окупованій території або в районах проведення воєнних (бойових) дій, продовжують обліковуватись у складі активів підприємства. Одночасно підприємство проводить оцінку негативного впливу змін в економічному і правовому середовищі та визнає суми втрат від зменшення корисності необоротних активів до моменту настання умов доступу до таких активів, проведення інвентаризації та прийняття відповідно рішення щодо їх списання або відновлення корисності. При цьому підприємства, які перебувають в районах ведення бойових дій та застосовують для ведення обліку П(С)БО, виявлені в результаті інвентаризації нестачі, втрати або знищення активів відображають у складі витрат підприємства. Інформація про

відсутність доступу до активів та первинних документів підприємства зазначається у примітках до фінансової звітності.

Порядок оцінки збитків, завданих майну та майновим правам внаслідок збройної агресії Російської Федерації визначається відповідно до Постанови [3] та Методики [4], зміст яких відповідає національним й міжнародним стандартам оцінки та принципам Світового банку щодо оцінки збитків. Даними документами передбачено застосування у разі необхідності й інших нормативно-правових згідно із Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та оціночних процедур, що передбачені міжнародними та національними стандартами оцінки, міжнародною оціночною практикою. Необхідність та доцільність такого застосування обґрунтовується у звіті про оцінку збитків (висновку експерта) [4]. Методичні підходи до облікового відображення списання знищених матеріальних цінностей визначено [5]. Також даний документ дозволяє суб'єкту господарювання самостійно здійснити розрахунок розміру завданих збитків.

Втрачена звітність або документи, недостовірність даних у звітності, відсутність доступу до наявних на підприємстві цінностей, неправильне ведення бухгалтерського обліку також призводять до виникнення проблем, пов'язаних з: відсутністю можливості належного контролю над активами. На законодавчому рівні вимоги до зберігання та відновлення документів з урахуванням реалій сьогодення пом'якшено. Так, у разі втрати первинної документації суб'єкт господарювання може скористатися спеціально запровадженим під час дії воєнного стану алгоритмом, який передбачає таку послідовність дій:

1. Зафіксувати факт втрати та/або неможливості вивезення первинних документів (первинні документи знищені, зіпсовані чи знаходяться на окупованих територіях або на територіях, де ведуться (велися) бойові дії. Для того, щоб зафіксувати знищення первинних документів і скласти відповідний акт керівником підприємства призначається комісія для встановлення їх переліку та визначення причин знищення, до роботи якої варто долучити представників слідчих органів.

2. Подати до ДПС належним чином підписане та обґрунтоване доказами повідомлення в довільній формі про втрату та/або неможливість вивезення первинних документів.

3. Отримати рішення ДПС про прийняття повідомлення або про відмову в такому прийнятті.

Підсумовуючи сказане, можна відзначити, що внаслідок воєнного стану в Україні, виникають ситуації, які потребують особливого контролю, а саме: наявність активів підприємства на окупованих територіях та в зоні бойових дій; пошкодження, знищення майна, до якого є доступ. Виникнення цих ситуацій потребує від суб'єктів господарювання здійснення спеціалізованих заходів щодо оцінки,обліку та відображення у звітності.

Список використаних джерел

1. Щодо особливостей відображення в бухгалтерському обліку витрат: лист Міністерства фінансів України № 31-11410-07-10/18732 від 29 червня 2016 р. / Міністерство фінансів України. URL: https://ibuhgalter.net/storage/web/source/1/18732.pdf.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: наказ Міністерства фінансів України № 817 від 24 грудня 2004 / Міністерство фінансів Укрїни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text.

3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 20 березня 2022 року / Кабінет Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text (дата звернення 15.05.2024 р.).

4. Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи

перешкод у провадженні господарської діяльності: наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України №3904/1223 від 18 жовтня 2022 р. / Міністерство економіки України, Фонд державного майна України. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text (дата звернення 15.05.2024 р.).

5. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658-III від 12 липня 2001 року / Верховна Рада україни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text (дата звернення 15.05.2024 р.).

6. Методичні рекомендації з фіксування прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації: ННЦ «Інститут аграрної економіки». URL: http://www.auu.org.ua/media/publications/1859/files/Losses_2022_04_28_13_34_46_772662.pdf.

УДК 336.22

Крекотень І.М., к.е.н., доцент; Кононенко С.Р., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ЄСВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єдиний соціальний внесок – це обов’язковий платіж до системи загальнообов’язкового державного соціального страхування, що справляється в Україні з метою забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов’язкового державного соціального страхування [1].

Особливості нарахування ЄСВ можуть включати зниження ставок внесків для підтримки бізнесу та зменшення фінансового навантаження в умовах воєнного стану. Також можливе надання спеціальних пільг або підтримки для певних категорій платників, які постраждали від конфлікту.

Важливою складовою таких заходів є забезпечення соціального захисту для громадян, зокрема для військовослужбовців та їх сімей, які можуть опинитися в складних життєвих обставинах через воєнний стан. Тому можуть бути прийняті спеціальні заходи з надання соціальної допомоги та медичного страхування

З початку повномасштабного вторгнення в Україні було введені поправки в законі №2120 до Закону про ЄСВ [2], протягом періоду від 01.03.2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після цього періоду , особи, визначені в деяких пунктах 51 частини 1 статі 4 Закону про ЄСВ , мають право на тимчасове звільнення від нарахування, обчислення та сплати Єдиного соціального внеску за «себе».

Загалом, змін в питанні нарахування та сплата ЄСВ роботодавцями за найманих працівників, не відбулося. Зміни стосуються лише суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яка нараховується на середню заробітну плату, яка залишається за працівниками, призваними на військову службу у зв'язку з мобілізацією.

Згідно з новим пунктом 923 розділу 8 Закону про ЄСВ [3], встановлено тимчасовий заборонний режим на проведення перевірок документації щодо правильності нарахування, розрахунку та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування протягом часу дії правового режиму воєнного або надзвичайного стану, а також протягом 3 місяців після припинення або скасування цих режимів. Перевірки, що розпочалися до 24.02.2022 року і не завершені, будуть призупинені до останнього календарного дня третього місяця з дня припинення або скасування воєнного або надзвичайного стану.

Роботодавці, які є фізичними особами-підприємцями та належать до платників єдиного податку груп 2 та 3 [4],а також юридичні особи, які є платниками єдиного податку групи 3, мають право вирішувати не сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за найманих працівників, які були призвані на військову службу до Збройних Сил України.

Роботодавці, які є платниками єдиного податку групи 4 та незалежні професіонали, не мають права приймати рішення про несплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працівників, яких призначено на військову службу у зв'язку з мобілізацією [3]. Крім того, будь-який роботодавець не може приймати таке рішення стосовно працівників, які добровільно вступили до лав територіальної оборони.

Якщо працівник за власним бажанням вирішує йти добровольцем до тероборони , роботодавці зобов’язані зберігати середній заробіток та місце роботи (посаду) за працівником [5].

Отже, необхідно враховувати ці аспекти при визначенні процедур та розмірів ЄСВ. Гнучкість та адаптивність системи нарахування ЄСВ в умовах воєнного стану виявляються критичними для забезпечення стабільності та підтримки економічного розвитку країни в непередбачуваних умовах. Врахування особливостей воєнного стану при нарахуванні ЄСВ є важливим кроком для забезпечення ефективної фінансової політики та підтримки громадян та бізнесу в періоди кризи.

Список використаних джерел

1. Єдиний соціальний внесок. Вікіпедія. URL: http://surl.li/trbsk (дата звернення: 14.05.2024).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text (дата звернення: 14.05.2024).

3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI: станом на 29 січня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text (дата звернення: 14.05.2024).

4. Про затвердження Указу Президента України "Про загальну мобілізацію": Закон України від 03.03.2022 р. № 2105-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2105-20#Text (дата звернення: 14.05.2024).

5. Міністерство економіки України. Відповіді на поширені питання зі сфери трудових відносин в умовах воєнного часу. URL: http://surl.li/bmnha (дата звернення: 14.05.2024)

6. Маслій О.А., Глушко А.Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 2 (02). С. 125-130.

7. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Загорулько Т.А. Виклики та загрози соціально-економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2023. №1 (88). С. 135-143.

УДК 368.041.6:339.137(477)

Маслій О.А., к.е.н., доцент; Ткаченко А.В., студентка,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Перестрахування є важливим інструментом управління ризиками, який допомагає страховим компаніям збалансувати свої фінансові обов’язки та забезпечити стійкість у разі

настання непередбачуваних подій. Україна є країною зі страховим ринком, що активно розвивається, але перестрахування залишається недостатньо розвиненим його сектором.

Під перестрахуванням розуміють систему розподілу ризиків між страховиками, згідно з якою прямий страховик (цедент), здійснюючи первинне страхування, приймає на себе ризик від страхувальника у повному обсязі й передає його певну частину іншій страховій компанії, яка на ринку виступає вже в якості перестраховика [1]. Переважно, на перестрахування передаються «надзвичайні» ризики, що можуть частково чи повністю погіршити платоспроможність страхової компанії. Тому головною метою перестрахування є збалансування страхового портфеля страховика для «пом'якшення» найбільш ризикових договорів, підвищення його фінансової стійкості та гарантування виплат страхувальникам.

Відповідно, передача частини ризиків у перестрахування дозволяє відразу вирішити декілька важливих проблем страхової компанії, серед яких: стабілізація фінансових результатів діяльності страхової компанії протягом тривалого період у випадку негативних результатів по загальному страховому портфелю протягом року; розширення масштабу діяльності (прийняття великого числа ризиків) та покращення конкурентоспроможності; захист своїх активів при несприятливих обставинах [2].

Участь у європейському інтеграційному процесі викликає певні економічні та політичні ризики. В умовах зростання глобальних викликів [3] розвиток ринку перестрахування відіграє особливу роль у забезпеченні фінансової стабільності страхових компаній та можливості захисту страхувальників від негативного впливу подій на міжнародному рівні, таких як економічні кризи, геополітичні конфлікти або негативні зміни в міжнародних законодавчих стандартах.

Розвиток ринку перестрахування може сприяти залученню іноземних інвестицій у страховий сектор України, проте, для цього потрібно створити потужну та стабільну систему функціонування перестрахування. Це передбачає вдосконалення законодавства та нормативно-регуляторної бази [5, 6], стимулювання розвитку вітчизняних перестрахових компаній, а також залучення іноземних інвестицій. Іноземні інвестори будуть більш зацікавлені в інвестуванні у страхові компанії, які мають доступ до розвинутих систем перестрахування та відповідають європейським стандартам.

Отже, розвиток ринку перестрахування в Україні є важливою складовою фінансової стабільності та впровадженням європейських стандартів у страхову сферу, що допоможе країні успішно інтегруватися в європейський економічний простір.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України №1909-IX від 18.11.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text

2. Попова Л. В., Мізунська І. Р. Перестрахування як чинник забезпечення фінансової надійності страховика. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 3-2. С. 106-110.

3. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі*: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95.

4. Онищенко С., Маслій О., Ківшик О., Черв'як А. Уплив страхового ринку на фінансову безпеку України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 1(48). 268–281. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976

5. Дубіщев В.П., Глушко А.Д. Досвід провідних країн світу у сфері здійснення державної регуляторної політики. *Економіка і регіон*. 2010. № 1 (24). С. 141–148.

6. Glushko, A.D. Directions of Efficiency of State Regulatory Policy in Ukrain. *World Applied Sciences Journal*. Pakistan: International Digital Organization for Scientific Information, 27 (4), 2013, pp. 448-453.

УДК 657.22

Карпенко Є.А., к.е.н., доцент; Луценко А.Ю., Носенко Д.О., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Визначення стратегічного розвитку України у напрямі партнерства та співробітництва з Європейським Союзом (ЄС) зумовило виникнення зобов'язань щодо поступової адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Зокрема, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [1] передбачено наближення законодавчого регулювання у таких сферах, як митне право, банківське право, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік і звітність, податкова система тощо.

Нині у сфері регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні передбачено різні напрями застосування стандартів ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності суб'єктами господарювання:

- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності для підприємств малого бізнесу (МСФЗ для МП);
- спрощена система бухгалтерського обліку і звітності для малих підприємств;
- Міжнародні стандарти обліку для державного сектору.

Вибір певного напряму визначається формою власності, сферою діяльності та розміром суб'єкта господарювання. З огляду на вищезазначене, актуальним є наближення системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні до вимог Директив ЄС у сфері бухгалтерського обліку.

Роглянемо переваги та можливі проблеми адаптації до Європейських стандартів. Плюсами адаптації, на нашу думку, є:

- впровадження міжнародних стандартів, що дозволяє українським підприємствам більш ефективно взаємодіяти з компаніями з країн Європи та світу. Однакові стандарти сприяють зрозумінню та порівнянню фінансової звітності, що є важливим фактором при залученні іноземних інвестицій;
- використання стандартів Європи покращує якість фінансової звітності та забезпечує більшу прозорість управління підприємствами. Це сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів, банків та інших зацікавлених сторін;
- адаптація до європейських стандартів спонукає підприємства до впровадження сучасних систем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю. Це сприяє автоматизації процесів, ефективному використанню інформаційних технологій та поліпшенню управлінських рішень;
- європейські стандарти використовують більш об'єктивні методи оцінки активів, зобов'язань та фінансових результатів. Це дозволяє зменшити можливість маніпуляцій з фінансовою звітністю та забезпечує більш точне відображення стану справ підприємства.

Разом з тим можна виділити можливі проблеми пов'язані з євроінтеграцією України:

- адаптація до європейських стандартів вимагає значних зусиль та ресурсів з боку українських підприємств. Це пов'язано з необхідністю проведення навчання персоналу, оновлення бухгалтерського програмного забезпечення та впровадження нових процедур обліку.
- адаптація до європейських стандартів може призвести до складнішого та більш об'ємного процесу звітності для підприємств. Вимоги щодо деталізації та розкриття інформації можуть стати викликом для підприємств з обмеженими ресурсами.

– адаптація до європейських стандартів може призвести до зміни підходів до оцінки активів та зобов'язань. Це може вплинути на фінансові показники підприємства, зокрема на його прибуток, резерви та інші фінансові показники.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень [2] було внесено кардинальні зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3].

Першочергово зміни стосувалися закріплених критеріїв поділу підприємств (крім бюджетних установ) на мікро-, малі, середні і великі. Було спрощено вимоги до первинних документів, а саме: факт здійснення господарських операцій не залежить від способу відображення (або невідображення) їх у первинних документах. Також законом передбачено обов’язок утворення бухгалтерської служби підприємствами, що становлять суспільний інтерес. Всі інші компанії можуть користуватися аутсорсинговими послугами аудиторських фірм.

Сьогодні більшість підприємств, якщо вони не публічні, не банки або страховики, працюють за національними положеннями бухгалтерського обліку. А відповідно до внесених змін, міжнародні стандарти ведення бухгалтерського обліку повинні будуть застосовувати значно ширше. І це створює низку проблем.

Основною з них є, власне, освоєння правил ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами. В першу чергу - це процес навчання фінансових директорів та головних бухгалтерів новим стандартам ведення бухобліку. Це дуже трудомісткий та тривалий процес, який, до того ж, коштує недешево.

Крім того, не слід забувати і про кваліфікації контролюючих органів, які здійснюватимуть перевірки бізнесу. Навчання і перекваліфікація потрібна не лише бухгалтерам, але й податківцям.

Таким чином, на нашу думку адаптація має багато переваг. Впровадження європейських стандартів бухгалтерського обліку сприятиме гармонізації українського законодавства з європейськими нормами та стандартами. Це сприятиме покращенню бізнес-клімату, спрощенню ведення бізнесу та залученню іноземних інвестицій. Звертаючи увагу на останні події Україна, як країна, що прагне інтегруватися в європейські та світові економічні структури, повинна мати сумісний з міжнародними стандартами бухгалтерський облік. Це забезпечить прозорість та порівнянність фінансової звітності українських підприємств для залучення іноземних інвесторів, розширення експорту та підвищення конкурентоспроможності. Надасть впевненість міжнародних партнерів в союзі з державою. Впровадження європейських стандартів бухгалтерського обліку допоможе Україні укласти тісніші економічні та фінансові зв'язки з країнами-членами Європейського Союзу та іншими країнами, що використовують європейські стандарти. Це сприятиме спільному розвитку, обміну досвідом та співпраці в галузі бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015р. № 72/14-612/1-2980 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 10.05.2024).

2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 05.10.2017р. №2164-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19(дата звернення: 10.05.2024).

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV / *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 10.05.2024).

УДК 332.1:631.1(477)

Левченко О.О., аспірантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Забезпечення продовольчої безпеки та раціональне ведення сільського господарства є однією із глобальних цілей сталого розвитку. З огляду на це, земельні ресурси України, зважаючи на їх родючість та обсяг використання у господарському обігу, варто розглядати як один із ключових чинників економічного зростання. Утім, відсутність зваженої державної політики у сфері землекористування, надмірна бюрократія, непрозорість процедур [1] та інституційні деформації суттєво ускладнюють розвиток ринку землі, адже створили умови для масштабної тінізації земельних відносин в Україні.

Тінізація земельних відносин за сучасних умов перетворилися у складне багатокомпонентне явище, що набуває ознак системності та вимагає визначення пріоритетних напрямів його подолання [2, 3], формування ефективної державної політики в цій сфері та цивілізованого інституційного середовища.

Для виведення земельних відносин із тіньового сектора першочергово має бути створена ефективно діюча система обліку земель [4] з об'єктивним відображенням реальної інформації про їхню просторову реєстрацію, якісні характеристики та розподіл між власниками і користувачами.

Ускладнена процедура отримання земельної ділянки у власність чи користування генерує корупційні ризики у цій сфері [5]. Своєю чергою, корупційні прояви в системі земельних відносин, як от прискорення вирішення питань щодо оформлення права власності чи користування та отримання погоджень у різних інстанціях, навмисне заниження реальної вартості земельної ділянки, зумовлюють перехід земельних відносин у тінь.

До проблеми існування тіньових земельних відносин додається ще й відсутність єдиної та точної методики оцінки реальної вартості землі. Це призводить до суттєвих розбіжностей при визначенні її вартості, тому більшість платежів між суб'єктами земельних відносин також носять тіньовий характер. З метою детінізації земельних відносин важливим завданням є формування єдиної методики оцінювання реальної вартості землі, що допоможе усунути передумови тінізації земельних відносин й дозволить ліквідувати вагому частину корупційних ризиків у цій сфері.

Основою детінізації земельних відносин має стати принцип максимальної прозорості усіх процедур, їхнє спрощення та переведення надання відповідних послуг із видачі дозволів та права користування чи власності на земельні ділянки у онлайн формат задля розвитку ринку землі, нарощення потенціалу аграрного сектора та сталого розвитку України в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Шарий Г.І., Нестеренко С.В., Москаленко Л.В. Подолання економічного підпілля земельних відносин в Україні. *Агросвіт*. 2021. № 9-10. С. 24–30. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9-10_2021/5.pdf

2. Onyshchenko S., Hlushko A., Kivshyk O., Sokolov A. Shadow economy as a threat to economic security of the state. *Economics of Development*. 2021. № 20(4). С. 24–30.

3. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109.

4. Sharyi H.I., Nesterenko S.V. Institutional mechanisms of land development management. *Економіка і регіон*. 2020. № 4 (79). С. 6-14.

5. Yurkiv N., Maslii O. Corruption Component as a Threat to Economic Security of the State. *Economics and Region.* 2018. № 3 (70). С. 19–27.

УДК 368.022.1:343.2(477)(045)

Маслій О.А., к.е.н, доцент; Добропас А.В., Ковальов В.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТРАХОВЕ ШАХРАЙСТВО В УКРАЇНІ ЯК ВИКЛИК ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Економічні реалії сьогодення відображають актуальність проблеми забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, створення системи ефективної протидії внутрішнім та зовнішнім викликам і загрозам, подолання економічних криз, підвищення життєвого рівня і еволюціонування системи міжнародної економічної взаємодії.

Основою національної безпеки та однією з найбільш важливих складових економічної безпеки України є фінансова безпека. Вона виступає основним критерієм здатності держави провадити незалежну фінансово-економічну політику у відповідності до її національних інтересів і обумовлена здатністю державних інституцій вживати протидіючих заходів у відповідь на наслідки світових фінансових криз, навмисні дії суб'єктів світових фінансово-економічних відносин (держав, транснаціональних корпорацій та ін.), вплив тіньових структур на економічну та суспільно-політичну систему країни, поширення злочинності та правопорушень у фінансовій сфері, масовий відтік коштів за межі реального сектора економіки.

Страховий ринок, показники його розвитку та доброчесність суб'єктів страхової діяльності значною мірою визначають рівень безпеки небанківського фінансового сектору у складі фінансової безпеки держави [1]. Як засвідчує міжнародний досвід, вплив розвитку страхового ринку на фінансову безпеку держави набуває особливої ваги в умовах зростаючої кількості ризиків та численних гібридних загроз. Утім зі зростанням невизначеності в економічній екосистемі більш гострою стає проблема страхового шахрайства, що несе в собі значні ризики для стійкості економіки та добробуту суспільства.

Незважаючи на постійні зусилля страхових компаній та правоохоронних органів із протидії протиправній діяльності на ринку страхування, страхове шахрайство продовжує стримувати розвиток страхового ринку України. Страхове шахрайство – це протиправна поведінка суб'єктів договору страхування, внаслідок чого вони отримують можливість незаконно і безоплатно обертати капітал на свою користь [2]. Страхове шахрайство являє собою не лише фальсифікацію страхових полісів, а й навмисне приховування страхувальником інформації про фактичні обставини страхового випадку з метою отримання незаконного відшкодування за шкоду, якої не було або яка була завдана штучно. Це може бути фальсифікація страхового випадку, завищення його розмірів, приховування інформації, що впливає на прийняття рішення про виплату тощо.

Зі зростанням кількості страхових продуктів збільшується кількість способів для страхувальників вчинити шахрайство, щоб отримати відшкодування. Для прикладу, у 2024 році кількість страхових полісів «Зелена карта» зросла на 125 % порівняно з довоєнним періодом (2021 рік). Це пов'язано з великою кількістю українців, які виїжджають за кордон, переважно на своїх автомобілях, для яких таке страхування є обов'язковим. Тому підробка стала однією з найпопулярніших форм шахрайства [3].

В умовах війни зросла кількість неправдивих заяв про пошкодження майна, яке насправді пов'язане з військовими діями. Наприклад, якщо транспортний засіб було пошкоджено в результаті обстрілу, може бути заявлено, що пошкодження було завдано третьою особою. Таким чином, у разі виплати страховиком фінансової компенсації, страхувальник виграє за рахунок відносних втрат страховика, що генерує ризики фінансовій безпеці останнього.

З огляду на можливі наслідки, страхове шахрайство є викликом фінансовій безпеці на різних рівнях суспільної ієрархії [4], негативний вплив якого представлено на рис. 1.

Рис. 1. Вплив страхового шахрайства на фінансову безпеку держави

Таким чином, негативний вплив шахрайства на фінансову безпеку держави та окремих економічних суб'єктів в умовах сталого розвитку проявляється, перш за все, у економічному та соціальному аспектах. Економічні наслідки пов'язані зі збільшенням витрат страхових компаній на боротьбу з шахрайством, що призводить до зменшення їх інвестиційних можливостей та негативно впливає на економічне зростання й сталий розвиток. Соціальні наслідки зумовлені зростанням страхових тарифів, що робить страхування менш доступним для населення та може призвести до погіршення соціального захисту й зростання соціальної напруги в суспільстві.

На сьогодні умови функціонування фінансово-економічного сектора України визначають нагальну необхідність забезпечення фінансової безпеки держави й протидії страховому шахрайству, яке негативно впливає на її рівень, адже добре функціонуючий страховий сектор відіграє вирішальну роль у сталому економічному розвитку не лише на макроекономічному рівні, а й з точки зору діяльності окремих осіб та підприємств. Успішна боротьба зі страховим шахрайством вимагає досить складних систем запобігання, виявлення та контролю. Для цього необхідно створити середовище, сприятливе для боротьби з шахрайством, єдину інформаційну інфраструктуру як інструменту для обміну інформацією між страховими компаніями з метою уникнення укладання договорів зі збитковими клієнтами, удосконалити законодавство й чітко визначити у ньому склад злочинів, пов'язаних зі страховим шахрайством, а також передбачити жорсткі санкції за їх вчинення. При цьому використання штучного інтелекту, машинного навчання та інших інноваційних технологій може допомогти страховим компаніям у виявленні, розслідуванні та недопущенні випадків шахрайства.

Список використаних джерел

1. Onyshchenko S., Maslii O.,Kivshyk O.,Cherviak A. The impact of the insurance market on the financial security of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 1(48). С. 268-281. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976

2. Пластун В. Л. Проблеми страхового шахрайства та практика його уникнення. *Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр*. Вип. 254. Т. ІІ. 2009. С. 477-488.

3. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2024 року. *Forinsurer*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-berezen-2024-roku

4. Onyshchenko S., Maslii O., Ivaniuk B. The Impact of the External Environment on the Economic Security of Ukrainian Business. *Economics and Region*. 2020. №1 (76). P. 22-29.

5. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з

позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109.

6. Glushko, A.D. Directions of Efficiency of State Regulatory Policy in Ukrain. *World Applied Sciences Journal.* Pakistan: International Digital Organization for Scientific Information, 27 (4), 2013, pp. 448-453.

УДК 336.1

Крекотень І. М., к.е.н., доцент; Педина А. О., студентка
Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"
(м. Полтава, Україна)

НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Стабільна фінансова система є однією з ключових умов для успішного процесу євроінтеграції та подальшого розвитку співпраці з Європейським Союзом. Фінансова стабільність є фундаментом для стійкого економічного розвитку та соціального добробуту. Вона означає, що фінансові інституції, такі як банки, страхові компанії та фондові ринки, працюють без перебоїв, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів, зберігаючи довіру споживачів та інвесторів і підтримуючи стійкість національної валюти. Коли фінансова система стабільна, це сприяє економічному зростанню, оскільки підприємства та споживачі можуть упевнено інвестувати, купувати товари та послуги і здійснювати фінансові операції.

Крім того, фінансова стабільність знижує ризик економічних криз і колапсів, які можуть мати далекосяжні негативні наслідки, такі як втрата робочих місць, падіння рівня життя та підвищення рівня бідності. Стабільна фінансова система також приваблює міжнародні інвестиції, сприяючи розвитку інфраструктури, технологій та інших ключових секторів економіки [2]. Таким чином, забезпечення фінансової стабільності є стратегічно важливим завданням для будь-якої країни, особливо для тієї, яка прагне інтегруватися у світову економіку та зміцнити свою позицію на міжнародному рівні.

Національний банк України відіграє важливу роль у процесі євроінтеграції, оскільки його діяльність у цій сфері зосереджена на імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Головна мета - гармонізація національних норм регулювання та нагляду з європейськими стандартами, що дозволить українському фінансовому сектору стати частиною європейської спільноти. Це створює умови для більш конкурентоспроможного ринку фінансових послуг, підвищує рівень захисту споживачів і покращує якість фінансових продуктів.

Для досягнення цієї мети Національний банк України здійснює наступні кроки:

– впровадження положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи імплементацію актів європейського права в національне законодавство. Ці кроки допомагають інтегрувати українську фінансову систему в європейський ринок та створити сприятливі умови для співпраці з європейськими фінансовими установами;

– впровадження міжнародних стандартів у сфері фінансових послуг, що підвищує рівень регулювання та нагляду за діяльністю банків та інших фінансових установ;

– дотримання рішень двосторонніх органів асоціації Україна-ЄС та інших міжнародно-правових зобов'язань, пов'язаних із процесом європейської інтеграції;

– посилення довіри до Національного банку України як центрального банку, що діє згідно з європейськими стандартами та є частиною європейської спільноти центральних банків [1].

Застосування європейських практик та стандартів сприяє зміцненню стабільності

фінансової системи України. Це також поліпшує механізми регулювання фінансових установ, посилює нагляд і підвищує прозорість у фінансовому секторі. Завдяки цим заходам Національний банк України створює основу для стабільної та конкурентоспроможної фінансової системи, яка є ключовою умовою успішної євроінтеграції країни.

Рада з фінансової стабільності (РФС) у липні 2023 року схвалила оновлену Стратегію розвитку фінансового сектору України. Цей документ, розроблений у відповідності з Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом (МВФ), є ключовим кроком до стабілізації фінансової системи, що є необхідною умовою євроінтеграції України. Стратегія містить 5 розділів, які описують поточний стан фінансового сектору, стратегічні цілі та заходи, які необхідно впровадити для досягнення цих цілей [3].

Основна мета Стратегії — досягнення стабільності та розвитку фінансового сектору України, а також підтримка відбудови та економічного зростання. Вона включає короткострокові заходи, що спрямовані на стабілізацію та запобігання погіршенню ситуації, а також середньострокові, які забезпечують основу для майбутнього зростання. У Стратегії визначено ключові цілі, такі як макроекономічна та фінансова стабільність, орієнтація фінансової системи на відновлення країни, розвиток сучасних фінансових послуг, а також зміцнення інституційної спроможності регуляторів та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

На засіданні Рада з фінансової стабільності також розглянула системні ризики у фінансовому секторі. Було зазначено, що загалом ці ризики знаходяться на помірному та контрольованому рівні, що дозволяє впроваджувати заходи, передбачені Стратегією, і просуватися до стійкої та безпечної фінансової системи. Єдиним винятком є геополітичний ризик, оскільки війна в Україні триває, хоча міжнародна підтримка допомагає пом'якшити вплив на фінансову систему. Банківський сектор залишається високоліквідним і прибутковим, що сприяє стабільності фінансового ринку [3].

Ця оновлена стратегія є критичною для України на шляху до євроінтеграції, оскільки вона сприяє приведенню національного фінансового сектору у відповідність до європейських стандартів, підвищенню прозорості та покращенню регуляторної бази. Це, у свою чергу, дозволить Україні стати більш інтегрованою з європейським фінансовим ринком та забезпечити довготривалу фінансову стабільність.

Таким чином, фінансова стабільність є основною умовою для успішної євроінтеграції України, оскільки вона забезпечує надійну роботу фінансових інституцій, економічне зростання та захист від ризиків криз. Національний банк України (НБУ) впроваджує європейські стандарти, гармонізуючи національне законодавство з вимогами ЄС, і працює над стабільністю фінансової системи. У липні 2023 року Рада з фінансової стабільності схвалила оновлену

Стратегію розвитку фінансового сектору, яка фокусується на макроекономічній стабільності, розвитку сучасних фінансових послуг і зміцненні інституційної спроможності регуляторів. Ці зусилля сприяють прозорості та зміцненню українського фінансового ринку, що є важливим кроком на шляху до євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Європейська інтеграція. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration

2. Курило О.В. Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка і суспільство. № 19. 2018. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/162.pdf

3. Рада з фінансової стабільності схвалила оновлену Стратегію розвитку фінансового сектору України та обговорила системні ризики. Єдиний веб-портал органів виконавчої

влади України. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/rada-z-finansovoi-stabilnosti-skhvalyla-onovlenu-stratehiiu-rozvytku-finansovoho-sektoru-ukrainy-ta-obhovoryla-systemni-ryzyky

4. Маслій О.А., Глушко А.Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 2 (02). С. 125-130.

5. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози соціально економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

УДК 368.016:502.172(477)

Маслій О.А., к.е.н., доцент; Рубан І.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Страхування відповідальності займає важливе місце у системі страхових відносин та є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку, адже з одного боку, воно захищає майнові інтереси страхувальника, а з іншого – потерпілої сторони (третьої особи) у разі неплатоспроможності того, хто спричинив збиток. Подвійна роль цього виду страхування сприяє збалансованій взаємодії між економічними та соціальними аспектами діяльності підприємств і суспільства в цілому [1].

Страхування відповідальності – це форма страхування, яка захищає страхувальника від фінансових наслідків відшкодування шкоди, яку він може завдати іншим людям або майну [2]. Основна ідея полягає в тому, що страхувальник укладає угоду зі страховиком, яка передбачає виплату відшкодування в разі, якщо страхувальник буде відповідальним за певні види збитків. Специфіка страхування відповідальності виявляється у його характерних рисах, наведених на рис. 1.

Рис. 1. Особливості страхування відповідальності як окремої галузі страхування

Таким чином, безпосереднім об'єктом страхування відповідальності є виражений у грошовій формі майновий інтерес страхувальника, який виявляється в страхуванні його

відповідальності, а також майновий інтерес третіх осіб, які на момент укладання договору є невідомими.

Розвиток страхування відповідальності як окремої галузі історично обумовлений стрімким промисловим прогресом: фабричний метод виробництва автоматично збільшував ризики при експлуатації виробничих засобів. У свою чергу, стрімке зростання кількості транспортних засобів та прогрес їх за технічними характеристиками підвищує ризики, пов'язані з їхнім використанням. Наразі страхування відповідальності залежно від характеру (виду) відповідальності охоплює наступні підгалузі: страхування цивільної відповідальності, страхування професійної відповідальності та страхування інших видів відповідальності [2].

З точки зору сталого розвитку вагоме значення має страхування професійної відповідальності, яке пов'язане із забезпеченням страхового захисту у зв'язку з висуненням претензій до фізичних або юридичних осіб, зайнятих виконанням своїх професійних обов'язків або наданим послуг. За цим продуктом страхуванню підлягає відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам внаслідок неналежного виконання професійних обов'язків (недбалих дій, помилок, упущень).

За рівнем виплат і кількістю страхових подій найпоширенішим видом страхування відповідальності є страхування відповідальності власників транспортних засобів, рівень виплат за яким у 2022 та 2023 рр. наведено на рис. 2.

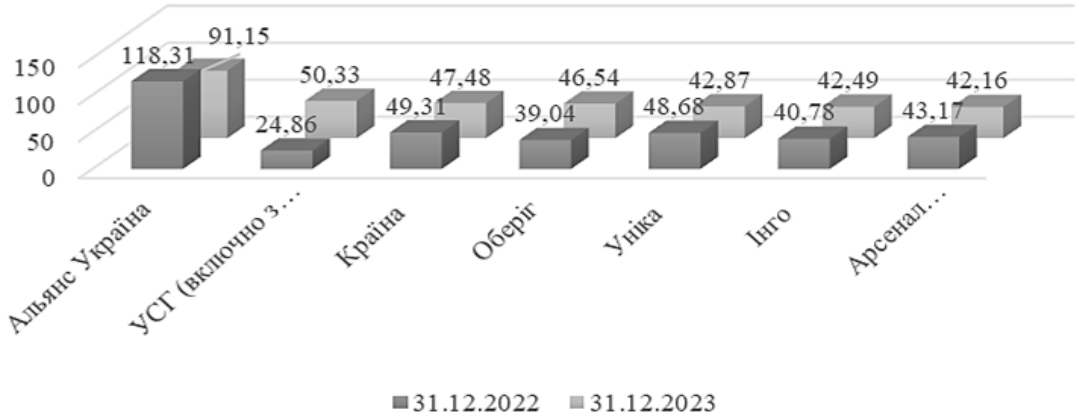

Рис. 2. Рівень виплат зі страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів в страхових компаніях України за 2022 – 2023 рр., %

Варто відмітити, що найбільший рівень виплат зі страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів у 2022 і 2023 рр. на рівні 118,3 % та 91,2% відповідно [4] зафіксовано у страховій компанії «Альянс Україна». У 2023 році помітне зростання рівня виплат за цим видом страхування відповідальності у переважної більшості страхових компаній, при цьому найвищі темпи зростання рівня виплат має страхова компанія «УСГ (включно з СК «Глобус»)» – зростання більш ніж у 2 рази. Середній рівень виплат зі страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів на ринку страхування України становить близько 45 %.

Для забезпечення сталого розвитку варто розвивати й інші види страхування відповідальності в Україні, зокрема страхування професійної відповідальності юридичних осіб та фізичних осіб підприємців, адже страхування відповідальності надає фінансовий заохочувальний механізм для дотримання високих стандартів та уникнення ризиків, пов'язаних з невідповідністю цим стандартам. Разом із цим, як свідчить міжнародний досвід, страхування відповідальності стимулює інвестиційно-інноваційну діяльність [5], сприяє розвитку культури відповідального управління ризиками у підприємствах та організаціях, що сприяє покращенню прозорості, ефективності та стабільності.

Отже, страхування відповідальності є важливим інструментом управління ризиками для фізичних осіб, підприємств та організацій, допомагаючи зменшити фінансові наслідки негативних подій та сприяючи стабільності та сталому розвитку.

Список використаних джерел

6. Онищенко С., Маслій О., Ківшик О., Черв'як А. Уплив страхового ринку на фінансову безпеку України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 1(48). 268–281. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976
7. Осадець С.С. *Страхування*: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2012. 599 с.
8. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109.
9. Міністерство фінансів України. *Офіційний сайт*. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/
10. Onyshchenko S., Yehorycheva S., Furmanchuk O., Maslii O. Ukraine Construction Complex Innovation-Oriented Development Management. *Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovations*, 2019, pp. 687-700. https://doi.org/10.1007/978-3-030- 42939-3_68
11. Krekoten I., Svistun L., Khudolii Y. Prospects of using security mechanism in the process of rehabilitation the building sphere in Ukraine. *Int J Eng Technol (UAE)*. 2018. 7(3):219–224. https://doi.org/10.14419/ijet.v7i3.2.14406

УДК 336.1

Крекотень І. М., к.е.н., доцент; Токар О. О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Однією з найбільш актуальних економіко-політичних тем останнього часу є проблема економічної та фінансової інтеграції України на шляху до Європейського Союзу. Війна, що розпочалась 10 років тому, стала трагічним випробуванням для народу, держави та її економіки. Проте, навіть в умовах жорстокої агресії, Україна не здалася і продовжує активно йти шляхом євроінтеграції. Одним з ключових напрямків цієї інтеграції є стабілізація фінансової системи.

Що ж являє собою стабілізація фінансової системи та як цей чинник впливає на економіку України? Стабільна й ефективна фінансова система, якій довіряють громадяни і бізнес, – необхідна умова для розвитку економіки. Національний банк України сприяє фінансовій стабільності, допомагаючи фінансовій системі ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз. Він вживає різноманітні заходи, щоб звести до мінімуму ризики для всієї фінансової системи, а також допомагає банкам протистояти системним ризикам. За фінансової стабільності відбуваються такі процеси:

- фінансова система ефективно перетворює вільні кошти громадян та бізнесу на кредити та інвестиції;
- фінансова система ліквідна та капіталізована, а відтак стійка до кризових явищ;
- платежі та розрахунки здійснюються вчасно та в повному обсязі;
- учасники фінансової системи зважено оцінюють ризики та управляють ними;
- труднощі окремих фінансових установ не поширюються на систему в цілому.
- Для досягнення цього, Національний банк України постійно вдосконалює інструментарій щодо сприяння фінансовій стабільності у країні. Для прикладу, він застосовує такі підходи:
- провадить макропруденційну політику;
- підтримує банки як кредитор останньої інстанції;
- сприяє фінансовій стійкості банків, насамперед системно важливих;

– здійснює нагляд (оверсайт) за банками, платіжними системами та системами розрахунків;

– здійснює стрес-тестування банківської системи та найбільших позичальників банків.

Також, щоб досягти фінансової стабільності, Національний банк діє спільно з іншими регуляторами за такими напрямками: запобігання кризам та їхньому поширенню, розвиток фінансової системи для посилення її стійкості до криз, ліквідація наслідків кризових явищ [1].

Для того, щоб об'єктивно оцінити рівень стабільності фінансової системи використовують показник Індексу фінансового стресу (ІФС). Індекс фінансового стресу – це індикатор, що відображає рівень напруги у фінансовому секторі України. ІФС набуває значень від 0 до 1, де 0 – повна відсутність напруги та 1 – найвищий рівень стресу. ІФС демонструє виключно поточний стан справ, але не вказує на майбутні ризики.

Індекс фінансового стресу дає змогу: виміряти рівень стресу фінансової системи; оцінити глибину і тривалість періоду нестабільності фінансових ринків, а також порівняти його з рівнем стресу в минулі кризи; оцінити ефективність антикризових заходів; визначити характер потрясінь фінансової системи та її окремих складових – системний чи епізодичний.

Як ми можемо бачити на графіку (рис. 1), протягом останніх місяців Індекс фінансового стресу стабілізувався. Проте рівень залишається помірно високим, навіть після значного зниження порівняно з попереднім роком. Найбільший внесок в індекс має субіндекс державних цінних паперів.

Дохідність облігацій залишається високою через фіскальні ризики країни та очікування реструктуризації суверенних єврооблігацій, що запланована наступного року. Валютний субіндекс незначно зріс останнім часом з огляду на зростання обсягу валютних інтервенцій. Субіндекс поведінки домогосподарств також зріс за останні шість місяців, що пов'язано із коливаннями обсягів валютних депозитів. Натомість банківський субіндекс перебуває на низькому рівні і навіть дещо знизився протягом останнього півріччя внаслідок зростання ціни облігацій українських банків. Стабільна дохідність корпоративних облігацій сприяє збереженню низького рівня субіндексу корпоративних цінних паперів [2].

Рис. 1. ІФС України у період з квітня 2008 року по грудень 2023 року

Джерело: НБУ [3]

Сьогодні фінансова система України не відповідає еталонним економікам передових держав Європейського Союзу. Це пов'язано з тим, що вона не забезпечує фінансової автономності органів державної влади різних рівнів. Відсутність ефективної моделі бюджетного устрою країни, системи оцінки фінансового становища та якості управління фінансами - все це перешкоджає ефективному розвитку державної фінансової системи в умовах євроінтеграції України.

Через це, з метою стабілізації фінансової системи України, необхідно дійти до ефективного управління державним боргом та фіскальної дисципліни. Нашій країні також

потрібно раціоналізувати бюджетну політику, а саме знизити дефіцит державного бюджету шляхом зменшення витрат або збільшення доходів. Протидія фінансовим махінаціям та шахрайству, розвиток фінансового моніторингу забезпечить стійкість фінансової системи, а сприяння розвитку фондового ринку, інвестиційних фондів, покращення умов для підприємництва та приватного сектора допоможе покращити економіку держави в цілому. Також важливим чинником до євроінтеграції України є співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Отже, підсумуючи все вищесказане, можемо дійти до висновку, що економічна структура України, а саме її фінансова система, потребує чималих змін для стабілізації та наближення до євроінтеграції. Для цього необхідні раціональні та ефективні дії від Національного банку України, Міністерства фінансів України, Верховної Ради України та інших державних органів нашої держави.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Про фінансову стабільність. URL: https://bank.gov.ua/ua/stability/about (дата звернення: 12.04.2024)

2. Національний банк України. Індекс фінансового стресу. URL: https://bank.gov.ua/ua/stability/fsi (дата звернення: 14.04.2024)

3. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність за грудень 2023 року. URL: https://1ll.ink/hLkZ9 (дата звернення: 14.04.2024)

4. Глушко А.Д. Маслій О.А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2022. № 46. С. 39-46

УДК 336

Карпенко Є.А., к.е.н., доцент; Голиш В.С., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ І МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Для кожного бізнесу обов’язковим є ведення бухгалтерського обліку, який протягом останнього часу зазнав значних трансформацій у контексті цифровізації. Цифрові технології спричинили зміну парадигми в тому, як працюють підприємства, і бухгалтерський облік не є винятком. Бухгалтерський облік, який традиційно розглядався як звичайне завдання реєстрації фінансових операцій і підготовки фінансової звітності, тепер став стратегічною функцією, яка використовує цифрові інструменти для вдосконалення процесів прийняття рішень, оптимізації операцій і забезпечення відповідності в динамічному та взаємопов’язаному бізнес-середовищі.

Одним із основних внесків цифровізації в бухгалтерський облік є автоматизація рутинних завдань. Сучасне бухгалтерське програмне забезпечення та хмарні платформи дозволяють автоматизувати введення даних, звірку та фінансову звітність, зменшуючи ризик помилок і підвищуючи ефективність бухгалтерського процесу. Ця автоматизація дозволяє бухгалтерам зосередитися на більш складних і важливих видах діяльності, таких як фінансовий аналіз, стратегічне планування та управління ризиками. Природа цифрових систем бухгалтерського обліку в режимі реального часу надає особам, які приймають рішення, найновішу інформацію про фінансовий стан підприємства, що дозволяє швидше та більш обґрунтовано приймати рішення. Відповідно у той час, як програмне забезпечення виконує рутинні операції, фахівці фінансових служб мають змогу сконцентруватися виключно на виконанні стратегічно важливих завдань.

Слід зазначити, що Варламова Д.В. та Алексеева Л.Д. до ключових орієнтирів змін елементів методу бухгалтерського обліку в контексті цифрової модернізації економіки відносять [1]:

– розширення відображення області діяльності організації в обліку;

– підвищення якості інформації та оперативності обліку;

– виявлення і збільшення числа нових об'єктів обліку;

– розробка інноваційних методів оцінки нових об'єктів обліку;

– формування підходів до інтегрування різних видів обліку;

– використання сучасних інформаційних технологій збору і опрацювання інформації (блокчейнтехнології);

– розробка теоретичних, методичних і прикладних аспектів розвитку бухгалтерського обліку.

Крім того, цифровізація сприяла інтеграції систем бухгалтерського обліку з іншими бізнес-функціями, сприяючи більш цілісному та взаємопов’язаному підходу до управління підприємством. Інтегровані системи забезпечують безперебійний потік даних між відділами, усуваючи відокремлені дані та забезпечуючи комплексне уявлення про результативність підприємства. Ця інтеграція особливо важлива в контексті управління ланцюгом постачання, управління взаємовідносинами з клієнтами та загальної бізнес-стратегії, оскільки вона забезпечує більш керований даними та спільний процес прийняття рішень.

Тому сучасною парадигмою організації ведення бухгалтерського обліку на підприємствах усіх сфер господарювання є впровадження спеціалізованого програмного забезпечення. Проведений аналіз дозволив виявити цілу низку програмних продуктів, які дозволяють автоматизувати бухгалтерського обліку, а саме: KBS, ISpro, MASTER, UA-Бюджет, Дебет-Плюс» тощо [2]. Великі підприємства з високим рівнем фінансового забезпечення можуть відмовитися від впровадження готового програмного продукту, а натомість розробляти під конкретні потреби власне програмне забезпечення. Цим завданням займаються спеціалізовані ІТ-компанії, які займаються розробкою та впровадженням програмного продукту «під ключ» під конкретні запити замовника. Сучасною тенденцією є об’єднання в одній програмі цілого комплексу можливостей та функцій, що дозволяє у собі поєднати не лише автоматизацію бухгалтерського обліку, але й фінансового аналізу, інтеграцію даних з відділом логістики, маркетингу тощо.

Крім того етап цифровізації триває й активно розвивається, а тому постійно з’являються деякі нововведення, удосконалюється наявне програмне забезпечення, починає використовуватися технологія блокчейну для ведення бухгалтерського обліку. Тому майбутнє бухгалтерського обліку тісно пов’язане з подальшою цифровізацією та розвитком цифрових технологій. Бухгалтерський облік протягом останніх років зазнав суттєвої трансформацією під впливом цифровізації економіки й продовжується їх зазнавати.

Таким чином, роль і місце бухгалтерського обліку на підприємстві еволюціонували від простої функції ведення записів до того, щоб стати стратегічним рушієм успіху бізнесу в епоху цифровізації. Підприємства, які охоплюють і використовують цифрові технології у своїй бухгалтерській практиці, мають кращі можливості адаптуватися до викликів сучасного бізнес-ландшафту, стимулювати інновації та досягати сталого зростання. Головним здобутком цифровізації у даній сфері є використання спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволяє повністю автоматизувати ряд рутинних операцій. У той час як фахівці фінансових служб повністю мають змогу сконцентруватися на виконанні більш стратегічно важливих завдань.

Отже, сучасне програмне забезпечення дозволяє у автоматизованому режимі збирати, обробляти інформацію, формувати звіти, проводити аналіз та інтерпретувати для зручного сприйняття отримані результати [3].

Список використаних джерел

1. Варламова Д.В., Алексеева Л.Д. Питання впровадження цифрових технологій в систему бухгалтерського обліку. *Вісник Алтайської академії економіки та права*. 2020. № 5. С. 248-254.
2. Гурін Р. Автоматизація бухгалтерського обліку: як обрати ПЗ бухгалтеру бюджетної установи? Радник у сфері бюджетної бухгалтерії. URL: https://rbb.radnyk.ua. (дата звернення: 24.12.2023)
3. Карпенко Є.А., Коба О.В. Підвищення якості аудиту в умовах діджиталізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Випуск № 1(01)/2022. С. 56-61.

УДК 336

Крекотень І. М., к.е.н., доцент; Саламахо Є.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стабілізація фінансової системи є ключовою умовою для успішної євроінтеграції України. У сучасному глобалізованому світі інтеграція в європейські структури потребує не лише політичних і соціальних реформ, але й глибоких економічних змін. Фінансова стабільність забезпечує надійну основу для економічного розвитку, інвестиційної привабливості та зростання добробуту населення. У цій доповіді розглянуто основні аспекти стабілізації фінансової системи України, необхідні для її євроінтеграції, а також визначені ключові напрямки реформ.

Основні аспекти стабілізації фінансової системи полягають в наступному:

1. Макроекономічна стабільність

Макроекономічна стабільність включає контроль за інфляцією, бюджетним дефіцитом та державним боргом. Для забезпечення стійкого економічного зростання Україні необхідно дотримуватися наступних умов:

Контроль за інфляцією - зниження інфляції до рівня, що відповідає критеріям Маастрихтських угод (до 2%).

Бюджетна дисципліна - скорочення дефіциту державного бюджету до 3% від ВВП, що відповідає вимогам ЄС.

Управління державним боргом - зниження рівня державного боргу до безпечного рівня, який не перевищує 60% від ВВП [1].

2. Реформа банківського сектору

Стабільний банківський сектор є основою фінансової системи. Для досягнення стабільності необхідні наступні кроки:

Підвищення капіталізації банків: збільшення мінімального розміру статутного капіталу для банків для зниження ризику банкрутств.

Посилення нагляду і регулювання: вдосконалення системи нагляду за банками та введення міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS).

Зменшення частки проблемних кредитів: активізація роботи з непрацюючими кредитами через реструктуризацію або продаж таких активів.[3]

3. Валютно-курсове регулювання

Валютно-курсове регулювання відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності національної валюти і захисту від зовнішніх шоків. Ключові заходи включають:

Гнучкий обмінний курс: перехід на гнучкий обмінний курс для уникнення спекулятивних атак і підвищення конкурентоспроможності експорту.

Збільшення золотовалютних резервів: накопичення резервів для підтримки національної валюти у випадку фінансових криз.

Контроль за рухом капіталу: введення заходів для запобігання відтоку капіталу з країни, що може дестабілізувати фінансову систему [2].

Виділимо такі ключові напрямки реформ:

1. Поліпшення інвестиційного клімату

Інвестиційна привабливість країни залежить від стабільності фінансової системи, правового середовища та ефективності державного управління. Для покращення інвестиційного клімату необхідні:

Захист прав власності: забезпечення ефективного функціонування судової системи для захисту прав інвесторів.

Зменшення регуляторних бар'єрів: спрощення процедур ведення бізнесу, зменшення бюрократії та корупції.

Податкова реформа: вдосконалення податкової системи з метою зниження податкового навантаження та стимулювання інвестицій.

2. Підвищення ефективності державного управління

Ефективне державне управління сприяє стабільності фінансової системи через прозорість та підзвітність. Основні заходи включають:

Антикорупційні заходи: впровадження ефективних антикорупційних механізмів.

Прозорість державних фінансів: забезпечення прозорості у витратах державного бюджету та ефективного управління державними активами.

Електронне урядування: впровадження електронних послуг для зменшення контактів між громадянами і чиновниками та підвищення ефективності надання державних послуг [4, 5].

Отже, стабілізація фінансової системи є невід'ємною умовою для успішної євроінтеграції України. Вона включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності, реформування банківського сектору та ефективного валютно-курсового регулювання. Для досягнення цієї мети необхідно здійснити глибокі структурні реформи, покращити інвестиційний клімат та підвищити ефективність державного управління. Впровадження цих заходів дозволить Україні стати надійним і стабільним партнером для Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження \"Діяльність підприємств та фізичних осіб-підприємців, які експлуатують автомобільний транспорт\" 2.03.11.02. Державна служба статистики України. 2017. URL: https://hyperhost.ua/tools/uk/surli.

2. Звіт про фінансову стабільність // Національний банк України. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=7.

3. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України // Press and information team of the Delegation to UKRAINE. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: http://surl.li/ujecw.

4. Глушко А.Д., Власенко В.А., Чепіжна Е.Б. Методика оцінювання ефективності інвестиційних проектів інструментами MS Excel. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 27 жовт. 2021 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 113-114.

5. Інвестиційна привабливість: законодавчі рішення та ключові фактори для економіки україни [Електронний ресурс] // Юридична практика. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://pravo.ua/investytsiina-pryvablyvist-zakonodavchi-rishennia-ta-kliuchovi-faktory-dlia-ekonomiky-ukrainy/.

6. Глушко А.Д. Маслій О.А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2022. № 46. С. 39-46.

7. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв’як А.В. Загрози соціально економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

УДК 658.14

Худолій Ю.С., к.е.н., доцент; Користова В.С., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м.Полтава, Україна)

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Забезпечення оптимального розвитку підприємства, незважаючи на зовнішній вплив, є основним завданням фінансово-економічної безпеки. В загальному значенні, фінансово-економічна безпека – це підтримання сталого стану підприємства, за якого воно може здійснювати діяльність (виготовлення товарів, надання послуг), дотримуватися мети суб'єкта господарювання та покращувати тенденції зростання.

Економічна безпека підприємства означає впровадження комплексу заходів, які сприяють забезпеченню стійкості діяльності та просування підприємства в умовах невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища, а також ризику інвестиційної діяльності [1, с. 190].

Фінансово-економічна стабільність змінює роль у діяльності будь-якого підприємства, особливо в умовах нестабільності потребує системи заходів покращення суб'єкта господарювання. Ця стабільність проявляється у здійсненні таких заходів:

- досягнення поставлених цілей та завдань підприємства;
- забезпечення доступу до економічних ресурсів і ринків;
- забезпечення належного рівня ефективності фінансово-економічної діяльності;
- створення передумов для стійкого розвитку;
- захист від зовнішніх та внутрішніх загроз і небезпек [2, с.296].

Завданням підприємства є вибір необхідних напрямків, що спрямовані на підвищення забезпечення економічної безпеки та вибір стратегії задля досягнення рівномірного прискорення та підтримання рівня зони економічної безпеки [3, с.111].

Перехід до інформаційного суспільства та впровадження нових цифрових методів ведення економічного процесу (цифрова трансформація) зумовили виникнення особливостей розвитку сучасних економічних системи та вплинуло на світ в глобальному значенні. Поява нових схем ведення підприємства – неоіндустріалізація (реіндустріалізація), інформатизація, впровадження новітніх технологій та роботизація технологічних виробництв, призведи до радикальних змін, які формують економіку держав та є фундаментальними засадами діяльності підприємств.

Цифрова трансформація є основою цифрової економіки. Реалізація кожного діджитал-рішення потребує проведення аналізу впливу нововведень на діяльність підприємства, порівняння ефективності, продуктивності виробництва до і після запровадження нових технологій господарювання без шкоди для реалізації продукції [5].

В Україні розроблено Національну стратегію індустрії 4.0 задля трансформації та вдосконалення виробничих процесів. Цифрова економіка та цифровізація є фундаментальними у формуванні цифрового середовища, яке поєднує в собі діяльність усіх суб'єктів економічних відносин.

При запровадженні цифрової економіки важливою є правильно сформована стратегія, завдяки якій технології не докорінно впливають на сталі бізнес-процеси, а лише спрощують діяльність та сприяють покращенню економіки виробництва.

Аналізуючи дані розширення підприємств станом на 2024 рік (рис. 1) цифрова економіка – це тип економіки, завдяки якому покращується продуктивність та ефективне виробництво, що сприяє якісному випуску продукції, де ключовими факторами та основними засобами виробництва є цифрові дані та мережеві транзакції [5].

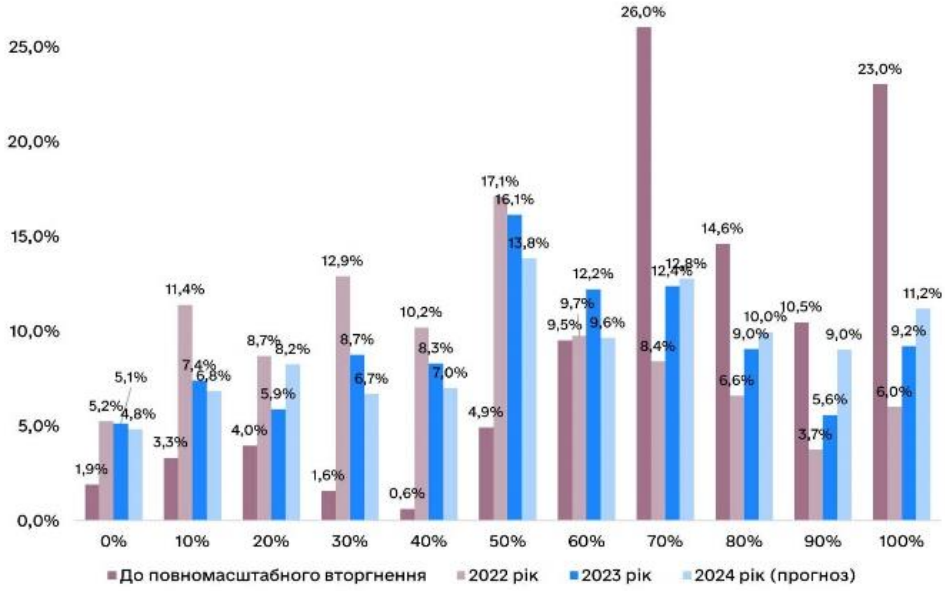

Рис. 1. Рівень завантаженості компаній України, %

Цифрові технології, запроваджені на підприємстві, є стимулом до підвищення його конкурентоспроможності на ринку, завдяки технологіям зменшується використання природних та фінансових ресурсів, розширюється клієнтська база, оптимізується робота суб'єкта з масивом, збільшуються вхідні дані для застосування у сучасному виробництві, підвищується ефективність за рахунок впровадження інновацій.

Темпи розвитку цифрової трансформації суспільства пришвидшуються, тому у підприємств є потреба в оновленні механізмів фінансово-економічної безпеки в нових умовах. Кожен складовий елемент механізму впровадження фінансово-економічної безпеки підприємства вміщують цифрову складову. Механізм запровадження поділяється на дві складові: адміністративну та економічну, частина яких поступово дублюється у складі цифрової складової.

Цифровізація економіки як країни так і підприємства окремо створює виклики для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства на задовільному рівні.

Отже, при адаптації підприємств до впровадження цифровізації економіки, власники аналізують фінансово-економічні ризики та можливості нововведень. Позитивні наслідки впливу цифровізації підприємства: підвищення конкурентоспроможності, впровадження інноваційних процесів, збільшення прибутків. Негативні наслідки: звільнення робітників, збільшення процесу монополізації, докорінне втручання в способи ведення бізнесу, що сприяє підвищенню витрат і зменшенню доходів.

Список використаних джерел

1. Барташевська Ю. М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення *Економіка і суспільство* / Київ, 2016. С. 189–194.

2. Бондарчук Н. В. Фінансово-економічна безпека як запорука розвитку малого підприємства *Молодий вчений* / Київ, 2018. С. 296–299.

3. Ареф'єва О. В. Науковий підхід щодо гармонізації управління потенціалом економічної безпеки машинобудівних підприємств *Економічний вісник Національного гірничого університету* / Дніпро, 2019. С. 110–120.

5. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український інститут майбутнього* : веб-сайт. URL: https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoy.

6. Єгоричева, С. Б., Глушко, А. Д., Худолій, Ю. С. Проблеми забезпечення інформаційної безпеки фінансового сектору України: *Управління розвитком*, Полтава , 2023. 21(4), 52.

7. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. Економіка і регіон. 2015. № 3 (52). С. 103–109.

8. Онищенко С. В., Маслій О.А. Ризики та загрози в умовах цифровізації: безпековий аспект. II International Scientific Conference Development of Socio-Economic Systems in a Global Competitive Environment: Conference Proceedings, May 24th, 2019. Le Mans, France. P.54-56.

9. Onyshchenko, S. V., Maslii, O. A., Hlushko, A. D. (2021). Digital transformation of small business as a necessary condition for its for its development during the pandemic. Academic and university science – results and prospects: a collection of scientific articles based on materials of the XIV International Scientific and Practical Conference, December 9, 2021. Poltava: PoltNTU, 42–45.

УДК 657.1

Шейко О.М., аудитор, керівник
Полтавське територіальне відділення
всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України»
(м. Полтава, Україна)
Карпенко Є.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ОЦІНКИ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військові дії росії, безперечно, є невиправданим і неспровокованим актом агресії проти незалежної та суверенної України [1]. Вони обумовила введення воєнного стану в Україні, який має значний вплив на економіку країни через ряд факторів:

1. Нестабільність та неспокій на ринках. Воєнний стан призводить до загострення політичної та економічної нестабільності. Це може призвести до збільшення коливань на фінансових ринках, зниження довіри інвесторів та загальної небезпеки для бізнесу.

2. Зменшення інвестицій та бізнес-активності. Воєнний стан може відлякувати інвесторів та підприємців від ризикованих проектів. Невизначеність щодо майбутнього та загальна небезпека можуть призвести до зменшення бізнес-активності та обсягів інвестицій.

3. Зниження внутрішнього споживання. Воєнний стан може призвести до зменшення споживчої активності населення через підвищення невизначеності та зниження довіри до майбутнього. Люди можуть утримуватися від великих витрат та інвестицій у майбутнє.

4. Збільшення витрат на оборону та безпеку. Воєнний стан зазвичай призводить до збільшення державних витрат на оборону та безпеку. Це може призвести до зниження ресурсів, які можуть бути використані на соціальні та економічні програми.

Тобто можемо говорити, що воєнний створює серйозні виклики як для економіки України в цілому, зменшуючи інвестиції, торгівлю та споживчу активність, так і для кожного господарюючого. Наразі господарюючі суб'єкти функціонують в складному бізнес-середовищі, яке характеризується нестабільністю, постійною динамікою та невизначеністю. В цій ситуації під тиском як економічних, так і неекономічних чинників, відбувається критичне зростання рівня загроз економічній безпеці підприємств насамперед у зв'язку з виникненням додаткових, принципово нових для України викликів [2].

Наразі більшість підприємств України відчувають на собі негативні наслідки військової агресії росії та загрозу банкрутства, а саме:

- ракетні обстріли території, наслідком яких є знищення або пошкодження майна;
- втрата персоналу внаслідок виїзду закордон або мобілізації населення до Збройних сил України;

- розрив ланцюгів постачання та втрата частини ринків збуту.

З огляду на те, що припущення щодо безперервності діяльності є одним з основоположних принципів складання фінансової звітності діючого підприємства, то військова агресія росії проти України надала особливого значення питанням оцінки аудитором його дотримання при проведенні обов'язкового аудиту фінансової звітності. Наразі, аудитор, проводячи обов'язковий аудит фінансової звітності, повинен пересвідчитися, що для підприємства в наступному році не загрожує банкрутство і приділити більше уваги питанням оцінки підприємством ймовірності банкрутства та відображення цих моментів у фінансовій звітності, ніж у мирний час.

На допомогу аудиторам Аудиторська палата видала інформаційний лист «Розгляд аудитором безперервності діяльності під час аудиту фінансової звітності», в якому детально описано алгоритм дій аудитора при розгляді безперервності діяльності клієнта.

У цьому листі наголошується, що підприємство у своїй звітності повинно детально описувати вплив війни на своє фінансове становище.

Вважаємо, що ще на етапі формулювання завдання, аудитор повинен чітко розуміти, як підприємство забезпечує безперервність своєї діяльності і враховувати цей аспект протягом всього аудиту, а також після його завершення.

Відмітимо, що завдання оцінки безперервності діяльності покладається на управлінський персонал підприємства. Завдання ж аудитора полягає в отриманні достатніх і відповідних аудиторських доказів, які підтверджують правильність припущення управлінського персоналу про безперервність діяльності як основи бухгалтерського обліку.

Аудитор, оцінюючи значущий вплив, визначає, чи необхідно змінити свою думку у звіті незалежного аудитора, виходячи з того, як відображена інформація у фінансовій звітності.

Слід відмітити, що чим більший ризик втратити платоспроможність і чим більше факторів свідчить про ймовірність банкрутства, тим детальніше ці моменти повинні бути прописані у звітності підприємства. Якщо аудитор не може підтвердити правильність оцінки підприємством ризику втрати банкрутства і не може отримати докази щодо безперервності діяльності підприємства, то це є обмеженням обсягу аудиторської перевірки і причиною модифікації думки аудитора. За цих умов аудитор повинен або відмовитися від висловлення думки або висловити негативну думку.

З метою дослідження впливу зростання загрози ймовірності банкрутства клієнта аудиту в умовах воєнного стану на вид Звіту незалежного аудитора, який був виданий за результатами обов'язкового аудиту річної фінансової звітності, нами було проаналізовано 50 звітів незалежного аудитора щодо аудиту річної фінансової звітності, які відібрані випадковим чином. У вибірку були включені підприємства різних організаційно-правових форм з усіх регіонів України.

За результатами проведеного дослідження було встановлено, що у всіх Звітах незалежного аудитора був присутній окремий розділ, де розкривалася інформація про вплив війни з росією на дотримання підприємствами принципу безперервності діяльності. Разом з тим у 40 досліджених Звітів (80%) ця інформація подавалася розширено у параграфі з назвою «Суттєва невизначеність, що стосується безперервності діяльності», а у 10 Звітах було наведено лише твердження, що думка аудитора не була модифікована через невизначеність діяльності або лише обмежену інформацію про аналіз безперервності діяльності аудитором у «Пояснювальному параграфі».

В жодному із проаналізованих Звітів загроза втрати безперервності діяльності підприємством через військову агресію росії на Україну не стала причиною модифікації думки аудитора. Це було пов'язано перш за все з тим, що суб'єкти господарювання, в яких проводився аудит фінансової звітності, детально аналізували своє фінансове становище та ймовірність втрати безперервності діяльності, заходи, які вони планують вжити для покращення свого становища і описували це у Примітка до річної фінансової звітності чи Звіті з управління. Разом з тим, слід відмітити, що в цілому з поміж проаналізованих Звітів

незалежного аудитора 50% було позитивних і 50% із думкою із застереженням. Але всі причини модифікації не стосувалися дотримання принципу безперервності діяльності.

Список використаних джерел

1. Onyshchenko S. V., Masliy O. A., Buriak A. A. Threats and Risks of Ecological and Economic Security of Ukraine in the Conditions of War. 17th International Conference Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment, Nov 2023, Volume 2023, p.1 – 5. DOI: https://doi.org/10.3997/2214-4609.20235200721.

2. Філонич О.М., Карпенко Є.А., Крекотень І.М. Загрози економічної безпеки малих аудиторських фірм в умовах воєнного стану. *Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 29 вересня 2022 р. Полтава: НУПП, 2022. 215 с.* С. 132-136.

УДК 338.23:004.056.5

Худолій Ю. С., к.е.н., доцент; Костиря Б. Р., Пилипенко Д. С., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасна Україна стикається з тяжкими проблемами в забезпеченні захисту своєї економічної системи та її суб'єктів під час повномасштабного вторгнення російської федерації. Як молода держава, Україна має нестачу стресостійкості у своїй економічній системі, порівняно з країнами-союзниками.

Одним з основних аспектів цієї проблеми є недостатній розвиток системи кіберзахисту, що ставить під загрозу функціонування та безпеку фінансових інститутів, інфраструктури та промислових об'єктів.

В епоху конфліктів економічна система країни відіграє ключову роль у підтримці бойової готовності її армії. Наші противники розуміють це і намагаються дестабілізувати її.

Один із яскравих прикладів таких спроб – масштабна DDoS-атака на Monobank. Але під загрозою не тільки великі банки, а й звичайні громадяни.

Протягом останніх двох років спостерігається значне поширення різноманітних махінаційних схем, які базуються на банківській системі і ґрунтуються на фішингу. Ось декілька прикладів: створення фейкових сайтів з підробленим доменом, які видають себе за реальні банківські установи, розсилка фейкових листів та гіперпосилань. Кожен з цих методів стає все більшою загрозою з кожним днем.

Фішингові атаки через фейкові сайти та електронні листи, що виглядають як листи від реальних банків, чинять шкоду не лише окремим особам, але й довірі до банківської системи в цілому. Втрата довіри призводить до репутаційних проблем для банків, що ускладнює їх повноцінну діяльність та має негативний вплив на економічну систему загалом.

Для початку розберемо цю проблему на окремі складові, досліджуючи їх комплексно.

Перше, з чого ми почнемо, це фішингові сайти та розсилки. Головна проблема полягає в тому, що у нас недостатньо впроваджено системи захисту, і населення країни недостатньо проінформоване про те, як ці системи працюють. Перші дії, які слід виконати – це інформування банками своїх користувачів через мобільні додатки та в їхніх установах. Прикладом такого додатка може служити Privat24.

Другим етапом формування системи захисту має бути забезпечення безпеки електронної пошти. Це може допомогти не тільки окремим людям, а й великим компаніям, яким приходять десятки тисяч листів в день, оскільки такі листи можуть містити як і спам, так і різні хакерські програми.

Для того, щоб запобігти цій проблемі варто використовувати сучасні протоколи

захисту, такі як DMARC. Його функціонал полягає в тому, що він надає декілька рівнів захисту, що допомагає запобігти фішингу та спуфінгу.

Основні види захисту, які DMARC може забезпечити:

1) автентифікація: DMARC використовує два протоколи автентифікації – SPF (Sender Policy Framework) та DKIM (DomainKeys Identified Mail), для перевірки, що електронний лист дійсно надіслано з домену, який він вказує. Це не дозволяє зловмисникам використовувати ваш домен та ім'я, що заважає їхнім махінаціям;

2) політики DMARC:

a. p=none: це режим моніторингу, який дозволяє відправникам отримувати звіти про перевірки, але не впливає на доставлення повідомлень;

b. p=quarantine: листи, які не проходять перевірку DMARC, можуть бути поміщені на карантин (наприклад, у теку спаму);

c. p=reject: найсуворіший рівень, який відхиляє листи, що не пройшли перевірку DMARC, запобігаючи їх доставленню;

3) звітність: DMARC також формує звіти, які надають відправникам інформацію про те, як їх електронна пошта обробляється отримувачами, і допомагають виявити потенційні проблеми. Ці механізми захисту допомагають організаціям захистити свої домени від зловживань, а своїх користувачів від шахрайських листів.

Всі наведені вище приклади будуть ефективні на рівні державних установ та окремих суб'єктів економіки, але для захисту всієї інформаційної системи в цілому потрібна велика та детально відпрацьована програма.

Прикладом для нас може слугувати програма інформаційного захисту США «Ейнштейн». Програма «Ейнштейн» – це система виявлення вторгнень, яка захищає мережеві шлюзи вищих державних органів та установ США від несанкціонованого трафіку. Програмне забезпечення було розроблено комп'ютерною командою екстреної готовності США (US-CERT), яка є оперативним підрозділом Національного управління кібербезпеки міністерства внутрішньої безпеки США.

Метою програми є сприяння виявленню та усуненню кіберзагроз і кібератак, підвищенню безпеки мережі та відмовостійкості критично важливих державних послуг.

Основні принципи її роботи:

1) збір даних: програма збирає інформацію про мережевий трафік, включаючи унікальні номери автономних систем (ASN), типи та коди ICMP, довжини мережевих пакетів, протоколи передачі даних, IP-адреси джерела і призначення, порти джерела і призначення, а також інформацію про прапори TCP;

2) аналіз трафіку: програма аналізує зібрані дані, порівнюючи їх з базовою лінією для виявлення аномалій або підозрілого трафіку, який може вказувати на кібератаки;

3) реагування на інциденти: у разі виявлення потенційної кібератаки, програма сповіщає відповідні служби, такі як US-CERT, для подальшого розслідування та реагування.

4) підтримка 24/7: служба моніторингу US-CERT працює цілодобово, щоб оцінювати дані вхідного трафіку та допомагати у вирішенні інцидентів.

Отже, забезпечення кібербезпеки є найважливішим аспектом для України в умовах вторгнення росії та збереження економічної стійкості. Підвищення освіченості громадян та впровадження сучасних технологій захисту, таких як DMARC, є першочерговими завданнями. Додатково, необхідно впровадити комплексну програму захисту, рикладом якої може бути програма «Ейнштейн» у США, для ефективного виявлення та усунення кіберзагроз.

Вважаємо, що успішна реалізація цих заходів допоможе зміцнити економічну систему та забезпечити безпеку фінансових інститутів та промислових об'єктів.

Список використаних джерел

1. Ейнштейн (програма) – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ейнштейн_(програма) (дата звернення: 06.05.2024).

2. dmarc.org – Domain Message Authentication Reporting & Conformance. *dmarc.org – Domain Message Authentication Reporting & Conformance*. URL: https://dmarc.org (дата звернення: 06.05.2024).

3. Худолій Ю. С. Застосування технології big data у банківському бізнесі. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: І всеукраїнська науково-практ. конф., присвяч. 55-річчю каф. фінансів і банк. справи, м. Вінниця, 27 квіт. 2023 р. 2023. С. 144–147. URL: https://cutt.ly/DwHh0F45 (дата звернення: 04.04.2024).

4. Онищенко С. В., Глушко А. Д. Аналітичний вимір кібербезпеки України в умовах зростання викликів та загроз. *Економіка і регіон*. 2022. № 1 (84). С. 13–20

5. Onyshchenko, S., Yanko, A., Hlushko, A., Maslii, O., Skryl, V. (2023). The Mechanism of Information Security of the National Economy in Cyberspace. Proceedings of the 4th International Conference on Building Innovations, 791–803. doi: https://doi.org/ 10.1007/978-3-031-17385-1_67

УДК 336

Оленич В.П., студентка
Національний університет "Полтавська Політехніка ім. Юрія Кондратюка"
(м. Полтава, Україна)

СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Фінансова система України зазнала численних економічних та політичних криз. Однією з головних причин нової та найбільш серйозної кризи стало військова агресія рф проти України, що розпочалася наприкінці лютого 2022 року. В цьому контексті актуальним є дослідження стану фінансової системи України під час збройного конфлікту та процесів її євроінтеграції, на які був активно налаштований уряд України у довоєнні часи [1].

Внаслідок війни Україна зазнала значного економічного тиску. Фінансові ресурси довелося мобілізувати на потреби обороноздатності, що призвело до припинення функціонування багатьох підприємств і загрози руйнування критичних об'єктів інфраструктури. Тисячі людей втратили роботу та житло, а мільйони змушені були шукати притулок у безпечних місцях. Уряд відчув необхідність в радикальних економічних реформах для збереження економічної стабільності та забезпечення обороноздатності країни [1].

Але, попри численні виклики, фінансова система досить швидко адаптувалась до умов військового стану і навіть не полишила завдань євроінтеграційних процесів та робить певні успіхи.

Перш за все, для забезпечення успішного функціонування економіки України та наближення її до рівня країн ЄС, необхідна модернізація фінансової системи. У період економічних трансформацій та військового стану це стає складним завданням, що вимагає розробки нових фінансових інструментів і технологій, удосконалення нормативно-правової бази та розвиток фінансових інститутів, адже функціонування економіки без модернізації фінансової системи є неможливим [2].

Також, на мою думку, в умовах євроінтеграційних процесів було б доцільно використати досвід країн ЄС для модернізації української фінансової системи, звичайно, врахувавши наші обставини.

Оскільки українська фінансова система має банкоцентричну модель функціонування, нестабільні явища в економіці сильно відображаються на ній.

На сьогоднішній день банківський сектор стикається з численними проблемами, такими як стрімке зростання проблемних активів на балансах банків, значний відтік депозитних ресурсів, введення жорстких адміністративних заходів у зв'язку з військовим конфліктом та економічною кризою, висока доларизація кредитів та депозитів, а також незбалансована база активів та пасивів банків. Для вирішення економічних проблем країни

вельми важливо спочатку стабілізувати та забезпечити розвиток банківських фінансових інститутів [2].

Угода асоціації з ЄС містить ряд напрямів, які українській фінансовій системі ще потрібно набути: дерегуляція ринків небанківських фінансових послуг та спрощення регуляторного середовища, підвищення ефективності державного нагляду, захист інтересів споживачів фінансових послуг та розвиток небанківських фінансових установ. Особлива увага має бути зосереджена на розвитку конкурентоспроможної інфраструктури фінансових інститутів [3].

Тому, одним з ключових завдань фінансової політики України, на мою думку, повинно бути створення фінансового ринку, який виступатиме основним механізмом перетворення нагромаджень в інвестиції, перерозподілу капіталу та забезпечення прозорості фінансових потоків [1].

Для досягнення цієї мети важливо значно підвищити ефективність державної фінансової політики у розвитку ринку цінних паперів, товарного ринку, ринку колективних інвестицій, а також у здійсненні нагляду й контролю над інвестуванням пенсійних нагромаджень [1].

Однак високий рівень бюджетного дефіциту та державного боргу є невирішеною проблемою у фінансовій сфері. Збільшення боргових зобов'язань України призвело до значного зростання видатків державного бюджету на їх обслуговування. Подальше збільшення бюджетних витрат на погашення боргових зобов'язань спричиняє подальше зростання бюджетного дефіциту (рис. 1).

Якщо проаналізувати держборг України за останні 5 років (відносно ВВП), то можна побачити на кінець 2023 року близькі один до одного значення, що може означати про катастрофічно низькі показники ВВП, та стрімкий ріст держборгу через фінансову допомогу іноземних партнерів на оборонні заходи країни.

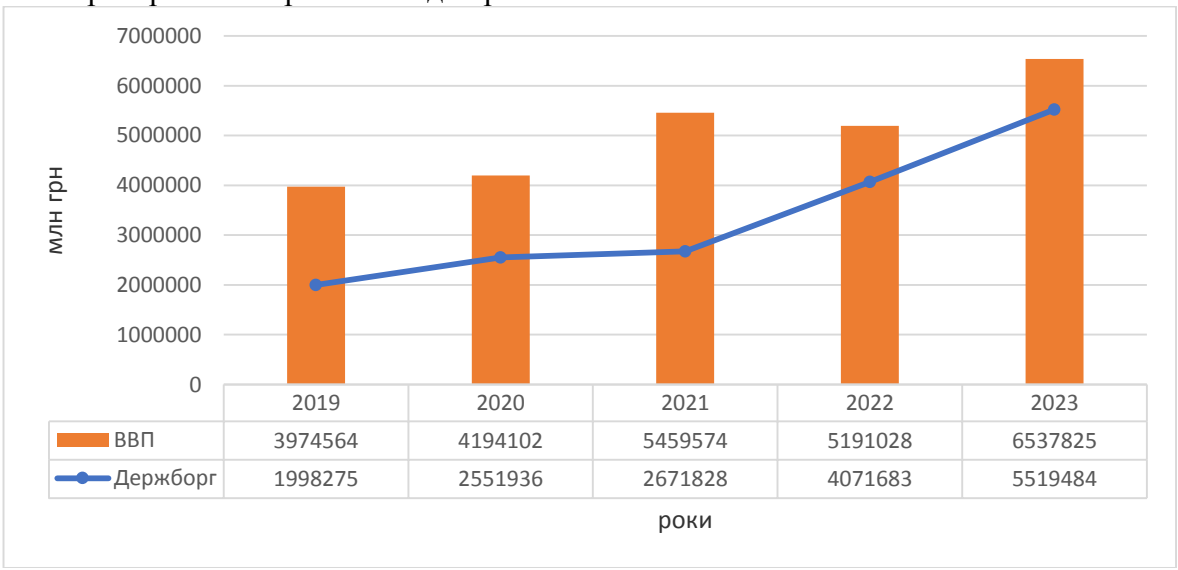

Рис. 1. Відношення держборгу України до ВВП у 2019-2023 рр.

Позбутися таких негативних показників, навіть попри воєнний стан в країні можливо. Для цього доцільно було б провести цифровізацію фінансової системи України, як у країн ЄС, що дасть змогу на 70% подолати тіньову економіку і шляхом податків збільшить надходження до ДБУ. Також, для активного росту ВВП країни можна залучати національних виробників, шляхом забезпечення відшкодування майна внаслідок руйнувань через обстріли, а також надавати податкові пільги на початку своєї діяльності або заохочувати вже існуючих підприємців, які знаходяться чи межують з областями, що зазнають військових руйнувань.

Покращення рівня якості фінансової системи України шляхом вищезгаданих засобів та активний контроль за фінансовою діяльністю з урахуванням прикладів країн-членів ЄС сприятимуть розвитку нашої фінансової системи та її виведеню на європейську арену.

Список використаних джерел

1. Курило О. Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка і суспільство. 2018. 3 жовт. С. 1085–1088. URL: https://doi.org/efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/file:///C:/Users/UD/Downloads/1800-Текст%20статті-1732-1-10-20221125.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
2. Будзінський В. Модернізація фінансової системи України в умовах економічних перетворень. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансові системи Украіи, м. Вінниця, 16 черв. 2023 р. 2023. С. 36–41. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2707/zb_fin.pdf (дата звернення: 25.04.2024).
3. Клименко К. В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України. Ефективна економіка. №7. 2019. С. 52-63.
4. Onyshchenko S., Maslii O., Hlusko A., Yanko A., Cherviak A. Social and economic security: threats and strengthening targets : monograph. Warszawa : E-Sciece space, 2023 p. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/15373
5. Onyshchenko V., Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. Systematization of Threats to Financial Security of Individual, Society, Business and the StateinTerms of the Pandemic. Lecture Notesin Civi lEngineering. 2023. Volume 299. P. 749-760.

УДК 336.1

Пащенко А.В., Єрмоленко С.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом [1], яка вступила в силу у вересні 2017 року. Цей історичний документ є найбільш масштабним правовим актом для України, що розширив співпрацю з ЄС у різних сферах. Один із головних аспектів Угоди є гармонізація українського законодавства з європейським, зокрема що стосується регулювання та нагляду за банківською системою. Угода про асоціацію є важливим кроком для України у напрямку європейської інтеграції, а її виконання вимагає серйозних зусиль з боку української влади, але водночас відкриває нові перспективи для розвитку країни.

Впровадження заходів з європеїзації регулювання фінансового ринку стане ключовим фактором для зміцнення довіри до фінансової системи України. Зростання прозорості на фінансовому ринку України, яке стимулюється діяльністю Національного банку, сприятиме кращому розумінню споживачами умов фінансових продуктів.

Зокрема, серед головних досягнень співробітництва з ЄС є посилення платоспроможності та ліквідності банківської системи, підвищення вимог до капіталу банків, запровадження нових нормативів ліквідності, підвищення вимог до капіталу банків, упровадження нових підходів до оцінки кредитних ризиків, розширення переліку ризиків, під які банки повинні тримати капітал, запровадження нової системи оцінки банків відповідно до європейської методології SREP, ризик-орієнтований підхід до здійснення інспекційних перевірок банків [2].

Незважаючи на перспективність впровадження Угоди, слід зазначити, що євроінтеграційні процеси мають як позитивний вплив на банківську систему України, так і можуть викликати низку ризиків.

Основними ризиками є підвищення конкуренції на ринку банківських послуг; посилення консолідації та монополізації банків на фінансовому ринку; підвищення рівня

корупції і ризиків криміналізації економічних відносин; не врахування національних інтересів банками з іноземним капіталом при проведенні кредитної політики; зростання нерівномірності розвитку між фінансовим та реальним секторами економіки, розбалансування економіки, підвищення зовнішньої залежності банківського сектору від ринків міжнародного капіталу та міжнародних партнерів; скорочення банківського кредитування, або збільшення його вартості у зв'язку зі зростанням вимог до капіталу та ліквідності банків; зниження інвестиційної привабливості банків, що обумовлено ймовірнісним скороченням дивідендів у зв'язку з перебудовою капіталу [3].

Таким чином, впровадження процесів євроінтеграції в Україні має суттєвий вплив на трансформацію її банківської системи. Цей процес сприяє гармонізації українського банківського законодавства з європейськими стандартами, підвищенню рівня прозорості та ефективності фінансових послуг, а також зміцненню довіри до фінансової системи загалом. Водночас, цей процес несе з собою певні виклики та ризики, такі як підвищення конкуренції, зміни в кредитній політиці та можливість зростання корупції. Тим не менш, правильно спрямовані зусилля з управління ризиками та впровадження необхідних реформ можуть допомогти Україні максимально використати переваги євроінтеграції для подальшого розвитку її банківської системи.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014 р. № 984_011 : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

2. Європейська інтеграція. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration.

3. Фурсова В., Фадєєва І., Гавриш Г. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи україни. Економіка та суспільство. 2021. № 24. С. 4. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/171/164.

СЕКЦІЯ 3
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 339.97:[332.14:330.34.1(477)

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Мовчан Г.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК SMART CITIES У США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Останнім часом все більша кількість громадян в різних країнах світу переїжджає до міст, що сприяє зростанню попиту на ресурси та послуги в цих міських центрах. За прогнозами ООН, до кінця XXI ст. у містах буде проживати 84% населення. До 2025 року в 34 містах світу кількість населення становитиме понад 10 мільйонів людей. Міста вже споживають 2/3 світової енергії та більшість інших ресурсів. Можна лише уявити собі вплив на споживання в тих містах, які мають населення понад 10 мільйонів людей [1]. Попит на муніципальну воду для міських жителів буде величезним, і, за оцінками експертів, до 2025 року досягне 80 мільярдів додаткових метричних тон води. Збільшення попиту на інші ресурси міста, включаючи надійність енергії, якість повітря та транспортний потік, вплине на якість життя.

Розумне місто – це певна концепція, яка базується на ідеї, що місто має застосовувати різноманітні інформаційні технології та інноваційні рішення для підвищення ефективності свого функціонування та використання всіх ресурсів відповідно до потреб його жителів. Ці технології та інновації використовуються для взаємодії з державними органами й отримання діджиталізованих адміністративних послуг, при облаштуванні вулиць, удосконаленні транспортної мережі, медичній допомозі, в енергетиці та водопостачанні, для покращення житлових умов, тощо. Не слід забувати, що важливою складовою розумного міста є «розумні» будинки. Розглянемо найкращій досвід США щодо Smart Cities [2, 3, 4]. Перше місце в рейтингу розумних міст США займає Нью-Йорк, який знаходиться серед світових лідерів. Це розумне місто вже застосувало багато інновацій у галузі транспорту. Мер Нью-Йорку окреслив нові амбітні цілі у своєму PlaNYC до 2030 р., щоб місто працювало ефективніше та стабільніше.

Нью-Йорк використовує «розумні» міські рішення для розв’язання таких питань, як якість та збереження води, громадська безпека та поводження з відходами. Офіс технологій та інновацій співпрацює з приватними компаніями з метою встановлення таких технологій, як автоматизовані лічильники води, розумні смітники та розумні вуличні ліхтарі. Такі проекти, як LinkNYC та Hunch Lab покращили зв’язок та громадську безпеку жителів Нью-Йорку. Більшість людей та компаній у технологічній галузі співпрацюють для впровадження технологій розумного міста.

Невелике місто Кедр-Рапідс (штат Айова) робить великі кроки до створення розумного міста. Ідеї міста щодо стійкості, здоров'я та ефективності викладені у плані EnvisionCR, оприлюдненому керівниками міста. Поки місто було спустошене внаслідок повеней та смерчей у червні 2008 року, вони співпрацювали з FEMA, EPA та державними і місцевими партнерами для реалізації стратегій розумного зростання. Cedar Rapids зарекомендував себе як перспективне місто з успішним майбутнім.

Місцева влада міста Остін (Техас) робить усе, щоб стати розумним містом. На спеціальній сторінці Smart Cities на веб-сайті вони описують свої транспортні плани, які передбачають автоматизовані та підключені транспортні засоби, інтелектуальні датчики, відкриті дані та інформацію про мандрівників у реальному часі. Вони утворили багато регіональних партнерських відносин, у тому числі з Техаським департаментом транспорту, Техаським університетом та Austin Energy. Остін має плани та ресурси для досягнення своїх

амбітних цілей.

Колумбус, штат Огайо – переможець Міністерства транспорту США (USDOT) Smart City Challenge у 2016 році. Це місто середнього розміру запустило Smart Columbus – загальноміську ініціативу, яка зосередила увагу на чотирьох основних технологіях: підключенні транспортних мереж (сенсори та інфраструктура), інтегрованому обміні даними, розширенні спектру послуг для громадян та програмі Smart Grid (підтримка електромобілів). Обігнавши 77 інших міст, щоб виграти грант USDOT, Колумбус є містом, яке заслуговує на увагу.

Маючи всього близько 30000 жителів, місто Лаграндж (Джорджія) підтверджує світові тренди, які свідчать, що справа не в розмірах. Місто отримало міжнародну увагу, пропонуючи безкоштовний доступ до Інтернету своїм громадянам через кабельне телебачення. Було розроблено систему «розумної» сітки для своєї сучасної широкосмугової мережі. Вражаюча розумна технологія міста Лаграндж демонструє потенціал навіть найменших міст.

Фресно – середнє за розміром місто в центральній Каліфорнії, в якому впроваджено кілька інноваційних ідей щодо планування міста. Деякі його проекти включають план впровадження моделі CitiStat для обміну та відстеження даних та вдосконалення перевезень через адаптивну інтелектуальну транспортну систему. Фресно зосередив досить значні інвестиції в розумні технології для досягненні своїх цілей.

Кілька років тому місто Боулдер (штат Колорадо) опинилося в центрі скандалу з компанією Xcel Energy через свою першу в країні і дорогу «розумну» енергетичну мережу. Однак Xcel Energy врахував свої перші помилки і презентував новий план: «Наше енергетичне майбутнє». Новий план дозволить знову включити модель «розумної» сітки, але з більш досконалими лічильниками, щоб дати споживачам можливість краще розуміти тарифи, за якими вони будуть платити. Крім того, місто виявило тверду прихильність до боротьби зі змінами клімату та заохочення сталого розвитку. Незважаючи на те, що спочатку вони зазнали невдачі, Боулдер, рухається по шляху до розумного міста.

В контексті боротьби зі скороченням населення в місті Пітсбург (Пенсильванія) розроблено пропозиції щодо відновлення його інфраструктури. З IBM Smarter Cities міська влада працювала над MOVEPGH, своїм планом поліпшення транспортного сполучення, який зробить місто більш комфортним для велосипедів та пішоходів. У Пітсбурзі також планують відновити сталевий майданчик Almono за допомогою мікросітки сонячної та геотермальної енергії та зробити місто зеленішим за допомогою світлодіодних вуличних ліхтарів та станцій зарядки електромобілів. Отримавши електростанцію, Пітсбург готовий до впровадження «розумних» технологій.

Місто Сан-Франциско (Каліфорнія) є прогресивним і характеризується інноваційною та творчою атмосферою. Це сприяє тому, що у місті впроваджуються багато нових розумних технологій: від безлічі «зелених» ініціатив до розумної системи паркування. Місто Луїсвілль (Кентуккі) також відзначився як лідер у галузі «розумних» технологій. Його ініціативи, наприклад, включають додаток, який керує даними для інгаляторів, щоб зменшити ризик астми, та планує транспортне сполучення шляхом управління «розумною» смугою для підключених транспортних засобів. Як і інші вищеназвані міста, Луїсвілль використовує розумні технології, що дозволяє розвиватися і поліпшувати життя людей.

Таким чином, головне призначення Smart Cities – забезпечувати комфорт і приносити користь громадянам, підвищувати енергоефективність та економити їм час і гроші.

Список використаних джерел

1. Третяк Я. Галузі майбутнього: «розумні» міста та будинки. URL: https://mind.ua/publications/20188390-galuzi-majbutnogo-rozumni-mista-ta-budinki
2. Top 10 Smart Cities US. URL: https://www.routematch.com/top-10-smart-cities-us/
3. Smart City Challenge. URL: https://salo.li/9A958F1
4. 10 ознак «розумного міста». URL: http://thefuture.news/smart-city/.

УДК 338.2

Вождаєнко В.В., заслужений працівник культури України,
Голова комітету з розвитку туризму,
культури та інновацій при Полтавській торгово-промисловій палаті, начальник відділу інновацій та розвитку Полтавської ТПП,
Сулим А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

В сучасних умовах міжнародний туризм став невід'ємною складовою сучасного світового порядку, що сприяє культурному обміну, економічному зростанню та соціальній взаємодії між націями. Проте, світ періодично стикається з різними глобальними кризами, які ставлять під сумнів безпеку та стійкість туристичної галузі. Спостереження впливу таких кризових ситуацій на міжнародний туризм має важливе значення для розуміння та планування майбутнього розвитку цієї галузі. Міжнародний туризм є однією з ключових сфер глобальної економіки, яка відіграє важливу роль у сприянні міжнародному розумінню, культурному обміну та економічному зростанню. Проте, ця галузь постійно піддається впливу різних глобальних криз, що включають епідемії, природні катастрофи, політичні конфлікти та економічні занепади. Вплив цих криз на міжнародний туризм може бути значним і мати довготривалий ефект на туристичну індустрію та економіку країн.

Розглянемо деякі ключові аспекти цього впливу. Однією з найочевидніших наслідків глобальних криз є зменшення туристичного потоку. Під час епідемій або природних катастроф та політичних конфліктів, туристи зазвичай уникають поїздок або скасовують свої подорожі з метою забезпечення власної безпеки. Це може призвести до суттєвого зниження доходів туристичних компаній та місцевих громад, які залежать від туристичного бізнесу.

Глобальні кризи часто супроводжуються економічними втратами як на місцевому, так і на міжнародному рівнях. Падіння в туристичному попиті призводить до втрат доходів для закладів готельного та ресторанного господарства, туроператорів, транспортних компаній та інших суб'єктів туристичної індустрії. Крім того, це може мати негативний вплив на економіку країн, які сильно залежать від доходів від туризму.

Негативні прояви кризових явищ можуть також призвести до зміни туристичних преференцій. Під впливом кризових ситуацій туристи можуть шукати безпечніші або менш ризиковані місця для подорожей. Це може призвести до зміни напрямків туризму, переваги альтернативних видів відпочинку, таких як екологічний туризм або туризм в місця подій, які не піддаються впливу

В ході дослідження глобальні кризи змушують туристичну індустрію звернути більшу увагу на питання безпеки. Туристичні компанії та місцеві організації повинні розробляти та впроваджувати стратегії для забезпечення безпеки туристів під час кризових ситуацій, що може включати покращення інфраструктури, розробку евакуаційних планів та надання інформації про безпеку.

Таким чином, глобальні кризи мають значний вплив на міжнародний туризм, який є однією з найбільш вразливих галузей у таких ситуаціях. Зменшення туристичного потоку, економічні втрати, зміна туристичних преференцій та підвищена увага до безпеки є лише деякими наслідками цього впливу. Відповідь на глобальні кризи вимагає спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, щоб забезпечити безпеку та стійкість галузі туризму в умовах кризових ситуацій. Тільки шляхом ефективного співробітництва туристичні компанії, державні органи та місцеві громади зможуть відновити та зміцнити міжнародний туризм після кризи, забезпечивши безпеку та стабільність для подорожуючих і місцевих громад.

УДК 339.9:330.3

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Семука Г.М., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІННОВАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО КРАЇН ЯК ОСНОВА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Проблема конкурентоспроможності глобальної економіки займає одне з визначальних місць у макроекономічній політиці розвинених країн світу. Насамперед, це пов'язано з тим, що конкурентоспроможність можна вважати основною властивістю, яка вимагається від будь-якого економічного суб'єкта незалежно від національного або міжнародного рівня його функціонування.

В економічній науці конкурентоспроможність розглядається як комплекс економічних, науково-технічних, виробничих, організаційних, управлінських та інших факторів, що реалізуються в товарах та послугах, які успішно конкурують на внутрішніх і світових ринках [1].

Світовий досвід демонструє, що важливими умовами досягнення більш високого рівня конкурентоспроможності країни є: сприяння створення і оволодіння новими знаннями у якості головної основи ефективної конкурентної боротьби; розвиток внутрішньої конкуренції, що сприяє інноваційній активності; створення конкурентних переваг шляхом використання інновацій, нових технологій, знань та інформації; здатність окремих підприємств та промисловості в цілому впроваджувати нововведення, удосконалювати та модернізувати їх; розуміння, що утримати конкурентні переваги можна тільки шляхом безперервного впровадження нових та удосконалення вже існуючих інновацій, оскільки будь-яке досягнення є доступним для повторення конкурентами; створення сприятливого середовища з метою стимулювання розвитку передових галузей, появлення нових галузей та нових підприємств [2].

Ефективне здійснення інновацій дозволяє створити визначальні стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях. Підприємства–лідери досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям – шляхом використання як нових технологій, так і методів роботи, але після досягнення переваг утримання їх стає можливим тільки шляхом постійних вдосконалень, тобто безперервних інновацій. Таким чином, на сучасному етапі світового економічного розвитку головною ознакою конкурентоспроможності стає її інноваційність, тобто здатність системи до безперервного розвитку, оновлення та змін діяльності на основі засвоєння нововведень. Інноваційність також означає використання наявного науково-технічного, інформаційного та інтелектуального потенціалу з метою подальшого розвитку, підвищення результатів діяльності та якості життя.

Інноваційний шлях розвитку дозволяє країнам світу забезпечувати собі технологічні переваги та активно формувати ядро шостого технологічного укладу – інформаційні технології, біотехнології, нанотехнології, космічна техніка, що визначає конкурентоспроможність їхньої економіки як на внутрішніх, так і міжнародних ринках.

Список використаних джерел

1. Лук'яненко Д., Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://scholar.google.com/citations?user=Zl8I1oIAAAAJ&hl=zh-CN

2. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: Регіональний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://_1_antoniuk_ukr%20(6).pdf

УДК 658.284:65(339)

Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професорка; Шевченко В.С., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКОВО-ЯРМАРКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Міжнародні виставки є не тільки найважливішим інструментом комунікації, але і механізмом просування нових технологій і товарів на національні та міжнародні ринки. Стратегічні інтереси держави, зокрема технологічний розвиток за пріоритетними напрямами, захист власних економічних інтересів на міжнародній арені, підвищення рівня довіри до національного виробника, формування позитивного іміджу країни, підвищення якості життя через розбудову соціальної сфери на основі найбільш ефективних рішень, можуть бути реалізовані в тому числі і за допомогою виставок. Тому вкрай важлива роль держави в підтримці учасників національних і зарубіжних виставок і процесів розвитку виставково-ярмаркової інфраструктури

Виставки – це спеціально організований бізнес, у якому бере участь держава, його організаційні структури, громадські організації та групи, приватні інвестори, а ярмарки проводяться регулярно, але не є організованими заходами [1].

Виставки та ярмарки займають особливе місце в арсеналі засобів рекламного впливу. Також на них представлені широкі можливості демонстрації різних виробів, що рекламується для встановлення контактів із безпосередніми покупцями. На сьогоднішній день міжнародні виставкові заходи являють собою ефективний і якісний інструмент маркетингових комунікацій, що сприяє не тільки ефективної міжнародної торгівлі, а й формуванню та розвитку плідних міжнародних відносин.

Виставкова діяльність є ефективним та розвинутим видом економічної діяльності і займає відособлене місце як на міжнародному, так і на українському ринку послуг. Виставкова діяльність формується і розвивається під впливом ряду факторів, які мають бути досліджені та попереджені [2].

В Україні ринок виставково-ярмаркової діяльності знаходиться в стадії розвитку, який залежить від сприятливої економічної ситуації та політико–правових заходів в країні. Створення іміджу виставкових заходів України сприятиме не тільки просуванню вітчизняних товарів на світові ринки, але й дасть змогу для залучення інвестиційних коштів, прискорить розвиток науково–технічного та технологічного оновлення вітчизняного виробництва.

На сьогоднішній день абсолютними лідерами виставкової індустрії по праву вважаються країни Європи, США та Азії. Виставкова індустрія в цих країнах є одним з елементів, що сприяють економічному розвитку держави. На проведення цих заходів витрачаються колосальні суми, крім того, держава не створює перешкод для даної діяльності, а, навпаки, всіляко підтримує і субсидує галузь.

Таким чином, слід зазначити, що виставкова діяльність може стати дієвим механізмом формування для України міжрегіональних і міжнародних зв'язків, розвитку міжнародного ділового туризму, каталізатором для інтенсивного розвитку соціально–економічних процесів (поява нових робочих місць, нових видів бізнесу).

Список використаних джерел

1. Бєляєва А. В. Ярмарки – виставки в Німеччині: організація і переваги для відвідувачів. URL: http://www.experto24.ua/bisnes–i–upravlenie/marketing/jarmarki–vystavki–v germanii–organizacija–i–preimushchestva–dlja–posetitelei.html

2. Березовський В.А. Аналіз ефективності комерційних виставкових заходів. *Економічні науки*. 2019. № 2. С. 32–36.

УДК 339.9:330.3

Бакало Н. В. к.е.н. доцентка; Самойленко С.О., Мірошниченко В.В., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Полтава, Україна)

МУЗЕЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Україна постала на карті Європи як багатонаціональна держава, населена різними народностями, багата своєю історичною спадщиною. Окрім українців, нашу країну населяють інші народи, які мають свою історичну та культурну спадщину. В окремих його куточках зберігаються та відроджуються унікальні самобутні традиції жителів того чи іншого краю. Тому в різних регіонах України існують окремі музейні заклади різного профілю та культурного спрямування, які популяризують історію, культуру, побут і мистецькі особливості цього краю.

В умовах війни та неминучого тривалого чи короткочасного беззаконня музейному середовищу довелося, окрім державного пограбування, зіткнутися із загальним пограбуванням – «піратським розбоєм». Під час Другої світової війни, якщо такі грабунки здійснювалися найвищими державними керівниками, то всі вищі воєначальники вивозили музейні скарби з Німеччини вагонами, майже на «законних» підставах.

Ще однією загрозою є фізичне знищення музеїв у результаті свідомих чи несвідомих військових дій. Прикладом свідомого знищення, яке є одним із елементів процесу позбавлення українського народу його самобутності, історичної пам'яті та історичної спадщини, є повне знищення україномовної літератури, україномовних бібліотечних фондів, українського іконопису, загалом усе, що творить українську ідентичність – пам'ятні імена, топові слова, інституції тощо.

Слід також зазначити, що українські ЗМІ досить активно пишуть про проблему втрати культурної спадщини. Через дописи та коментарі у соцмережах це питання обговорює не лише експертна спільнота, а й пересічні громадяни, які переживають втрату музею як особисту трагедію. Нарешті стало зрозуміло, що музей – це не просто будівля, не просто абстрактна «культурна спадщина», це серце того, хто ми є. Війна та втрати зміцнили розуміння музеїв як дуже важливого для суспільства загалом і кожного з нас [1].

Робота музейних закладів спрямована на оновлення концепції експозицій та їх адаптацію до потреб сучасних відвідувачів. Це знайшло відображення у створенні експозиції, яка висвітлює події російсько-української війни. Прикладом такої виставки є «Війна за незалежність України 2022», підготовлена Національним військово-історичним музеєм України. Його урочисте відкриття відбулося 16 березня 2023 року в рамках угоди про співпрацю між факультетом історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лисі Українки та Національним військово-історичним музеєм України (м. Київ). [3].

На початку бойових дій деякі музеї закрили свої постійні експозиції, вони не зможуть відновити ці виставки до закінчення воєнного стану. Зібрані предмети переміщують у безпечні місця та бомбосховища, це частина роботи музею.

Список використаних джерел

1. Українські музеї після 24.02.22: сила і вразливість «культурного фронту» https://zbruc.eu/node/115415

2. Музейна діяльність під час війни. https://lb.ua/blog/taras_vozniak/587456_muzeyna_diyalnist_pid_chas_viyni.html

3. Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Мукачево: РВВ МДУ, 2023.- 64 с.

УДК 339.92

Титаренко Л.М.,к.е.н., доцентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ: ВОЄННІ ВИКЛИКИ

Формуючи внутрішню та зовнішню економічну політику в умовах російської агресії, країна має вивчати реалії світового та міжнародного ринків, досліджувати систему взаємозалежних міжнародних економічних відносин. Світовий досвід розвитку господарства в умовах глобалізації призвів суспільство до якісного економічного зростання, до високої стадії його інтеграції. Тому міжнародні економічні орієнтири держави покликані враховувати увесь комплекс зовнішніх ризиків, викликів та загроз, які є актуальними у чітко визначеному реальному просторі, з метою забезпечення національних інтересів.

Повномасштабне російське вторгнення на територію України негативно вплинуло на зовнішньоекономічній діяльності країни. 24 лютого 2022 року Верховною Радою України було введено воєнний стан і національна економіка почала своє функціонування в воєнному режимі. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу та передбачає надання відповідним органам державної влади повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки [1]. 28 лютого 2022 р. Україна подала заявку на вступ до ЄС, було розпочато розгляд заявки та прийняття рішення щодо цього питання. Наразі наша країна здобула значну вагу на міжнародній арені як держава з потужним військовим потенціалом, яка може протистояти навалі російської агресії та згрупувати навколо себе найбільш впливові країни світу.

Міжнародні економічні відносини розуміються як основна частина економічних відносин, які складаються в інституційних структурах. В умовах воєнного стану зростає використання економічних інструментів для досягнення геополітичних цілей. Міжнародне пересування товарів, послуг, робіт, капіталів, наукових технологій є визначальним чинником економічного розвитку держави. В результаті це призводить до збільшення ефективності суспільного виробництва, покращення якості використання виробничих ресурсів в країні.

Водночас в умовах воєнної агресії вводяться економічні санкції, що діють як інструмент державного управління, поряд з військовими. Такі інструменти включають все, від позитивних економічних інструментів, таких як торгові та інвестиційні угоди, до примусових, таких як обмеження імпорту, руху капіталу тощо. Наразі економічна незалежність і здатність до самостійного протистояння економічним шокам є критичною потребою. В таких умовах варто робити акцент на стимулювання внутрішнього виробництва, диверсифікацію експорту, та зменшення залежності від зовнішніх ринків. Для регулювання таких процесів має бути лідерство уряду, а також регіональних органів влади.

Суттєве значення для розвитку міжнародних економічних відносин є продовження реформ, що зміцнюють демократію та правову державу, адже це забезпечує стійкість суспільства в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів. Аналітики акцентують увагу на продовженні реформ, що забезпечують прозорість урядування, боротьбу з корупцією та захист прав громадян [2].. Водночас співпраця з європейськими країнами і поглиблення інтеграційних процесів можуть слугувати міцним фундаментом для подолання майбутніх викликів, зокрема в контексті зміцнення обороноздатності та економічної безпеки.

З метою підтримки економіки України Європейським Парламентом 19 травня 2022 року було підтримано пропозицію скасування імпортного мита на весь вітчизняний експорт до країн Європейського Союзу терміном на 1 рік. Дані заходи скасовують ввізне мито на промислову продукцію, фрукти, овочі, антидемпінгове мито та захисні заходи щодо імпортування сталі. Такі дії значною мірою полегшили поставку промислових та

сільськогосподарських товарів до Європейського Союзу

Наразі, підтримуючи дружні відносини з лідерами ЄС, Україні слід максимально використовувати ці відносини для подальшої інтеграції та співпраці, розвивати багатовекторні економічні відносини. Це стосується не тільки з питань підтримки в оборонній сфері та безпековій політиці, але й з економічних ініціатив, спрямованих на забезпечення стійкості та розвитку держави та конкретних регіонів.

В умовах сьогодення важливим завданням країни є не тільки вистояти проти загарбника та зберегти свою суб'єктність, суверенітет, територіальну цілісність, але й зміцнювати далі свою роль на міжнародній арені, що дозволить Україні заручитися потужною підтримкою цивілізованих країн світу, без якої існування країни в умовах масштабних воєнних дій на її території буде складним. Так вартість збитків і втрат від російської агресії вже сягають рекордних величин, а падіння реального ВВП в Україні є більш глибоким, ніж у більшості країн, які мали досвід збройних конфліктів. Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів. [3]. У той же час Україні вдалося утримати макрофінансову стабільність і залучити значні обсяги міжнародної допомоги, що позитивно впливатиме на перспективи поствоєнного відновлення. Надалі країна потребує військової, гуманітарної, фінансової допомоги, отримання якої будується саме на зовнішньополітичних діях держави, стратегіях побудови міцних партнерських стосунків з країнами світу.

Зовнішні фактори впливають на сучасний стан суспільного розвитку, економічні процеси, політичні процеси, інноваційні процеси, екологічний стан та рівень посилення культурологічних тенденцій. Сучасні міжнародні трансформації включають глобалізацію, інтелектуалізацію праці та соціалізацію [4]. Так попри війну, українська економіка почала відновлюватись, а міжнародні партнери відзначають курсову та макроекономічну стабільність. Міжнародна підтримка України, що забезпечує соціальні виплати та здатність уряду виконувати свої функції, в 2023 році склала близько 40 мільярдів доларів. Подібний обсяг підтримки очікується і в 2024 році [5]. Водночас в країні розробляються плани повоєнного відновлення, реалізація яких також неможлива без міжнародної економічної підтримки і створення сприятливих правових та економічних умов для розвитку певних видів господарської діяльності: будівельна діяльність, енергопостачання, агробізнес, військова промисловість і певних суспільних відносин: земельних, інвестиційних тощо.

Повномасштабна війна Росії проти України спричинила певну трансформацію державних і міжнародних інститутів, дала поштовх для переосмислення і переоцінки міжнародних економічних відносин, засобів і методів в роботі урядових і господарських організацій, які ефективно впливатимуть на досягнення Перемоги.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/card2#Card

2. Як ЄС та Україна подолали виклики в умовах геополітичної невизначеності. URL: ihttps://www.ukrinform.ua/rubric-world/3825553-ak-es-ta-ukraini-podolati-vikliki-v-umovah-geopoliticnoi-neviznacenosti.html

3. Фінанссово-економічні наслідки війни URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html

4. Титаренко Л.М., Левченко І.В.,Потькало К.О. Пріоритети корпоративної культури в умовах міжнародних трансформацій. Економіка і регіон.2024. № 1(92). С.81.

5. МВФ: Україна здивувала економічним прогресом під час війни URL: https://www.holosameryky.com/a/7414821.htmlw.ukrinform

УДК 339.9

Бакало Н. В. к.е.н. доцентка; Тилюк В.Д. студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ГОСТИННОСТІ

Сучасний розвиток туризму та готельного бізнесу безпосередньо пов'язана з появою інформації і комунікаційні технології, які мають величезний вплив на індустрії туризму в цілому, і на туристів себе. Цифрові технології базуються на принципі нові підходи до обробки інформації, в т.ч штучний інтелект, технології великих даних, Інтернет-речі, мобільні технології, блокчейн тощо.

Цифровізація впливає на всі сфери людського життя, форми нові канали комунікації, такі як соціальні мережі та різні месенджери, які вже стали невід'ємний атрибут міжособистісного спілкування. Цифровий технології ведуть до трансформації людської поведінки, швидко змінювати потреби туристів, для яких постійні доступ до Інтернету стає звичним явищем. У туризмі, вони навіть почали використовувати новий термін електронний кочівник, характерними атрибутами життя якого були гаджети та постійний доступ до мережі Інтернет. Ключова умова для а комфортною поїздкою була постійна доступність Інтернет і наявність різних мобільних додатків для туристів [1].

При побудові грамотної системи управління в організації домінуючу роль відіграє управління персоналом, оскільки від людей, які стануть частиною організаційної структури, залежить робота готельного господарства в цілому. Залежно від організаційної структури готелю підбір персоналу може здійснюватися сторонньою кадровою агенцією або, залежно від кількості працівників, створюється цілий «Відділ кадрів», якщо чисельність працівників перевищує 100 осіб. В його обов'язки входить весь «життєвий цикл» співробітника в компанії: пошук майбутніх співробітників, призначення і безпосередньо проведення співбесід з кандидатами, адаптація персоналу, утримання співробітників, звільнення і всі документи, пов'язані з цими процесами.

Для кожного етапу роботи працівника готельного підприємства йому необхідний певний рівень участі та підтримки з боку менеджера з персоналу [2].

Сучасні інструменти та методи управління, задіяні в управлінні операціями, спрямовані на забезпечення конкурентних переваг у виробництві, розподілі та діяльності з управління проектами. Сфера фінансового менеджменту включає інструменти, які забезпечують основу для прийняття фінансових рішень і прогнозування діяльності компанії. Таким чином, інструменти та методи управління є потужними важелями, які можуть допомогти керівникам визначити та розробити запропоновані рішення для існуючих проблем всередині організації.

Керівництво готельного підприємства повинно бути відкритим для обговорення робочих питань і особистих проблем своїх співробітників, кожен член команди повинен мати можливість зв'язатися з генеральним директором, якщо це необхідно. Важливо регулярно збирати та обробляти інформацію, влаштовувати зустрічі лінійного персоналу з генеральним директором.

Список використаних джерел

1. Mikhail Morozov, Natalia Morozova, Innovative Staff Training Strategies for the Tourism and Hospitality Industry /Advances in Economics, Business and Management Research, volume 5th International Conference on Economics, Management, Law and Education. 2019. 393-396

2. B.M. Eidelman, L.R. Fakhrutdinova and S.S. Galimov The Appliance of Place Marketing Instruments for the Purpose of Promotion of Tourist and Recreational Potential of the Region //International Business Management, Volume: 10, Issue: 22, 2016, Pages: 5295-5297

УДК 339.139

Безрукова Н.В., к.е.н., доцентка; Путінцева Г.К., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНАХ ЄС

В країнах Європейському Союзі (ЄС) експортний контроль є важливим компонентом національних та загальноєвропейських зусиль, спрямованих на забезпечення безпеки та стабільності міжнародної торгівлі, захисту чутливих технологій та запобіганню розповсюдженню зброї масового знищення. Інституційна підтримка експортного контролю в країнах-членах ЄС здійснюється через поєднання національних органів влади та організацій на рівні ЄС. Кожна країна-член ЄС має власний національний орган експортного контролю, відповідальний за нагляд і регулювання експорту товарів подвійного призначення, військової продукції та інших підконтрольних товарів і технологій. Ці органи тісно співпрацюють з відповідними державними міністерствами, такими як міністерства закордонних справ, оборони і торгівлі, для впровадження та забезпечення дотримання політики і правил експортного контролю.

У кожній державі-члені ЄС існують механізми координації для забезпечення ефективної політики і практики експортного контролю. Це часто передбачає співпрацю між різними державними установами та відомствами для забезпечення відповідності експортного контролю цілям національної безпеки та зовнішньої політики. ЄС створив спільну нормативну базу для товарів подвійного використання, тобто товарів, програмного забезпечення або технологій, які можуть мати як цивільне, так і військове застосування. Регламент ЄС щодо товарів подвійного використання встановлює загальні правила експортного контролю та процедури ліцензування товарів подвійного використання в ЄС. Регламент щодо товарів подвійного використання покликаний створити ефективну спільну систему експортного контролю за товарами подвійного використання. Регламент щодо подвійного використання також є первинною правовою основою для запровадження європейських санкцій подвійного використання.

На додаток до різної імплементації режиму експортного контролю ЄС щодо товарів подвійного використання, національні органи влади по-різному тлумачать і застосовують Регламент щодо товарів подвійного використання навіть там, де не існує законодавчо закріпленої можливості національного розсуду.

Ці розбіжності пов'язані з непередбачуваними правилами, встановленими для товарів подвійного використання. Таким чином, імплементація і застосування Регламенту щодо подвійного використання спирається на колективне управління і умовні правила, що стосуються всеохоплюючих застережень і критеріїв ліцензування. У поєднанні з недостатньо конкретизованими правилами колективне управління робить європейський режим експортного контролю за товарами подвійного використання вразливим до неузгодженої практики імплементації та застосування в державах-членах.

Список використаних джерел

1.Commission. 2023. Final report: data and information collection for EU dual-use export control policy review. URL:https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2023/september/tradoc_154962.PDF (дата звернення: 15.05.2024).

2.Commission. 2022. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council setting up a union regime for the control of exports, transfer, brokering, technical assistance and transit of dual-use items (recast). URL:https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2022/COM_COM(2022)0616_EN.pdf (дата звернення: 15.05.2024).

УДК 338.48

Білоусова А.Ю., к.е.н.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МІСЦЕ СЕРВІС-ДИЗАЙНУ ТА ЛОГІСТИКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ В РОЗРОБЦІ ТУРИСТИЧНИГО ПРОДУКТУ

Успіх просування туристичного продукту залежить від сприйняття його клієнтом – туристом, від якості та емоцій які будуть супроводжувати відпочинок та враження після нього. Задля розробки успішного туристичного продукту варто враховувати аспекти сервіс-дизайну та логістичного управління. Обидва ці елементи відіграють ключову роль у створенні ефективного, зручного та привабливого туристичного продукту. Ось на що слід звертати увагу в кожній з цих областей:

Розвиток індустрії туризму тісно пов'язаний із сервіс-дизайном та логістикою туристичних потоків. Вони є основними складовими, які впливають на якість туристичного продукту та задоволеність клієнтів. Взаємодія сервіс-дизайну та логістики туристичних потоків та їх вплив на розвиток індустрії туризму відображено на рис. 1.

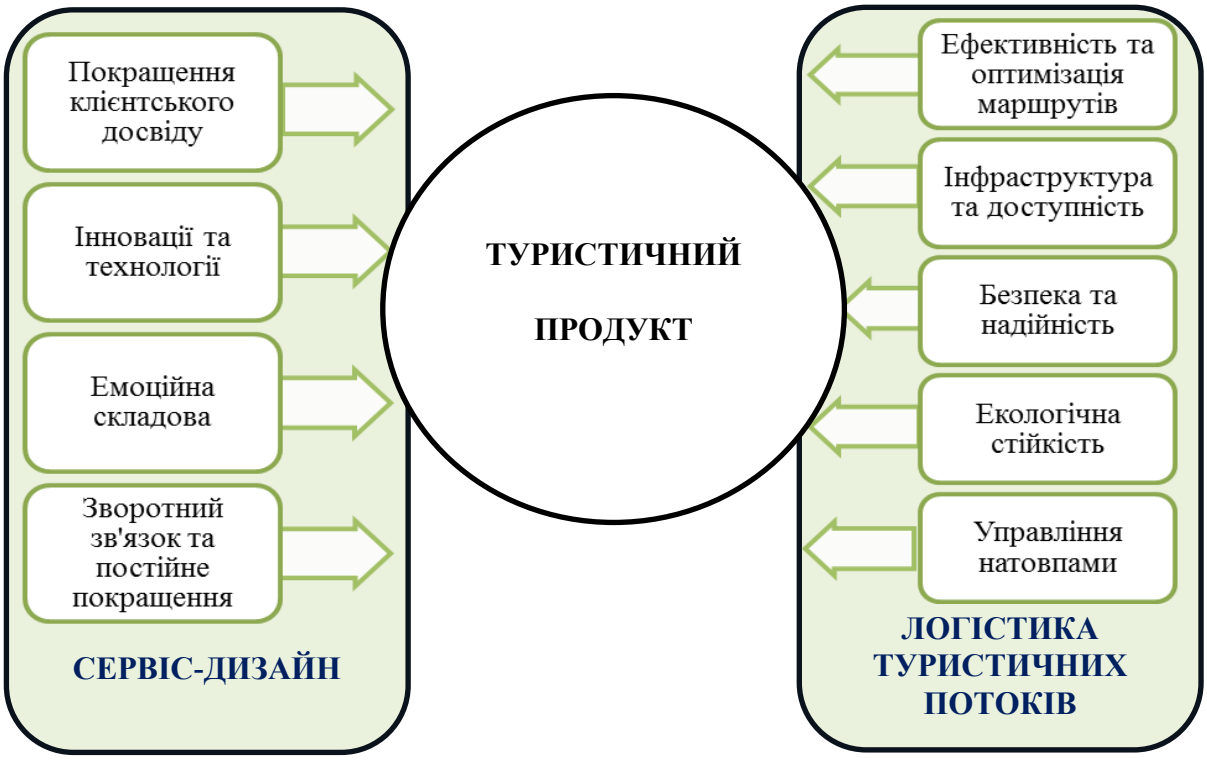

Рис. 1 Взаємодія сервіс-дизайну та логістики туристичних потоків

Сервіс-дизайн – це процес проектування та оптимізації послуг з урахуванням побажань клієнтів та інтересів організації. Він спрямований на створення продуктів та послуг, які задовольняють потреби користувачів та розв’язують їхні проблеми. Сервіс-дизайн враховує всі аспекти взаємодії між туристами та туристичними компаніями, забезпечуючи ефективність та задоволення всіх сторін. Сервіс-дизайн спрямований саме на покращення клієнтського досвіду, залучення інновацій та нових технологій до обслуговування туристів, емоційної складової та отримання зворотнього зв’язку.

Покращення клієнтського досвіду: проведьте дослідження ринку для виявлення потреб та очікувань туристів; використовуйте опитування, інтерв'ю та аналіз відгуків для збору інформації про те, що саме важливо для туристів; навчання персоналу стандартам

обслуговування та культурі взаємодії з клієнтами; зростаюча конкуренція в індустрії туризму змушує компанії приділяти більше уваги створенню унікального та персоналізованого клієнтського досвіду; сервіс-дизайн допомагає враховувати потреби і очікування туристів, пропонуючи їм індивідуальні рішення, що підвищують їхню задоволеність і лояльність.

Інновації та технології: індустрія туризму активно впроваджує новітні технології, такі як мобільні додатки, віртуальна реальність, штучний інтелект та інші; сервіс-дизайн інтегрує ці технології у процес надання послуг, роблячи їх більш зручними та ефективними для клієнтів.

Емоційна складова: туризм значною мірою базується на емоціях та враженнях; сервіс-дизайн враховує цей аспект, створюючи позитивні емоційні переживання на кожному етапі взаємодії туриста з послугами за допомогою їх персоналізації (врахування індивідуальних потреб та вподобання туристів, використовування технологій для надання персоналізованих рекомендацій та послуг).

Зворотний зв'язок та постійне покращення: компанії використовують зворотний зв'язок від клієнтів для постійного моніторингу та покращення якості своїх послуг; сервіс-дизайн сприяє впровадженню систем зворотного зв'язку та адаптації на основі отриманих даних. За допомогою мапування клієнтського шляху визначаються всі точки взаємодії клієнта з туристичним продуктом, від початкового пошуку інформації до післяподорожнього обслуговування, виявляються слабкі місця та можливості для покращення на кожному етапі.

Логістика туристичних потоків в свою чергу спрямована на розробку туристичного продукту з дотриманням принципів концепції 8R в туризмі. Ця концепція допомагає забезпечити ефективність та якість обслуговування туристів у туризмі.

Ефективність та оптимізація маршрутів: логістика туристичних потоків сприяє плануванню ефективних та зручних маршрутів, що зменшує час на пересування і підвищує комфорт туристів; оптимізація логістики допомагає уникнути заторів, переповнених місць та знижує витрати на транспортування.

Інфраструктура та доступність: розвиток туристичної інфраструктури, включаючи транспорт, готелі, ресторани та інші об'єкти, є ключовим для залучення туристів; логістика забезпечує зручний доступ до цих об'єктів, сприяючи їх ефективному використанню.

Безпека та надійність: забезпечення безпеки туристів під час подорожей є пріоритетним завданням; логістика відіграє важливу роль у створенні безпечних маршрутів, надійного транспорту та кризового управління.

Екологічна стійкість: у сучасному туризмі велика увага приділяється екологічній стійкості; логістика туристичних потоків сприяє зменшенню впливу на навколишнє середовище через впровадження екологічно чистих транспортних рішень та оптимізацію маршрутів.

Управління натовпами: логістика туристичних потоків спрямована на планування та управління потоками туристів у популярних місцях для уникнення переповнення та забезпечення комфортних умов. Для найбільших туристичних магнітів доречно використання системи бронювання часу відвідування (time-slot booking) для розподілу відвідувачів у часі.

Синергія сервіс-дизайну та логістики туристичних потоків спрямована на підвищення якості обслуговування, наприклад, інтеграція інформаційних систем і додатків для управління бронюваннями, маршрутами та обслуговуванням туристів. Туристична індустрія повинна швидко реагувати на зміни, такі як нові тенденції, технологічні інновації або глобальні виклики (наприклад, пандемії), саме сервіс-дизайн та логістика туристичних потоків спільно забезпечують гнучкість та здатність адаптуватися до нових умов, зберігаючи при цьому високу якість туристичного продукту.

Таким чином, під час розробки туристичного продукту важливо звертати увагу на обидва аспекти – сервіс-дизайн та логістику туристичних потоків. Їхня взаємодія та інтеграція допоможуть створити конкурентоспроможний та привабливий туристичний продукт, який забезпечить високий рівень задоволеності клієнтів.

УДК 327.5+351.746.1

Буряк А.А., к.е.н., доцентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРІОРИТЕТИ ОНН У НАПРЯМІ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Міжнародне співробітництво у сфері інформаційної безпеки набуває особливого значення, оскільки воно вимагає розробки міжнародних стратегій для протидії викликам глобальних війн «четвертого покоління». Ці конфлікти відзначаються асиметричними загрозами, в яких інформаційні та кіберзагрози відіграють ключову роль.

Для ефективної протидії сучасним інформаційним та кіберзагрозам, інформаційному тероризму та кіберзлочинності необхідні спільні зусилля держав, міжнародних організацій та приватного сектору, що передбачає:

Розробку нових міжнародних стандартів. Міжнародні стандарти в області інформаційної безпеки повинні бути узгоджені між країнами для забезпечення єдиних правил та підходів до захисту інформації. Це включає нормативно-правове регулювання, технологічні стандарти та процедури реагування на інциденти.

Узгодження правових норм. Держави повинні працювати над гармонізацією своїх правових норм, щоб забезпечити ефективну взаємодію у боротьбі з кіберзлочинністю та інформаційним тероризмом. Це може включати угоди про екстрадицію, спільні розслідування та обмін доказами.

Спільні навчання та тренування. Організація спільних навчань та тренувань серед держав, міжнародних організацій та приватного сектору допоможе підвищити готовність до реагування на кіберзагрози. Це сприятиме кращому розумінню та координації дій у разі виникнення реальних загроз.

Обмін інформацією. Ефективний обмін інформацією між країнами є ключовим елементом у боротьбі з інформаційними та кіберзагрозами. Це включає обмін розвідданими, інформацією про кіберінциденти, а також найкращими практиками у сфері кібербезпеки.

Міжнародні організації, такі як ООН, НАТО, ЄС та інші, відіграють важливу роль у створенні платформи для такого співробітництва. Вони розробляють політики та механізми для спільної боротьби з кіберзагрозами, проводять навчання та сприяють обміну досвідом між країнами-членами.

Таким чином, сучасні виклики у сфері інформаційної безпеки потребують комплексного підходу та тісної міжнародної співпраці. Лише об’єднуючи зусилля, світова спільнота зможе ефективно протистояти новим загрозам та забезпечити стабільність і безпеку в інформаційному просторі.

Модернізація політики інформаційної безпеки на рівні ООН є важливим кроком для забезпечення ефективного міжнародного співробітництва у сфері кібербезпеки. Основою такої співпраці стали резолюції «Роль науки і техніки в контексті міжнародної безпеки і роззброєння» та «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікації в контексті міжнародної безпеки» [1]. Ці резолюції містили ключові положення про подвійне використання високих технологій як у цивільній, так і у воєнній сферах. Вони також наголошували на важливості застосування досягнень науки і техніки у модернізації сучасних озброєнь та необхідності протидії їх деструктивним впливам.

Важливість цього процесу стає особливо помітною, враховуючи постійне обговорення питань міжнародної інформаційної безпеки на Генеральній Асамблеї ООН.

Для досягнення цих цілей було визначено кілька напрямків діяльності [2]:

Відповідальна поведінка держав. Розробка міжнародних норм та стандартів, що регламентують відповідальну поведінку держав у кіберпросторі, що включає встановлення правил щодо використання кіберзасобів у мирних цілях та запобігання їх використання у

воєнних конфліктах.

Роль приватного сектора. Залучення приватного сектора до розробки та впровадження передових технологій кібербезпеки. Приватні компанії відіграють важливу роль у створенні інноваційних рішень для захисту інформаційної інфраструктури [3].

Внесок наукових кіл. Співпраця з науковими установами для дослідження та аналізу нових загроз у сфері інформаційної безпеки. Наукові дослідження можуть сприяти розробці нових методів захисту та вдосконаленню існуючих технологій.

Участь громадянського суспільства. Організації громадянського суспільства можуть сприяти підвищенню обізнаності населення щодо кіберзагроз та формуванню культури кібербезпеки. Вони також можуть виступати як незалежні монітори за виконанням міжнародних норм та стандартів.

Відповідальне ставлення до використання високих технологій у кіберпросторі є ключовим фактором для забезпечення міжнародної безпеки. ООН, як глобальна організація, сприяє створенню міжнародного правового та нормативного поля для регулювання цих питань, забезпечуючи таким чином стабільність і безпеку у світі.

Сучасний стан міжнародної інформаційної безпеки потребує продовження зусиль щодо укріплення співпраці між державами, приватним сектором, науковими колами та громадянським суспільством для ефективної протидії новим загрозам та забезпечення стабільного розвитку у сфері інформаційних технологій.

ООН створює платформи для діалогу між державами, сприяючи обміну інформацією та координації дій у разі кіберзагроз. Це є одним з пріоритетних напрямків її діяльності у сфері удосконалення міжнародної інформаційної безпеки. ООН підтримує регіональні ініціативи та організації, такі як Європейська організація кібербезпеки та інші регіональні форуми, сприяючи координації дій та обміну інформацією на регіональному рівні.

ООН відіграє ключову роль у створенні платформ для діалогу між державами, що сприяє покращенню міжнародного співробітництва у сфері кібербезпеки, обміну інформацією та координації дій у разі кіберзагроз.

Загалом, пріоритети ООН у сфері інформаційної безпеки спрямовані на забезпечення безпеки та стабільності у глобальному кіберпросторі, захист критичної інформаційної інфраструктури, підтримку міжнародного співробітництва та захист прав людини в умовах швидкого розвитку інформаційних технологій.

Таким чином, модернізація політики інформаційної безпеки на рівні ООН сприяє створенню умов для безпечного використання інформаційних технологій і забезпечення стабільності в міжнародній сфері кібербезпеки. Це є необхідною умовою для подолання нових викликів і загроз у сучасному кіберпросторі.

Список використаних джерел

1. Буряк А.А., Левченко І.В., Маховка В.М., Борисенко К.О. Сутність «темного» туризму як перспективного напряму розвитку туристичних дестинацій: міжнародний досвід. Ефективна економіка. 2022. № 10. URL: https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/661. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.25

2. Буряк А.А. Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС у промисловості: регіональний розріз. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент. 2017. № 25/2017. С. 49 – 53. http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PoltNTU/1662

3. Левченко І.В., Буряк А.А. Державна підтримка розвитку АПК для забезпечення екологічної безпеки й подолання екозагроз: світовий досвід та реалії України. Агросвіт. 2023. № 18. С. 96 – 105. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.96.

4. Onyshchenko S.V., Masliy O.A., Buriak A.A. (2023). Threats and risks of ecological and economic security of Ukraine in the conditions of war. XVII International Scientific Conference «Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment» 7-10 November 2023, Kyiv, Ukraine. Mon23-072.

УДК 330.4:216.2

Корольова К. М., магістрантка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА КРАЇН АЗІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ

Швидкий темп глобалізації в останні десятиліття відкрив нові можливості для економічного зростання та розвитку країн у всьому світі. Україна та країни Азії відіграють важливу роль у глобальній економіці. Проте, вони стикаються зі своїми власними унікальними викликами та можливостями [1]. Існує ряд схожих рис та відмінностей між економічним розвитком України та країн Азії [2]:

Схожі риси:

- Перехід від планової до ринкової економіки: Більшість країн Азії, як і Україна, перейшли від планової до ринкової економіки протягом останніх десятиліть.
- Швидке економічне зростання: Багато країн Азії, як і Україна, пережили період швидкого економічного зростання протягом останніх десятиліть.
- Зростання експорту: Експорт відіграє важливу роль в економіках України та багатьох країн Азії.

Відмінності:

- Рівень розвитку: Країни Азії мають різний рівень розвитку. Деякі країни, такі як Японія, Південна Корея та Сінгапур, є одними з найрозвиненіших економік світу, тоді як інші країни, такі як Афганістан та Непал, є одними з найбідніших країн світу.
- Структура економіки: Структура економіки України та країн Азії відрізняється. В Україні домінує промисловість, тоді як в багатьох країнах Азії домінує сфера послуг.
- Інвестиційний клімат: Інвестиційний клімат в Україні та багатьох країнах Азії відрізняється. В Україні інвестиційний клімат вважається більш ризикованим, ніж в багатьох країнах Азії.

Україна та країни Азії стикаються з рядом ключових викликів, таких як [3]:

- Нерівність: Нерівність є серйозною проблемою в Україні та багатьох країнах Азії. Багатство в цих регіонах нерівномірно розподілене, що призводить до соціальних заворушень та політичної нестабільності.
- Корупція: Корупція є серйозною проблемою в Україні та багатьох країнах Азії. Корупція перешкоджає економічному зростанню та розвитку і підриває довіру до урядів.
- Зміна клімату: Зміна клімату є серйозною загрозою для України та багатьох країн Азії. Зміна клімату може призвести до стихійних лих, таких як посуха, повені та урагани, що може мати руйнівний вплив на економіку цих країн.

Економічний розвиток України та країн Азії має багато схожих рис та відмінностей. Україна стикається з політичною нестабільністю та необхідністю економічних реформ, тоді як країни Азії зосереджуються на диверсифікації економік та вирішенні екологічних проблем. Однак, обидва регіони мають потенціал для успішного розвитку за умови правильного стратегічного напрямку та ефективного управління економічними процесами.

Список використаних джерел

1. Економічний і соціальний розвиток україни в xxi столітті: національна візія та виклики глобалізації. URL: https://www.wunu.edu.ua/pdf/rmv/Збірник_рмв_20.pdf (дата звернення: 02.05.2024).
2. Черняга Л. П. Головна - Факультет міжнародних відносин. URL: https://salo.li/401BE6f (дата звернення: 02.05.2024).
3. Східна Азія – Україна: час переосмислення відносин – Аналітичний портал. Аналітичний портал. URL: https://analytics.intsecurity.org/east-asia-ukraine/ (дата звернення: 02.05.2024).

УДК 338.2

Маховка В.М., к.е.н., доцент; Кузуб В.М., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Досвід сталого туризму в Європейському Союзі є дуже цікавим, оскільки ЄС є найбільшим ринком туристичних послуг у світі, а туризм став одним із ключових секторів його економіки. Цей досвід має велике значення для України і може бути використаний в її практиці, враховуючи національні реалії та євроінтеграційні прагнення.

Характерні риси туристичної політики ЄС визначаються політичною стабільністю, верховенством права, розвиненим громадянським суспільством, ефективною соціально-орієнтованою економікою, високим рівнем життя населення, а також турботою про охорону культурної спадщини та навколишнього середовища. ЄС активно регулює туризм шляхом розробки рекомендацій, які не мають прямого юридичного статусу і не втручаються в національну туристичну політику країн-членів, дозволяючи їм самостійно створювати та просувати національні туристичні продукти. Потреба у формуванні та поширенні концепції сталого розвитку туризму випливає з того, що, незважаючи на відомі позитивні аспекти туризму, існує ряд негативних наслідків: надмірне антропогенне навантаження на території, забруднення довкілля, втрата естетики ландшафтів, проблеми з утилізацією відходів і побутового сміття, шкоду для історичних та природних пам'яток, культурну деградацію, надмірну комерціалізацію, а також поглиблення складних соціально-економічних проблем, пов'язаних з наркотиками, алкоголем та проституцією. Деякі види туризму, такі як полювання, риболовля та збирання рослин, завдають шкоди живій природі і призводять до зменшення чисельності або навіть до повного зникнення деяких видів флори та фауни на певних територіях. Збільшення чисельності відвідувачів та місцевого населення у туристичних районах, будівництво нових туристичних об'єктів вимагає додаткового використання природних ресурсів, що, в свою чергу, збільшує навантаження на природне середовище.

Макроекономічне регулювання для сприяння сталому розвитку туризму в ЄС здійснюється через різноманітні економічні інструменти, такі як цільові бюджетні асигнування, субсидії та дотації на розвиток туристичної інфраструктури, збереження навколишнього середовища та культурної спадщини. Також використовуються податкові пільги і преференції, кредити, підтримка соціального туризму, стимулювання туристичного сезону за допомогою знижок та пільг. Інвесторам можуть надаватися пільгові податкові режими, зниження ставок амортизаційних відрахувань та інші пільги. Деякі країни також застосовують звільнення від податку на прибуток протягом перших років діяльності підприємств та зменшення податку на додану вартість. Додатково можуть надаватися митні пільги для імпорту обладнання для готелів і туристичних транспортних засобів. У деяких країнах Європи навіть до 20% доходу від послуг, наданих іноземним туристам, може бути звільнено від податку на прибуток.

В Європейському Союзі набули значного позитивного досвіду у впровадженні сталого туризму. Регулювання туризму в ЄС ґрунтується на моделі управління, що ґрунтується на співпраці державних та недержавних інституцій, включаючи широку участь різних заінтересованих громадських організацій – професійних, культурних, екологічних, спортивних і т.д. Ця модель регулювання наближається до концепції соціального партнерства, хоча офіційні документи ЄС не використовують цей термін. Досвід ЄС щодо сталого туризму становить джерело передових підходів і практик, які можуть бути ефективно використані в Україні з урахуванням місцевих умов. Хоча впроваджена Європейська система показників туризму викликає певний інтерес, вона далека від ідеальності і не може бути просто перенесена в Україну без ретельного адаптування.

UDC 502.131:332.142.6(477+98)

V. Kulikova, Master's degree student, N. Smoliar, Candidate of Sciences in Biology, Associate Professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
(Poltava, Ukraine)

UNCERTAIN STRATEGIC REGION AND UKRAINE: ARCTIC - NEW OPPORTUNITIES FOR INTERACTION

"Stability" - constancy, immutability, long-term preservation of a certain constant state or level. Stability is a word from the past. There is now a time of great, huge, and existential change in the world. They occur in different areas on all content. At the same time, the most important changes in the world, which will in one way, or another concern all people, can certainly be considered climate change and the global military-political crisis.

Regarding the first change, it should be noted that it is the daily activities of each of us that change the planet. Every year, despite attempts to reduce the negative impact on nature, most environmental problems are only aggravated, and it is the anthropogenic factor that accelerates climate change and scales a large number of negative phenomena exponentially. During the COP 27, a new UN report was presented, which actually confirms the reduction of global greenhouse gas emissions by countries and at the same time states the obvious insufficiency of these steps to limit the increase in global temperature to 1.5 degrees Celsius by the end of the century, which means only one thing - the climate crisis will worsen.

Sequentially, the second critical change of the present is the global military-political crisis, associated primarily with a large-scale deglobalization of the world, which is transformed from a global transnational into a platform world, which will be based on new more complex matrices of connections. So, the world in which we lived yesterday "broke down" and today de facto in many situations the old laws, principles, rules, and obligations no longer work; as a result, there is a crisis of world politics and a crisis of international institutions. At this, there is an increase in conflicts and military operations of different intensity in different parts of the globe. Experience shows that most conflicts and wars occur primarily for certain resources and opportunities of influence.

The world around us has changed and will continue to change. At the same time, on the new political map, each country will wage a fierce struggle for its new "place in the sun." Under such circumstances, Ukraine will also get a chance to modernize itself and be realized as a truly successful global project. To do this, it will be necessary to use all the available opportunities and resources and try to find ways to obtain significant additional resources. This is a rather difficult task, since most of the important resources in the world have long been divided between states. In addition, such resources are exhaustive.

In a separate case, you can highlight the battle of countries for the climate resource. Scientists and politicians are already talking about the impending great war for the climate resource, which will become an important component of the survival of countries and nations. So, in one of his articles, George Soros raises the issue of global warming along with the topic of control over the Arctic. Soros notes that previously the Arctic Circle climate system was separated from the global climate system; now the global climate system is very dependent on what is happening inside the Arctic Circle. That is, human activity has led to the fact that the division between the global climate system and the climate system of the Arctic has actually disappeared; and the climate security of the whole world is to control the anthropological load on the ecosystem in the Arctic region [1].

It is under such circumstances that the issue of the struggle for the Arctic appears in a new light, since soon it is politics in the Arctic that will have a significant impact on the world balance of power. Whether humanity will be able to freeze the Arctic again is a big question, in turn, the melting of ice opens up new horizons for international players. After all, firstly, the above-mentioned global warming will make it possible to use trade sea routes in the north for almost the whole year, and they will become very profitable shipping routes, for example, the Arctic route

from Europe to Japan is about 30% shorter than the route through the Suez Canal and the Indian Ocean (reducing routes will lead to cheaper transportation of goods and obtaining strategic trade advantages). Secondly, the melting of ice will lead to the fact that more and more of the Arctic will be available for mining and fishing. So the Arctic today is not just about 4 million square kilometers of ice; The Arctic today is an important global logistics and a powerful resource base with reserves of oil, natural gas, gas condensate; significant deposits of coal, iron, copper, lead, manganese, nickel, zinc ores and other minerals, as well as fish [2].

In March 2022, all countries of the Arctic Council condemned the Russian Federation and announced a boycott of meetings and a temporary suspension of the Council's activities. So, it was the situation in Ukraine that greatly influenced Arctic politics. However, the main battle for the Arctic is still ahead and the important question is whether there is a place in the Arctic for our country. Regardless of how hypothetically this uncertain strategic region is far from Ukraine, in fact, we are connected by circumstances; whereas today it is the war with Ukraine that restrains Russia from aggressive actions in the Arctic; and the next day it is the sanctions imposed due to aggression that can exhaust Russia and force it to mothball its military bases in the region. In addition, it simply will not have the technical capabilities to develop and develop Arctic reserves [3].

Also, after the end of the war in the world, most likely, there will be the creation of a new world system of security and interaction, and under these circumstances it is the Arctic that will be an important region, which many countries will claim. Thus, China and India, which have already directly voiced their aspirations, will definitely claim influence in the Arctic; most likely, Japan and South Korea will claim influence in the region. Great Britain considers itself a "near-Arctic country" and has its own strategic plans for the Arctic region. It will be difficult for our state in this struggle, because we cannot even call ourselves a "near-Arctic country." However, given Ukraine's actual contribution to the creation of the world security system (and therefore to our significant contribution to the security of the Arctic), we must claim at least the place of the observer country in the Arctic Council. This will give Ukraine the right to influence the development of the economy of the Arctic region, use profitable logistics routes and take an active part in various scientific projects. In the future, this will strengthen our role in the world and will allow us to get into the club of privileged countries and will become an additional platform for active protection and lobbying of our strategic interests [3].

Thus, it can be argued that today Ukraine is in the most difficult situation for all time of its existence. However, today Ukraine is struggling not only for survival, but also for a new life in another world with a new coordinate system. Given the huge price that the country pays, we cannot miss this chance to become a truly successful global project in which everyone will have a chance for self-realization and a decent life. To implement this ambitious plan, we must calculate all possible options, develop effective strategies, and look for the necessary resources. And in light of this, the competition for the Arctic is an important and urgent issue that should already be studied from different angles, justified and lobbied at the level of international elites.

References

1. Oleksii Kushch. First Climate World War. Internet publication "Glavcom "/Online resource. [in Ukrainian] URL:https://glavcom.ua/columns/olexkush/persha-klimatichna-svitova-vijna-926057.html (Accessed 10 May 2023).

2. Andrii Zadubinnyi. Arctic knot of geopolitical problems/Online resource. [in Ukrainian] URL:https://armyinform.com.ua/2020/05/05/arktychnyj-vuzol-geopolitychnyh-problem/ (Accessed 5 May 2020).

3. Kateryna Mola. How Ukraine is changing the Arctic. Online publication "LB.ua "/ Online resource.[inUkrainian]URL:https://lb.ua/society/2022/11/28/537249_yak_ukraina_zminyuie_arktiku.html (Accessed 28 November 2022).

УДК 339.139

Кушніренко Є. В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТНК В УКРАЇНІ. ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації світового господарства ТНК є рушійною силою корпоративного бізнесу, вони діють на міжнародному ринку і відіграють важливу роль у посиленні та укріпленні світових господарських зв'язків. ТНК проводять свої транзакції на основі розроблених стратегій, пов'язуючи національні і регіональні ринки та забезпечуючи цілісність світового господарства. Однією з умов діяльності ТНК є наявність в Україні сировини, а саме значні запаси багатьох видів сировинних ресурсів (вугілля, залізна та марганцева руди, сірка, ртуть, уран тощо) і наявність обладнання для їх видобутку, а також відносно дешева робоча сила, що є нестримним фактором для діяльності ТНК на території України. Безперечно, транснаціональні корпорації можуть модернізувати капіталоємні виробництва, що дасть змогу покращити їх загальний технологічний рівень, збільшити конкурентні переваги на світових товарних ринках. Україна, як приймаюча ТНК країна, не посіла належного місця в їх діяльності. Незважаючи на певні природні переваги, вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. Прямі іноземні інвестиції за тринадцять років незалежності становили лише 5,3 млрд. дол. Наприклад, Чехія за такий час отримала понад 20 млрд. дол. Щорічні інвестиції в Польщу становлять 4—5 млрд. дол., тоді як в Україну — 0,5 млрд. За обсягами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану.

Серед компаній, які вклали прямі закордонні інвестиції в українську економіку, провідне положення займають американські корпорації. За останні 10 років їх прямі капіталовкладення досягли 898 млн. дол. (16,8% від загального обсягу ПЗІ залучених до України). За компаніями США йдуть інвестори з Кіпру – 603 млн. дол. (11,3%), Великої Британії – 511 млн. дол. (9,6%), Нідерландів – 399 млн. дол. (7,5%), Британських Віргінських островів – 337 млн. (6,3%), Російської Федерації – 323 млн. (6,0%), Німеччини – 312 млн. (5,8%), Швейцарії – 312 млн. (5,1%), Австрії – 273 млн. (3,9%), Республіки Корея – 171 млн. (3,2%). Україна як промислова держава транснаціональним корпораціям нецікава, принаймні зараз, коли економічна ситуація нестабільна.[1] Такий висновок можна зробити проглянувши список глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку: Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro Cash&Carry, Hewlett-Packard, British American Tobacco та деякі інші ТНК. Великі промислові концерни, такі як, наприклад, Westinghouse, ExxonMobil або General Electric, на українському ринку відсутні. Виняток — Mittal Steel, для якої її український актив — Криворіжсталь — проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга. Серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу ПЗІ, залучених до України; торгівля – 15,6%; фінансова сфера -8,5%; машинобудування – 8,0%; транспорт – 7,6%. Якщо говорити про діяльність ТНК у приймаючих країнах, то окрім того, що вони є головними інвесторами на території країни та діляться своїми технологічними досягненнями та новітніми технологіями, так ж вони можуть втручатися в політику та економіку держави, що може слугувати каталізатором перетворення країни на джерело дешевих ресурсів та робочої сили.

У вересні–жовтні 2023 року компанія «Кока-Кола» спільно з Українським Червоним Хрестом передала у громади України 45 мобільних котелень до початку опалювального сезону. Це означає, що понад 50 000 українців отримають тепло від мобільних котелень, які доставила компанія «Кока-Кола» у громади, а з врахуванням того, що в деяких містах

котельні підключені до загальних мереж міста, то кількість людей охоплених проектом, сягає понад 100 000. Котельні були виготовлені українським виробником на замовлення Українського Червоного Хреста за фінансової підтримки компанії «Кока-Кола». Загальна інвестиція у проект «Мобільні котельні» склала близько $3,5 млн. [2]

Крім всього цього, компанія «Кока-Кола» взяла на себе зобов'язання збудувати новий дитячий садок у селі Богданівка Броварського району. Новий дитсадок буде розрахований на більшу кількість вихованців та буде максимально прилаштований для дошкільної освіти та відпочинку дітей. Компанія інвестує $3 млн на відбудову закладу. Таким чином компанія показала що не тільки готова продовжити працювати на ринку, а й допомагати країні й людям в такий непростий час.

Іншим прикладом є американська транснаціональна корпорація харчових продуктів, снеків та напоїв - PepsiCo, Inc.

Компанія оголосила про призупинення продажу Pepsi-Cola, 7Up і Mirinda (замінивши їх на Evervess та Frustyle). Компанія продовжувала виробляти іншу продукцію в Росії. Вона також призупиняє капітальні інвестиції та всі рекламні заходи в Росії. У вересні 2022 року PepsiCo Inc припинила виробництво Pepsi, 7UP і Mountain Dew у Росії майже через шість місяців після того, як американська компанія заявила, що призупинить продажі та виробництво після того, як Москва направила десятки тисяч військових в Україну. За 11 місяців, з початку війни, компанія не зробила жодних видимих кроків, щоб вийти і продовжує продавати чіпси і молочні продукти в Росії. Продовжують працювати в Росії зі збільшенням обсягів доходів у 2022 році порівняно з 2021 роком (+$223 млн або +5%). Обсяги прибутку також суттєво зросли в 2022 році порівняно з 2021 роком. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) включило дві провідні харчові корпорації PepsiCo і Mars до списку міжнародних спонсорів війни. В лютому цього року розлетілась інформація, що PepsiCo повертається до Росії під брендом Evervess-Cola. Evervess – це бренд, який належить PepsiCo та відомий зокрема тим, що випускає тоніки. В Україні він також був присутній. Про це написали майже всі російські ЗМІ, в тому числі і державні. Сама PepsiCo не випустила жодного прес-релізу, щоб відкинути звинувачення у роботі у РФ. На етикетці у вихідних даних можна побачити, що продукція виробляється на замовлення "ПепсіКо Холдінгс".[3]

PepsiCo виробляє не тільки Pepsi, а й прохолодні напої, соки, чіпси, закуски, молочні продукти та інші продукти харчування під основними марками Chester's, Chipsy, Lay's, Mirinda, Pasta Roni, Pepsi, Propel, Sandora, 7up, Simba, Snack a Jacks, Sonric's, Tropicana, "Агуша", "Чудо", "Слов'яночка", "Садочок", "Сандорик", "Машенька" тощо.

Таким чином можна помітити, що різні компанії по різному реагують на ситуацію в світі. Тим не менш хоч багато компаній заявили про вихід, багато з них зробили це, але потім хто відкрито, а хто приховано почав повертатись на ринок Росії. Причина досить проста цей ринок залишається одним із найбільших, тобто й досить прибутковим для корпорації.

Список використаних джерел

1. Транснаціональні корпорації в Україні: інвестиційна діяльність.
URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18568/
2. Гуманітарна і фінансова допомога, підтримка громад і відновлення інфраструктури. Як компанія «Кока-Кола» підтримує Україну під час війни
URL: https://forbes.ua/company/gumanitarna-i-finansova-dopomoga-pidtrimka-gromad-i-vidnovlennya-infrastrukturi-yak-kompaniya-koka-kola-pidtrimue-ukrainu-pid-chas-viyni-28122023-18171
3. Припиніть бізнес з Росією URL: https://leave-russia.org/en
4. PepsiCo, Jameson. Як міжнародні компанії повертаються на російський ринок URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/22/700376/

УДК 504.05

Левченко І.В., доктор філософії
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», (м. Полтава, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Кожен день світ стикається з катаклізмами, що мають не аби який вплив на стан навколишнього середовища. Враховуючи, що процес глобалізації набирає все більших темпів та набуває якісно нових рис, пронизуючи економіку кожної країни. Глобалізація безпосередньо впливає на міжнародну співпрацю між різними країнами, тому стала предметом інтересу економістів, політиків та екологів. Вивчення феноменів глобалізації стало найактуальнішою проблемою сьогодення. Світовий досвід показує, що при вирішенні економічних проблем необхідно одночасно вирішувати екологічні проблеми, вивільняти кошти на корпоративному та національному рівнях, спрямовувати ресурси розвитку на екологічний розвиток [1].

Слід зазначити, що в умовах глобалізації жодна країна не може існувати ізольовано, без взаємодії з іншими країнами. Це означає, що глобальні проблеми можна вирішити лише спільними зусиллями. Проблеми екологічної безпеки є складними, оскільки охоплюють усі аспекти економіки, технології, права, філософії, освіти та інших галузей знань, тобто навколишнє середовище та екологічна безпека, її слід розглядати як єдину глобальну систему з незліченними зв'язками [1].

Україна ж сьогодні зіткнулася не лише з проблемами глобалізації, а й бореться з агресією Росії, що кожного дня завдає шкоди всім сферам діяльності, населенню та екології. З початку війни російські війська бомбили нафтосховища та великі промислові об'єкти по всій Україні. Важкі метали від артилерійських снарядів та військової техніки потрапляють у ґрунт та підземні води. Лісові та лугові пожежі знищують природні місця існування рідкісних видів. Війна нещадно знищує всю природу: повітря, воду, землю, страждають рослини і тварини. Захоплення та бомбардування атомних електростанцій, встановлення обладнання та вибухи боєприпасів можуть спричинити техногенні катастрофи та зробити прилеглі території непридатними для проживання [2-4].

На початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, задля того, щоб стримати рух агресора у напрямку Києва було підірвано дамбу на річці Ірпінь. Держекоінспеуція контролювала процес, що дозволило менше завдати шкоди прилеглим територіям, так було затоплено лише близько 46 км2 земельних угідь. Проте, не дивлячись на всі попереджувальні заходи прилив води вимив пестициди та агрохімікати з сільськогосподарських угідь, будівельні матеріали з майданчиків, фарби з металообробного цеху та важкі метали з електричної інфраструктури [3].

Найактивніші бойові дії зараз точаться на сході України. Для цих територій характерна низька лісистість. Але тут ліс відіграє захисну роль. Їх руйнування та знищення вплине на клімат цих територій та призведе до серйозних ерозійних процесів. Наслідками можуть стати вітрова ерозія та опустелювання. Це, звичайно, стосується і сільського господарства. Загалом з початку масового вторгнення війна втратила майже три мільйони гектарів українських лісів, для порівняння: це майже територія Бельгії. Поки під натиском української зброї бойовики змушені тікати з опальних Житомирської, Київської, Чернігівської та Сумської областей, 567 тисяч гектарів лісів в Україні залишаються окупованими [4, 5].

Забруднення річок від російської агресії може торкнутися і сусідніх країн. У кінцевих великих річках, таких як Дунай, Придністров'я, Прут, Тиса та Західний Буг, так як Україна поділяє екосистему з сусідніми країнами, такими як Польща, Угорщина, Румунія та Молдова.

На сьогоднішній день зафіксовано всі злочини окупантів та підраховуються збитки, щоб мати можливість притягувати окупантів до відповідальності в судах першої інстанції [5-7].

Найбільших наслідків для української екології та прилеглих територій було завдано під час руйнування Каховської ГЕС. Гуманітарні та екологічні наслідки цього руйнування величезні. За даними ООН вони сягають більше 14 мільярдів доларів. Втрата самої Каховської ГЕС попередньо оцінюється у 1,2 мільярди доларів США. Крім самої руйнації, ми втратили важливі потужності для енергосистеми України, які відігравали важливу роль для регулювання пікових навантажень, зокрема, у Херсонській та Миколаївській областях. Станція в середньому на рік виробляла 1,5 - 2 млрд кВт*год електроенергії. Потужність станції становила 343,2 МВт [7].

Дуже важливо запобігти екологічній катастрофі на глобальному рівні, для цього необхідно максимально залучитися підтримкою міжнародних організацій, а також до основних механізмів реалізації міжнародної екологічної безпеки слід віднести такі механізми, як міжурядове співробітництво, налагодження ефективних міжнародних консультацій, мирне вирішення суперечок, запобігання транскордонному забрудненню, науково-технічне співробітництво, міжнародна відповідальність за транскордонну екологічну шкоду, громадський нагляд. залучення міжнародних неурядових організацій та громадських організацій до надзвичайних екологічних ситуацій. Міжнародний механізм екологічної безпеки в надзвичайних ситуаціях повинен посилювати зусилля міжурядових природоохоронних дій, заснованих на стійкому та сталому розвитку.

Лише з підтримкою міжнародних партнерів Україна зможе виграти у цій війні та сприяти зміцненню своїх позицій. Саме спільні зусилля та співпрацю дозволять уникнути екологічної кризи на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. Корнєєва Г.Ю. (2013) Основні проблеми екологічної безпеки в контексті глобалізації. https://hneu.edu.ua .
2. Bbc.com (2023) Спустошені землі. Якою буде природа України після війни https://www.bbc.com/ukrainian/extra/mwu5sxghvc/ukraine_war_damaged_nature .
3. Radiosvoboda.org (2023) До і після. Наслідки повномасштабної війни для екології України. Погляд з супутника. https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-ekolohiya-viyna/32284610.html .
4. Levchenko Iryna (2024) International Organizations and their Role in Combating Terrorism and Terrorist Financing / I.V. Levchenko and others // Economic Affairs, Vol. 69(Special Issue), pp. 179-186, February 2024 DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.20 . https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv69n1t.pdf .
5. Life.pravda. (2023) Екологічні наслідки війни в Україні. https://life.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/249216/ .
6. Сокол М. В. (2024) Міжнародна співпраця України як чинник реалізації екологічної складової сталого розвитку / М.В. Сокол та інші // Географія та туризм : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 лют. 2024 р. – Х. : ХНПУ, 2024. – С. 273-278. https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d6e6aabf-c00f-4241-a8d0-d84cf78fa4e9/content#page=274 .
7. Uhe.gov.ua (2023) Каховська ГЕС: підготовчі дії для відбудови | Укргідроенерго. https://uhe.gov.ua/media_tsentr/novyny/kakhovska-hes-pidhotovchi-diyi-dlya-vidbudovy .
8. Левченко І.В. Державна підтримка розвитку АПК для забезпечення екологічної безпеки й подолання екозагроз: світовий досвід та реалії України / І.В. Левченко, А.А. Буряк // Агросвіт. – 2023. – № 18. – С. 96–105. – http://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.96 .
9. Маслій О.А., Буряк А.А. Трансформація загроз економічній безпеці та безпеці інформаційного середовища України в умовах повномасштабної війни. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2023. № 3 (129). С. 28–32. DOI: https://doi.org/10.32782/1814-1161/2023-3-5.

УДК 338.2

Маховка В.М., к.е.н., доцентка; Тарасенко О.Д., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

В сучасних умовах міжнародний туризм став невід'ємною складовою сучасного світового порядку, що сприяє культурному обміну, економічному зростанню та соціальній взаємодії між націями. Проте, світ періодично стикається з різними глобальними кризами, які ставлять під сумнів безпеку та стійкість туристичної галузі.

Спостереження впливу таких кризових ситуацій на міжнародний туризм має важливе значення для розуміння та планування майбутнього розвитку цієї галузі. Міжнародний туризм є однією з ключових сфер глобальної економіки, яка відіграє важливу роль у сприянні міжнародному розумінню, культурному обміну та економічному зростанню.

Проте, ця галузь постійно піддається впливу різних глобальних криз, що включають епідемії, природні катастрофи, політичні конфлікти та економічні занепади. Вплив цих криз на міжнародний туризм може бути значним і мати довготривалий ефект на туристичну індустрію та економіку країн.

Розглянемо деякі ключові аспекти цього впливу. Однією з найочевидніших наслідків глобальних криз є зменшення туристичного потоку.

Під час епідемій або природних катастроф та політичних конфліктів, туристи зазвичай уникають поїздок або скасовують свої подорожі з метою забезпечення власної безпеки. Це може призвести до суттєвого зниження доходів туристичних компаній та місцевих громад, які залежать від туристичного бізнесу.

Глобальні кризи часто супроводжуються економічними втратами як на місцевому, так і на міжнародному рівнях. Падіння в туристичному попиті призводить до втрат доходів для закладів готельного та ресторанного господарства, туроператорів, транспортних компаній та інших суб'єктів туристичної індустрії. Крім того, це може мати негативний вплив на економіку країн, які сильно залежать від доходів від туризму.

Негативні прояви кризових явищ можуть також призвести до зміни туристичних преференцій. Під впливом кризових ситуацій туристи можуть шукати безпечніші або менш ризиковані місця для подорожей. Це може призвести до зміни напрямків туризму, переваги альтернативних видів відпочинку, таких як екологічний туризм або туризм в місця подій, які не піддаються впливу

В ході дослідження глобальні кризи змушують туристичну індустрію звернути більшу увагу на питання безпеки. Туристичні компанії та місцеві організації повинні розробляти та впроваджувати стратегії для забезпечення безпеки туристів під час кризових ситуацій, що може включати покращення інфраструктури, розробку евакуаційних планів та надання інформації про безпеку.

Таким чином, глобальні кризи мають значний вплив на міжнародний туризм, який є однією з найбільш вразливих галузей у таких ситуаціях.

Зменшення туристичного потоку, економічні втрати, зміна туристичних преференцій та підвищена увага до безпеки є лише деякими наслідками цього впливу. Відповідь на глобальні кризи вимагає спільних зусиль всіх зацікавлених сторін, щоб забезпечити безпеку та стійкість галузі туризму в умовах кризових ситуацій. Тільки шляхом ефективного співробітництва туристичні компанії, державні органи та місцеві громади зможуть відновити та зміцнити міжнародний туризм після кризи, забезпечивши безпеку та стабільність для подорожуючих і місцевих громад.

УДК 330.341

Падій В.В., Пилипенко Ю.Ю., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ

Інноваційний бізнес в Україні та світі залишається актуальним та важливим напрямком розвитку. В Україні, згідно з дослідженнями, спостерігається помірна інноваційна діяльність. Наприклад, у 2023 році Україна зайняла 55 місце з 132 країн світу за глобальним індексом інновацій та знову увійшла до топ-3 країн з 36 країн економічної групи lower-middle income. Це вказує на потенціал та можливості для розвитку інноваційного бізнесу в країні. [1]

У світовому контексті, інновації є ключовим фактором економічного зростання та конкурентоспроможності країн. Інноваційний бізнес сприяє створенню нових продуктів, послуг, технологій та бізнес-моделей, що відкриває нові можливості для підприємств та економіки в цілому.

Зарубіжний досвід організації сучасного інноваційного бізнесу включає ряд ключових аспектів, які можуть бути корисними для України. Ось деякі з них:

Інноваційний менеджмент: економічно розвинені країни приділяють значну увагу інноваційному менеджменту, який сприяє розвитку інноваційного підприємництва. Отже, визначення стратегії та цілей, планування, організація, виконання та керівництво інноваційними процесами є невід'ємною частиною організації сучасного інноваційного бізнесу [2].

Розвиток інноваційної екосистеми: створення умов для вільного виникнення і циркуляції ідей, підтримка науково-дослідницьких інституцій, інноваційних стартапів та технологічних компаній [3].

Фінансування: приватний сектор часто бере на себе значну частину фінансування інноваційних досліджень і розробок [4].

Державна підтримка: високий рівень державної підтримки інноваційної діяльності, а саме впровадження національних програм, дерегуляція та інші заходи для стимулювання інновацій та розвитку технологій, є характерним для багатьох країн, що дозволяє стимулювати розвиток малого бізнесу.

Технологічні зрушення: адаптація до масштабних технологічних змін, виникнення нових потреб та розвиток інформаційних мереж [2].

Ці аспекти демонструють, що успішна організація інноваційного бізнесу вимагає комплексного підходу, який включає стратегічне планування, активну участь держави та використання передових технологій. Важливим є також створення сприятливого середовища для інновацій, що забезпечується через інвестиції в освіту та наукові дослідження. Для України важливо враховувати ці аспекти та адаптувати зарубіжний досвід до власних умов, з огляду на специфіку національної економіки.

В табл. 1 наведено ТОП-10 найбільш інноваційних компаній 2023 року, відповідно до щорічного рейтингу Boston Consulting Group (BCG) [5]. На підстві даних з різних джерел, Сполучені Штати Америки часто визнаються країною з найбагатшим досвідом інноваційного бізнесу. Згідно з опитуванням KPMG, США були названі лідером у сфері глобальних інноваційних технологій. Інші країни, які також мають значний досвід у цій сфері, включають Китай, Індію, Великобританію та Японію.

Ці компанії є прикладами того, як інновації можуть трансформувати різні галузі та створювати нові можливості для бізнесу. Вони використовують передові технології та інноваційні підходи для підвищення ефективності, залучення клієнтів та підтримки сталого зростання. Для подальшого розвитку інноваційного бізнесу в Україні важливо активізувати інноваційну діяльність, зокрема через реалізацію Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності, програм економічного розвитку на інноваційній основі [6].

Таблиця 1

ТОП-10 найбільш інноваційних компаній 2023 року

№ з/п	Компанія	Країна компанії	Сфера діяльності
1	Apple	США	Відома своїми інноваціями в області споживчої електроніки, зокрема смартфонами, планшетами та персональними комп'ютерами
2	Tesla	США	Автомобільна компанія-стартап, орієнтована на дизайн, виготовлення та продаж електромобілів, та компонентів до них
3	Amazon	США	Революціонер електронної комерції. Постійно тестує нові сервіси, моделі роботи, упроваджує в робочий процес різні нововведення
4	Alphabet	США	Материнська компанія Google. Спеціалізується на інформаційних технологіях в інтернет, комп'ютериних програмах, телекомунікаціях, охороні здоров'я, біотехнологіях
5	Microsoft Corporation	США	Розробник програмного забезпечення, включаючи операційні системи, офісні програми та ігрові консолі
6	Moderna	США	Біотехнологічна компанія, яка стала відомою завдяки розробці вакцини проти COVID-19
7	Samsung	Південна Корея	Світовий лідер в сфері виробництва напівпровідників, телекомунікаційного та цифрового медіаобладнання, а також у сфері технологій цифрової конвергенції
8	Huave	КНР	Глобальний лідер у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, постачає обладнання для мереж зв'язку, IT продукти та рішення для всіх галузей.
9	BYD Company	КНР	Виробник автомобілів, автобусів, автонавантажувачів, акумуляторів та вантажівок. Пропагує модель розвитку «Самостійна розробка, власна марка, самостійний розвиток», вважаючи своєю метою «Виготовлення якісних автомобілів світового рівня»
10	Siemens	Німеччина	Другий у світі та найбільший у Європі міжнародний концерн, що працює у галузі електротехніки, електроніки, енергетики, машинобудування, медицини, біомедичної інженерії, зв'язку.

Збільшення кількості інноваційних підприємств, нарощування науково-технічного потенціалу, формування виробничої, інноваційної та соціальної інфраструктури, підтримка з боку держави активної підприємницької діяльності, а також стимулювання розвитку науки і технологій сприяють створенню різних організаційних форм інноваційних структур.

Список використаних джерел

1. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2023). Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty. Geneva: WIPO. DOI:10.34667/tind.48220

2. Кара Н.І., Зинич Л.В. Особливості інноваційного менеджменту в діяльності міжнародних компаній. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. № 2 (6), 2021. С. 40-46.

3. Уряд напрацьовує Стратегію інноваційного розвитку України до 2030 року. URL : https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-napratsovuie-stratehiiu-innovatsiinoho-rozvytku-ukrainy-do-2030-roku-premier-ministr

4. Ihnatko, M. I., Ihnatko, Y. V., Ihnatko, M. Y., & Halas, Y. I. Foreign experience of forming a business development management model in the conditions of the innovative economy. Economies' Horizons, (3(21), 32–40. https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263557

5. Найінноваційніші компанії 2023 року. URL : https://news.finance.ua/ua/nayinnovaciynishi-kompanii-2023-roku-reytynh-infohrafika

6. Ставнича Н.І., Савчук Л.М. Сучасні тенденції інноваційної діяльності в Україні. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут» № 19, 2021. DOI: https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.240440

УДК 330: 338.054.23

Петрова Д.В., Очеретько Д.О. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Світова практика показує, що метою більшості міжнародних компаній є досягнення високої конкурентоспроможності. Впроваджувати стратегії лідерства за витратами, адаптувати виробничо-технологічні системи та мінімізувати витрати на виробництво товарів і надання послуг. Останніми роками конкурентоспроможність найбільших міжнародних нефінансових корпорацій і тих, що працюють у виробничому секторі, все більше пов'язана з сильною інтернаціоналізацією їхньої діяльності та створенням глобальних ланцюжків створення вартості на основі поєднання внутрішнього та зовнішнього виробництва. Конкурентоспроможність міжнародних підприємств у виробничому секторі забезпечується побудовою глобальної виробничої системи, досягненням технологічного лідерства в новітніх продуктах на вибраних ринках, удосконаленням логістики, забезпеченням високої якості та ефективності роботи, а також повним задоволенням вимог споживачів. Джерелом конкурентних переваг міжнародних корпорацій є оптимальна конфігурація глобальної виробничої системи [1].

Щоб підвищити свою конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, компанії використовують інтеграційні стратегії, які передбачають горизонтальну інтеграцію, поглинання або заснування компаній на території іншої країни (переважно країн ЄС), таким чином зменшуючи митні витрати, уникаючи експортних обмежень для сільгоспвиробників та доступ до їхніх прибутків. Після підписання угоди про вільну торгівлю з ЄС вітчизняні компанії активізувалися, деякі компанії вирішили придбати або побудувати власні виробничі підприємства в ЄС. Такі програми спочатку викликають інтерес у сільгоспвиробників та представників харчової промисловості. Європейський ринок досить ізольований і використовує різні методи захисту своїх виробників [1-3].

Будь-яка українська компанія, яка хоче мати широку присутність на ринку ЄС і підвищити свою конкурентоспроможність на світовому ринку, рано чи пізно змушена буде відкрити там виробничу базу. Нові можливості в ЄС можуть принести додаткову вартість. Завдяки високому ступеню автоматизації зростання витрат на виробництво в ЄС неочевидне, і навіть економія витрат на логістику є результатом коротких маршрутів і відкритих кордонів між країнами ЄС. Для українських виробників заводи в Польщі чи Литві дозволяють позиціонувати себе як європейські компанії та відкривають двері на інші ринки.

Список використаних джерел

1. Тульчинська С.О., Дергалюк М.О., Радкевич Д.О. (2020) Стратегія підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на світовому ринку в умовах макроекономічної нестабільності. https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/5c7cc0e5-e964-4879-a143-2a1249b68e9a/content .
2. Левченко І.В. Вплив digital-маркетингу на розвиток інтернет-магазинів / І.В. Левченко, А.В. Даніленко // Економічні горизонти. – 2023. – № 1 (23). – С. 70–79. – https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.273361 . http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/13177 .
3. Левченко І.В. Event-маркетинг як інструмент просування українського бізнесу на міжнародний ринок / І.В. Левченко, А.В. Даніленко // Пріоритети розвитку національної економіки в умовах глобалізації : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 27 берез. 2024 р. – Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2024. – С. 57–58. http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/14843 .

УДК 339.139

Свічкарь В.А., к.е.н., доцент; Шостак Р.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ФІСКАЛЬНІ АСПЕКТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ

В умовах міжнародної торгівлі такі заходи як квоти, преференційні тарифи, антидемпінгові й компенсаційні заходи та ін. ставлять країни, що експортують товари, в нерівне становище. Відповідно, важливою частиною торговельних правил виступають процедури визначення походження товарів. Від країни походження товару залежить ступінь оподаткування товарів, переміщуваних через митний кордон, застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заборон та/або обмежень, а також забезпечення обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі. В сучасних умовах розвитку глобалізаційних процесів правильне визначення країни походження товарів гарантує достатній захист національного ринку від товарів, що ідентифікуються за походженням як загрозливі для національного товаровиробника чи небажані в рамках торговельно-інтеграційних орієнтирів національної економіки [1].

Відповідно до чинного законодавства України, країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці. Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення для визначення походження товару. Походження товарів виступає важливою категорією у різних сферах економіки країни. У сфері маркетингу, наприклад, походження товарів допомагає споживачам оцінити продукт за його характеристиками і, відповідно, формує рішення про доцільність придбання такого виробу–як результат, формується імідж (бренд) країни походження. Згадуючи про якість товарів, можна сказати, що товари, виготовлені у розвинених країнах з високим рівнем технологій виробництва, як правило, мають вищу якість, ніж товари, виготовлені у країнах з низьким рівнем технологій виробництва. Товари, які походять з країн з високим рівнем економічного розвитку, зазвичай, коштують дорожче. Крім того, компаніям необхідно враховувати відповідність стандартів країни походження товару для забезпечення відповідності вимогам законодавства країни в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

В міжнародній торгівлі походження товарів розглядається як «економічне громадянство» імпортованої продукції, яке обов'язково повинно декларуватися імпортером під час перетину кордону, і є одним із базових елементів, на основі яких здійснюється митно-тарифне регулювання [2]. Диференціація мита саме залежно від країни походження товару виступає найбільш дієвим регулятором у тарифній системі функціонування митних ставок. Визначення країни походження також є основним фактором у разі застосування заходів Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі відповідно до Законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну». Ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій також здійснюється залежно від країни походження товарів та на підставі укладених Україною угод.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Є.П. Прагматизм здійснення митного контролю визначення країни походження товарів. *Ефективна економіка.* 2020. №7. URL: http://surl.li/oyyux (дата звернення: 04.05.2024).

2. Митний Кодекс України. URL: http://surl.li/vwcq (дата звернення: 04.05.2024).

УДК 339.139

Сокол М.В. студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Взаємодія громадських організацій та держави у сфері охорони довкілля є ключовою для досягнення успіху у збереженні природи та створенні здорового та екологічно безпечного середовища для майбутніх поколінь [1-3].

Правова база України, пов'язана з охороною довкілля та збереженням природних ресурсів, включає ряд законодавчих актів та нормативно-правових документів. Ось деякі з них:

- Конституція України: Закріплює право громадян на здорове довкілля та визначає державу як головного гаранта охорони навколишнього середовища.
- Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища": Встановлює загальні принципи та правила охорони природи, визначає порядок взаємодії суб'єктів господарювання з природоохоронними органами.
- Закон України "Про відходи": Встановлює правові основи управління відходами, включаючи їх збирання, транспортування, зберігання та переробку.
- Закон України "Про охорону атмосферного повітря": Регулює викиди забруднюючих речовин у повітря та встановлює вимоги до діяльності підприємств у сфері охорони атмосфери.
- Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020": Визначає стратегічні пріоритети розвитку країни, включаючи збереження природних ресурсів та зменшення впливу на довкілля.
- Міжнародні угоди та конвенції: Україна є учасником ряду міжнародних конвенцій та угод, таких як Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату, Кіотський протокол, Конвенція про біологічне різноманіття тощо. Ці документи визначають зобов'язання країни у сфері охорони довкілля та зменшення екологічних ризиків.

Ця правова база встановлює правові стандарти та механізми для охорони довкілля та забезпечення сталого використання природних ресурсів в Україні. Важливою частиною впровадження цих нормативних актів є їх реалізація через ефективне правозастосування та контроль за їх виконанням [4-7]

На жаль Україна має декілька прикладів, які найширше розкривають тему екологічної проблеми:

1. Каховська гідроелектростанція (ГЕС): Остання сходинка Дніпровського каскаду гідроелектростанцій. Російські загарбники в перший день повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року захопили Каховську ГЕС, замінували і підірвали 6 червня 2023 року. Ця трагедія має свої наслідки:

- Чорне море забруднене нафтопродуктами: Держекоінспекція після підриву Каховської ГЕС зафіксувала, що у р. Дніпро потрапила значна кількість нафтопродуктів, потім це пішло в Дніпро-Бузький лиман і в Чорне море. Також нафтопродукти виявили в заплавах річок Вірьовчина та Кошова.
- Мор риби та накопичення токсичних речовин: У перші дні екокатастрофи велика маса прісної води пішла у Чорне море, затопила Одеську затоку та просунулась далі на південь щонайменш до Дністровського лиману. З цими масами прісної води до моря звичайно потрапили величезна кількість біогенних елементів, фосфатів, нітратів і інших елементів, а також декілька важких металів. Тому стався замор риби. Бо через підвищення

концентрації продуктів розпаду цих біогенних речовин, за його словами, може утворитись безкиснева зона [8].

2. Кременчукм’ясо: 24 лютого 2022 року, о 08:20 ранку, російські війська завдали авіаудару по хімічному заводу "Кременчукм'ясо" в місті Кременчук Полтавської області. Внаслідок бомбардування було пошкоджено склад з аміаком, що призвело до викиду в атмосферу 50 тонн аміачної селітри. Наслідками цієї трагедії були викид небезпечних хімічних речовин таких як аміак, хлор, оксид азоту, сірководень та фтор [9].

3. Завод “Азот”: 21 березня 2022 року російські окупанти обстріляли хімічний завод "Азот" в місті Сєвєродонецьк Луганської області. Внаслідок обстрілу було пошкоджено резервуар з азотною кислотою, що призвело до викиду в атмосферу 40 тонн цієї небезпечної хімічної речовини [10].

4. Завод “Стирол”: 17 квітня 2022 року окупанти обстріляли хімічний завод "Стирол" в місті Горлівка Донецької області. Внаслідок обстрілу було пошкоджено резервуари з азотною кислотою, що призвело до виливу 500 тонн цієї небезпечної хімічної речовини в річку Сіверський Донець [11].

З метою подолання екологічних викликів в Україні рекомендується:

1. Посилення контролю за дотриманням екологічних стандартів та впровадження строгих санкцій для порушників.

2. Сприяння екологічним ініціативам та проектам, спрямованим на зменшення забруднення та використання відновлювальних джерел енергії.

3. Проведення систематичних освітніх кампаній для підвищення екологічної свідомості та активної участі громадян у заходах з охорони довкілля.

4. Розвиток та впровадження новітніх технологій у сфері екології та відновлення природних ресурсів.

Загальним висновком є те, що лише за умови спільних зусиль громадян, громадських організацій та держави Україна зможе забезпечити стале та екологічно безпечне майбутнє для своїх громадян та природи.

Список використаних джерел

1. International Organizations and their Role in Combating Terrorism and Terrorist Financing / Iryna Suprunova, Volodymyr Kovalchuk, Oksana Lytvynchuk, Iryna Levchenko, Karolina Lysak // Economic Affairs. – 2024. – Vol. 69 (S. I.). – P. 179–186. – DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.20 . http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/14690 .

2. Українська природоохоронна асоціація. URL: https://uncg.org.ua/ .

3. Міністерство енергетики та захисту довкілля України. URL: https://eia.menr.gov.ua/en

4. Закон України "Про охорону навколишнього середовища". URL: https://kodeksy.com.ua/pro_ohoronu_navkolishn_ogo_prirodnogo_seredoviwa.htm .

5. Кодекс законів України про природні ресурси. URL: https://sh.wikipedia.org/wiki/Prirodni_resursi .

6. Веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index .

7. Левченко І.В. Екологічна безпека країн Північної Америки: методи та індикатори оцінювання екозагроз / І.В. Левченко // International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects : int. coll. monograph. – Oslo : NMBU, 2024. – Vol. 2. – P. 511–540. – URL : https://zenodo.org/records/10846686 . http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/14692 .

8. Каховська ГЕС. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki .

9. Кременчуцький м’ясокомбінат. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki .

10. Сєвєродонецьке об’єднання “Азот”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ .

11. Концерн “Стирол”. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/ .

СЕКЦІЯ 4
ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

(в рамках освітнього модуля Проєкту Жан Моне Ерасмус+ «Реформування екологічної, енергетичної, економічної та фінансової сфер України в умовах євроінтеграції» (Project 101085182-REEEFSUEIC))

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

УДК 004.056:330.1

Чижевська М.Б., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», (м. Полтава, Україна)
Венгер В.В., д.е.н., с.н.с.; Романовська Н.І., к.е.н., доцент
Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (м. Київ, Україна)

ТОКЕНОМІКА ЯК ЕКОНОМІЧНА КОНЦЕПЦІЯ

Концепція криптотокеноміки бере свій початок у 1970-х роках. Вона охоплює основні фактори, які впливають на вартість токена: випуск, атрибути, розподіл, пропозицію, попит та інші характеристики. Вперше ідея токекономіки була висунута у 1972 році гарвардським психологом Б.Ф. Скіннером. За його припущеннями, подібна економічна модель може допомогти контролювати поведінку людей. Модель економіки токена в основному зосереджена на пропозиції певних одиниць відомої цінності для стимулювання дій і навпаки.

Токеноміка включає концепцію вивчення, проектування та реалізації економічної системи для стимулювання певної поведінки разом з використанням токенів для створення спеціальної міні-економіки. Вона визначає роль, яку токен грає в певній екосистемі (системи економічних відносин між користувачами продукту проекту, власниками токенів та токенами проекту – як засобу доступу або отримання певних бонусів, прописаних у матриці такої екосистеми проекту), і те, як він накопичує цінність. Токеноміка включає теорію ігор, проектування механізмів та грошово-кредитну складову економіки. Вивчення економіки токенів - досить велика область, де кожен день отримують визнання нові тенденції і принципи [1].

Термін токеноміка виникає з двох слів: токен і економіка. Токен – це одиниця активу в блокчейні. Він може існувати у формі взаємозамінного або незамінного токена. Економіка вивчає дефіцит, поведінку споживачів та ефективне використання ресурсів. Подібно до того, як традиційна економіка досліджує виробництво, розподіл і споживання товарів і послуг, токеноміка заглиблюється в те, як цифрові токени створюються, керуються та поширюються в екосистемі блокчейну.

Сьогодні «економіка токенів» найчастіше відноситься до вивчення, розробки та впровадження економічних систем, що базуються на криптовалютах. На криптовалютних ринках економіка токенів реалізується за допомогою цифрових активів - токенів, а система правил, які описують бажану поведінку, реалізується за допомогою смарт-контрактів. Токенізація – це перетворення фізичних активів на цифрові токени. Це можливо і широко поширене завдяки блокчейнам смарт-контрактів, таким як Ethereum. Все, що має економічну цінність, наприклад, нерухомість, товари, валюта, може бути токенізовано. Це, в свою чергу, призводить до безлічі потенційних економік токенів.

Ключова відмінність між традиційною економікою та токеномікою полягає в тому,

що остання прописана в коді [2]. Для криптопроєктів добре продумана токеноміка має вирішальне значення для успіху. Розуміння токеноміки має вирішальне значення для всіх, хто залучений або зацікавлений у криптосвіті, оскільки це безпосередньо впливає на вартість, корисність і потенціал цифрових активів.

Блокчейн-проєкти розробляють правила токеноміки навколо своїх токенів, щоб заохочувати чи перешкоджати різним діям користувачів. Це схоже на те, як центральний банк друкує гроші та реалізує грошово-кредитну політику, щоб заохочувати чи перешкоджати витратам, кредитуванню, заощадженням та руху грошей. На відміну від фіатних валют правила токеноміки реалізуються через код, вони прозорі, передбачувані та їх важко змінити.

За ствердженням фахівців, токеноміка криптовалют, зокрема Bitcoin, проста та геніальна. Все прозоро та передбачувано. Стимули, що пропонує Bitcoin, дозволяють учасникам отримувати компенсацію, щоб підтримувати надійність мережі та підвищувати її цінність як криптовалюти.

Токеноміка – це фундаментальна концепція, що охоплює основні фактори, які впливають на вартість токена. Важливо, що жоден фактор не дає чарівного ключа. Токеноміку можна комбінувати з іншими інструментами фундаментального аналізу, щоб зробити обґрунтоване судження про майбутні перспективи проєкту та ціну його токена.

Традиційно токени є будь-якою формою економічної цінності. Прикладом токена є ваучер, бонусні бали у програмі лояльності, сертифікати акцій, облігації, членство у клубі або навіть бронювання вечері. Криптографічні токени представляють програмовані активи або права доступу, керовані смарт-контрактом та базовим розподіленим реєстром, таким як мережа блокчейнів. Ці токени часто випускаються за допомогою декількох рядків коду з використанням простого смарт-контракту, що працює в розподіленому реєстрі [3].

Зрештою, економіка токена буде мати великий вплив на те, як він буде використовуватися, наскільки легко буде побудувати мережу і чи буде великий інтерес до його варіантів використання. Токеноміку можна розділити на дві частини: макротокеноміка – вивчає зв’язок і взаємодію токенів із мережами блокчейнів, сторонніми компаніями, біржами тощо; мікротокеноміка – вивчає властивості окремого токена.

Процес розробки токеноміки – це процес пошуку економічного значення токена. Від того, наскільки токен буде затребуваний різними групами людей, залежить його ліквідність, вартість, популярність. Для успішного розвитку токеноміки потрібно мати знання з макро- та мікроекономіки, а також мати технічні знання у сферах криптовалют, технології блокчейн та смарт-контрактів. Економічна модель токена побудована на основі бізнес-моделі, яка має математичне представлення та була перевірена на застосовність і внутрішню узгодженість. Розвиток токеноміки тісно пов'язаний з баченням бізнес-цілей засновниками токенів і/або криптовалют.

Токеноміку потрібно розробляти на дуже ранній стадії, щоб вона показала проблеми бізнесу та допомогла уникнути негативних наслідків. Стратегічні інвестори завжди вивчають токеноміку і дуже часто повторно перевіряють розрахунки та економічну модель токена.

Наголосимо, що не всі існуючі моделі токенів відповідають законодавству різних юрисдикцій і є економічно ефективними. Розробити хорошу модель токеноміки досить важко, оскільки створення токеноміки вимагає навичок таких фахівців, як розробники бізнес-моделей, математики, макроекономісти, маркетологи і, що найважливіше, IT-фахівці та блокчейн-експерти – ті, хто може перенести сенс і логіку токеноміки в код проекту.

Список використаних джерел

1. The Various types of Crypto Tokens. Medipedia. URL: https://1ll.ink/fWcqq

2. Chyzhevska, M., Romanovska, N., Venger, V., Sokolov, V. Tokenomics and Perspectives of Proof of Stake. CEUR Workshop Proceedings, 2024, 3665, Pp. 61–69.

3. Tokenomics. The Beginner’s Guide. Blockchains. URL: https://101blockchains.com/tokenomics

УДК 369.013

Обиход Г.О., д.е.н., с.н.с.
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України,
(м. Київ, Україна)
О.А. Івасенко, к.е.н.; В.В. Ярмухаметова, студентка,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі заклади вищої освіти стикаються з багатьма викликами, пов'язаними зі змінами в економічному, соціальному та технологічному середовищі. Підвищення конкуренції на глобальному ринку освітніх послуг, швидка цифровізація, зміни в поведінці споживачів та необхідність постійного вдосконалення освітніх програм вимагають від університетів впровадження інноваційних підходів до комунікацій та маркетингу. Зокрема, маркетингова політика комунікацій закладу вищої освіти стає критично важливим елементом стратегічного управління, що забезпечує залучення нових студентів, підтримку лояльності випускників та формування позитивного іміджу установи.

1. Конкуренція на ринку вищої освіти: зростаюча конкуренція між університетами, як на національному, так і на міжнародному рівнях, змушує заклади вищої освіти активно використовувати маркетингові комунікації для залучення студентів та підвищення своєї привабливості.

2. Цифровізація та технологічний прогрес: розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для комунікацій, що дозволяють ефективніше взаємодіяти зі студентами, випускниками та іншими стейкхолдерами. Соціальні мережі, веб-сайти та онлайн-реклама стають необхідними інструментами сучасного маркетингу.

3. Зміна поведінки споживачів освітніх послуг: сучасні абітурієнти орієнтуються на зручність, доступність інформації та персоналізовані підходи, що потребує адаптації маркетингових стратегій закладів вищої освіти.

4. Репутаційний менеджмент: формування та підтримка позитивного іміджу закладу є ключовим фактором для його успіху. Ефективна комунікаційна політика дозволяє керувати репутацією та залучати нових студентів і партнерів.

5. Інтернаціоналізація освіти: глобалізація освіти вимагає від університетів активної міжнародної комунікації та маркетингу, що сприяє залученню студентів з інших країн та участі у міжнародних програмах обміну.

6. Залучення додаткових ресурсів: маркетингова політика комунікацій допомагає залучати гранти, спонсорську підтримку та налагоджувати партнерства з бізнесом, що є важливим в умовах обмеженого державного фінансування.

7. Підтримка лояльності випускників: ефективна комунікація з випускниками сприяє їхній лояльності та активній участі у житті університету, що може виражатися у фінансовій підтримці та наданні можливостей для стажування студентів.

Дослідження, аналіз маркетингової політики комунікацій, прогнозування можливих проблем та їх вирішення завдяки штучному інтелекту. Чітке визначення маркетингової політики комунікацій є необхідною умовою для формування ефективної маркетингової стратегії. Дослідження цієї сфери, вивчення основних маркетингових категорій та розробка єдиного бачення дозволять компаніям налагодити чіткий зв'язок з цільовою аудиторією, досягти своїх маркетингових цілей та стимулювати розвиток бізнесу.

Важливо зазначити, що маркетингова політика комунікацій - це не просто про створення рекламних оголошень. Це про створення чіткої та послідовної комунікаційної стратегії, яка використовує різні канали для досягнення цільової аудиторії та досягнення ваших маркетингових цілей.

Підходи науковців до поняття «Маркетингова стратегія» вітчизняними та закордонними науковцями узагальнено в табилців 1.

Таблиця 1

Тлумачення поняття «Маркетингова стратегія» вітчизняними та закордонними науковцями

Визначення	Автор	Дже рело
Маркетингова політика комунікацій – це комплекс заходів щодо формування системи маркетингових комунікацій, їх інтеграції, впровадження нових технологій в комунікативний процес.	О.С. Братко	1
Маркетингова політика комунікацій – перспективний курс дій фірми, спрямований на забезпечення взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи з метою задоволення потреб споживачів і отримання прибутку.	С.С. Гаркавенко	2
Маркетингові комунікації – сукупність сигналів, які виходять від фірми на адресу різних аудиторій, в тому числі клієнтів, збутовиків, органів управління та власного персоналу.	Ж.Ж. Ламбен	3

Джерело: складено автором.

Ефективна маркетингова комунікаційна політика допомагає підвищити обізнаність бренду; сформувати лояльність до бренду збільшити обсяги продажів та підвищити конкурентоспроможність.

Важливо зазначити, що вона повинна бути інтегрованою, тобто всі її елементи повинні співпрацювати для досягнення поставлених цілей. Визначення цілей маркетингової політики комунікацій є важливим етапом, оскільки вони визначають стратегію і дії, спрямовані на досягнення бажаних результатів.

Університет має переслідує наступні цілі: університет прагне до того, щоб його випускники мали ґрунтовні знання та навички, необхідні для успішного працевлаштування у своїй галузі, тобто збільшити підготовка висококваліфікованих фахівців.

Впровадити інноваційні методи навчання. Університет використовує сучасні методи навчання, такі як проблемно-орієнтоване навчання, проектне навчання та дистанційне навчання, щоб зробити процес навчання більш цікавим та ефективним. Проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, тобто університет має активну дослідницьку програму, яка охоплює широкий спектр галузей. Як раніше було вказано, маркетингова політика комунікацій – перспективний курс дій фірми, спрямований на забезпечення взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи з метою задоволення потреб споживачів і отримання прибутку. Задля залучення більшої кількості абітурієнтів до університету використовуються виставки та ярмарки (наприклад, день відкритих дверей), паблік рилейшнз, прямий маркетинг (наприклад, спілкування приймальної комісії з абітурієнтами), спонсорство та інтегровані маркетингові комунікації. Для встановленні та зміцнення позиції університету на ринку вищої освіти шляхом побудови сильного бренду та визнання, використовується саме брендинг.

Список використаних джерел

1. Братко О.С. Науковий посібник «Маркетингова політика комунікацій», 2006 р.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. - К.: Лібра, 2004.
3. Ламбен Ж.Ж. «Стратегічний маркетинг. – Європейська перспектива», 1996 р.

UDC 330.1:352

Kseniia Chichulina,
PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava
Besik Bauchadze, PhD, Academic Doctor of Business Management,
Shota Rustaveli Batumi State University, Georgia

THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY IN UKRAINE

On June 23, 2022, Ukraine received the long-awaited status of an EU candidate. A difficult stage lasting more than two decades: The Orange Revolution (November-December 2004), the Revolution of Dignity (November 2013-February 2014).

On February 01, 2023, the European Commission published an analytical report to the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council and the Opinion of the European Commission on Ukraine's application for membership in the European Union of June 17, 2022 (the "Report").

This Report provides an overview of the situation as of July 2022 and aims to outline:

- first, the main recommendations for working on the clusters of social, political, and economic life of Ukraine identified by the EU in order to harmonize them with the EU acquis (the term "cluster" comes from the English word "cluster", which means "bunch, swarm, cluster". Clusters are a group of related areas that are interdependent and complementary);
- second, critical issues that Ukraine needs to work on as a priority (e.g., institutional issues), as the latter are a threat/obstacle to the successful harmonization of national legislation with the EU acquis and, accordingly, Ukraine's progress towards the next stages of EU membership.

Ukraine demonstrates an initial level of preparation, so the European community suggests the following steps to improve the rating:

- eliminating significant shortcomings in labor legislation;
- harmonization with the EU acquis on occupational health and safety, which is limited at the time of the Report preparation;
- regulating unofficial employment and wage arrears; improving social dialogue (provisions of the Law of Ukraine "On Social Dialogue in Ukraine" and their implementation);
- harmonization with EU legislation on gender equality;
- further harmonization with EU legislation on non-discrimination in employment and improving the system of labor inspections.

Under the UN Joint Financing Facility for the SDGs in Ukraine, new solutions were developed to attract public and private funding, and to ensure more efficient use of available resources in line with the priorities set by the Government of Ukraine. The joint program, which provided funding of almost USD 1 million and lasted until July 2017, was implemented. The joint program, which provided almost USD 1 million in funding and ran until July 2022, involved close cooperation with the Office of the Vice Prime Minister of Ukraine, the Secretariat of the Cabinet of Ministers and line ministries to optimize resource allocation and identify new sources of funding.

The Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030 is focused on the vectors defined in the Sustainable Development Strategy "Ukraine - 2020":

1) development vector - ensuring sustainable development of the country, implementing structural reforms, ensuring economic growth in an environmentally sustainable manner, creating favorable conditions for doing business;
2) security vector – ensuring the security of the state, business and citizens, protection of investments and private property, peace and border protection, fair and impartial justice, immediate cleansing of the government at all levels and implementation of effective anti-corruption mechanisms.

The Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030 is focused on the vectors defined in the Sustainable Development Strategy "Ukraine - 2020":

1) vector of responsibility - ensuring guarantees for every citizen, regardless of race, color,

political, religious and other beliefs, gender, ethnic and social origin, property status, place of residence, language or other characteristics, to have access to high-quality education, healthcare and other services in the public and private sectors;

2) the vector of pride - ensuring mutual respect and tolerance in society, pride in one's own country, its history, culture, science, and sports.

The strategic vision of Ukraine's sustainable development is based on ensuring national interests and fulfilling Ukraine's international commitments to transition to sustainable development. Such development involves overcoming imbalances in the economic, social and environmental spheres; transformation of economic activity, transition to the principles of a "green economy" building a peaceful and secure, socially cohesive society with good governance and inclusive institutions; ensuring partnerships between state authorities, local governments, business, science, education and civil society organizations; full employment of the population; high level of science, education and healthcare; maintaining the environment in a proper condition that will ensure the quality of life and well-being of present and future generations; decentralization and implementation of a regional policy that provides for a harmonious combination of national and regional interests; preservation of national cultural values and traditions.

Guiding principles of the strategy:

- protection of human rights;
- Rule of law;
- good governance;
- participation of the public;
- participation of business representatives and their partners;
- Integration of politics and governance;
- Solidarity within and between generations;
- Using the best available knowledge;
- Precautionary principle.

Apply environmental impact assessment and strategic environmental assessment procedures; The principle of "user pays". Oblige users of any natural resources to pay in full for their use and subsequent restoration; Polluter pays principle. To oblige polluters to pay for the damage they cause to human health and the environment in accordance with the actual costs of compensation for the damage incurred by society.

On March 24, 2023, the Annual Report on the Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement (hereinafter - the Annual Report) was published, which states that Ukraine has already fulfilled 72% of the obligations under the Association Agreement. In 2022, the overall progress in the implementation of the Association Agreement between Ukraine increased by 9%, which means that we can talk about an overall positive trend. However, it should be noted that in the area of "Social Policy and Labor Relations" the overall progress in fulfilling the requirements is only 54%, which is one of the lowest among other areas, and in the area of "Justice, Freedom, Security and Human Rights" - 91%, which is one of the highest indicators.

References

1. The Sustainable Development Goals [online], Available at:https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/ (2018).

2. Volodymyr Ustymenko, Olena Zeldina (2019). EU Investment Policy as the Basis for Sustainable Development: Implementation Prospects in Ukraine. DOI: https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n1p40

3. Olena Kuzmak, Oleh Kuzmak and Borys Pohrishchuk (2021). Sustainable development: trends and realities of Ukraine. International Conference on Sustainable, Circular Management and Environmental Engineering (ISCMEE 2021). DOI: https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125501035

4. Коломієць С.В. Категорія синергетики в економічних дослідженнях: нелінійність соціально-економічних систем. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 31 (70). № 3, 2020. С. 191–197.

UDC 330.1:352

Oleksandr Kubatko,
Doctor of economic sciences, professor
Sumy State University, Sumy
Kseniia Chichulina,
PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava

THE EU SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY: USEFUL EXPERIENCE FOR UKRAINE

Sustainable development policy in the European Union (EU) is a key strategic objective defined by its obligations to present and future generations. This policy aims to ensure economic growth, social justice and environmental protection by balancing the interests of the economic, social and environmental sectors.

To summarize, the EU's sustainable development policy is aimed at achieving a continuous improvement in the quality of life of citizens and social welfare.

The history of sustainable development policy in the European Union (EU) has its roots in the development of global discussions and concerted action in the field of environmental protection and social development (Fig.1).

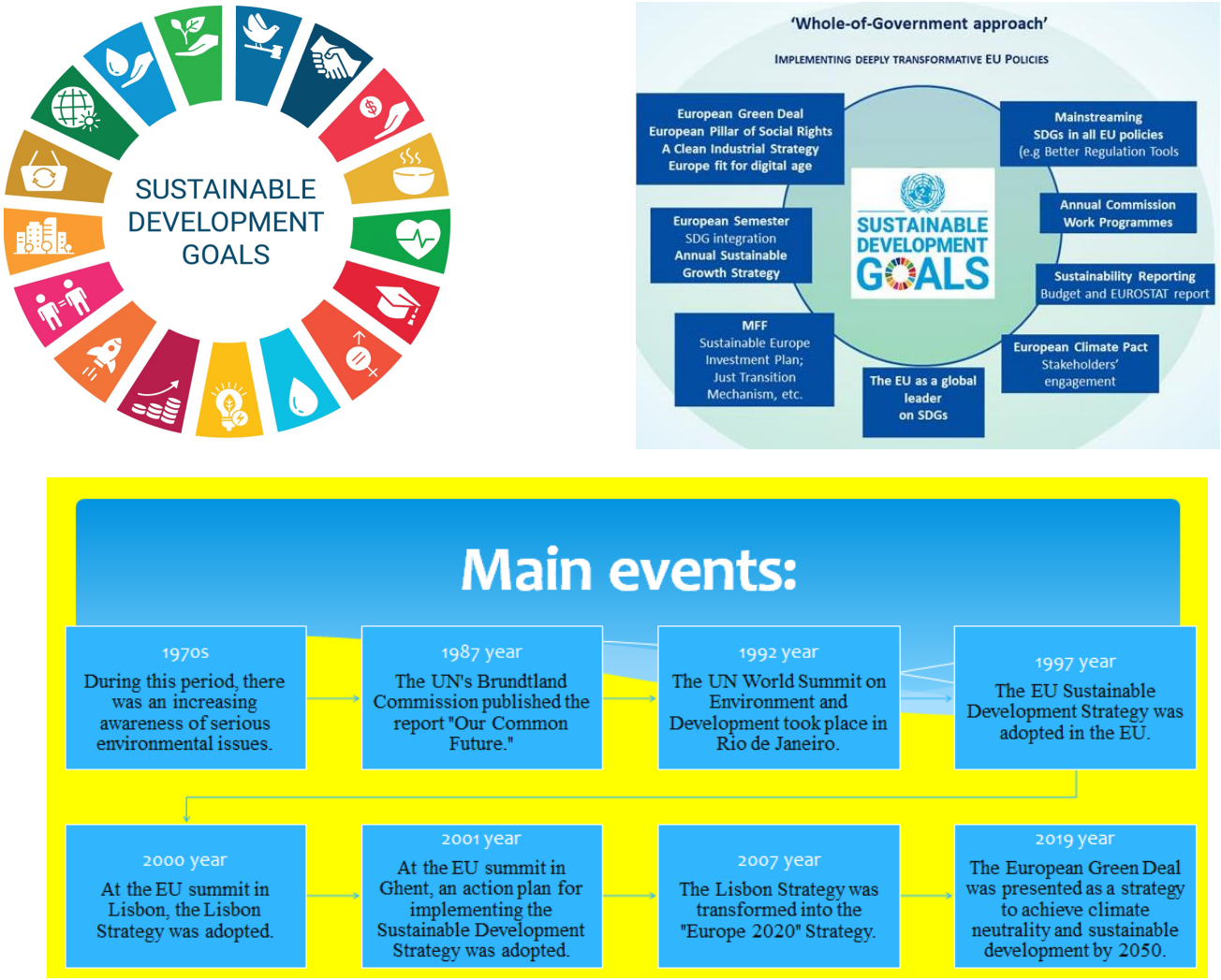

Fig.1. EU's sustainable development policy and the main events of and its historical stages

These steps and events demonstrate the increasing awareness of the necessity of sustainable development in the context of economic growth and social progress happening at the European Union level. However, these are just some key stages in the development of sustainable development policy in the EU, and the process continues with the improvement and implementation of new initiatives.

These steps and events demonstrate the increasing awareness of the necessity of sustainable development in the context of economic growth and social progress happening at the European Union level. However, these are just some key stages in the development of sustainable development policy in the EU, and the process continues with the improvement and implementation of new initiatives (Fig.2).

Among the world's regions, Europe has the most experience in developing and implementing sustainable development strategies. While the initial sustainable development strategies of EU countries primarily focused on environmental protection issues, now all three components of sustainable development (economic, social, and environmental) are more or less evenly addressed (Fig.3).

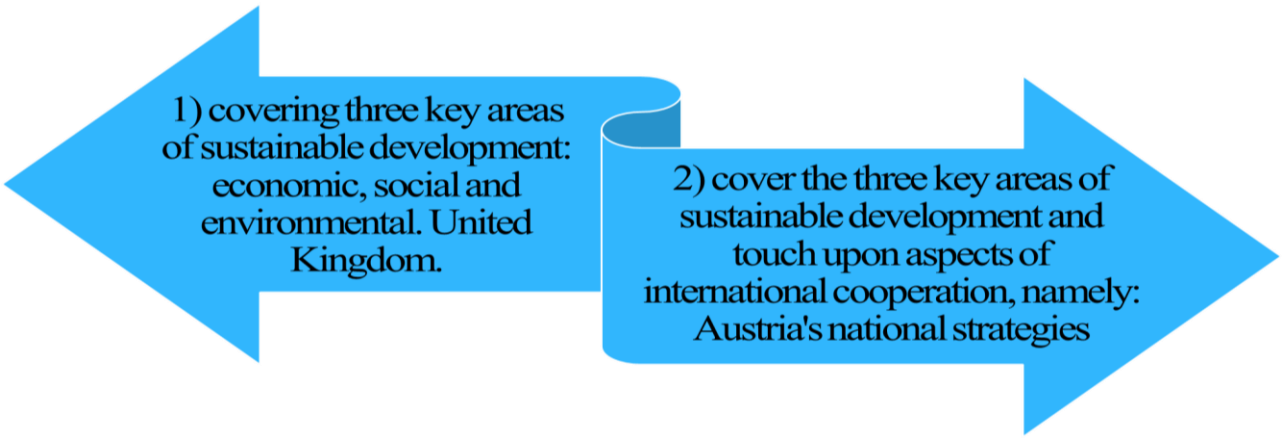

Fig.2. Two types of sustainable development strategies

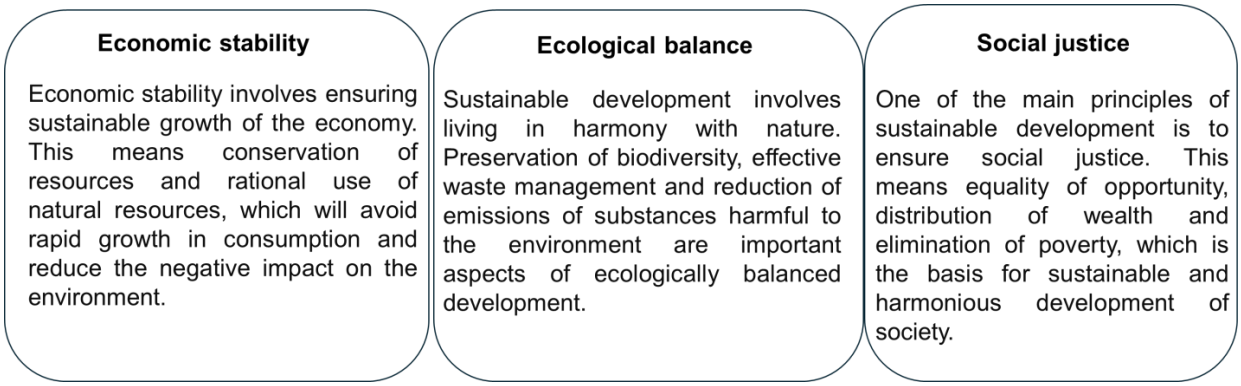

Fig.3. General principles of sustainable development

References

1. Sala, S., & Castellani, V. (2019). The consumer footprint: Monitoring sustainable development goal 12 with process-based life cycle assessment. Cleaner Prod, 240, 118050. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118050

2. Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Teksoz, K., Durand-Delacre, D., & Sachs, J. D. (2017). National baselines for the Sustainable Development Goals assessed in the SDG index and dashboards. Nature Geoscience, 10(8), 547–555.

УДК: 338.246.

Шарий Г.І., д.е.н, професор; Дубіщев В.П., д.е.н, професор; Серякова А., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕНТИ

Визначення фактичної величини ренти складне завдання. В сільськогосподарському виробництві земельна рента, акумулюється внадлишковому доході (надлишку доданої вартості), одночасно перебуває врізних формах. Першою формою є диференціальна рента, другою – абсолютна рента. Існує також і третя форма – монопольна земельна рента, що породжена особливими природно-кліматичними умовами для вирощування рідкісних сільськогосподарських рослин, які потребують особливих земель, розташованих в специфічних природно-кліматичних зонах.

Регулювання рентних відносин важливий чинник розбудови інституційно стійкої та конкурентоздатної моделі сільського господарства.

Визначення фактичної величини ренти вчені намагалися здійснити багато разів, але в більшості випадків величина ренти має умовний характер, або загальнотеоретичний. Це пов’язано з тим, що між різними економічними школами немає єдиного підходу, ренту розглядають під різним кутом зору, вкладаючи в неї різнопланову сутність та зміст.
Розглянемо деякі з них.

Одними з перших спробували дати наукове обґрунтування природі ренти фізіокра- ти (В. Петті, П. Буагільбер, Ф. Кене та ін.), але вони дане поняття зводили до простого пояснення, що нібито рента єдаром природи. Більш суттєво поняття ренти еволюціонува- ло в класичній економічної теорії, яка земельну ренту розглядала як деяку величину над - лишкового доходу (продукту), що залишається від вирахування в повній чи не в повній мірі затрат (виробничих факторів) із вирощування сільськогосподарських культур, або на розведення тварин, а також від одержаної виручки додаткового вирахування прибутку.

Під затратами виробничих факторів, які входили до рентного обчислення, А. Сміт розглядав заробітну плату, Д. Рікардо включав до розгляду категорії капіталу, так, як і Дж. С. Мілль. На думку Дж. С. Мілля Д. Рікардо включав до розгляду категорії капіталу, так, як і Дж. С. Мілль. а, рента, формується якою б то не було землею, і як залишок продукту землі над доходом, який можливо одержати з такого ж капіталу, затраченого на саму гіршу з оброблюваних земель.

В системі наукових поглядів класичної школи, за проблем ренти сформована методологічна база, що передбачає розрахунок ренти від чистого доходу на землях гіршої якості, і розглядає ренту, як надлишковий дохід (продукт) або надприбуток.

Значне доповнення в теорію ренти класичної економічної теорії, зробили представники неокласичного напряму. Під рентою в неокласичній економічній теорії частіше за все розуміють різницю між доходом і мінімальною сумою, необхідною для забезпечення даного обсягу послуг. Дане пояснення підходів щодо визначення розміру ренти та поняття суті утворення, актуальне і сьогодні.

На сьогодні склалося таке визначення земельної ренти – це додатковий чистий дохід землевласників або фермерів і орендарів, пов'язаний з використанням середніх та кращих за родючістю і розташуванням щодо ринку земель.

Західна економічна теорія взагалі розглядає поняття «земельна рента» як невід’ємну частину економічної ренти. Так, К. Р. Макконелл і С. Л. Брю, автори популярного «Економіксу» дають визначення економічної ренти, як ціни, яка платиться за використання землі та інших природних ресурсів, кількість яких (запаси) сурово обмежені.. Вчені підкреслюють, що економісти рахують ренту надлишком, тобто платою, яка не є необхідною в тому сенсі,якщо вона не забезпечує появу додаткової землі в економічному обігу.

В книзі «Економікс», Б. Бернанке і Р. Френк економічну ренту розглядають, як

частину плати за фактор виробництва, перевищуючий зарезервовану власником цього фактору ціну; при більш низькій ціні власник не буде пропонувати цей фактор виробництва на ринок.

Близьке, по сутті, визначення з попереднім, дає Р. Піндайк і Д. Рабінфельд, лише зарезервовану суму власника, замінюють на мінімальну суму .

Для Р. Коуза останні ідеї теж виявилися близькими, він підкреслює, що термін рента використовується, щоб відмітити різницю між тим, що заробляє фактор вироб -ництва в даному виді діяльності, і те, що він міг би заробити в іншому місці.

На думку А. Алчіані, яку він висловив у своїй статті під короткою назвою «Рента», ренту почали називати «економічною», позначаючи терміном плату за будь-який ресурс, пропозиція якого підтримується на незмінному рівні без витрат, бо не може бути збільшеною, а відповідно, не залежить від ціни.

В сучасній західній економічній науці, земельна рента – частина узагальненого поняття економічна рента, і за підходами до визначення мало чим відрізняється. Така позиція полегшує розуміння категорії «земельна рента», але одночасно, спрощує зміст і умову утворення.

Загальнометодологічні основи теорії ренти в сучасному світі переважно пов'язують з вченням неокласичної економічної школи. Одним із центральних місць в якій займає А. Маршалл, який ввів до аналізу ренти двухкритеріальну концепцію формування цін на товар. Переважно вона пояснює утворення ренти та цін на землю, як фактору виробництва. Але рента на «поверхні» виступає як плата за користування природним ресурсом, зокрема землею, поєднуючи в собі одразу всі форми.

Фактичний розмір ренти, який часто прирівнюється до суми орендної плати, не відображає об'єктивну оцінку земельного ресурсу, а зважаючи на відсутність в Україні великої конкуренції на ринку оренди землі, приводе до заниженої реальної суми одержуваної ренти та ціни на землю.

У даних методологічних підходах доцільно врахувати, що на відмінну від інших виробничих ресурсів, земля не має вартості, оскільки вона не є продуктом людської праці, а тому обмін її на інші ресурси або товари не можливий за вартістю. Земля будучи об'єктом ринкового торгу має ціну. Торг, це критерій за яким здійснюється подальша процесуально-правова дія з переходу прав власності від продавця до покупця, – нового власника землі (земельної ділянки), а основним, при встановленні ціни на землю виступає підхід прямої капіталізації ренти.

Даний підхід передбачено і при проведенні експертної грошової оцінки земель

Список використаних джерел

1. Шарий Г.І. Інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрномусекторі України: монографія. Полтава. 2015. 605 с.

УДК: 338.245.

Шарий Г.І., д.е.н, професор; Дубіщев В.П., д.е.н, професор; Черевань К., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУТНІСТЬ РЕНТНИХ ВІДНОСИН В СИСТЕМІ КАТЕГОРІЙ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Визначення фактичної величини ренти складне завдання. Одними з перших спробували дати наукове обґрунтування природі ренти фізіократи (В. Петті, П. Буагільбер, Ф. Кене та ін.), але вони дане поняття зводили до простого пояснення, що нібито рента є даром природи. Більш суттєво поняття ренти еволюціонувало в класичній економічної теорії,

яка земельну ренту розглядала як деяку величину надлишкового доходу (продукту), що залишається від вирахування в повній чи не в повній мірі затрат (виробничих факторів) із вирощування сільськогосподарських культур, або на розведення тварин, а також від одержаної виручки додаткового вирахування прибутку. Під затратами виробничих факторів, які входили до рентного обчислення, А. Сміт розглядав заробітну плату, Д. Рікардо включав до розгляду категорії капіталу, так, як і Дж. С. Мілль. На думку Дж. С. Мілля, рента, формується якою б то не було землею, і як залишок продукту землі над доходом, який можливо одержати з такого ж капіталу, затраченого на саму гіршу з оброблюваних земель. В системі наукових поглядів класичної школи, за проблем ренти сформована методологічна база, що передбачає розрахунок ренти від чистого доходу на землях гіршої якості, і розглядає ренту, як надлишковий дохід (продукт) або надприбуток.

Алглритм розуміння сутності рентних відносин в системі категорій ринкового механізму передбачають:

1. На категоріальному рівні розробку теоретико-методологічних основ до оцінки величини диференціальної ренти І роду за природної якості земель, виходячи з ґрунтово-кліматичних умов господарювання.

2. Обґрунтування методичного підходу у визначенні диференціальної ренти І роду за розміщенням земель до ринків збуту.

3. Визначити сутність квазіренти за рівнем розвитку транспортно-збутової інфраструктури та кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції..

4. Обгрунтувати методологічні основи до проблем з природи походження і визначення абсолютної ренти, і на цій підставі розробити методичний підхід до проведення оцінки абсолютної ренти на землях сільськогосподарського призначення.

Розв'язання задачі щодо обчислення величини утворюваної диференціальної ренти та зокрема, форми І роду за якістю та природними й іншими властивостями землі є пріоритетним завданням у процесі забезпечення ефективного управління земельними ресурсами в Україні. Утворення й подальший розподіл диференціальної ренти повинен стати провідним чинником у механізмі розширеного відтворення земельного продуктивного потенціалу країни, що особливо є гострим з огляду на сучасний стан ґрунтів.

Упродовж з вищенаведеним, доцільно внести до обчислення ренти, або рентного доходу показників, які характеризують не лише якість земель, яка традиційно оцінюється в балах бонітету ґрунтів, а комплекс показників пов'язаних з ґрунтово-кліматичними умовами господарювання. Тобто пропонується здійснювати землеоціночну роботу за комплексним аналізом природних властивостей земель.

До групи ґрунтових умов були віднесені наступні показники: баланс добрив, т/га; баланс поживних речовин, кг/га; вміст гумусу, % та бонітет ґрунту, балів.

До групи оцінки кліматичних умов, віднесено такі показники як: забезпечення рослин теплом і вологою за відповідні періоди їхньої вегетації.

Враховуючи нормовані значення показників ґрунтових комплексів це дозволяє сформувати математичну модель для урожайності сільськогосподарських культур, або їх груп визначену в якості нормованої (стандартизованої) величини. Показник урожайності за ґрунтовою змінною (комплексом факторів морфології ґрунтових властивостей) пов'язаний з результатами факторного аналізу.

Необхідність введення квазіренти до розрахунку полягає в тому, що існуючі надлишкові потужності зі збуту й зберігання сільськогосподарської продукції на більш коротких відстанях можуть стати стимулом до нарощення виробництва сільськогосподарської продукції. Розвиненість транспортно-збутової інфраструктури виступає чинником для перспектив розвитку сільських товаровиробників. Породжені таким чином надлишки вартостей через нарощення обсягів виробництва потрібно розглядати в якості квазіренти в зв'язку з нерівномірним розвитком в регіоні транспортно-збутової інфраструктури.

Отримання сукупної ренти, яку вилучають власники (орендодавці) земель

сільськогосподарського призначення не є повним, якщо не буде враховано величину абсолютної ренти. Даний вид ренти в сучасних умовах господарювання повинен обов'язково бути переглянутий. Переваги визначення абсолютної ренти буде надано методиці чи підходу які більш повно розкриють механізм її оцінки.

Визначення величини абсолютної ренти (рентного доходу) здійснено на основі вартісної концепції, яка потребує спочатку визначення відносно гірших за якістю земельних ділянок, або деяку умовну площу, яка в даному випадку підлягала оцінюванню, що здійснено за комплексом факторів пов'язаних із найменш сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами в зоні розташування цих досліджуваних земель (ділянок).

Список використаних джерел

1. Шарий Г.І. Інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрномусекторі України: монографія. Полтава. 2015. 605 с.

УДК 338.24

Скрильник Андрій Сергійович, к.е.н., доцент, докторант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСНОВНІ ПЕРЕШКОДИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Інклюзивний розвиток підприємництва є ключовим елементом соціально-економічного зростання, спрямованого на створення рівних можливостей для всіх груп населення, включаючи соціально вразливі категорії. Однак, цей процес часто стикається з різними перешкодами, які потребують ефективних стратегій протидії на місцевому рівні [1]. Інклюзивний розвиток підприємництва на місцевому рівні є важливим аспектом соціально-економічного зростання, оскільки сприяє створенню рівних можливостей для всіх груп населення, включаючи соціально вразливі категорії. Однією з головних проблем є недостатня підтримка з боку місцевої влади, що проявляється у вигляді бюрократичних бар'єрів та відсутності спеціалізованих програм підтримки. Також значною перешкодою є обмежений доступ до фінансування, зокрема, через недостатню кількість місцевих фінансових установ, відсутність мікрофінансування та високі процентні ставки за кредитами. Крім того, низький рівень підприємницької освіти та навичок у місцевих громадах ускладнює розвиток інклюзивного бізнесу. Відсутність доступних освітніх програм, тренінгів та менторства обмежує можливості для потенційних підприємців.

Соціальні та культурні бар'єри, такі як стереотипи та упередження щодо певних груп населення, а також низький рівень інформованості про важливість інклюзивного підприємництва, також є значними перешкодами. Інфраструктурні обмеження, зокрема, відсутність бізнес-інкубаторів, акселераторів та недостатній доступ до сучасних технологій, стримують розвиток інноваційних рішень у підприємництві.

Економічні умови, такі як низька купівельна спроможність та високий рівень безробіття, створюють додаткові виклики для підприємців на місцевому рівні. Відсутність мережування та кооперації між підприємцями, а також слабка підтримка з боку громадських організацій, ускладнюють обмін досвідом та ресурсами, що є важливим для сталого розвитку інклюзивного підприємництва. Ці перешкоди вимагають комплексного підходу та спільних зусиль з боку місцевих влад, громадських організацій та бізнес-спільноти для їх подолання та створення сприятливих умов для розвитку інклюзивного підприємництва на місцевому рівні [2]. Інклюзивний розвиток підприємництва в Україні стикається з низкою перешкод, які ускладнюють створення рівних можливостей для всіх груп населення. Основні з них наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні перешкоди інклюзивного розвитку підприємництва в Україні

№	Основні причини	Деталізовані складові	Сутність деталізованої складової
1.	Недостатня підтримка з боку місцевої влади:	Бюрократичні процедури в дозвільній системі	Складні та непрозорі бюрократичні процедури на місцевому рівні ускладнюють отримання необхідних дозволів і доступ до ресурсів.
		Відсутність місцевих програм підтримки:	Брак програм, що спеціально спрямовані на підтримку інклюзивного підприємництва на місцевому рівні.
2.	Обмежений доступ до фінансування	Недостатня кількість місцевих фінансових установ:	Відсутність банків та інших фінансових установ, готових надавати кредити або інші фінансові продукти для соціальних підприємств.
		Відсутність мікрофінансування та грантів:	Місцеві підприємці часто не мають доступу до мікрофінансування, грантів та інших форм фінансової підтримки.
3.	Низький рівень підприємницької освіти та навичок	Відсутність навчальних програм:	Брак доступних освітніх програм та тренінгів з підприємництва, особливо тих, що спрямовані на інклюзивні бізнеси.
		Недостатнє менторство:	Невелика кількість менторів та консультантів, які могли б підтримати нових підприємців на місцевому рівні.
4.	Соціальні та культурні бар'єри	Стереотипи та упередження:	Наявність місцевих стереотипів та упереджень щодо певних груп населення, таких як люди з обмеженими можливостями, жінки або етнічні меншини.
		Низький рівень інформованості:	Відсутність інформаційних кампаній та ініціатив, що підвищують обізнаність про важливість інклюзивного підприємництва.
5	Економічні умови	Низька купівельна спроможність:	Місцеві ринки можуть мати обмежений попит на продукти та послуги, що пропонуються інклюзивними підприємствами.
		Високий рівень безробіття:	Економічні труднощі та високий рівень безробіття ускладнюють розвиток бізнесу та знижують можливості для підприємництва.
6	Відсутність мережування та кооперації	Недостатня взаємодія між підприємцями:	Відсутність платформ для обміну досвідом та співпраці між місцевими підприємцями, що може обмежувати можливості для інклюзивного розвитку.
		Відсутність підтримки з боку громадських організацій:	Місцеві НУО та інші громадські організації можуть не мати ресурсів або знань для підтримки інклюзивного підприємництва.

Основними напрямами протидії цим перешкодам є створення сприятливого регуляторного середовища, поліпшення доступу до фінансування, підвищення рівня підприємницької освіти та навичок, а також подолання соціальних і культурних бар'єрів. Підвищення рівня підприємницької освіти та навичок є ще одним важливим напрямом. Впровадження доступних освітніх програм, тренінгів та менторських ініціатив для потенційних підприємців сприятиме розвитку їхніх професійних компетенцій.

Особлива увага має бути приділена програмам, спрямованим на представників соціально вразливих груп, таких як жінки, молодь та люди з обмеженими можливостями. Подолання соціальних і культурних бар'єрів потребує проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про важливість інклюзивного підприємництва та зменшення стереотипів і упереджень у суспільстві. Розвиток інфраструктури, включаючи створення бізнес-інкубаторів, акселераторів та забезпечення доступу до сучасних технологій, є критично важливим для стимулювання інновацій та зростання інклюзивних підприємств. Економічні умови можуть бути покращені через активне залучення місцевих громад та організацій до підтримки підприємницьких ініціатив, зокрема через створення сприятливих

умов для малого та середнього бізнесу.

Для подолання цих перешкод необхідно розробити комплексні стратегії, що включають поліпшення регуляторної бази, забезпечення доступу до фінансів, підвищення рівня освіти та підтримку соціально вразливих груп. Спільні зусилля уряду, бізнесу та громадянського суспільства можуть створити сприятливе середовище для розвитку інклюзивного підприємництва, сприяючи економічному зростанню та соціальній інтеграції.

Список використаних джерел

1. Тютюнникова С. В. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності / С. В. Тютюнникова, К. Л. Пивоварова // Бізнес Інформ. - 2018. - № 8. - С. 105-111. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_8_18

2. Іртищева, І., Крамаренко, І., Завгородній К. Оцінка рівня сталого інклюзивного розвитку України. Modeling the development of the economic systems, 2023, (2), 159–165. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-21

УДК 330.3

Васюта В. Б., к. т. н., доцент; Гірбасов М.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сталий розвиток - це такий розвиток суспільства, при якому економічне зростання, виробництво та споживання відбуваються в межах, що дозволяють екосистемам самовідновлюватися. Він передбачає гармонійний розвиток економічного, соціального та екологічного аспектів. Головна мета сталого розвитку - збереження людства, а завдання - підтримка умов для існування екосистем і біосфери [1].

У вересні 2015 року в Нью-Йорку під час 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН пройшов Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковий документ саміту "Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року" включає 17 цілей сталого розвитку та 169 завдань. [2]

Європейський Союз відіграє активну роль у реалізації цих цілей, інтегруючи їх у свої політичні рамки та інструменти. Наприклад: Стратегія сталого розвитку ЄС до 2030 року, Європейський зелений курс, Партнерство зі стейкхолдерами, тощо.

Прагнучи стати частиною ЄС, Україна також повинна реалізовувати цілі сталого розвитку. Саме тому 30 вересня 2019 року Президент України видав указ №722/2019. Цей указ спрямований на забезпечення національних інтересів України в сфері сталого розвитку економіки, громадянського суспільства та держави з метою підвищення рівня та якості життя населення, а також дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина. [3]

Але в умовах війни, коли доходи йдуть на військові потреби, впровадження високих екологічних та соціальних стандартів, які передбачають ЦСР може стати непосильною нішею як для економіки, так і для підприємців.

Тому зараз варто зосередитися на економічних реформах, це: сприятиме зменшенню тінізації економіки, збільшенню податкових надходжень, підвищенню ділової активності, та залученню зовнішніх інвестицій.

Також варто адаптувати законодавчу базу під міжнародні стандарти, зокрема і екологічні, щоб сприяти відбудові саме на зелених засадах, та стимулювати працюючі підприємства переходити на ці стандарти.

Необхідно провести інституційні реформи, щоб зменшити рівень корупції, збільшити прозорість управління та зміцнити демократичні інститути.

Ці зміни позитивно вплинуть на економічну ситуацію, та стануть основою для

повоєнного відновлення та реалізації інших цілей сталого розвитку.

Досягнення цілей сталого розвитку не тільки сприятиме інтеграції України в ЄС, але і стане основою для повоєнного відновлення України, адже це комплексний підхід, який спрямований не лише на негайні потреби, а і на побудову стійкого та процвітаючого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Концепція сталого розвитку та її значення (назва з екрану). URL: https://vseosvita.ua/lesson/kontseptsiia-staloho-rozvytku-ta-ii-znachennia-210416.html

2. Цілі сталого розвитку та Україна (назва з екрану). URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina

3. Указ президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825

УДК 332.1

Ковальов Б., к.е.н., доцент
Сумський державний університет (м. Суми, Україна)
Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Лугова В.Ю, Кулаков О.Ю. магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БІЗНЕСУ УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Конкурентоспроможність бізнесу в Україні виконує ключову роль у економічній діяльності, враховуючи непередбачуваність та вимоги до ринкового середовища. Даний фактор охоплює широкий спектр аспектів, включаючи ефективність конкурентного протистояння, здатність до залучення та утримання клієнтів, а також здатність до стійкого й прибуткового розвитку.

Конкурентоспроможність підприємства – це здатність підприємства своєчасно та ефективно коригувати параметри своєї діяльності залежно від змін зовнішнього середовища з метою збереження існуючих та створення нових конкурентних переваг для досягнення власних стратегічних цілей, що дає змогу розглядати це поняття не лише як результат діяльності, а як системну категорію, що відображає процес діяльності підприємства з позицій його стратегічних цілей [1]

Війна завдала величезних збитків українському бізнесу, державі та населенню. Перш ніж аналізувати вплив війни на український бізнес, пропонуємо проаналізувати загальні економічні втрати (рис. 1).

Нинішнє становище конкурентне українських підприємств пов’язане з кризою, спричиненою широкомасштабним російським вторгненням в Україну, яке суттєво вплинуло на економічну ситуацію в усій країні. Це і зміна місця окремих регіонів у структурі господарського комплексу країни (наприклад, деіндустріалізація східних регіонів), і масштабна міграція працездатного населення (як внутрішня, так і зовнішня), і енергетична криза, і зміна напрямів зовнішньоекономічної діяльності [3].

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану ринкові умови та підходи до формування конкурентоспроможності набули іншого значення, ніж у довоєнний період. Детермінантою подальшого економічного розвитку більшості регіонів України стали не довгострокові тенденції, а революційні зміни, спричинені безпековими чинниками [4].

Рисунок 1 – Загальна оцінка збитків інфраструктури
за галузями у грошовому вимірі, станом на січень 2024 року
Джерело: складено авторами самостійно за [2]

До основних викликів, які матимуть середньо- та довгострокові наслідки для розвитку економічної системи та бізнесу в Україні, слід віднести наступні: найсерйозніша за роки незалежності економічна криза; швидкі просторові та структурні зміни в економіці українських регіонів та країни в цілому; втрата потенціалу сільських територій внаслідок повномасштабної агресії рф; релокація бізнесу під впливом безпекових чинників; втрата експортного потенціалу українських регіонів; нестабільність ринку праці, фінансової спроможності українських територій тощо.

Усі ці проблеми суттєво ускладнюють життя та розвиток бізнесу в Україні, а їх вирішення безпосередньо впливає на напрямки розвитку країни та її регіонів під час та після війни.

Підтримка українського бізнесу в умовах війни є надзвичайно важливою для збереження економічної стабільності та здатності країни функціонувати. На цьому етапі найбільш необхідними для України є такі інструменти та кроки щодо стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу [5]: оперативне впровадження нових стандартів і законів щодо соціально-економічного розвитку України з урахуванням фактора безпеки і бойових дій: країна навіть під час війни має повноцінно навчатися, розвиватися, працювати та розбудовуватися; допомога й налагодження стійких до кризових умов каналів збуту вітчизняної продукції на експорт, запровадження системи податково-митного стимулювання експортних операцій [6]; посилення якості, кількості та доступності наявної фінансової підтримки для суб'єктів бізнесу, а також упровадження нових механізмів фінансової підтримки; формування оптимальної моделі системи оподаткування, яка буде забезпечувати стабільність і передбачуваність податкового середовища; більш швидке відновлення інфраструктури (у тому числі енергетичної та транспортної) за рахунок міжнародних грантів, фондів, траншів, допомоги;–зменшення адміністративних перешкод і бюрократичних процедур, що може поліпшити бізнес-середовище та стимулювати підприємництво; розроблення програм підтримки для інноваційних проектів та досліджень [5].

Список використаних джерел

1. Савченко Т. В. Вплив факторів зовнішнього середовища на систему управління конкурентоспроможністю підприємства. *Науковий вісник Національного гірничого університету.* 2015. С. 142–148.

2. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже $155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. Науково-аналітична доповідь. URL: http://surl.li/qmbob (дата звернення: 09.05.2024)

3. Пугачевська К. Й., Феєр О. В. Конкурентоспроможність економіки регіону: підходи до оцінювання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-89

4. Виклики економічного розвитку регіонів України в умовах війни та повоєнного відновлення. Науково-аналітична доповідь. URL: https://ird.gov.ua/irdp/e20230002.pdf (дата звернення: 09.05.2024).

5. Мельник,Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. № 7 (3). с. 07. DOI: https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07

6. Редзюк Є.В. Стан, проблеми і чинники гальмування розвитку бізнес-активності в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. 2022. № 51. с. 35-49. DOI: https://doi.org/10.33111/sedu.2022.51.035.049.

УДК 338.43.02

Васюта В. Б., к. т. н., доцент; Крат М. О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПІДТРИМКА МАЛИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Малі фермерські господарства є ключовим елементом у забезпеченні продовольчої безпеки країни та вирішенні соціально-економічних проблем сільських територій. Фермерство стає все більш важливим у малому аграрному підприємництві, сприяючи розвитку підприємницького середовища та стабілізації середнього класу. Малі фермерські господарства виступають економічним стимулом для розвитку сільських громад та сталому розвитку. Вони створюють робочі місця, підтримують місцевий попит на товари та послуги, сприяють розвитку сільського туризму та ремесел. Підтримка цих господарств допомагає уникнути занепаду сільських районів та масової міграції молоді до міст. Також малі фермерства забезпечують місцеві громади свіжим та якісним продуктом, зменшуючи залежність від імпорту та великих корпорацій. У разі кризи або надзвичайної ситуації, малі фермери можуть стати ключовим джерелом продовольства для місцевого населення. Проте, існують обмеження, такі як обмежений доступ до фінансів, складність законодавства та відсутність підготовки кадрів, що стримують розвиток цього сектору [1].

Сучасний стан малих фермерських господарств нерозривно пов'язаний з різноманітними викликами та можливостями, які вони зазнають. Наразі один з найважливіших аспектів, що впливає на їхню діяльність, – це нестабільна політична ситуація та воєнний конфлікт. У разі загострення військово-політичної ситуації малі фермери можуть зазнати значних збитків через обмеження доступу до ринків збуту, обмеження на транспортування своєї продукції та навіть знищення своїх культур та майна, земельних ресурсів.

Малі фермерські господарства та сільгоспвиробники мають ключове значення для агропродовольчого сектору України та забезпечення торгівельного балансу країни. Вони сприяють розвитку експорту, оскільки більшість аграрної продукції, яка експортується з України, вирощена саме на малих сільськогосподарських господарствах. Малі фермери та сільгоспвиробники створюють понад половину валового випуску сільськогосподарської продукції в Україні, включаючи значну частку молока, м'яса, овочів та інших продуктів. Наразі в умовах воєнного стану чи інших надзвичайних ситуацій, ці мали фермерські господарства стали важливим джерелом продовольства для населення, зменшуючи

залежність від імпорту та великих корпорацій.

Малі фермерські господарства стикаються з важкими випробуваннями через тиск від великих переробників та мереж супермаркетів. Ці гіганти зміцнюють свою позицію на ринку, вимагаючи від фермерів відповідності високим стандартам якості та безпеки, що може вимагати великих витрат. Крім того, малі господарства часто мають обмежений доступ до ресурсів та технологій, що ускладнює їхню конкурентоспроможність. У кризові періоди, а саме в умовах воєнного стану, важливо враховувати, що такі фермерські господарства можуть стати ключовим джерелом продовольства для місцевого населення у разі кризи. Наприклад, в Україні, згідно з даними, 53% сільгоспземель обробляють малі фермери. Враховуючи зростання вимог та конкуренцію з великими корпораціями, необхідно розглядати підтримку малих фермерських господарств у рамках інших економічних та політичних контекстів, зокрема враховуючи можливість екстремальних ситуацій, які можуть виникнути в разі воєнного стану. Малі сільгоспвиробники своєю діяльністю довели, що можуть бути високопродуктивними, ефективно сприяти скороченню бідності та голоду, підвищуючи стандарти життя в сільській місцевості [2].

Розвиток малих фермерських господарств повинно бути в пріоритеті для сталого розвитку сільських громад.

По-перше, вони є основним джерелом зайнятості та доходу для місцевого населення, що сприятиме відтоку населення до міст.

По-друге, малі фермерські господарства сприяють розвитку інфраструктури та соціальних послуг у сільських громадах. Вони стимулюють попит на місцеві товари та послуги, що збільшує активність підприємництва в селах. Крім того, вони можуть бути каталізатором для розвитку сільського туризму та інших форм альтернативного доходу для місцевого населення.

По-третє, забезпечення стабільності та ефективності малих фермерських господарств сприяє збереженню природних ресурсів та біорізноманіття. Використання екологічно чистих методів виробництва та збереження ґрунтів допомагає у підтримці екосистем та забезпеченні екологічно стабільного розвитку сільських територій.

Отже, розвиток малих фермерських господарств взаємопов'язаний із сталим розвитком сільських громад. Їхнє успішне функціонування сприяє підвищенню якості життя місцевого населення, збереженню довкілля та створює передумови для сталого економічного зростання на селі.

Важливими є фінансові стимули та дотації при ведені малих господарств у селах. В розвинутих західних країнах і в Азії уряд розуміє, що розвиток невеликих сільськогосподарських виробників означає збільшення кількості робочих місць, віддалених від міст. Відповідно, сільське населення не тільки забезпечує себе всім необхідним, а й гарантує соціальну стабільність, і гідний рівень життя у регіоні [3].

Отже, наразі підтримка та розвиток малих фермерських господарств є критично важливою для сталого розвитку сільських громад в Україні. Ці господарства займають значну частку загальної економіки у аграрному секторі країни, виробляючи значний обсяг продукції та забезпечуючи життєво важливі ресурси та послуги для місцевих спільнот. Збільшення їхнього доступу до ресурсів, технологій та ринків збуту сприятиме підвищенню продуктивності та стійкості, що в свою чергу призведе до підвищення якості життя та збереження природних ресурсів.

Глобальна спільнота повинна визнати важливість малих фермерських господарств і спільно працювати над створенням умов для їхнього успішного розвитку та підтримки. Тільки шляхом об'єднаних зусиль ми зможемо досягти сталого розвитку сільських громад та забезпечити добробут для всіх їхніх жителів.

Сталий розвиток виробництва, впровадження інновацій, які допомагають покращити результати фермерів, та тісна співпраця на рівні держави та приватного бізнесу допоможуть суттєво покращити стан продовольчої безпеки в світі в умовах війни та повоєнної відбудови України [4].

Список використаних джерел

1. Півторак В. С. Перспективи розвитку фермерства як провідної форми малого підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2014. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2794

2. Нів'євський О., Павло Яворський П., Донченко О. Малі фермери та домогосподарства в сільському господарстві та сільській економіці: оцінка їх ролі та заходи з підтримки їх сталого розвитку. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Smallholders-KSE.pdf (дата звернення 28.05.2024)

3. Мале фермерство в Україні, навіщо потрібно і як розвивати? [Назва з екрану]. URL**:** https://lb.ua/blog/katerina_odarchenko/497135_male_fermerstvo_ukraini_navishcho.html (дата звернення 28.05.2024)

4. Сталий розвиток агробізнесу є запорукою зміцнення світової продовольчої безпеки – Corteva [Назва з екрану]. URL: https://www.corteva.com.ua/news-and-events/The-sustainable-development-of-agribusiness-is-the-key-to-strengthening-global-food-security.html (дата звернення 28.05.2024)

УДК 332.143(477.53-21):314.114

Григор'єва О.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ МТГ

Основою розроблення та впровадження програм економічного та соціального розвитку територій є дані щодо чисельності та структури населення, у тому числі перспективної. Полтавська міська територіальна громада, як й решта регіонів України, зазнала суттєвих демографічних змін протягом 2022-2023 років, які з кожним роком війни будуть тільки погіршуватися. Втім, в силу певних особливостей розташування міста та прилеглих сіл, що входять до міської територіальної громади, їх станом та можливостями, перспективи демографічного забезпечення Полтавської МТГ є кращими порівняно з іншими територіями Полтавської області.

Демографія міста визначається чисельністю постійного населення, та міграцією, що формується за рахунок чисельності населення, що покинули межи Полтавської МТГ та за рахунок тих, хто прибув для проживання під час війни (внутрішньо переміщені особи).

Ретроспективний аналіз демографічної ситуації Полтавської МТГ, враховуючи, що об'єднання відбулося у 2015 році показав, що за період 2011-2022 років чисельність населення прилеглих сіл суттєвим чином не змінювалося, мала тенденцію до незначного зростання, та коливання значення показників від 25569 осіб в 2011 році до значення 26245 у 2021 році. У 2022 році спостерігається зниження чисельності населення сіл Полтавської МТГ майже на 300 осіб. В той же час чисельність населення міста Полтави за цей же період поступово зменшувалось з 298871 осіб у 2011 році до значення 279593 осіб у 2022 році, тобто на 19278 осіб за 10 років. Відчутне зниження чисельності мешканців міста вплинуло на динаміку чисельності Полтавської громади в цілому, яка також має тенденцію до зниження, скоротившись з 324440 осіб, зафіксованих статистичним спостереженням у 2011 році до 305539 осіб у 2022 році. Скорочення чисельності громади склало близько 6% за 10 років ретроспективного аналізу, при цьому структура населення Полтавської територіальної громади протягом 2011-2022 років залишалася стабільною, як у відношенні розподілу населення за місцем проживання, так й за гендерним розподілом, маючи значення на рівні 92% міського та 8% сільського населення, та значення 54% та 46% відповідно за чисельністю жінок та чоловіків (таблиця 1).

Таблиця 1

Чисельність та структура Полтавської МТГ за 2011-2022 роки
(за даними Головного управління статистики у Полтавській області)

Роки	Чисельність ПМТГ, усього, осіб	у тому числі		Структура населення,%			
		міське	сільське	міське	сільське	чол.	жінки
2011	324440	298871	25569	92,12	7,88	45,8	54,2
2012	323164	297589	25575	92,09	7,91	45,8	54,2
2013	322473	296852	25621	92,05	7,95	45,8	54,2
2014	321633	295950	25683	92,01	7,99	45,9	54,1
2015	320677	294962	25715	91,98	8,02	45,9	54,1
2016	319778	294020	25758	91,95	8,05	46,0	54,0
2017	317625	291963	25662	91,92	8,08	46,0	54,0
2018	315388	289544	25844	91,81	8,19	46,1	53,9
2019	314371	288324	26047	91,71	8,29	46,1	53,9
2020	312814	286649	26165	91,64	8,36	46,2	53,8
2021	309647	283402	26245	91,52	8,48	46,2	53,8
2022	305539	279593	25946	91,51	8,49	46,2	53,8

Чисельність народжених за період 2010-2022 роки коливається від максимального значення 2957 народжених у 2014 році до значення 1800 осіб у 2020 році, проте практично незмінною є гендерна складова – хлопчиків народжується більше, ніж дівчаток (середнє співвідношення становить 52% - хлопчики, 48% - дівчата серед новонароджених). Слід зазначити, що за той же період спостерігається постійне перевищення кількості померлих осіб над кількістю новонароджених, отже в Полтавській міській територіальній громаді спостерігається негативний природний приріст (скорочення) населення, причому . суттєве природнє скорочення населення громади почало збільшуватися з 2020 року – негативний природний приріст перетинає позначку у 2000 осіб, причиною чого виступає світова пандемія Ковід-19 та його негативні наслідки.

Фактор міграції у довоєнний час не здійснював значного впливу на формування чисельності населення Полтавської ПМТГ. За роки, що підлягали аналізу, чисельність тих, хто вибув з території громади майже дорівнював чисельності прибулих мешканців за даними ГУ статистики у Полтавській області, а міграційне сальдо за період 2010-2021 років мало як позитивне, так і негативне значення, проте у абсолютному вираженні ці дані мають незначний вплив на формування загальної чисельності Полтавської громади. Так, максимальне позитивне сальдо міграції спостерігається у 2018 році і становить 618 осіб, а негативний результат міграційних потоків – у 2020 році і його значення 698 осіб.

Втім, з початком війни міграція як фактор формування чисельності мешканців має суттєвий вплив через значну кількість осіб, що покинули територію громади (біженці) та внутрішньо переміщених осіб, що приїхали з регіонів ведення бойових дій.

Для оцінки структури біженців під час війни було використано дані УВКБ ООН щодо біженців [2]. Переважна більшість біженців — жінки, і якщо чоловічої статі, то діти, а їх чисельність може бути оцінена на основі звітів МОМ.

Чисельність внутрішньо переміщених осіб може бути оцінена на основі Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб у Полтавській області. Дані свідчать, що в структурі ВПО Полтавської МТГ 40,32% складають чоловіки, решту 59,68% – жінки. За віковою структурою: осіб молодше працездатного віку – 21,73%, у працездатному віці – 55,1%, та старшого віку – 23,17%. Це дає перспективи досить високого рівня трудової інтеграції ВПО. При цьому понад 90% з опитаних респондентів мають вищу та середньо-спеціальну освіту, що може впливати на економічний розвиток громади.

Переважна більшість осіб перемістилась з Харківської (53,9%), Донецької (19,1%), Луганської (11,2%) та Сумської (4,2%) областей, що зумовлено географічним розташуванням Полтавщини.

Таким чином, демографічна ситуація Полтавської міської територіальної громади в сучасних умовах формується під впливом змін чисельності постійного населення, яке суттєво скоротилося з 2022 року під впливом відтоку населення, а також факторів зниження рівня народжуваності та підвищення рівня смертності, а також за рахунок чисельності внутрішньо переміщених осіб, які збільшують чисельність наявного населення міста, та сприяють соціально-економічному розвитку території міської громади. Важливим аспектом при цьому є вікова та гендерна структура населення, бо ефективний соціально-економічний розвиток можливий лише за умови наявності домінуючої частини населення у працездатному віці.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/

2. Ukraine Refugee Situation.Operational Data Portal. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine

УДК 330.4: 215.2

Гребцов В.О., магістрант

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасна економіка вимагає все більш точного та глибокого аналізу, особливо в умовах глобалізації та євроінтеграції. Однак, багатозначність та об’єктивна складність макроекономічних процесів роблять цю задачу вельми витратною та складною. У цьому контексті використання економіко-математичних методів та моделей набуває великого значення.

Європейська інтеграція означає зближення України з Європейським Союзом на рівні законодавства, стандартів та суспільних норм, що існують у європейському співтоваристві. Цей процес має на меті приєднання України до ЄС.

Більшість українців підтримує ідею вступу України до ЄС, що свідчить про широку підтримку євроінтеграційного шляху серед населення.

Україна на сьогоднішній день є надійним партнером Європейського Союзу і активно працює над процесом приєднання до ЄС. Хоча це не швидкий процес, але країна відповідно до запланованого графіку виконує угоди про асоціацію з ЄС, приймає необхідні законодавчі акти та проводить необхідні реформи, що сприяють руху до євроінтеграції.

Розгляд застосування економіко-математичних методів та моделей у макроекономічному аналізі України відкриває широкий спектр можливостей для розуміння та прогнозування економічних явищ. Одним із ключових інструментів у цьому контексті є регресійний аналіз. Цей метод дозволяє виявити не лише наявні зв’язки між різними макроекономічними показниками, такими як ВВП, інфляція, рівень безробіття тощо, але й встановити природу цих зв’язків: чи вони є прямими, оберненими або не лінійними. Це дозволяє краще розуміти динаміку економіки та вплив різних факторів на її зміни [1].

Додатково, VAR (Vector Autoregression) моделі стають досить потужним інструментом для аналізу взаємозв’язків між декількома змінними в часі. Вони дозволяють моделювати взаємодію між різними економічними змінними та аналізувати їх вплив на один одного у динаміці. Наприклад, VAR моделі можуть допомогти розкрити, які впливи має зміна ВВП на рівень інфляції та як це відображається на курсі національної валюти. Такий

аналіз дозволяє прогнозувати можливі наслідки різних економічних політик та розробляти стратегії для досягнення макроекономічної стабільності та зростання.

Перехід до контексту євроінтеграції відкриває перед нами широкий спектр можливостей та викликів у використанні економіко-математичних методів та моделей для аналізу макроекономічних показників. Почнемо з переваг. Вступ України до європейського економічного простору надає країні доступ до нових ринків, технологій та інвестицій, що створює потенціал для зростання економіки та підвищення рівня життя. Однак цей процес також створює виклики. Наприклад, зміни в умовах торгівлі та фінансових потоків можуть мати значний вплив на макроекономічну стабільність України, і важливо мати ефективні моделі для прогнозування цих змін та відповідного реагування на них за допомогою економіко-математичних методів. Також, враховуючи необхідність відповідності європейським стандартам та вимогам, дослідження з використанням цих методів може стати необхідним для оцінки впливу та ефективності внутрішніх економічних політик на шляху до євроінтеграції. Тому, розгляд цих аспектів в контексті євроінтеграції є важливим для розуміння та ефективного управління економічними процесами в Україні [2].

Таким чином, використання економіко-математичних методів та моделей в аналізі макроекономічних показників України в контексті євроінтеграції є не лише доцільним, але й необхідним. Ці методи дозволяють не лише зрозуміти складні економічні процеси, а й ефективно прогнозувати їх розвиток в умовах мінливого глобального економічного середовища. Використання таких моделей може стати ключовим елементом успішної євроінтеграції та забезпечити стійкий економічний зріст для України.

Загалом, економіко-математичні методи та моделі в сучасній макроекономічній аналітиці є невід'ємною складовою для розуміння та прогнозування економічних процесів. У контексті євроінтеграції вони набувають особливого значення, допомагаючи розглядати не лише внутрішні економічні фактори, але і їх взаємозв'язок зі світовим ринком та міжнародними економічними процесами.

Список використаних джерел

1. Туниця Ю.Ю., Загвойська Л.Д., Адамовський О.М. Ефективність економічної діяльності у контексті глобальних викликів і сталого розвитку. *SEMI*. 2024. URL: https://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusky/volume-8-number-1-2024/efektyvnist-ekonomichnoyi-diyalnosti-u-konteksti-globalnyh.

2. Дудкевич І.В. Процес інтеграції України до Європейського Союзу в контексті суперечностей внутрішньо європейського розвитку 2021. URL: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/9783.

УДК 303.732

Жовнір Н. М., к. е. н., доцент; Коваль А. К., Біловицька В.Є. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Забезпечення інвестиційної привабливості є пріоритетним завданням національної економіки. Інвестиції є каталізатором структурної перебудови економіки та вирішення соціально-економічних проблем. Активізація інвестиційної діяльності, формування інвестиційних ресурсів є основою економічного зростання. Інвестиції є основним джерелом розвитку галузі; вони нерозривно пов'язані з інноваційними процесами та є одним із ключових елементів сталого економічного зростання [1].

Інвестиційний клімат – це важливий та визначальний момент при прийнятті іноземними чи вітчизняними інвесторами рішення щодо інвестування в конкретній країні. Це

комплексне поняття включає в себе політичні, економічні, правові, адміністративні та інші аспекти. Сюди входять умови діяльності іноземного інвестора, що існують в конкретній країні, включаючи заходи, що вживаються в ній з метою залучення іноземного капіталу. Сприятливий інвестиційний клімат передбачає розумні умови для залучення інвестицій [2].

Чинники, що формують інвестиційний клімат держави:

- рівень розвитку продуктивних сил та стан ринку інвестицій;
- правове поле держави (законодавча база);
- політична воля усіх гілок влади;
- стан фінансово-кредитної системи;
- статус іноземного інвестора;
- інвестиційна активність населення [3].

Загалом Україна має потужний потенціал для залучення значних обсягів іноземних інвестицій завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, великому ринку з численними вільними «нішами», багатим природним ресурсам, потужній виробничій базі, дешевій та добре освіченій робочій силі та іншим важливим факторам. Однак обсяги іноземних інвестицій в Україну залишаються на дуже низькому рівні та недостатні для сприяння енергійному економічному розвитку країни. До війни країна регулярно і значно прогресує за показниками інвестиційного клімату в індексі Світового банку Doing Business. У 2020 році Україна посідає 64 місце (зі 190 економік) у звіті Doing Business, піднявшись на 7 позицій порівняно з попереднім роком [1].

Повномасштабна війна є головним негативним фактором впливу на рівень інвестиційної привабливості України. Про це свідчать результати опитування, проведеного Європейською бізнес асоціацією у І півріччі 2022 року. Зокрема, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року знизився на 0,56 балів з 5 можливих – до 2,17, що є найнижчим значенням з 2013 року.

Відсоток керівників компаній, які вважають інвестиційне середовище в Україні несприятливим, зріс з 5% до 53% за останні пів року. Ще 34% вважають його скоріше несприятливим. Нейтрально оцінюють поточний інвестиційний клімат 9% директорів, і ще 4% вважають його сприятливим. Найбільше позитивних оцінок ділового середовища було отримано від представників юридичного та консультаційного бізнесу, а також підприємств FMCG сфери. Оцінка піврічної динаміки інвестиційного клімату також відчутно погіршилася. Негативну динаміку спостерігають 79% інвесторів, ще 17% вважають, що діловий клімат не зазнав суттєвих змін. Дещо кращими є прогнози на наступні шість місяців. Тільки 38% очікують подальшого погіршення ситуації, тоді як 36% вважають, що інвестиційний клімат не зазнає суттєвих змін, а 26% прогнозують його покращення до кінця року [4].

Інвестиційна привабливість України зростає, згідно з показниками міжнародних рейтингових агентств. Проте чи відчувається це в реальному секторі економіки — велике питання. Сьогодні залученню інвестицій у довготривалі проекти заважають такі процеси як корупція, нестабільність валюти, адміністративний тиск, перемінність українського законодавства. Протягом останнього часу на законодавчому рівні було впроваджено низку реформ, спрямованих на покращення процесів ведення бізнесу [5]. Попри війну, 99% компаній Асоціації планують продовжувати працювати на ринку України у 2023 році, а 63% збираються інвестувати в Україну навіть у воєнний час. Водночас тільки 17% вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну.

Зокрема, CEO розповідають про плани інвестицій на 2023 рік в першу чергу у підтримку власного бізнесу – в зарплати, податки, сталий розвиток, диджитал, внутрішні процеси, енергоефективність, логістику. Найбільш популярними галузями для інвестицій залишаються агрономія, IT, фармакологія, транспорт, FMCG. З'являються підприємці, що мають плани інвестувати в військову/оборонну сферу [6].

Наразі пріоритетом політики України є об'єднання всіх її сил для перемоги та відновлення економіки України після війни. В майбутньому Україна повинна стати більш

відкритою для міжнародного бізнесу, оскільки проникнення іноземного капіталу та інтелектуальної власності не тільки відродить паралізований промисловий сектор країни і, таким чином, знизить рівень безробіття, а й сприятиме створенню нових ресурсозберігаючих виробництв на основі останніх технологічних розробок, які сприяли б новому народженню України як технологічно розвиненої держави [1].

Список використаних джерел

1. Інвестиційний клімат України: основні проблеми та перспективи формування.. – URL: http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271617#:~:text=%D0%94%D0%BE (дата звернення: 01.16.2023)
2. Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на пост-конфліктних територіях України. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6005#:~:text=%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD (дата звернення: 20.12.2017)
3. Інвестиційний клімат держави. – URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/20598/ (дата звернення: 13.06.2011)
4. 55% компаній збирається інвестувати в Україну навіть у воєнний час: ситуація в економіці та на фінансових ринках. – URL:https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/525844_55_kompaniy_zbirayutsya_investuvati.html (дата звернення: 10.08.2022)
5. Потепління інвестиційного клімату в Україні. – URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/poteplinnya-investiciynogo-klimatu-v-ukrayini.html (дата звернення: 24.05.2019)
6. Індекс інвестиційної привабливості України відновився до «ковідного» значення. – URL: https://news.dtkt.ua/society/economics/80548-indeks-investiciinoyi-privablivosti-ukrayini-vidnovivsia-do-kovidnogo-znacennia (дата звернення: 17.12.22)

УДК 369.013

Івасенко О.А., к.е.н.; Карпенко А.С., Інзик М.О., студентки

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МАРКЕТИНГОВОГО АНАЛІЗУ РИНКУ

Дослідження ринку можна порівняти зі збором анамнезу, коли грамотний лікар прагне ефективно допомогти пацієнту, не зашкодивши йому. Але на відміну від розпитування пацієнта, аналіз ринку – це вивчення об’єктивних обставин, порівняння ринків, формування висновків і формулювання конкретних порад. Тобто потужний ресурс, який можна сміливо покласти у фундамент надійної бізнес-стратегії.

На тему дослідження ринку було проведено багато наукових робіт, тож єдиного тлумачення немає. Серед науковців, які вивчали це питання можна виділити: Філіп Котлер, Джон Герц, Фрідріх Хайєк та інші (табл. 1).

Наведені визначення підкреслюють важливість досліджень ринку, збору, аналізу та інтерпретації інформації про ринкове середовище. Отже, дослідження ринку – це процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про ринок, на якому планується здійснювати діяльність, будь то введення нового продукту, розвиток підприємства чи розробка маркетингової стратегії. Цей процес дозволяє компаніям зрозуміти попит і пропозицію на ринку, поведінку споживачів, конкурентну ситуацію та інші фактори, що впливають на успішність їхньої діяльності.

Таблиця 1

Визначення поняття «дослідження ринку»

Поняття	Автор	Джерело
це процес збору та аналізу інформації про ринок, яка використовується для прийняття маркетингових рішень.	Філіп Котлер	1
це систематичний збір, аналіз, інтерпретація та звітність про дані про ситуацію на ринку, що стосуються конкретного продукту, послуги або теми, щоб допомогти керівництву прийняти маркетингові рішення.	Американська асоціація дослід-жень ринку (MRIA)	2
це систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про ринкові умови, щоб допомогти компаніям приймати кращі маркетингові рішення. Ця інформація може бути використана для розробки нових продуктів і послуг, визначення цільових ринків, розробки маркетингових стратегій, вимірювання ефективності маркетингових кампаній та багато іншого.	Асоціація дослідників ринку України (УАДР)	3

Джерело: сформовано автором

Маркетингові дослідження протягом всієї своєї історії надають суспільству інформацію про потреби виробників, замовників і користувачів для оцінки, покращення і удосконалення своїх маркетингових дій.

За даними Української асоціації маркетингу (УАМ) 70% українських підприємств використовують власні сили для маркетингових досліджень, 18% - скористались послугами інших підприємств, 12 % підприємств взагалі не проводили маркетингових досліджень.

З переліку представлених цілей від різних авторів (табл. 2) можна зробити висновок, що дослідження ринку може мати багато цілей, але загалом вони спрямовані на те, щоб допомогти компаніям краще зрозуміти ринок, своїх клієнтів та конкурентів, щоб приймати кращі маркетингові рішення.

Таблиця 2

Цілі досліджень ринку

Американська маркетингова асоціація (AMA)	О. В. Бондар, Н. О. Ковальчук	Філіп Котлер
Визначити ринкові можли-вості: Дослідження ринку може допомогти компаніям визначити нові ринки, сегменти та продукти, які можуть бути прибутковими. Оцінити ринковий потенціал: Дослідження ринку може допомогти компаніям оцінити розмір та потенціал існуючих та нових ринків. Зрозуміти поведінку споживачів: Дослідження ринку може допомогти компаніям зрозуміти потреби, бажання та мотивації своїх цільових споживачів. Оцінити конкурентів: Дослідження ринку може допомогти компаніям зрозуміти сильні та слабкі сторони своїх конкурентів, а також їхні маркетингові стратегії.	Підтримка прийняття інноваційних маркетингових рішень: Дослідження ринку може допомогти компаніям розробляти та впроваджувати нові маркетингові стратегії та продукти, які дозволяють їм випереджати своїх конкурентів. Підвищення адаптивності до мінливих умов ринку:Дослідження ринку може допомогти компаніям відстежувати зміни в потребах споживачів, технологіях та конкурентному середовищі та адаптувати свої маркетингові стратегії відповідно. Підвищення іміджу та репутації компанії: Дослідження ринку може допомогти компаніям зрозуміти, як їх сприймають їхні цільові споживачі та громадськість, та вжити заходів для покращення свого іміджу та репутації.	Зменшити ризики: Дослідження ринку може допомогти компаніям зменшити ризики, пов'язані з прийняттям маркетингових рішень. Підвищити ефективність маркетингових витрат: Дослід-ження ринку може допомогти компаніям використовувати свої маркетингові бюджети більш ефективно. Підвищити рентабельність інвестицій (ROI): Дослідження ринку може допомогти компаніям підвищити рентабельність інвестицій у свої маркетингові зусилля. Підвищити лояльність клієнтів: Дослідження ринку може допомогти компаніям зрозуміти потреби своїх клієнтів та розробити продукти та послуги, які відповідають цим потребам.

Джерело: сформовано автором

Список використаних джерел

1. Маркетинговий менеджмент. Ф. Котлер, К.Л. Келлер. Львів: Видавництво «Світ», 2019, 720 с.

2. Американська асоціація досліджень ринку. URL:https://www.ama.org/(дата звернення: 25.04.2024)

3. Дослідження ринку. - URL:https://www.uera.org.ua/ (дата звернення:25.04.2024)

УДК 876.98.01

Жовнір Н. М., к. е. н., доцент; Сидоренко К. О., Варченко З.О. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Зовнішньоекономічна діяльність - це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Ознаки ЗЕД:

а) за своєю сутністю вона є господарською діяльністю, тобто "діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність" (ч. 1 ст. 3 ГК);

б) ця діяльність побудована на відносинах між суб'єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав;

в) вона може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, так і без такого перетину.

Методи:

а) метод автономних рішень суб'єктів господарювання (добровільно вступати в зовнішньоекономічні зв'язки; здійснювати будь-які види ЗЕД і зовнішньоекономічні операції, окрім заборонених законом; укладати зовнішньоекономічні договори та визначати зобов'язання за ними в межах законодавства тощо);

б) метод владних приписів, згідно з яким діяльність суб'єктів господарювання підпорядковується обов'язковим моделям правовідносин, визначеним законодавством (необхідність отримання експортних або імпортних ліцензій; дотримання порядку розрахунку в іноземній валюті; дотримання порядку та строків проведення окремих видів зовнішньоекономічних операцій);

в) метод рекомендацій, згідно з яким держава регулює поведінку суб'єктів господарських відносин шляхом рекомендованих моделей відповідних правовідносин.

Принципи зовнішньоекономічної діяльності - це керівні начала, що визначають спрямованість правового регулювання зовнішньоекономічних відносин.

1. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати ЗЕД на території України, керуючись законами України;

обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

праві суб'єктів ЗЕД добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;

праві суб'єктів ЗЕД здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України;

3. Принцип юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

рівності перед законом всіх суб'єктів ЗЕД незалежно від форм власності при здійсненні ЗЕД;

забороні будь-яких, крім передбачених Законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів ЗЕД, а також іноземних суб'єктів господарювання за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом.

4. Принцип верховенства закону, що полягає у:

регулюванні ЗЕД тільки законами України;

забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що створюють для суб'єктів ЗЕД умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

5. Принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, який полягає у тому, що Україна як держава:

забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання на її території згідно з законами України;

здійснює рівний захист всіх суб'єктів ЗЕД за межами України згідно з нормами міжнародного права;

здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами тільки відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

Організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, що здійснюються на комерційній основі за участю суб'єктів ЗЕД. товарообмінні (бартерні) операції між суб'єктами ЗЕД. орендні, лізингові операції між суб'єктами ЗЕД. роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарювання як на території України, так і за її межам.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356)

2. Господарський кодекс України. *ГКУ* від 16.01.2003 № 436-IV (ГК)

УДК 339.138

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Кушніренко Є.В., Арендаренко М.О., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Популярність соціальних медіа призвела до відкриття нового напряму – цифрового маркетингу, який використовує різні цифрові платформи для просування продукту чи послуги. Маркетинг у соціальних мережах є частиною цифрового маркетингу , яка продає продукти та послуги на платформах соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter, Instagram та інші.

У 2023 році використання соціальних мереж різко зросло, за оцінками, 4,9 мільярда користувачів у всьому світі, досягнули найвищого рівня за весь час. Експерти прогнозують, що до 2027 року ця цифра зросте ще більше до 5,85 млрд користувачів. Важливо також знати, що ці цифри включають людей, які використовують кілька платформ соціальних мереж. Це означає, що в середньому користувачі щомісяця активні на 6–7 різних

платформах. Це підкреслює, що для ефективного охоплення та залучення аудиторії підприємствам потрібна всебічна маркетингова стратегія соціальних мереж. [1]

З огляду на те, що понад 4,5 мільярда людей користуються Інтернетом у всьому світі, бізнес-організації знайшли цифровий маркетинг як потенційний рекламний інструмент, який може допомогти їм ефективно охопити цільову аудиторію. Від рекомендацій ресторану до уроків граматики, люди використовують Інтернет, щоб знайти рішення своїх проблем.

Підприємства створюють і підбирають цікаву, навчальну та релевантну інформацію для цільового ринку, яка допоможе їм залишатися попереду. Контент доступний у різних форматах, включаючи текст, зображення, відео, інфографіку тощо. І охоплення повідомлення бренду лише посилюється людьми, коли вони діляться високоякісним вмістом у своїх мережах, щоб залучити більше людей.

Завдяки соцмережам підприємства зростають в рази. Мільярди людей щодня активно користуються соціальними мережами, створюючи для підприємців багато можливостей для просування своїх продуктів або послуг. Крім того, маркетинг у соціальних мережах є економічно ефективним, що приносить багато прибутку підприємцям. Підприємці також використовують соціальні медіа, щоб спілкуватися з клієнтами та заохотити їх безліччю пропозицій і переваг. Вони також використовують маркетинг у соціальних мережах для підвищення обізнаності про продукт і розвитку відносин між клієнтом і брендом.[2]

Таким чином просування через соціальні мережі стало більш доступне ніж це було раніше. Малий та середній бізнес може заохочувати більше клієнтів просуваючи свою рекламу онлайн. В такий спосіб багато підприємств зростає досить прогресивно і може бути націлено не лише на регіон, де працює, а й на всю країну в цілому.

За допомогою маркетингу в соціальних мережах компанії можуть поширювати інформацію про свій контент серед більшої аудиторії, а не просто охоплювати своїх підписників. Невід'ємною перевагою маркетингової кампанії через соціальні мережі є те, що всі вони безкоштовні і можна просувати свій товар чи послугу самостійно, навіть без найму спеціалістів.

Зараз досить багато соцільних мереж, де можна показати свій бренд й просувати своє підприємство. Найбільш актуальні це Instagram, TikTok, Youtube, Facebook та Twitter.

Наприклад, через Instagram можна не лише показувати й просувати продукт, а й також підтримувати зв'язок з покупцями. Соціальна мережа Instagram зосереджена на візуальному контенті. Тут користувачі діляться привабливими зображеннями та відео за допомогою публікації, Instagram Stories чи Video Reels. За допомогою оригінального вмісту компанії можуть ділитися новинами, сповіщати користувачів про акції та знижки та рекламувати свої товари та послуги.

TikTok — соціальна мережа, яка набула величезної популярності за останні 5 років. Тут споживачі діляться різними розважальними та інформативними відео, слідкують за трендами.

Для брендів платформа теж може бути корисною, адже дозволяє продемонструвати переваги продукту чи послуг, показати залаштунки діяльності, навчити чогось споживачів та посміятися разом з ними. Але прямі продажі у цій соціальній мережі не нададуть бажаного результату. Краще продумати, як показати товар чи послугу в розважальному, чи інформативному контенті.

YouTube — унікальна соціальна платформа, що представляє відео контент. Різноманітні розважальні та корисні відео про діяльність чи продукти можуть зацікавити споживачів та залучити їх до покупки. Крім того, мережа надає можливість монетизувати контент, що може бути додатковим джерелом доходу для бізнесу.

Facebook — одна з найпопулярніших соціальних мереж, яка надає великі можливості для розвитку бізнесу. Тут можна ділитися новинами, демонструвати цікавий контент, взаємодіяти з потенційними споживачами у вигляді коментарів та особистого спілкування, а також налаштовувати таргетовану рекламу для просування своїх товарів та послуг.

Розібравшись з форматами та проаналізувавши вікові групи, бренди можуть

вирішувати, які соціальні платформи допоможуть їм у вирішенні їх цілей, а які можна не використовувати. Краще обрати канали, що найбільше підходять й долкладати максимум зусиль, щоб досягти бажаних результатів, а не намагатись бути присутнім у всіх каналах.

Активна діяльність брендів в соціальних мережах призводить до підвищення конкурентної позиції, адже споживачі впізнають стиль, унікальність та голос бренду. При необхідності покупки, клієнт згадає, що бачив фото чи відео в мережі та в першу чергу відвідає сайт чи магазин тієї компанії, яку знає. Аналіз даних з соціальних мереж надає підприємствам цінну інформацію про поведінку споживачів та їхній рівень задоволення продуктами чи послугами. Це дозволяє підприємствам вдосконалювати свої маркетингові стратегії, адаптуючи їх до потреб цільової аудиторії та забезпечуючи персоналізований підхід.

Крім того, взаємодія зі споживачами через соціальні мережі відкриває нові можливості для залучення уваги до продуктів та послуг. Завдяки відгукам, рекомендаціям та вірусному контенту, підприємства можуть створювати позитивний імідж та виробляти лояльність споживачів.

У світлі цих фактів, стратегія маркетингу підприємства повинна включати активне використання соціальних мереж. Для досягнення успіху в цій сфері, підприємства повинні регулярно оновлювати свої профілі, створювати цікавий та релевантний контент, взаємодіяти зі своєю аудиторією та аналізувати результати своєї діяльності.

Соціальні мережі стали необхідним інструментом у маркетинговій стратегії сучасного підприємства. Вони дозволяють збільшити свою клієнтську базу, отримати цінну інформацію про споживачів та залучити увагу до своїх продуктів та послуг. Тому активне використання соціальних мереж в маркетинговій діяльності підприємства є ключовим елементом успішної стратегії просування.

Список використаних джерел

1. Sutarwala U. Impact of social media marketing on businesses. August 21, 2023. URL: https://www.sprinklr.com/blog/social-media-business-marketing/#toc-0 (дата звернення: 10.05.2024)

2. Sharma R. Analysing the Impact of Social Media On Different Businesses in the Last Decade. April 23, 2024. URL: https://emeritus.org/in/learn/impact-of-social-media-on-businesses/ (дата звернення: 10.05.2024)

3. Хейна М. Маркетинг у соціальних мережах для бізнесів. 10 листопада 2023. URL:https://bannerboo.com/ua/blog/marketyng-u-sotsialnykh-merezhakh-dlya-biznesiv/#power_of_marketing (дата звернення: 10.05.2024)

УДК 336.748.12

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Крат М. О., Устименко А. Р., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Проблема інфляції в умовах війни в Україні стає ключовою, оскільки створює серйозні виклики для економічного розвитку та соціальної стабільності. Зростання цін на товари та послуги поглиблює фінансові труднощі населення, підриває довіру до валюти та може спричинити нестабільність на ринках. Актуальність цієї проблеми зростає в умовах сучасних змін ситуації на передовій та необхідності адаптації економічної політики до нових умов. Тому дослідження впливу антиінфляційних заходів в умовах війни є актуальним і успішним завданням економічної науки і практики. Розуміння впливу антиінфляційної політики військового часу є ключовим для подолання економічних труднощів і забезпечення

економічної стабільності.

Інфляція — це тривале підвищення загального рівня цін, яке відображає зниження купівельної спроможності грошової одиниці. Основними чинниками інфляції є монетарні та немонетарні параметри. До монетарних факторів інфляції відноситься переповнення грошових каналів грошима, внаслідок чого відбувається знецінення грошей і зниження їх купівельної спроможності. Серед немонетарних факторів слід виділити зростання попиту на товари та послуги, зростання собівартості продукції, сезонні чинники тощо. Суть інфляції полягає в дисбалансі між загальною пропозицією та сукупним попитом у бік перевищення останній, який відбувався одночасно на всіх ринках (товарному, грошовому та ресурсному). Цей дисбаланс у різних формах проявляється в рамках ринкової економіки, тобто в умовах певної гнучкості перевищення сукупного попиту над сукупною пропозицією виявляється у зростанні загального рівня цін. Це відкрита форма інфляції [2,3].

Антиінфляційна політика — це комплекс взаємопов'язаних заходів держави і центрального банку країни з метою запобігання високим темпам інфляції та управління ними. Термін «антиінфляційна політика» тісно пов'язаний із контролем над інфляцією. Дж. М. Кейнс та його послідовники вважали, що збільшення пропозиції грошей в обігу призведе до зростання попиту. Якщо попит впливає на пропозицію, це призводить до збільшення виробництва товарів і збільшення інвестицій у суміжні галузі без підвищення цін. Переміщення капіталу з однієї галузі в іншу дозволить тримати інфляцію під контролем [1].

Війна в Україні суттєво впливає на інфляцію та економіку країни. Зменшення виробництва, спричинене руйнуванням інфраструктури та знищенням підприємств внаслідок військових дій, призводить до обмеження обсягів виробництва товарів і послуг та підвищення цін. Обмеження експорту та імпорту також погіршує торговельний баланс і сприяє підвищенню цін на імпортні товари. Великі витрати держави на фінансування військових операцій та відновлення після війни збільшують грошову масу в обігу і сприяють інфляції. Крім того, нестабільна ситуація в країні може спричинити паніку серед населення та підвищення попиту на товари і послуги, що також може призвести до підвищення цін. Узагальнюючи, ці фактори разом створюють інфляційні тиски у економіці України під час війни.

Аналізуючи різні джерела, можна сказати, що інфляція в Україні до початку повномасштабної війни складала 10%, а за підсумками першого року – 26,6% за прогнозу у 30%. У Мінекономіки це вважають показником того, що українська економіка успішно адаптувалася до функціонування в умовах війни. Інфляцію формують два основні чинники: обсяги руйнування інфраструктури та логістики, а також рівень і швидкість міграції (фактор попиту та забезпечення виробництва трудовими ресурсами). Незважаючи на те, що реальна інфляція виявилася нижчою за прогноз, її рівень все одно рекордний за останні кілька років. Національний банк прогнозує, що інфляція продовжить сповільнюватися в наступні роки. Після зниження безпекових ризиків очікується налагодження ефективніших логістичних маршрутів та відновлення виробничих потужностей. Це сприятиме зменшенню витрат бізнесу та зростанню пропозиції товарів, зокрема продовольства. У результаті споживча інфляція у 2024 році знизиться до 8,5%, а базова – до 7%. Збереження порівняно жорстких монетарних умов наблизить інфляцію до верхньої межі цільового діапазону НБУ 5% ± 1 в. п. у 2025 році, водночас базова інфляція знизиться до близько 3%. У післявоєнний період основний внесок у загальну інфляцію матиме коригування адміністративних цін та тарифів, яке, буде поетапним та супроводжуватиметься розширенням соціальної підтримки населення.

Україна проводить активну інфляційну політику. Вона включає демонтаж і регулювання існуючих монополій, стимулювання конкуренції у сфері виробництва та послуг тощо. Великі втрати суспільного капіталу та виробничих можливостей визначили характер післявоєнної поведінки українського населення та підприємств. Основні зусилля післявоєнної монетарної політики повинні бути зосереджені на сприянні розвитку фінансового посередництва та грошових переказів із зазначенням максимально можливої

інтеграції грошових ресурсів у роботу реальної економіки. Це стимулюватиме підприємницький ентузіазм, покращить зайнятість та підвищить ефективність каналів грошових переказів, що, у свою чергу, сприятиме посиленню середньострокової антиінфляційної ефективності інструментів монетарної політики.

Вивчення впливу війни на інфляцію та економіку України свідчить про необхідність ефективної антиінфляційної політики в умовах конфлікту. Ефективна антиінфляційна політика в умовах війни в Україні вимагає комплексного підходу та використання різноманітних механізмів. Застосування монетарних, фіскальних, стабілізаційних заходів, а також макроекономічного планування та міжнародної співпраці є ключовими для забезпечення стабільності та контролю інфляційних процесів. Важливою є також координація зусиль між різними гілками влади, а також співпраця з міжнародними партнерами. Тільки за умови належного впровадження цих заходів Україна зможе подолати інфляційні труднощі та забезпечити стабільність своєї економіки під час війни.

Список використаних джерел

1. Панчук А. В., Лесик В. Г. Антиінфляційна політика в умовах війни». URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/74dc8d0a-495f-43c7-a677-0686605e6144/content

2. Войхевич І.С. Інфляційне таргетування НБУ та напрями його вдосконалення в Україні. URL:https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2662/1/%D0%92%D0%BE%D0%B9%D1%85%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf

3. Інфляційний звіт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-i-dali-spovilnyuvatimetsya-a-ekonomika-vidnovlyuvatimetsya--inflyatsiyniy-zvit-nbu

УДК 339.138

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Кисіль А.О., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МАРКЕТИНГ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Швидкий розвиток та цифровізація суспільства спричинили трансформацію традиційного маркетингового інструментарію в нові, більш ефективні, елементи та методи маркетингу. Одним з яких є маркетинг в соціальних мережах. Соціальні мережі як новий простір присутності споживачів набули власних характеристик і властивостей, що відрізняють їх від традиційних, саме тому й самі методи роботи у набутих умовах відрізняються від класичних. Оскільки для суб’єктів господарювання є життєво необхідним вчасно та грамотно відреагувати на сучасні тенденції та зміни в поведінці споживачів, зробивши соціальні мережі важливим елементом їхніх маркетингових процесів.

Маркетинг соціальних мереж SMM (Social Media Marketing) – це комплекс заходів з використання соціальних медіа як каналів для просування компаній або бренду та вирішення інших бізнес-завдань. Маркетинг у соціальних мережах – це не тільки просування через різні соціальні платформи, а й повноцінний маркетинг, що охоплює аналіз ринку і конкурентів, розробку стратегії і тактики, створення і поширення контенту, моніторинг та оцінку результатів [1].

Дослідження свідчать, що маркетинг в соціальних мережах має як сильні, так і слабкі сторони.

До основних переваг використання маркетингу в соціальних мережах відноситься:

– клієнтська підтримка та зворотний зв'язок. Соціальні медіа дають можливість споживачу безпосередньо звертатися до виробника зі своїми питаннями та побажаннями. Особливо це актуально при взаємодії з регіональними відділеннями компанії. У цьому

випадку споживач має можливість звертатися безпосередньо до головного офісу компанії з претензією чи пропозицією;

– побудова взаємовідносин із громадськістю та засобами масової інформації, якою можуть бути як звичайні користувачі соціальних медіа, так і зацікавлені групи журналістів і блогерів, які становлять одну з основних цінностей соціальних медіа як таких. Виникає можливість поширення інформації про компанію та її діяльність у соціальних медіа, донесення до цільової аудиторії інформації про ту чи іншу подію, акцію;

– формування лояльності цільової аудиторії до компанії не лише як до продавця, а й як до роботодавця. Взаємодіючі з аудиторією, що зацікавлена в отриманні інформації про бренди, компанії та конкурентні переваги їх продукції / послуг, своєчасно відповідаючи на питання та скарги споживачів, фірма отримує цінний ресурс – лояльність. Базуватись на лояльності можуть різноманітні акції, спеціальні пропозиції для користувачів, що є «друзями» компанії.

– соціальні мережі пропонують чудові можливості для таргетингу – доступна велика кількість критеріїв для відбору цільової аудиторії, від віку та сімейного стану до музичних вподобань та політичних поглядів. Усе це може допомогти максимально точно відібрати цільову аудиторію;

– заощадження витрат. SMM – один із найменш витратних способів просування товару на глобальному рівні;

– можливість виходу на міжнародний ринок [1, 2, 3].

Попри усі переваги використання соціального медіа маркетингу має і свої недоліки, які можуть проявлятись на початку діяльності за умов недостатнього досвіду. Серед них виділяють:

– ризик втрати прихильності споживачів через відсутність компетентного спеціаліста з SMM. У соціальних медіа необхідно бути чесним і відкритим, лише в цьому випадку компанія матиме змогу завоювати прихильність та довіру користувачів, що є одним із визначальних показників роботи в соціальних медіа. Якщо компанія допускає помилки, то вона повинна визнавати їх та приносити свої вибачення, проте ні в якому разі не заперечувати свою причетність до них і тим паче не намагатися «змусити користувачів замовчати», що досить часто маємо можливість спостерігати серед недосвідчених учасників соціального медіа маркетингу;

– неправильний вибір контенту. Контент, що компанії розміщують на сторінках свого бренда, може мати для них критично важливе значення, адже, як правило, вони не мають достатнього контролю над тим, яка інформації про товар буде поширена користувачами в соціальних мережах самостійно;

– незважаючи на чудові можливості для відбору цільової аудиторії, існує велика ймовірність того, що в майбутньому питання щодо захисту особистих даних та приватності користувачів Інтернет можуть обмежити доступ до їх профайлів [4, 5].

Отже, SMM має як сильні, так і слабкі сторони, але за його допомогою значно легше розширити потенційну аудиторію, не втрачаючи занадто багато коштів на запуск реклами в засобах масової інформації.

Таким чином, незважаючи на новизну методу, використання соціальних мереж стає все більш ефективним інструментом сучасного маркетингу. Найбільшою перевагою SMM є швидкий старт, простота у зверненні, точність і можливість постійної взаємодії з користувачами.

Список використаних джерел

1. Маркетинг в соціальних мережах: особливості та переваги: URL: https://tribun.com.ua/uk/101535-marketing-u-sotsialnix-merezhax-osoblivosti-ta-perevagi.

2. Переваги маркетингу в соціальних мережах на сайті Dali Strategies. Доступно за посиланням: https://dalistrategies.com/ua/perevagi-marketingu-v-soczialnih-merezhah/ .

3. Чміль Г.Л. Соціальний медіа маркетинг як інструмент просування послуг

підприємства індустрії гостинності. *Ефективна економіка.* 2020. № 8 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?n=8&y=2020

4. Іванова, О.П., Петрова, І.К. Використання соціальних мереж у маркетингових стратегіях підприємств. *Маркетинг і менеджмент*. 2023. №12(3). С. 45-57.

5. Грищенко О. Ф., Нєшева А.Д. Соціальний медіа маркетинг як інструмент просування продукту підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №4. С.86-98

УДК 658.016

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Лаптєва О.С., Деркач І.О., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

В останні роки глобалізація стала критичною проблемою для компаній у всьому світі. Посилення взаємозв'язку між країнами відкриває перед малими та середніми підприємствами (МСП) як нові можливості, так і виклики. Отже, зростає інтерес до розуміння впливу глобалізації на МСП та їхню здатність залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку та успішно впроваджувати свою маркетингову стратегію.

Одним із помітних наслідків глобалізації для МСП є розширення доступу до ринків і шляхів розширення, які вона пропонує. Історично склалося так, що МСП обмежувалися діяльністю на місцевих або регіональних ринках, що створювало труднощі в їхніх спробах розширитися та конкурувати з більшими корпораціями. Тим не менш, із появою глобалізації МСП тепер мають можливість виходити на глобальні ринки, що дозволяє їм залучати набагато більшу клієнтську базу та досліджувати нові можливості для зростання**.** Глобалізація також відкрила МСП доступ до різноманітних талантів та ресурсів з різних куточків світу. Завдяки розвитку технологій та комунікацій, МСП ніколи не було так легко працювати з професіоналами, фрілансерами та експертами з різних країн, навіть не маючи фізичного місцезнаходження. Однак, хоча глобалізація відкриває перед МСП численні можливості, вона також призводить до посилення конкуренції з боку національних та міжнародних гравців. МСП повинні адаптуватися до цього конкурентного середовища, постійно впроваджуючи інновації та знаходячи унікальні переваги, щоб виділитися на ринку. Використовуючи глобальний пул талантів та впроваджуючи інновації, МСП можуть ефективно конкурувати на світовому ринку та підтримувати зростання в довгостроковій перспективі [1].

Технологічний прогрес та інновації становлять ключові аспекти впливу глобалізації на маркетингові стратегії МСП. Швидкий розвиток технологій надає підприємцям доступ до раніше недоступних ресурсів, що сприяє безперебійному спілкуванню з клієнтами, оптимізації процесів і збереженню конкурентної переваги. Зокрема, інтеграція інновацій у таких областях, як штучний інтелект, машинне навчання та робототехніка, сприяє автоматизації безлічі рутинних завдань, вивільняючи час та ресурси для стратегічних аспектів бізнесу. Проте важливо усвідомлювати, що технології можуть мати й негативний вплив, такий як збільшення кіберзлочинності та ризики заміщення робочих місць у деяких галузях. Незважаючи на це, роль технологій та інновацій у впливі глобалізації на підприємництво важко переоцінити. Використовуючи ці інструменти, підприємці можуть досягти нових рівнів успіху та впливу в сучасному, постійно змінюючомуся світі бізнесу.

Глобалізація справила значний вплив на маркетингові стратегії малих і середніх підприємств (МСП), особливо щодо якості продукції та послуг. Глобалізований ландшафт відкрив можливості для МСП отримати доступ до першокласних ресурсів, матеріалів і передових технологій у всьому світі. Отже, ця доступність сприяє розробці високоякісних

пропозицій, адаптованих до вимог різноманітної глобальної бази споживачів. Водночас посилення глобалізації загострило конкуренцію на ринку, змушуючи МСП постійно підвищувати калібр своїх продуктів і послуг, щоб підтримувати конкурентну перевагу [2].

Тим не менш, глобалізація також створює величезні виклики для МСП щодо якості продукції та послуг. Наприклад, у гонитві за скороченням витрат МСП можуть вибрати аутсорсинг виробництва в регіони з меншими витратами на оплату праці, що потенційно призведе до зниження стандартів якості. Крім того, складнощі, пов'язані з навігацією міжнародними правилами та законодавчою базою, можуть створювати перешкоди для МСП, перешкоджаючи їхній здатності підтримувати якість продукції та послуг і забезпечувати дотримання місцевих законів і стандартів.

Таким чином, вплив глобалізації на маркетингові стратегії МСП підкреслює подвійну природу, що характеризується як можливостями, так і проблемами щодо якості продукції та послуг. Щоб процвітати на світовій арені, МСП повинні демонструвати непохитну старанність у дотриманні найвищих стандартів якості та бути в курсі нормативних змін, що впливають на їх діяльність. Роблячи це, МСП можуть розвивати репутацію досконалості, звертатися до клієнтів у всьому світі та досягати вищого рівня успіху та впливу на світовому ринку [2].

Іншим викликом, з яким стикаються МСП, є адаптація до культурних відмінностей, мовних бар'єрів і місцевого законодавства країн, на які вони спрямовані. Щоб подолати ці виклики, МСП повинні інвестувати в дослідження ринку, щоб зрозуміти культурні нюанси та переваги цільової аудиторії в певному регіоні. Це включає розуміння місцевої мови, звичаїв і цінностей країн, куди вони прагнуть проникнути. МСП також повинні бути обізнані з місцевими правилами та законами, щоб гарантувати, що вони працюють у межах закону. Глобальні ринки мають різні правила та закони про конфіденційність даних (наприклад, GDPR у Європі). Маркетологи повинні орієнтуватися в цих правилах під час збору та використання даних клієнтів, щоб уникнути юридичних проблем і штрафів.

Крім культурних відмінностей, МСП повинні використовувати цифровий маркетинг і соціальні медіа, щоб охопити ширшу аудиторію. Цифровий маркетинг став для МСП ключовим інструментом для зв'язку з клієнтами по всьому світу. Використовуючи такі соціальні медіа-платформи, як Facebook, Twitter і LinkedIn, МСП можуть створювати цікавий контент, який резонує з цільовим ринком. Різні регіони можуть віддавати перевагу різним цифровим маркетинговим каналам. Маркетологи повинні диверсифікувати свою стратегію каналів, щоб ефективно охопити глобальну аудиторію. Вони також можуть використовувати пошукову оптимізацію (SEO) і рекламу з оплатою за клік (PPC), щоб залучити трафік на свій веб-сайт і підвищити впізнаваність бренду.

Цифровий маркетинг надає величезні обсяги даних. Глобалізація вимагає від маркетологів аналізувати та інтерпретувати дані з різних ринків і приймати обґрунтовані рішення. Статистичні дані можуть допомогти вдосконалити стратегії, оптимізувати кампанії та ефективно розподіляти ресурси. Підтримувати послідовний глобальний імідж бренду складно, але вкрай важливо. Компаніям необхідно забезпечити, щоб їхні повідомлення, візуальна ідентичність та цінності були послідовними на всіх ринках. Балансування глобальних стандартів бренду з локальним значенням є стратегічним завданням.

Нарешті, встановлення відносин з місцевими партнерами та постачальниками є вирішальним для успіху на зовнішніх ринках. Ці зв'язки можуть допомогти малим і середнім підприємствам з орієнтацією на складнощі зовнішніх ринків та закріпленням на нових територіях. Вони також можуть надати МСП цінну інформацію про місцеві звичаї, правила та споживчу поведінку.

Таким чином, глобалізація постає перед МСП викликами, але водночас пропонує безпрецедентні можливості для зростання та розширення. Адаптуючи свої маркетингові стратегії до глобальних ринків та використовуючи нові технології, МСП можуть ефективно конкурувати на світовому рівні. З правильною стратегією та реалізацією МСП можуть досягти успіху на глобальному ринку та забезпечити довгостроковий успіх.

Список використаних джерел

1. Globalization: The Impact of Globalization on the Business Ecosystem. 2024. URL: https://is.gd/K8MTwg (дата доступу: 14.05.2024)

2. The impact of globalization on entrepreneurship. 2023. URL: http://surl.li/tqopj (дата доступу: 14.05.2024)

3. Zainullah Khan The Impact of Globalization on Digital Marketing. 2024. URL: http://surl.li/tqooj. (дата доступу: 14.05.2024)

УДК 336.7

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Користова В.С., студенка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі важливим напрямком розвитку фінансових послуг є посилення їх цифровізації та активне поширення фінансових технологій. Роль фінансових технологій як визначального чинника національної економіки посилюється зростанням популярності цифрових каналів для отримання фінансових послуг серед користувачів.

Фінансові технології або фінтех являють собою сегмент ринку, де діють компанії, що перетинають сектор надання традиційних фінансових послуг, які надаються традиційними фінансовими організаціями, такими як банки, та сферу діяльності інноваційних компаній, що змінюють сутність фінансових посередницьких послуг за допомогою нових сучасних технологій, зокрема переходячи на хмарні платформи [1].

Фінансові технології (фінтех) в Україні зазнають бурхливого розвитку протягом останніх років. Цьому сприяють декілька факторів:

– зростання проникнення Інтернету та мобільних телефонів: Все більше людей в Україні мають доступ до Інтернету та мобільних телефонів, що робить для них зручнішим використання фінтех-послуг;

– зростаючий попит на зручні та доступні фінансові послуги: Українці шукають альтернативи традиційним банкам, які часто сприймаються як дорогі та незручні;

підтримка з боку уряду: Уряд України визнає потенціал фінтеху для стимулювання економічного зростання та розвитку фінансової інклюзії. У 2020 році Національний банк України затвердив «Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року», яка має на меті створити сприятливе середовище для розвитку фінтех-компаній в країні [2, 3].

Фінтех-сектор в Україні розвивається динамічно і охоплює широкий спектр продуктів та послуг. Дослідження показують, що до основних напрямків функціонування фінтеху в Україні відносять:

1. Платежі. Електронні платежі: Це найпоширеніший тип фінтех-послуг в Україні. До них належать перекази з карти на карту, оплата товарів та послуг онлайн та оф-лайн, а також використання мобільних гаманців. Мобільні платежі: Мобільні платежі стають все більш популярними в Україні завдяки зручності та доступності. Їх можна використовувати для оплати товарів та послуг, переказів коштів, а також для поповнення рахунків. Безконтактні платежі: Безконтактні платежі стають все більш поширеними в Україні завдяки зручності та швидкості. Їх можна використовувати для оплати товарів та послуг за допомогою смартфонів, годинників або інших пристроїв з підтримкою NFC.

2. Кредитування. Онлайн-кредитування – це зручний спосіб отримати кредит без необхідності відвідувати банк. Зазвичай заявки на онлайн-кредити розглядаються швидко, а кошти переказуються на рахунок позичальника протягом декількох годин. P2P-кредитування – це платформа, яка поєднує позичальників з інвесторами. Це може бути кращим варіантом для позичальників з поганою кредитною історією, оскільки вони можуть отримати кредит за

вищою процентною ставкою, ніж у банку. Факторинг – це послуга, яка дозволяє підприємствам отримати доступ до готівки, продаючи свої дебіторські рахунки факторинговій компанії.

3. Інвестування. Інвестиційні платформи дозволяють інвестувати в акції, облігації, ETF, криптовалюти та інші активи. Робо-консультанти – це алгоритми, які автоматично підбирають інвестиційні портфелі для інвесторів. Краудфандинг – це платформа, яка дозволяє підприємствам збирати кошти від великої кількості людей.

4. Фінансовий менеджмент. Фінтех-компанії пропонують широкий спектр інструментів для управління особистими фінансами, таких як бюджети, планування витрат та відстеження інвестицій. Фінтех-компанії пропонують онлайн-бухгалтерські послуги для підприємств та фізичних осіб. Фінтех-компанії пропонують послуги з податкового планування для підприємств та фізичних осіб.

5. Захист даних. Фінтех-компанії пропонують широкий спектр послуг з кібербезпеки для захисту даних своїх клієнтів. Фінтех-компанії зобов'язані дотримуватися законів про захист особистих даних, таких як GDPR. Блокчейн – це технологія, яка може використовуватися для захисту даних та забезпечення прозорості транзакцій [4, 5].

Таким чином, розвиток фінтеху в Україні має значний потенціал для стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць та покращення добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Обушний С.М., Арабаджи К.В, Костікова К.О., Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. № 1(11). С.59–72.

2. Віблий П., Кондратюк М. Розвиток фінансових технологій в Україні в умовах війни. *Галицький економічний вісник,* 2022 № 3 (76). URL: http://galicianvisnyk.tntu.edu.ua

3. Стойко О. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки.* 2020. № 2. С. 356–364.

4. Безпалий Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. Інвестиції: практика та досвід. 2021. С. 44–49.

5. В'язовий С. М, Пасічник І. В. Розвиток Fintech-індустрії та її ризики для банківської діяльності. *Науковий вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.* 2019. № 4. С. 480–484.

УДК 330:338.657

Красун Я.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ В АНАЛІЗІ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ КРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

Освіта є ключовим фактором для соціального та економічного розвитку будь-якої країни. Підвищення якості освіти, доступність освітніх послуг та їх ефективне використання стають об'єктивними пріоритетами сучасного суспільства. В цьому контексті, використання економіко-математичних методів та моделей стає необхідним інструментом для аналізу ринку освітніх послуг на рівні країни та її регіонів.

Економіко-математичні методи та моделі знаходять широке застосування в аналізі та плануванні в галузі освіти, наприклад:

– моделі оптимізації ресурсів дозволяють університетам та навчальним закладам оптимізувати використання своїх ресурсів, таких як фінансові кошти, час викладачів та студентів, матеріально-технічні ресурси. Наприклад, за допомогою лінійного програмування

можна визначити оптимальний розподіл бюджету між різними програмами та діяльностями;

– моделі прогнозування попиту та ринкових тенденцій. За допомогою економіко-математичних методів можна розробляти моделі прогнозування попиту на освітні послуги та аналізувати ринкові тенденції. Це допомагає університетам адаптувати свої програми та пропозиції до потреб студентів та ринку праці;

– моделі оцінки ефективності інвестицій дозволяють оцінювати ефективність інвестицій у розвиток освіти. Наприклад, методи дисконтованих грошових потоків дозволяють розрахувати показники внутрішньої норми прибутку (IRR) та чистої сучасної вартості (NPV), що допомагає визначити, чи буде інвестиція в освіту прибутковою в довгостроковій перспективі;

– моделі оцінки ризиків. За допомогою економіко-математичних методів можна розробляти моделі оцінки ризиків у сфері освіти, такі як ризики фінансові, ризики зменшення попиту або ризики зміни законодавства. Це допомагає управлінцям освітніх закладів приймати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками та мінімізації їх впливу[1].

У сучасному світі система освіти є однією з ключових складових соціального прогресу кожної країни. Україна не є винятком, і для досягнення високих стандартів освіти необхідно використовувати різноманітні методи та моделі аналізу та планування. Серед таких методів варто виділити:

1. Модель попиту і пропозиції: Ця модель виявляється важливою для аналізу взаємодії між попитом на освітні послуги та їхньою пропозицією. Українські університети та навчальні заклади повинні ураховувати такі фактори, як демографічні зміни, економічні умови та інші, для оптимального планування своєї діяльності. Наприклад, враховуючи зміну вікової структури населення, університети можуть адаптувати свої програми для залучення більшої кількості студентів.

2. Модель розподілу фінансування: Аналіз розподілу фінансування між різними рівнями освіти та регіонами України допомагає виявити нерівності та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Це особливо важливо для забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти для всіх верств населення та в усіх регіонах країни.

3. Модель оцінки впливу: Ця модель дозволяє прогнозувати можливі наслідки різних освітніх програм та реформ для розвитку освіти в Україні. Шляхом проведення аналізу можливих сценаріїв розвитку можна зробити більш обґрунтовані рішення щодо впровадження нових освітніх ініціатив та політик.

4. Модель адаптації до технологічних змін: У світі, де технологічні зміни відбуваються швидкими темпами, модель адаптації до цих змін стає надзвичайно важливою для освітніх систем. Вона передбачає постійне оновлення навчальних програм, впровадження інноваційних методів навчання та використання сучасних технологій у навчальному процесі. Наприклад, це може включати в себе впровадження онлайн-курсів, використання віртуальної реальності для навчання та розвиток комп'ютерних програм для підтримки навчання.

5. Модель розвитку професійної освіти та підготовки: Ця модель фокусується на забезпеченні якісної підготовки фахівців у відповідності з потребами ринку праці та економічними умовами. Вона включає в себе співпрацю з роботодавцями для з'ясування їхніх потреб у персоналі, розробку відповідних навчальних програм та стажування студентів у реальних умовах роботи. Такий підхід допомагає зменшити проблему безробіття та забезпечити стабільність економічного розвитку країни[2].

Фактори, що впливають на попит на освітні послуги:

– рівень доходу населення. Зростання добробуту веде до збільшення бажання людей здобувати освіту;

– вік населення. Найбільш активними споживачами освітніх послуг є люди віком 20-30 років, які прагнуть до кар'єрного зростання та розвитку нових навичок;

– рівень безробіття. Зростання безробіття, на жаль, негативно впливає на попит на

освіту.

– наявність освітніх закладів. Чим більше в регіоні доступних навчальних закладів, тим вища ймовірність, що люди скористаються можливістю здобути освіту.

– фактори, що впливають на пропозицію освітніх послуг;

– витрати на освіту. Зростання витрат на освіту веде до зменшення пропозиції послуг.

– державна підтримка освіти. Збільшення державних інвестицій в освіту стимулює зростання пропозиції освітніх послуг.

– кількість педагогічних кадрів. Нестача кваліфікованих педагогів може обмежувати пропозицію освітніх послуг[3].

Використання економіко-математичних методів та моделей в аналізі ринку освітніх послуг дозволяє не лише розуміти його структуру та динаміку, але й приймати обгрунтовані рішення щодо оптимізації ресурсів, планування розвитку та підвищення якості освіти. Дослідження в цій області мають важливе значення для створення ефективної освітньої політики та досягнення сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Стрижак О.М. Економіко-математичні методи та моделі в аналізі ринку освітніх послуг країни та її регіонів. *Економіка та управління*. 2018. № 2. С. 45-58. URL: http://journal.eu-jr.eu/econ/article/view/813

2. Школа економічної теорії. Моделі ринку освітніх послуг та їх застосування URL: https://shkola-economist.com.ua/modeli-rinku-osvitnih-poslug-ta-yih-zastosuvannya/

3. Бердник І.В. Використання економіко-математичних методів у плануванні освітньої політики країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 33. С. 104-108.URL: http://vestnik-econom.ksu.ks.ua/vestnik/2019/33/12.pdf

УДК 338.43

Мирний Н.В., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ДОВОЄННИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Під агробізнесом слід розуміти певну форму господарювання в межах аграрного сектору або сукупність різновидів підприємницької діяльності, що полягають у виробництві, зберіганні, транспортуванні, переробці та доведенні до споживачів сільськогосподарської продукції, відносячи сюди також і вироблення засобів виробництва, призначених для використання у сільському господарстві [1].

Можна виділити 4 основних складових аграрного бізнесу: рослинництво, тваринництво, переробна промисловість, інфраструктура та послуги.

За 30 років незалежності Україна змогла не тільки втримати або покращити позиції з уже існуючими історично продуктами на світовому ринку, а й вивести нові, такі як: ріпак, волоські горіхи, мед, овес, соя, м'ясо птиці, олія соєва, сухе молоко, олія ріпакова, сир та жива велика рогата худоба.

Статистично за етап незалежності Україна змогла наростити виробництво зернових та зернобобових на 28%, фруктів та овочів на 19%, а також зростання збору олійних культур в 7 разів. В свою чергу слід відзначити значне падіння виробництва продуктів тваринництва більш ніж в 2 рази, молока на 62%, м'яса на 43% і збору цукрового буряка на 78%.[3]

Якщо порівнювати зростання експорту України відносно 2000 року, то слід зазначити приріст від продуктів рослинного походження більше ніж на 3000% та обсяги проданих жирів та олій, які зросли на 2294% [3].

За 2020 рік Україна експортувала товарів аграрного промислового комплексу більше ніж 22.2 млрд. дол. США, де 54% припадають на продукти рослинного походження, такі як: пшениця та суміш пшениці й жита - 4,886 млрд. дол США, кукурудза - 5,325 млрд. дол США та ячмінь - більше 1 млрд. дол США. Ця сума приблизно складає 45% всього експорту України. В свою чергу від експорту олії соняшникової, салфора або бавовни країна змогла реалізувати на 5.325 млрд. дол. США. [3]

Згідно даних порталу Дія 4 млрд доларів надходжень за експорт припадає на такі країни як Китай (15.7% від загального прибутку, або 3.498 млрд дол США), Іран, Ірак. Це більше 18% від загального експорту, з яких понад 88 % це саме "Піднебесна". Інакше кажучи, Китай є головним експортером аграрного промислового комплексу України. Друге місце за 2020 рік посіла Індія з результатом 1.446 млрд дол США або 6.5%. Також лідерами за експортом є: Нідерланди, Німеччина, Турція, Єгипет [3].

При перерахуванні доходу на 1 т. самими дорогими товарами України є: мед, плоди та ягоди, м'ясо птиці та соняшникова олія. Прибуток від меду за такими розрахунками більше ніж 8 разів в порівнянні з кукурудзою, за яку сумарно отримано більше всього надходжень.

Україна здебільшого займається експортом сировини, хоч це й надає значні обсяги доходу, які вражають, але вартість готової продукції менше ніж готова продукція або продукція переробки.

За 30 років тонаж вирощеної продукції виріс в рози, але при цьому згідно даним земельного фонду сама площа посіві сільськогосподарських земель України впала з 32.4 до 29.3, причиною цього може бути анексія та окупація територій.

Якщо раніше трендом на посів були кормові культури, які займали 37% від загальної площі, то станом на 2020р цей відсоток складає всього 5.7%. В свою чергу кукурудза зросла на 15.1%, соняшника олія на 18.9%, тепер вони займають 18.5% та 23.9% від загальної засіяної площі [3].

В 2020 році кількість підприємств які займаються посівом налічувала 35897 підприємств, де таких, які мають у власному підпорядкуванні більше 50 тис га. - 13, що становить 5.6 від загальної площі. Це говорить що в Україні існує дуже багато одноосібних, або малих господарств, але й вказує на те що в країні зараз не так багато компаній масштабу Кернел або Агропроперіс.

Продаж аграрної продукції в інші країни за підсумками 2020 року приніс Україні $22 млрд, що складає 45% всього експорту України.

Чималу роль у розвитку займають інвестиції. Так, у 2010 році обсяг прямих інвестицій складав 719 млн дол. США. Після 2014 року він почав дещо падати, але потім кількість інвестицій майже подвоїлась у порівнянні з 2010 роком. Станом на 2020 рік було зафіксовано 486.6 млн. дол. США прямих інвестицій, де основною часткою в аграрному бізнесі є промисловість, фінанси, страхування або торгівля. Якщо розглядати капітальні інвестиції в агросектор, то з 2010 року їх кількість зросла майже у 5 разів, з 11.1 млрд. грн. до 50.7 млрд. грн. Основними частками цих інвестицій є також промисловість, державне управління з обороною або будівництво. Головними напрямками прямих і капітальних інвестицій є однорічні й дворічні культури, тваринництво і післяврожайна сільськогосподарська діяльність.

Список використаних джерел

1. Львівська школа економіки. 2022. Випуск 11. - URL: http://www.lsej.org.ua/11_2022/86.pdf

2. Дія. Бізнес (n.d.). Агробізнес. - URL: https://business.diia.gov.ua/agribusiness

3. Agribusiness in Ukraine" (2021). The Infographics Report: Ukrainian Agribusiness. URL: https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2021.pdf

4. Wikipedia (n.d.). Ukraine. - URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine

5. AgEcon Search (n.d.). Record 341535. - URL: https://ageconsearch.umn.edu/record/341535/?v=pdf

УДК 338

Міняйленко І.В., к.е.н доцент; Чорновол Н. С., Горбунова М.Р., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)
Лактіонова С.Я., заступник начальника ДПІ, начальник відділу електронних сервісів та звітності, організації роботи ЦОП у м.Полтава
Головне Управління Державної податкової служби у Полтавській області

СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННІ ЧАСИ – ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАГРОЗИ

У післявоєнний період, економіка України потребуватиме ефективних стратегій відновлення та розвитку. Одним із ключових напрямків, що має потенціал стати каталізатором економічного зростання, є креативна економіка. Їх стратегічна роль полягає у тому, що вони поєднують у собі інноваційний підхід, творчість та підвищену додану вартість продукції.

Креативні індустрії включають такі сегменти як дизайн, музика, кіно, мистецтво, література та інші галузі, які базуються на творчості та інтелектуальних здібностях людини. Вони не лише створюють нові робочі місця та сприяють підвищенню культурного рівня суспільства, але й можуть стати потужним інструментом економічного розвитку.

Водночас, разом із потенціалом розвитку, креативні індустрії також стикаються з численними викликами та загрозами. До них відносяться недостатня підтримка з боку держави, відсутність високоякісної освіти в галузі креативності, конкуренція, недостатнє фінансування, а також проблеми авторських прав та піратства.

У 2018 році креативна економіка мала суттєве значення у загальній частині валового внутрішнього продукту (ВВП), становлячи 7,5% від нього. Кількість працездатних осіб у цьому секторі оцінювалась приблизно у 0,35 мільйонів, відзначаючи зростання, що було відмітним у порівнянні з іншими галузями економіки.

Проте важливо відзначити, що розвиток креативної індустрії супроводжувався суттєвими нерівностями. Головну частину у зростанні створеної вартості та зайнятості забезпечував аутсорсинг в інформаційно-технологічному (IT) секторі, зокрема в напрямках ігор, мобільних і комп'ютерних додатків та програмного забезпечення. Водночас, інші галузі креативної індустрії виявилися менш успішними у досягненні подібних результатів [1].

За даними Громадської організації GoLocal, мозкового центру CMD-Ukraine та Центру розвитку креативної економіки, можемо відзначити основних виробників доданої вартості креативної економіки України на (рис.1) [2].

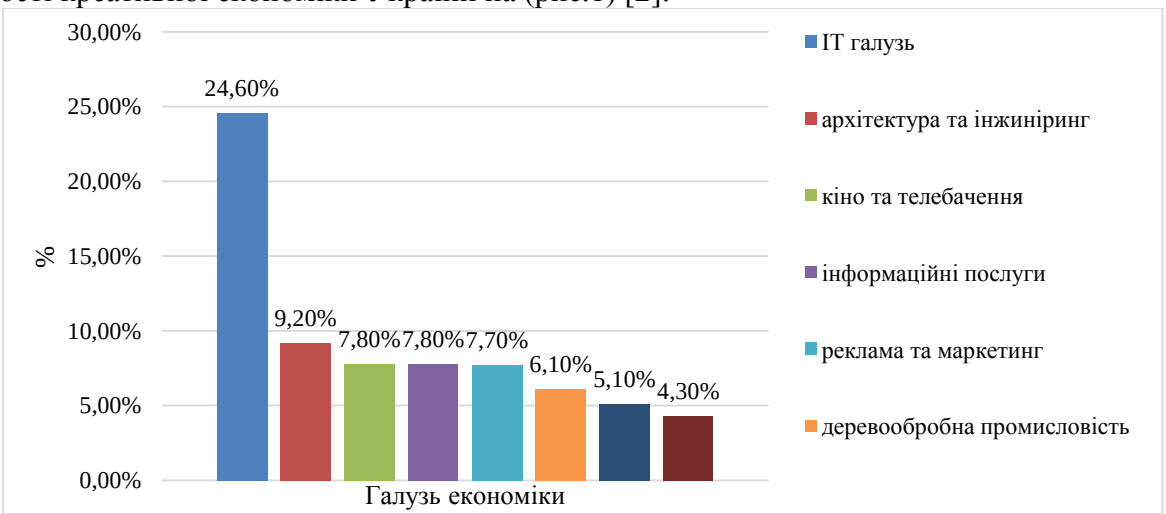

Рисунок 1 – Головні джерела формування доданої вартості сектору креативної економіки України

Стратегічна роль креативних індустрій у відновленні економіки України в післявоєнний час може бути значною, враховуючи їх потенціал у створенні нових робочих місць, привертанні інвестицій, розвитку інновацій та підтримці культурного та креативного розвитку країни. Розглянемо перспективи та загрози які можуть з'явитися в процесі відновлення економіки України в післявоєнний час, пов'язані з креативними індустріями (табл 1.).

Таблиця 1 – Перспективи та загрози впровадження креативних індустрій у економіки України в післявоєнний час

Перспективи	
Назва	Суть
Економічний зріст	Креативні індустрії, такі як дизайн, медіа, архітектура, музика, театр і кіно, можуть стати джерелом нових можливостей для економічного зростання через експорт культурних товарів і послуг.
Створення робочих місць	Розвиток креативних індустрій сприяє створенню робочих місць для молоді та талановитих фахівців, що може допомогти зменшити безробіття та збільшити соціальну стабільність.
Привабливість інвестицій	Креативні індустрії можуть привертати інвестиції через свій потенціал у створенні інноваційних продуктів та послуг, які мають велику комерційну привабливість.
Культурний розвиток	Розвиток креативних індустрій сприяє збереженню та розвитку культурної спадщини країни, сприяючи культурному розмаїттю
Загрози	
Недостатнє фінансування	Недостатнє державне фінансування та підтримка може обмежити розвиток креативних індустрій і їхній внесок у відновлення економіки.
Відсутність інфраструктури	Недостатня розвиненість інфраструктури для підтримки креативних індустрій, така як недостатня доступність простору для творчих працівників або відсутність спеціалізованих освітніх програм, може гальмувати їхній розвиток.
Низька конкурентоспроможність	Брак доступу до ринків, обмежена міжнародна конкурентоспроможність та недосконала маркетингова стратегія можуть ускладнити здійснення потенціалу креативних індустрій.
Піратство та порушення авторських прав	Недостатня захищеність інтелектуальної власності може призвести до зниження прибутків та втрати мотивації для творчих працівників у креативних індустріях.

Для максимізації переваг і мінімізації загроз важливо розробити стратегії підтримки та розвитку креативних індустрій, які враховують потреби та особливості українського ринку та культурного середовища

Отже, в загальному розумінні креативна індустрія – це широкий сектор економіки, який включає в себе створення, виробництво і розповсюдження культурних, художніх і творчих продуктів і послуг, включаючи у себе сфери мистецтва, дизайну, реклами, музики, відеоігор, кіно, літератури, моди та інших форм виразності, які базуються на інтелектуальних здібностях і креативності людини. Креативна індустрія відіграє важливу роль у розвитку культури, економіки і суспільства, створюючи робочі місця, стимулюючи інновації і виражаючи ідеї та цінності суспільства через різноманітні творчі форми.

Список використаних джерел

1. Роль креативних індустрій в економіці післявоєнної України: веб-сайт. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/21/695268/

2. Креативна економіка нова економічна епоха XXI ст.: веб-сайт. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf

УДК 339.138

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Миргород А.В., студентка
Національний університет «Полтавська Політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ

У сучасному світі неможливий будь-який розвиток без цифрових технологій. Зараз проводиться масштабна цифровізація сучасних бізнес проєктів і без digital-маркетингу виживання підприємств, особливо в умовах воєнного стану, неможливе. Традиційні засоби маркетингу зазнали більш негативного впливу зовнішніх обставин порівнюючи з цифровим маркетингом.

Digital marketing – це спосіб просування товарів і послуг онлайн, тобто використовувати для взаємодії з покупцями цифрові технології: соцмережі, веб-сайти, тощо. Цифрові технології зараз є головним засобом маркетингу у підвищенні ефективності реклами та залученні і збереженні клієнтів.

Останні дослідження показали, що найбільш ефективними є такі технології цифрового маркетингу:

1. Штучний інтелект (ШІ) – дозволяє підприємствам краще розуміти своїх клієнтів та спілкуватися з ними. Штучний інтелект виявляє вподобання споживача і рекомендує йому товари і послуги на основі нещодавніх переглядів або запитів. Також ШІ може використовуватися маркетологами для виявлення популярних мікротрендів та тенденції їх виникнення. [1]. Через те, що штучний інтелект та автоматизація процесів змінюють підхід до цифрового маркетингу, даючи змогу автоматизувати роботу, Сундара Пічай, голова Google і Alfabet, висловив свої побоювання, що ШІ скоро може замінити людину. І його тривога не випадкова. Очікується, що до 2025 року штучний інтелект знищить більше 85 мільйонів робочих місць.

2. Пошукова оптимізація (SEO) – SEO потрібно для того, щоб веб-сайт займав вищі позиції в результатах пошукового запиту клієнта. Статистика показує, що менше 1% користувачів переходять на другу сторінку видану за пошуковим запитом. У 2024 році 88% маркетологів планують інвестувати в SEO більшу або таку саму суму як і в 2023 році.

3. Голосовий пошук дедалі набуває все більшої популярності серед компаній та підприємств. Більшість з них вже намагаються впроваджувати його на своїх веб-сайтах. За 2023 рік у світі нараховується 4,2 мільярди голосових помічників, а у 2024 році ця кількість повинна зрости у два рази. Щомісячно нараховується більше ніж 1 мільярд голосових запитів. Голосові помічники відповіли на 97,3% запитів.

4. Корпоративна соціальна відповідальність (CSR) - це частина стратегії бізнесу, яка сприяє його позитивному впливу на суспільство та вирішенню соціальних, екологічних й економічних проблем. Очікується, що у 2024 році корпоративна соціальна відповідальність буде далі стрімко розвиватися і здійснювати значний вплив на маркетингові стратегії компаній [2].

5. Прямі трансляції та стріми – саме цей вид технологій дає змогу проводити рекламні кампанії в режимі реального часу. Прямі трансляції можуть бути використані для запуску нового продукту, навчальних вебінарів, рубрики «Запитання і відповідь».

Цифровий маркетинг має дві форми існування «pull» і «push». На сьогодні компанії більше використовують форму «pull», а саме соціальні мережі, блоги, сайти компаній, форуми [3].

Зараз набуває популярності інфлуенс-маркетинг – метод просування товарів і послуг через відомих людей. Завдяки соціальним мережам (TikTok або Instagram) компанії співпрацюючи з популярними блогерами можуть рекламувати товар, видавати спеціальні коди та знижки, надсилати товари на огляд та відгук.

Одним із найдієвіших напрямків цифрового маркетингу є inbound marketing (вхідний

маркетинг) – це спосіб просування товару чи послуги за допомогою корисного контенту без прямої реклами. Створюючи контент компанія завойовує довіру споживача, зацікавлює його і займає певне місце у свідомості клієнта. Тому коли покупцю потрібен буде товар або послуга, він згадає про сторінку цієї компанії яку він раніше бачив у Tiktok, Instagram або інших соціальних мережах і звернеться саме до неї [2].

З-поміж різних конверсійних інструментів у цифровому маркетингу виділяють контекстну рекламу. Вона з'являється у верхній частині пошукової видачі перед звичайними результатами або знизу першої сторінки.

Дослідження свідчать, що використання інструментів цифрового маркетингу будь-яким підприємством дозволяє [4]:

– охопити широкий сегмент онлайн-та офлайн-споживачів, які використовують планшети, смартофни, завантажують додатки та ігри, переглядають фільми, слухають радіо чи навіть просто ходять по магазинам;

– отримувати максимум інформації про цільову аудиторію та відстежувати результати просування, відповідно, – оптимізувати витрати. Більшість дій користувача в цифровому середовищі фіксується аналітичними системами;

– ефективно взаємодіяти з онлайн-та офлайн-клієнтами за рахунок гнучкого підходу — наприклад, за допомогою QR-коду на флаєрі можна спрямувати потенційного покупця на сайт. І в той же час зробити email-розсилку та запросити підписників на офлайн-івент;

– підвищити впізнаваність бренду — digital-маркетинг поєднує в собі інтернет та офлайн-інструменти: сповіщення в месенджерах, sms-розсилки, рекламні ролики в іграх та застосунках, на зовнішніх цифрових дисплеях та ін.;

– утримувати клієнтів та сформувати їх лояльність. Завдяки поєднанню кількох цифрових каналів бренди залишаються «на увазі» у користувача, вибудовувати персоналізовану комунікацію за допомогою таргетингу, push-повідомлень, sms та e-mail-розсилок, інших digital-інструментів.

Незважаючи на виклики, спричинені військовими діями, український бізнес демонструє зростаючу готовність до впровадження цифрового маркетингу. У 2023 році маркетинг розвивався у відповідь на мінливі потреби й очікування споживачів, а також - під впливом нових технологій у галузі, і у 2024 році ці тенденції збережуться.

Для брендів критично важливо залишатись у курсі поточних трендів та гнучко реагувати на зміни, щоб ефективно привертати й утримувати увагу своєї аудиторії. Інновації у сфері маркетингового контенту, акцент на сталий розвиток та інтеграція штучного інтелекту і машинного навчання, вектор на соціальну відповідальність - всі ці елементи матимуть значний вплив на маркетинг вже у 2024 році. Проте слід пам'ятати, що кожна компанія унікальна, і адаптація цих трендів до власних особливостей і цілей залишається ключовим аспектом успіху.

Список використаних джерел

1. Обіход С.В., Матвєєв М.Е., Бойко В.Д. Digital-marketing в умовах цифровізації сучасних бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. №50 URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-76.

2. Духно В.В. Топ-10 трендів у маркетингу в 2023 році. URL: https://up7mountains.com.ua/blog/top-10-trendiv-u-marketynhu-v-2023-rotsi.

3. Романченко Н.В., Школьна М.Т. Роль та основні напрямки цифрового маркетингу. Економічні студії. 2021. №2(32) URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/28660a02-cad2-4327-a507-1b7258002178/content.

4. Шевченко Т. Що таке Digital-marketing: основи, канали та інструменти. Wizeclub. 2023. URL: https://wizeclub.education/blog/shho-take-digital-marketing-osnovi-kanali-ta-instrumenti.

УДК 659.118

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Потькало К.О., студентка; Лисенко О.І., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ

Умови воєнного конфлікту вносять особливу важливість у маркетингові комунікації, як інструмент для забезпечення стабільності функціонування підприємства та впливу на купівельну поведінку споживачів. Воєнні події створюють складні виклики для бізнес-середовища, змушуючи маркетологів адаптувати свої стратегії до нових умов.

Загалом, маркетингові комунікації охоплюють стратегії та інструменти, використовувані компаніями для взаємодії з цільовою аудиторією з метою побудови узнаваності бренду, популяризації продуктів або послуг, формування позитивного іміджу та стимулювання покупок. У вузькому розумінні, маркетингові комунікації є конкретними інструментами та методиками, які використовуються для поширення інформації про продукти або послуги. Це охоплює рекламу в засобах масової інформації (ЗМІ), створення рекламних кампаній, бренд-маркетинг і використання онлайн-каналів спілкування. Тобто, маркетингові комунікації акцентують увагу на конкретних методах передачі повідомлень та їх впливу на споживачів. Маркетингові комунікації можна розділити на кілька основних видів, кожен з яких виконує свою функцію у формуванні іміджу бренду та залученні уваги споживачів.

Реклама є одним із найпоширеніших видів маркетингових комунікацій. Вона використовує різноманітні канали масової інформації, такі як телебачення, радіо, преса та Інтернет, для поширення інформації про продукти чи послуги. Основною метою реклами є побудова впізнаваності бренду, формування позитивного іміджу та залучення уваги потенційних клієнтів. Зв’язки з громадськістю включають в себе взаємодію з громадськістю, створення та утримання позитивного іміджу компанії, а також взаємодію з медіа. PR спрямовані на встановлення та підтримку взаємовідносин з різними групами споживачів, що сприяє побудові довіри та репутації.

Особистий продаж передбачає прямий контакт між продавцем і покупцем, що дозволяє особисто представити продукт чи послугу. Прямий маркетинг використовує різноманітні інструменти, такі як телефонні дзвінки, електронна пошта та поштові розсилки, для безпосереднього звернення до клієнтів і налагодження індивідуальних зв'язків.

Важливо відзначити, що зі стартом повномасштабної військової операції багато українських компаній почали стикатися з різними викликами, такими як масова міграція людей, зменшення покупівельної спроможності населення, руйнування виробничих потужностей та інше. Це викликало необхідність внесення змін у маркетингову стратегію підприємств на ринку.

Отже, в 2023 році відбувається певна динаміка в маркетинговій активності сучасних українських підприємств. Відзначається загальне покращення ситуації, що відображається в суттєвому збільшенні маркетингової активності при зменшенні частки підприємств, що припинили маркетингові заходи. Збільшення інтересу до маркетингу та стратегій у бізнесі, а також істотне зростання підприємств, які активно використовують маркетинг, свідчать про позитивний розвиток і стабільні тенденції у сфері маркетингової діяльності в Україні, навіть в умовах війни та воєнного стану. Таким чином, маркетингова активність поступово виходить з шоку та відновлюється помірними темпами.

У сучасному світі маркетингові комунікації стикаються з багатьма проблемами, які мають значний вплив на купівельну поведінку споживачів. Зниження ринкової ємності є серйозною проблемою, яка виникає в результаті різкого скорочення розміру неділі для даного продукту або послуги. Це може залежати від безлічі факторів, але головне - це

скорочення числа потенційних споживачів і зниження купівельної спроможності. Зокрема, Динаміка цього питання може бути пов'язана зі змінами макроекономічного середовища, такими як рецесії та фінансові кризи, які можуть призвести до втрати робочих місць, зниження доходів і, отже, обмежень у споживчій діяльності. Крім того, соціальні фактори, такі як демографічні зміни, можуть вплинути на зменшення обсягу неділі за рахунок зменшення кількості потенційних клієнтів. Для компаній, які стикаються з цією проблемою, надзвичайно важливо розробити адаптивні стратегії, такі як розширення цільових сегментів, впровадження нових продуктів та відкриття нових неділь. Крім того, виробники можуть розглянути способи оптимізації виробництва, зниження витрат і підвищення ефективності, щоб залишатися конкурентоспроможними в мінливих ринкових умовах.

Перед нами постає друге завдання - зміна у способі поведінки та врахування чутливості споживачів, яка є наслідком зростання вимогливості аудиторії до різних аспектів діяльності компаній. Зміни в суспільному та політичному контексті можуть викликати неочікувані реакції та репутаційні ризики через зростання обізнаності, вимогливості та активності споживачів у вираженні своїх уподобань. Високий рівень чутливості аудиторії свідчить про те, що навіть найменші дії компанії можуть викликати істотну реакцію та впливати на її репутацію. У зазначеному контексті співпраця з російським ринком може призвести до негативних реакцій споживачів через етичні або політичні аспекти діяльності компанії. Отже, для зменшення впливу цього питання компаніям слід особливо уважно аналізувати власні дії й ухвалювати розумні рішення, а також швидко реагувати на зміни в суспільному настрої й враховувати цінності аудиторії при розробці комунікаційних стратегій.

Ефективність комунікації у сучасному суспільстві стає важливим аспектом для маркетологів через збільшену чутливість та особливості сприйняття аудиторії. Зараз вони повинні бути особливо обережними та уважними у формулюванні основних повідомлень і виборі комунікаційних елементів, таких як візуальний контент та емоційне забарвлення. Споживча чутливість покладає вимоги щодо етики, дотримання соціальних норм та культурних цінностей у маркетинговій комунікації. Зокрема, важливо уникати контенту, який може викликати негативні реакції або образити окремі групи споживачів. Крім того, пошук ефективних каналів комунікації, обумовлений швидкими змінами у медіа, стає важливим завданням для успішної взаємодії з аудиторією. Зважаючи на зростання фрагментації медіа, маркетологам важливо чітко визначити свою цільову аудиторію та зрозуміти, як вона сприймає інформацію, щоб ефективно керувати своїми комунікаційними зусиллями.

На закінчення, вивчення ролі маркетингових комунікацій у контексті війни ілюструє конкретні проблеми, з якими стикаються компанії через необхідність адаптації стратегій. Військовий контекст створює динамічне середовище, в якому настрої споживачів і соціальна нестабільність вимагають збалансованого підходу до маркетингових комунікацій, орієнтованого не тільки на етику і соціальну відповідальність, а й на збалансований підхід до маркетингових комунікацій. Крім того, активна зміна комунікаційного підходу, спрямованого на адаптацію до військових ситуацій для підтримки соціальних проектів та взаємодії з різними зацікавленими сторонами для підтримки позитивного іміджу, є важливим фактором успіху в ситуаціях нестабільності та невизначеності.

Список використаних джерел

1. Зубченко В., Герасименко І., Осипенко Н. (2024). Маркетингові комунікації в умовах війни: виклики та напрями впливу на купівельну поведінку. *Економіка та суспільство,* 2024, № 60. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-20 (дата звернення: 20.05.2024)

2. Маркетинг воєнного часу: як змінилася поведінка споживачів під час війни. URL: https://cases.media/en/article/marketing-voyennogo-chasu-doslidzhennya-havas-village-ukraine (дата звернення: 20.05.2024)

УДК 338

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент;
Щур-Дунець О.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, Україна)
Лучко А.В., аспірант
Полтавський університет економіки і торгівлі (м. Полтава, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ

У країнах ЄС значно раніше, а ніж в Україні, звернули увагу на потребу в розвитку персоналу підприємств. Передусім це виходило з встановлення чіткої залежностві від фінансових результатів роботи підприємства та рівня компетенцій персоналу. У країнах Європи була створена стратегія розвитку «Європа 2020» у якій наголошувалася потреба в організації якісного розвитку персоналу підприємства з метою повного використання її трудового потенціалу. В Україні ж вітчизняні підприємства тривалий час абсолютно не приділяли уваги питанню розвитку персоналу та намагалися знайти кваліфіковані кадри на ринку праці. Але така стратегія не спрацьовує зараз, коли на ринку праці відчутний дефіцит кваліфікованих кадрів. Тому вітчизняним підприємствам слід брати приклад з кращих європейських підприємств та намагатися його адаптувати до українських реалій. Посилюється зазначене активними процесами повноцінного членства України до ЄС. Відповідно, щоб конкурувати з кращими компаніями слід приділяти уваги розвитку персоналу та на цій основі забезпечити стабільне функціонування не лише на вітчизняному ринку, але й європейському.

Останнім трендом у плані управління розвитком персоналу на європейських підприємствах є CPD (Continuing Professional Development), що передбачає безперервне навчання співробітника протягом всієї його трудової кар'єри. На європейських підприємствах глибоко переконані у тому, що персонал повинен розвиватися у відповідності до змін у діяльності підприємства, появи нових технологій. У рамках CPD для кожного співробітника розробляються індивідуальні плани розвитку на короткостроковий та довгостроковий період. У цих планах визначаються конкретний перелік заходів, у яких той чи інший персонал повинен взяти участь з метою підвищення своєї компетентності, освоєння нових навиків. Для визначення найбільш підходящих методів навчання для кожного працівника на підприємствах використовують різні тестування, оцінки керівниками структурних підрозділів їх роботи, рівень професійної майстерності тощо. Для кожного працівника використовуються індивідуальний підхід й намагаються інвестувати в нього з користю для обох сторін. Також існують випадки, коли в умовах високих витрат на навчання й розвиток персоналу з працівником складають контракт, за яким підприємство інвестує в нього кошти, а він повинен пропрацювати мінімальну певну кількість років. Це дозволяє убезпечити підприємство від ризику звільнення працівника. Концепія CPD дозволяє враховувати індивідуальні професійні потреби працівника та створити його його професійний план на декілька років [1].

Що стосується найбільш поширених методів навчання персоналу на іноземних компаніях, то користуючись тим самим звітом CIPD на рисунку 1 відобразимо рейтинг вживаності цих методів у відповідності до опитування керівників.

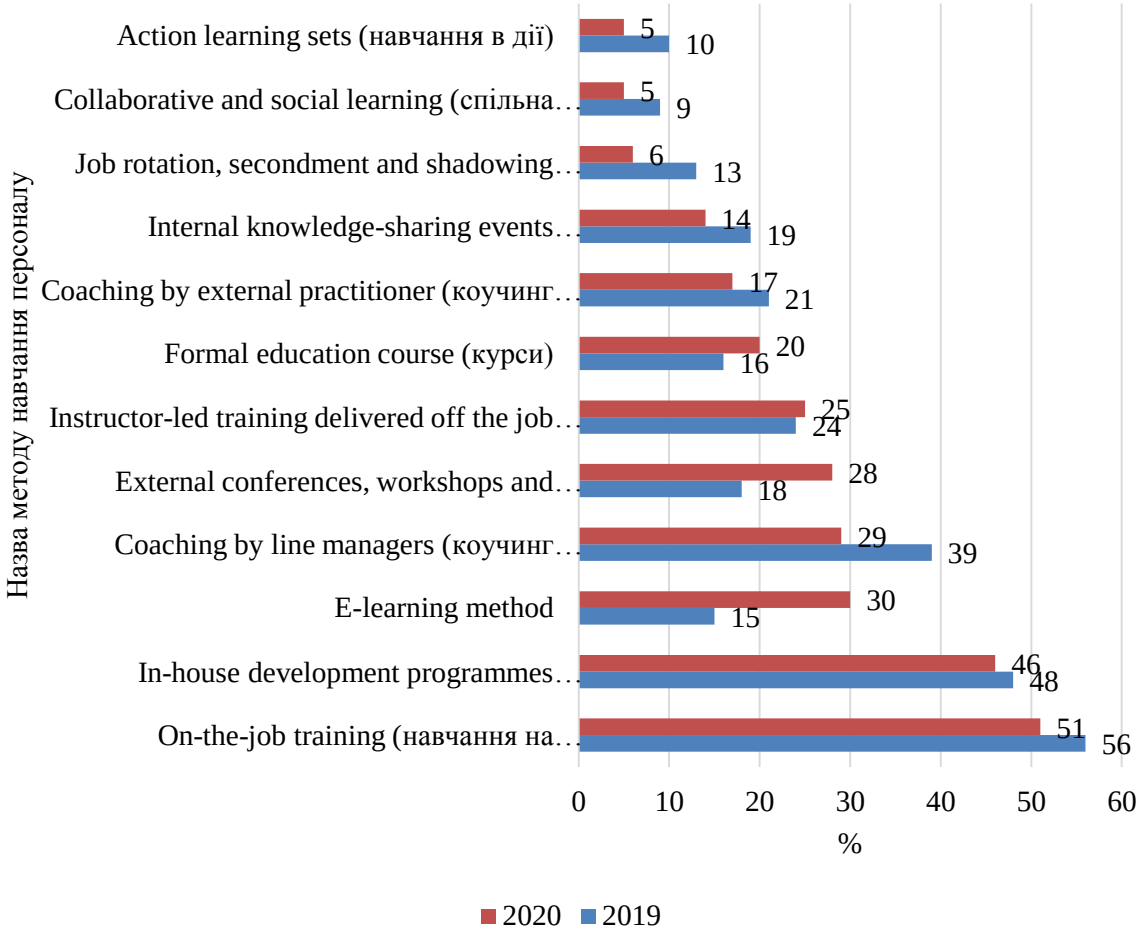

Рисунок 1 – Рейтинг вживаності методів навчання персоналу на іноземних компаніях

Іноземні підприємства віддають перевагу внутрішнім методам навчання персоналу. У 2020 р. суттєво знизилася затребуваність таких традиційних методів навчання персоналу як навчання на робочому місці, ротація, коучинг [2]. Їх роль на підприємствах знижується, на їх зміну приходять інноваційні методи. Зокрема, суттєвий приріст затребуваності мають такі методи навчання персоналу як E-learning method, участь в зовнішніх конференціях, спеціалізованих курсах, зовнішні тренінги [3].

Зростання затребуваності вказаних вище методів обумовлений діджиталізацією. Впровадження нових інформаційних технологій дозволило підприємствам перевести навчання своїх працівників з режиму офлайн в онлайн. Так, сьогодні працівнки підприємств можуть у зручний час для себе проходити спеціалізоване навчання у дистанційному режимі, переглядати мотиваційні лекції, навчальні ролики тощо. Передбачається, що з кожним роком роль та поширення дистанційних методів навчання персоналу буде зростати в цілому в світі та Україні.

Список використаних джерел

1. CIPD. URL: https://www.cipd.co.uk/knowledge/strategy/development/ learning-skills-work.
2. Eurostat: official site. URL: https://ec.europa.eu/eurostat.
3. LEARNING AND SKILLS AT WORK SURVEY 2021. URL: https://www.cipd.co.uk/Images/learning-skills-work-report-2021-1_tcm18-95433.pdf

УДК 331.5

Жовнір Н.М., к.е.н., доцент; Міхатіло Д., Воронкова К. студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПОВОЕННИЙ РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Ринок праці є важливим аспектом економіки країни, оскільки забезпечує злагодженість між попитом та пропозицією на працю, а також утворенням заробітної плати. Розуміння ринкових відносин на ринку праці є ключовим для розвитку стратегій зайнятості та соціальної політики, а також для забезпечення економічного зростання та стабільності в довгостроковій перспективі.Тому ця тема є такою важливою та актуальною [1].

Хотілося би також звернути увагу на основні поняття до цієї теми. У дослідженнях ринку праці в Україні використовують такі поняття та підходи:

1. Робоча сила - це економічний ресурс, що складається з людей, які здатні і готові працювати.

2. Безробіття - це відсутність роботи у людей, які є готовими до праці та активно

3. Зайнятість - це наявність роботи у людини, яка заробляє на життя.

4. Підходи до дослідження ринку праці включають аналіз структури ринку праці та дослідження попиту та пропозиції праці, а також моніторинг заробітної плати, робочого часу та умов праці. Також проводяться соціологічні опитування, що дають можливість оцінити відношення працівників до умов праці, рівня заробітків та можливості професійного розвитку [2].

Якщо аналізувати ринок праці на 2023 рік в Україні спостерігається збільшення кількості вакансій в інформаційних технологіях, фінансовому секторі та логістиці. Зараз вимагається більше кваліфікованих кадрів, особливо знавців мов програмування та аналітики даних. Також спостерігається зростання ринку фрілансу та роботи з віддаленням, що дозволяє компаніям з економити на оренді офісів та зарплатні, а також це є зручним, тому що дозволяє людям заробляти на життя навіть тоді, коли вони вимушено виїхали через ситуацію в країні. З іншого боку, ринок традиційних галузей, таких як важка промисловість та сільське господарство, залишається стабільним, але не розвивається так швидко, як технологічні галузі [3].

На 2023 рік в Україні рівень безробіття становить близько 7%. Однією з основних причин появи безробіття в країні є ситуація в країні, недостатньо розвинений внутрішній ринок праці, який не може забезпечити достатню кількість робочих місць для всього населення. Відсутність інвестицій та висока конкуренція на ринку праці також впливають на цю проблему. Додатково, низька економічна активність населення та нездорове сприйняття людьми певних видів робіт також можуть призвести до безробіття [4].

На 2023 рік актуальні проблеми ринку праці в Україні включають:

1. Низький рівень заробітної плати, який не відповідає рівню життя.

2. Брак кваліфікованих кадрів та нерозвинений ринок праці в окремих регіонах країни.

3. Відсутність ефективної системи мотивації працівників та підвищення їхньої професійності.

Усі ці проблеми потребують вирішення, тому ми можемо запропонувати такі варіанти:

1. Розвиток внутрішнього ринку праці та підтримка малого та середнього бізнесу, який є одним з основних джерел створення нових робочих місць.

2. Зменшення податкового навантаження на підприємства, що дозволить збільшити їхню конкурентоспроможність та можливість збільшення кількості робочих місць.

3. Розвиток освіти та підвищення рівня кваліфікації працівників через залучення іноземних інвестицій та ініціативи держави.

4. Створення сприятливих умов для розвитку нових галузей економіки, зокрема, IT

сектору та криптовалют, які можуть стати джерелом нових робочих місць та притягти інвестиції в країну.

5. Підвищення рівня заробітної плати та розв'язання проблеми низької оплати праці [5].

На жаль, прогнозування розвитку ринку праці в Україні на 100% не можливе, оскільки ринок праці залежить від багатьох факторів, таких як економічний стан країни, політична ситуація, технологічний розвиток та інші. Однак можна очікувати, що деякі сектори, такі як інформаційні технології та логістика, продовжать розвиватися та збільшувати кількість вакансій. Також може відбутися розвиток ринку праці в регіонах, які в даний момент не є основними центрами бізнесу та промисловості [5].

Ринок праці в Україні протягом тривалого часу був складною сферою з високим рівнем безробіття та низьким рівнем можливостей працевлаштування. Були проведені різні дослідження ринку праці в Україні, і вони виявили деякі важливі результати, які політики можуть використати для покращення ситуації. Одним із головних висновків цих досліджень є те, що урядові методи управління ринком праці не були ефективними у зниженні безробіття. Існує потреба в кращій політиці та стратегіях управління ринком праці, що призведе до збільшення можливостей працевлаштування та підвищення рівня зайнятості. Крім того, уряд має розглянути питання підтримки малого та середнього бізнесу, який є основним джерелом робочих місць. Крім того, освітні та професійно-технічні програми також можуть відігравати важливу роль у вирішенні проблеми рівня зайнятості в Україні. Існує потреба у більш комплексній та актуальній системі освіти, яка могла б озброїти людей навичками, необхідними на поточному ринку праці. Цього можна досягти завдяки партнерству з промисловістю, яка може запропонувати студентам стажування та програми навчання без відриву від виробництва. Ще одна сфера, на якій повинні зосередитись політики, — це інвестиції в технологічний розвиток та інновації. Ця інвестиція створить нові робочі місця, які вимагають спеціальних навичок, а також підвищить конкурентоспроможність місцевої промисловості. Навчальні програми та співпраця з дослідницькими установами мають бути пріоритетними для підготовки висококваліфікованого персоналу, здатного рухати технологічний прогрес. Нарешті, соціальний захист працюючих і безробітних має бути критично важливим питанням. Існує потреба в міцнішій системі безпеки для тих, хто залишився без роботи, із системами пільг і підтримки, які допоможуть їм швидко знайти роботу. Соціальний захист також важливий для тих, хто працює, оскільки такі заходи, як закони про мінімальну заробітну плату та політика рівної оплати праці, відіграють вирішальну роль у зменшенні дискримінації в оплаті праці. Підсумовуючи, ринок праці в Україні потребує поєднання політичних заходів для підвищення рівня зайнятості та скорочення безробіття. Серед найважливіших – стратегії створення робочих місць, інвестування в освіту та навчання, технологічний розвиток та соціальний захист як зайнятих, так і безробітних [6].

Список використаних джерел

1. Сайт Міністерства соціальної політики України. URL:http://www.msp.gov.ua/ua/main/employment/

2. Сайт Державного агентства з питань зайнятості. URL:https://www.dcz.gov.ua/;

3. Сайт Центру розвитку кар’єри студентів та випускників КНУ ім. Т. Шевченка. URL:https://career.knu.ua/;

4. Васильєва О. С. Механізм регулювання ринку праці в Україні. К.: Наукова думка, 2017. 256 с.

5. Руденко О. В. Актуальні проблеми ринку праці в Україні: аналіз та прогнозування. - К.: Видавництво КНЕУ, 2018. 192 с.

6. Бєляєва І. Ю. Функціонування ринку праці в Україні: проблеми та перспективи. К.: НУХТ, 2019. 148 с.

УДК 332.1:330.341.1(477)

Олійник О.С., к.е.н., доцент
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)
Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Щур-Дунець О.І., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ НА ОСНОВІ РОЗУМНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД

Досвід впровадження розумних спеціалізацій RIS3 в країнах ЄС дозволив нам визначити наступні характеристики:

– спеціалізація, нав'язана ієрархічним урядом, створює вузькі місця та високі ризики;

– участь зацікавлених сторін і поєднання процесів встановлення пріоритетів «зверху вниз» і «знизу вгору» широко поширені;

– процес встановлення пріоритетів і зосередження на обмеженій кількості «інвестицій у знання» залишається складним у політичній практиці, головним чином через відсутність узгодженого набору критеріїв відбору, дублювання процесів визначення пріоритетів і політичний тиск;

– головне завдання полягає в тому, щоб знайти найкращу комбінацію політики, яка відповідає конкретній стратегії регіону, та адаптувати її до інструментів політики та наявних ресурсів на національному та міжнародному рівнях.

– відкриття підприємницької діяльності вимагає значних інвестицій часу та ресурсів.

– оцінка та моніторинг загальних стратегій інтелектуальної спеціалізації все ще триває, але окремі кроки, такі як оцінювання програм, системи моніторингу та системи оцінювання, вже діють.

– розумна спеціалізація вважається основою майбутньої стратегії розвитку.

– розумна спеціалізація вважається важливою для майбутньої політики економічного зростання ЄС;

– комплексне управління розумними спеціалізаціями потребує постійної підтримки з боку уряду.

– розумна спеціалізація має бути основою програми розвитку всіх територіальних рівнів, включно з містами;

– широка мобілізація зацікавлених сторін у розробці та реалізації Стратегії розумної спеціалізації (S3);

– роль університетів та дослідницьких і технологічних організацій у широкій спеціалізації на регіональному рівні також важлива, оскільки головні актори створюють «взаємопов'язаний регіон»;

– багаторівневе управління: прямий діалог з Комісією на регіональному рівні, зокрема з генеральними директоратами REGIO, DG Grow, DG Research та DG JRC;

– розумна спеціалізація як можливість міжрегіональної співпраці.

Європейська комісія розробила загальні рекомендації щодо впровадження RIS3:

– застосовувати RIS3 з урахуванням місцевих умов, спираючись на активи та ресурси, наявні в регіоні, і специфічні соціально-економічні проблеми, щоб визначити унікальні можливості для розвитку та зростання;

– інвестиції повинні підтримувати лише обмежену кількість чітко визначених пріоритетів для наукових сфер та/або кластерів, які мають критичну масу підприємницької діяльності та ресурсів;

– розстановка пріоритетів не повинна нав'язуватися зверху шляхом «вибору переможця». Це має бути комплексний процес залучення зацікавлених сторін, зосереджений

на «підприємницькому відкритті» та будучи інтерактивним процесом, у якому ринкові сили та бізнес тісно пов'язані;

– стратегія повинна широко розглядати інновації, підтримувати технологічні, екологічні та соціальні інновації, враховуючи унікальні регіональні соціально-економічні умови;

– RIS3 має включати ефективну систему моніторингу та оцінки, а також механізм перегляду для оновлення стратегічного вибору;

– є спокуса скопіювати рішення з регіонів, які працюють найбільш ефективно, без урахування місцевої специфіки.

Сфера регіональної спеціалізації – це дослідження та розробки або сфера інновацій, що характеризується спеціальними знаннями. Її можна визначити як з точки зору можливостей або технології, так і функціональності продукту. Наявність сфери спеціалізації часто є необхідною умовою для можливості розробки інноваційних продуктів або послуг для конкретних ринкових ніш.

Сфера/область інтелектуальної спеціалізації – це можливість ефективно пов'язати галузі знань із ринковим потенціалом, можливо, з урахуванням ринкової ніші. Знання самі по собі не обов'язково створюють економічну цінність, яка відображається у ВВП чи загальному добробуті. Тому сфери розумної спеціалізації часто знаходяться на перетині різних галузей, технологій і знань.

Основними рушійними силами стратегій просторового розвитку на основі розумних спеціалізацій є розвиток підприємництва, сприяння інноваціям та стимулювання інвестицій, а не дотацій.

Методологія стратегічного просторового планування визнає сталий розвиток та соціальну інтеграцію провідними принципами регіонального розвитку. Інновації та смарт спеціалізація сприяють повній відповідності цим принципам (табл. 2).

Таблиця 2

Принципи стратегічного планування просторового розвитку з урахуванням критеріїв розумних спеціалізацій

Відповідальне середовище та управління природними ресурсами	**Створення здорової та соціально орієнтованої спільноти**
• підвищення обізнаності про обмеженість природних ресурсів та небезпечне середовище життя; • поліпшення умов життя, гарантуючи збереження важливих природних ресурсів для майбутніх поколінь; • просування досліджень та інновацій для мінімізації використання ресурсів та екологічних ресурсів	• виконання різних потреб усіх громадян, сприяння особистому благополуччю, соціальної інтеграції; • забезпечення рівних шансів для всіх; • впровадження нововведень, які є корисними для усього суспільства
Стала економіка	**Сприяння ефективній практиці ведення бізнесу**
• створення міцної, динамічної та стабільної економіки, яка забезпечує процвітання та створює рівні можливості для всіх, коли екологічні та інші витрати пов'язані з навколишнім середовищем покриваються тими, хто їх викликає, і де стимулюється ефективне використання ресурсів; • створення конкурентних позицій шляхом інвестування в окремі галузі знань і ринків, що дозволить стати лідерами у глобальних цільових ланцюжках доданої вартості	•постійне вдосконалення ефективного управління креативністю громадян; • запрошення всіх зацікавлених сторін у проведення і створення спільних підприємницьких відкриттів.

Чотири простих правила (4 Cs), які застосовуються до дослідницької та інноваційної сфери, але також можуть бути застосовані до всіх інших сфер розвитку (суспільства, економіки, навколишнього середовища):

- (Жорсткий) Вибір і критична маса: обмежена кількість пріоритетів на основі

власних сильних сторін і міжнародної спеціалізації, щоб уникнути дублювання й фрагментації та зосередити джерела фінансування на дослідженнях, технологіях, розробці та інноваціях;

- Конкурентні переваги: мобілізація талантів шляхом узгодження потенціалу розвитку з потребами бізнесу через процес бізнес-дослідження;
- Зв'язки та кластери: розвиток конкурентоспроможних кластерів і відповідних різноманітних/міжгалузевих зв'язків у регіоні та за його межами, включаючи спеціалізовану технологічну диверсифікацію для поєднання внутрішніх активів і зовнішніх можливостей;
- Спільне лідерство: ефективні інноваційні системи як колективні зусилля, засновані на державно-приватному партнерстві (чотирикутна спіраль) - для експериментів і виявлення слабких сигналів, що є суттєво.

Інтеграція європейського підходу до стратегічного планування розвитку, заснованого на основі розумних спеціалізацій в економічну систему України та її регіони має базуватися на поєднанні трьох елементів: секторальні (галузеві); територіальні (просторові); менеджмент.

Впровадження розумних спеціалізацій може стати цінним елементом та інструментом регіонального розвитку з точки зору визначення пріоритетів регіонів (галузей), підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом оптимізації та диверсифікації структури економіки та забезпечення ефективної спеціалізації регіонів на основі використання власних ресурсів та інвестиційного потенціалу.

УДК 336.71

Охріменко В.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТ БАНК»

В сучасному світі фінансові установи постійно знаходяться в рухомому стані, адаптуючись до змін у вимогах ринку, технологічних інновацій та регулювання. Одним з таких ключових гравців у фінансовому секторі України є АТ КБ «ПриватБанк». У зв'язку зі стрімким розвитком та постійною необхідністю у вдосконаленні, ефективність фінансово-економічної діяльності цієї установи має вирішальне значення для її успішної діяльності та конкурентоспроможності. У цьому контексті аналіз фінансово-економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» має велике значення.

Відстеження та оцінка фінансового стану установи, а також вивчення факторів, що впливають на їхню динаміку, дозволять зрозуміти сильні та слабкі сторони банку, виявити можливості для покращення та розробки стратегій подальшого розвитку.

Аналізуючи основні статті балансу АТ КБ «Приват банк» за період з 2020 по 3кв. 2023 рік (рис.1), слід зазначити, що загальні активи зменшилися на 27,29% у 2021 році порівняно з 2020 роком, але зросли на 6,75% у 2022 році порівняно з 2021 роком. У третьому кварталі 2023 року спостерігається ще більший приріст на 26,18% порівняно з попереднім роком. Грошові кошти та їх еквіваленти значно зросли на 84,73% у 2021 році порівняно з 2020 роком. Протягом 2022 року вона збільшилася ще на 82,42%.

У 2023 року відбулося подальше зростання на 64,51% порівняно з попереднім роком. Кредити та заборгованість клієнтів зросли на 10,12% у 2021 році порівняно з 2020 роком. У 2022 році спостерігається лише невеликий ріст на 1,30%. Проте у 2023 року спостерігається помітне зростання на 31,92%. Зобов'язання впали на 36,84% у 2021 році порівняно з 2020 роком, але пізніше зросли на 44,32% у 2022 році. у 2023 року вони зросли на 5,61%.

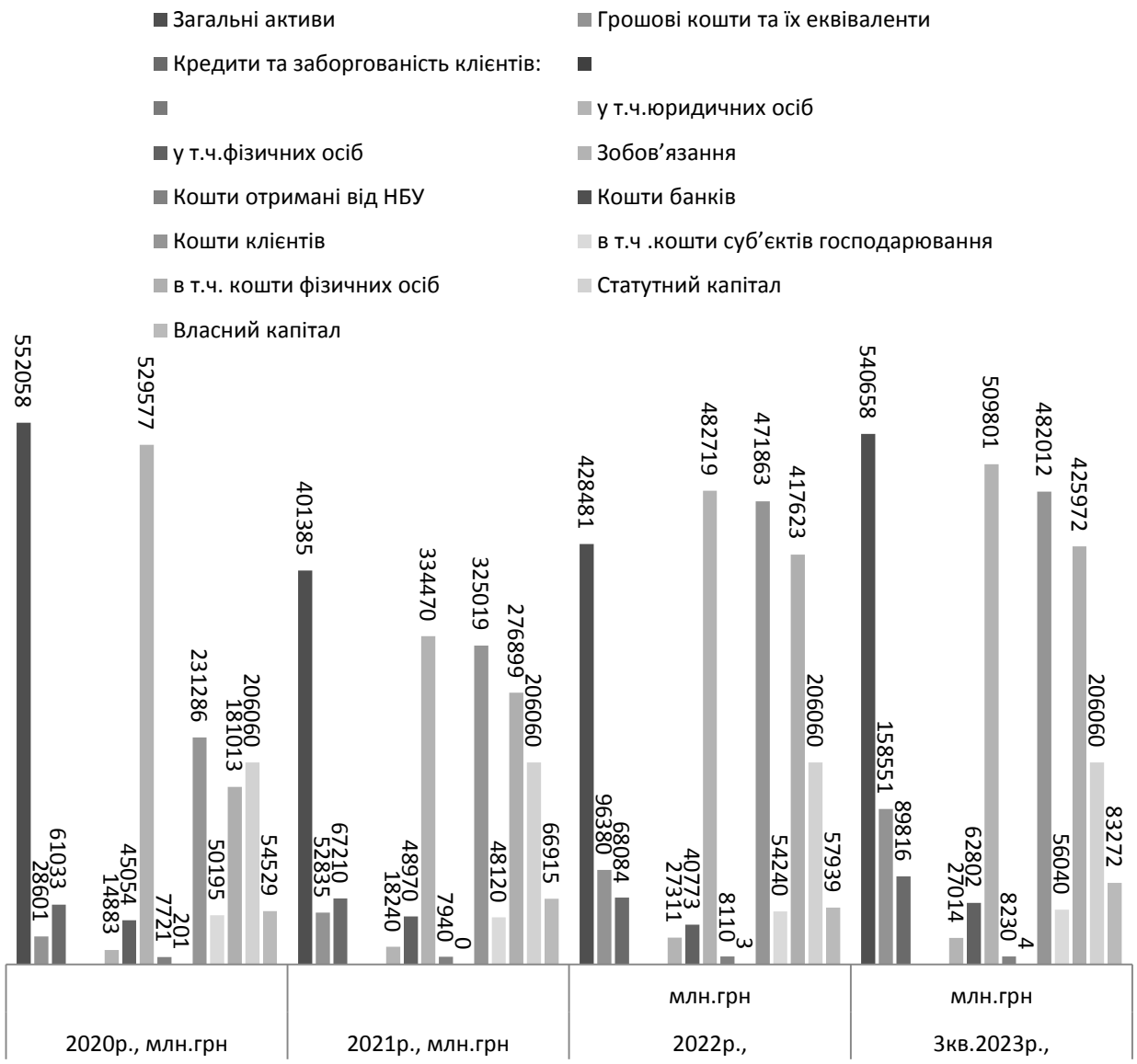

Рис. 1 Динаміка змін основних статей балансу АТ КБ «Приват Банк» за 2020 – 3кв. 2023 рр.

Джерело: складено автором за [1]

Кошти клієнтів значно збільшилися на 40,53% у 2021 році порівняно з 2020 роком, і продовжили зростати на 45,18% у 2022 році. У 2023 року збільшилися на 2,15%. Статутний капітал залишився сталим протягом розглянутого періоду. Власний капітал зріс на 22,71% у 2021 році, але зменшився на 13,41% у 2022 році. Проте, у 2023 року відбулося значне зростання на 43,72%. Ці дані свідчать про різке збільшення активів банку у 2021 році, яке трималося і в 2022 році, але у 2023 року воно значно прискорилося. При цьому зростання зобов'язань банку відбувалося на тлі зростання коштів клієнтів, що може свідчити про активний кредитний портфель банку та збільшення вкладень клієнтів.

На основі аналізу фінансово-економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» і враховуючи поточні виклики у банківській галузі, можна запропонувати декілька інноваційних стратегій:

–впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та аналітика даних, для покращення ефективності операцій, зниження витрат та підвищення задоволеності клієнтів;

–розширення мобільних сервісів та впровадження інноваційних рішень для зручного

доступу клієнтів до банківських послуг, таких як мобільні додатки та онлайн-платформи;

–розробка та впровадження передових заходів з кібербезпеки для захисту банківської інформації та персональних даних клієнтів від кіберзлочинців;

–створення нових фінансових продуктів та послуг, таких як цифрові платіжні рішення, криптовалютні послуги або інвестиційні рішення, що відповідають потребам сучасних клієнтів;

–розширення географічного охоплення шляхом відкриття нових філій та представництв, особливо в регіонах з великим потенціалом для розвитку банківських послуг.

Умови війни можуть створювати виклики, але також відкривати нові можливості для інновацій та стратегій, тому АТ КБ «Приват банк» слід звернути увагу:

1. Фінансова резилієнтність: розробка стратегій та продуктів для фінансової резилієнтності клієнтів, які допоможуть їм управляти фінансовими ризиками та зберігати стабільність під час неспокійних часів.

2. Співпраця з державними органами: розробка партнерств з державними органами для спільного розвитку та впровадження стратегій фінансової стабільності та підтримки економіки в умовах війни [3].

3. Фінансова інклюзія: розширення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення, включаючи тих, хто знаходиться в зоні конфлікту або біженців, за допомогою інноваційних технологій та продуктів.

Таким чином, запропоновані інноваційні стратегії можуть допомогти АТ КБ «ПриватБанк» збільшити конкурентоспроможність, підвищити задоволеність клієнтів та забезпечити стійкий розвиток у динамічному фінансовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АТ КБ «Приват банк» URL: https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost

2. Офіційний сайт дослідницької агенції Info Sapiens. URL: https://www.sapiens.com.ua/ua/socpol-category?id=0

3. Основні загрози безпеці банківської системи України та шляхи їх подолання. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/osnovni-zagrozi-bezpeci-bankivskoi-sistemi-ukraini-ta-shlyakhi-ikh

УДК 330.3

Міняйленко І.В., к.е.н., доцент; Пивоваров В.О., Ткаченко А.О., студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

У наш час, в умовах зростаючої екологічної кризи та виснаження природніх ресурсів світ стикається з необхідністю перегляду традиційних підходів до виробництва і споживання. Циркулярна економіка пропонує альтернативу, яка може забезпечити сталий розвиток без шкоди навколишньому середовищу.

Циркулярна економіка — це підхід, який передбачає максимальне використання ресурсів через їх повторне використання, ремонт, відновлення та рециклінг. Відмінності від традиційної лінійної моделі, яка слідує принципу «вироби-використай-викинь», значні. Основні принципи циркулярної економіки включають:

– Мінімізація відходів – це досягається через розробку продуктів та упаковки, які легше рециклювати або компостувати. Важливою частиною є також зменшення кількості відходів, що утворюються в процесі виробництва;

– Подовження терміну служби продуктів – це може бути досягнуто через

розробку більш міцних та легко ремонтованих продуктів, а також через впровадження моделей повторного використання або лізингу продуктів;

– Використання відновлюваних ресурсів – замість викопних ресурсів, циркулярна економіка надає перевагу відновлюваним джерелам, таким як біоматеріали чи відновлювана енергія, що сприяє зменшенню вуглецевого сліду.

Перехід на циркулярну економіку спонукає компанії до інновацій в декількох напрямках. Детальніше розглянемо ключові стратегії:

– Розробка продуктів для багаторазового використання і ремонтабельності: Замість створення продуктів, що швидко стають непотрібними, компанії можуть розробляти такі, які легко ремонтувати або модернізувати. Це не тільки зменшує кількість відходів, але й сприяє створенню тривалих відносин з клієнтами.

– Перехід від виробництва товарів до надання послуг: Наприклад, замість продажу автомобілів компанії можуть надавати послуги автомобільного транспорту, що зменшує потребу в постійному виробництві нових авто.

– Використання відходів як ресурсів: Підприємства можуть взаємодіяти між собою для використання відходів однієї компанії як ресурсів для іншої, створюючи промислові симбіози, які значно знижують екологічний вплив.

– Цифрові технології для оптимізації ресурсів: Впровадження розумних технологій, таких як інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI), і блокчейн, може значно покращити ефективність використання ресурсів, управління відходами та слідкування за ланцюгом постачань.

Ці інноваційні стратегії допомагають компаніям не тільки підвищувати свою екологічну стійкість, але й відкривають нові можливості для зростання та розвитку в умовах глобальних викликів.

Наразі, циркулярна економіка стає все більш популярною серед передових компаній, які прагнуть інтегрувати сталість у свої бізнес-моделі.

Як приклад, компанія Philips реалізувала інноваційну модель "освітлення як послуга", що відповідає концепції циркулярної економіки. Вони пропонують корпоративним клієнтам не купувати освітлювальні прилади, а винаймати їх. Це дозволяє Philips забезпечити утилізацію та повторне використання компонентів, коли продукти досягають кінця свого життєвого циклу. Така модель сприяє зменшенню відходів і посилює відповідальність за повний цикл продукту.

А також, IKEA працює над втіленням циркулярної економіки у своїх бізнес-моделях, зокрема через програми повернення меблів для повторного продажу або рециклінгу. Компанія також розробляє меблі, які можна легко розібрати та повторно зібрати, що спрощує процес рециклінгу. IKEA зобов'язалася до 2030 року використовувати тільки відновлювані або перероблені матеріали.

Циркулярна економіка несе в собі виклики, такі як необхідність зміни споживчих звичок, потреба в технологічних інноваціях, та регуляторні бар'єри. Однак, перспективи величезні, зокрема у створенні нових робочих місць, зниженні екологічного впливу та стимулюванні економічного росту.

Циркулярна економіка пропонує стійкий шлях до інноваційної економіки, що мінімізує відходи та оптимізує використання ресурсів. Впровадження циркулярних практик може допомогти компаніям не тільки ефективно управляти ресурсами, але й відкриває нові напрямки для розвитку інноваційних стратегій. У довгостроковій перспективі, це може стати вирішальним фактором у сталому розвитку економіки та суспільства.

Список використаних джерел

1. Руда М.В., Мирка Я.В. Циркуляційні бізнес-моделі в Україні. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2020. Вип. 2. № 1. С. 107–121.

2. Войціховська А., Кравченко О., Мелень-Забрамна О., Панькевич М. Кращі

європейські практики управління відходами: посібник. Львів: Видавництво «Компанія “Манускрипт”», 2019. 64 с.

3. Zvarych, I.Ya. (2019), Hlobalna tsyrkuliarna ekonomika : "Ekonomika kovboiv" VS "Ekonomika kosmichnoho korablia" [Global Circular Economy: “Cowboy Economy” VS “Spaceship Economy”], TNEU, Ternopil, Ukraine.

4. Publication Office of the European Union (2016), Smart Guide to Cluster Policy. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Unit F.2: Clusters, Social Economy and Entrepreneurship, Publication Office of the European Union, Luxembourg.

УДК 338.43

Писаренко С.О., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграція є важливим інструментом підвищення ефективності в аграрній сфері, оскільки створює синергічний ефект, що дозволяє покращувати кількісні та якісні показники діяльності усіх учасників процесу. Враховуючи це, державна аграрна політика має зосереджуватися на підтримці інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі (АПК). Інтеграційна політика повинна бути добровільною, без застосування жорстких адміністративних заходів з боку держави. Вступ України до ЄС є викликом і можливістю для українського аграрного сектору. Комплексні реформи та державна підтримка допоможуть українським аграріям стати конкурентоспроможними на європейському та світовому ринках. Перехід на європейські стандарти буде довготривалим процесом, що вимагатиме значних зусиль від держави, аграріїв та суспільства. Успішне впровадження реформ в аграрному секторі стане ключовим фактором для вступу України до ЄС. Відкриття європейського ринку для української сільськогосподарської продукції стимулюватиме розвиток аграрного сектору та економіки України в цілому.

Після укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна, включаючи сільське господарство, завдяки більш активній участі в глобальних економічних процесах отримала значні додаткові можливості для суспільно-економічного розвитку. За думкою багатьох експертів і учасників зовнішньоекономічної діяльності, щоб максимально їх використати, сторонам необхідно більш активно та якісно забезпечувати виконання завдань, визначених згаданою міжнародною угодою. При цьому на нашу державу, яка також має намір у майбутньому приєднатися до Європейського Союзу, згідно з Конституцією України, покладаються основні завдання з впровадження зазначених заходів, з перспективою досягнення відповідних критеріїв, визначених різними європейськими документами та угодою. Такі кроки, на нашу думку, повинні мати більш системний та послідовний характер, з обов’язковим спрямуванням на максимальний захист національних інтересів.

Вступ України до СОТ та євроінтеграційні процеси відкривають для вітчизняних, зокрема, аграрних підприємств, нові ринки збуту, що є передумовою збільшення можливих експортних обсягів. Для кожної країни експорт – важливий чинник економічної системи. Від рівня експортного потенціалу країни значною мірою залежить її місце в системі світового господарства, вплив на загальносвітові процеси, що визначає не лише економічну, а й політичну вагомість країни, авторитет і місце держави в міжнародних відносинах.

Важливою складовою забезпечення економічного розвитку в кризових умовах є антикризове управління, що представлене системою розроблених та рекомендованих до впровадження заходів, методів та процедур, які дозволять стабілізувати фінансово-господарську діяльність в контексті підвищення рівня економічної безпеки.

Економічна безпека в агросекторі означає здатність сільськогосподарського підприємства або галузі сільського господарства загалом до оптимального функціонування в умовах забезпечення економічної стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Вона передбачає створення умов для ефективного використання ресурсів, забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств, розвитку ринків збуту та сприяння збереженню природних ресурсів та екологічній стійкості.

Мета антикризового управління полягає в аналізі та усуненні передбачуваних та фактичних причин кризи, факторів, симптомів та наслідків, тобто всіх виявів дисбалансу, які становлять загрозу виникнення та подальшого розвитку кризи. Головною метою такого управління є досягнення успішних результатів, як запланованих, так і випадкових, шляхом ефективної організації, що досягається через належне управління людськими ресурсами та комунікаціями в управлінському середовищі.

Велике значення для українського сільського господарства має розвинуте фермерство. Сьогодні Асоціація фермерів та приватних землевласників є однією з найбільш дієвих організацій, її тісна співпраця спрямована передусім на напрацювання ефективних рішень у сфері АПК через призму інтеграційно-правових процесів. Вважаю, що необхідний правовий захист інтересів фермерів та власників земельних паїв для сприяння розвитку масового фермерського руху в Україні. Впровадження цифрових технологій у агропромисловий комплекс стримує низка причин, одна з яких, можливо, головна – рівень тих програмних рішень, які наразі надають багато компаній. Сільгоспвиробникам потрібні не окремі елементи технологій, а комплексні рішення, а також велика кількість фахівців у цій сфері.

Нагальним питанням є й пошук найбільш ефективних механізмів залучення споживчої кооперації до процесів інтеграційної взаємодії в АПК України та форм найбільш раціонального використання її виробничого потенціалу в межах створюваних за її участю інтеграційних формувань. Держава зацікавлена у впровадженні нових технологій АПК, адже стимулювання нових технологій дасть змогу підвищити кількість і якість продукції АПК.

Зважаючи на наявний потенціал, одним із напрямків є агропромислова інтеграція, яка забезпечить синтез сільського господарства і промисловості на вищому рівні шляхом посилення виробничих і правових зв'язків, налагодження співпраці підприємств, а також задоволення правових потреб аграрних виробників.

Саме агропромисловий комплекс претендує на роль головного демонстраційного майданчика результатів нової технологічної революції та об'єднує весь виробничий ланцюжок аж до випуску функціональних продуктів, що дають змогу кардинально покращувати властивості людини.

На сьогодні війна є головним фактором, що впливає на сільське господарство. Ключовим моментом є скорочення посівних площ – аграрії змушені сіяти менше, що призвело до зменшення загального обсягу виробництва. Великі території сільськогосподарських угідь забруднені мінами та боєприпасами, що робить їх непридатними для обробки. Пошкодження інфраструктури внаслідок бойових дій також є значним фактором. Через блокаду Чорноморських портів та окупацію Криму Україна втратила можливість експортувати значну частину вирощеної продукції. Війна також ускладнила транспортування сільськогосподарської продукції як всередині країни, так і за її межами. Крім того, війна спричинила різке зростання цін на дизельне паливо, добрива та інші ресурси, необхідні для ведення сільського господарства. Усі ці фактори суттєво зменшили доходи українських фермерів та агрокомпаній, що може призвести до продовольчої кризи.

Список використаних джерел

1. Глава Уряду – аграріям: Агросектор є локомотивом розвитку економіки України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал». URL: https:// www.kmu.gov.ua/ua/news/250433700.

2. Писаренко С. (2018). Вплив євроінтеграції на конкурентоспроможність національної

економіки України. Вісник Львівського університету. Серія “Міжнародні відносини”. № 45. С. 254–263.

3. Власенко А. Експортний потенціал АПК України в умовах євроінтеграції. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 6-7 квіт. 2017 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль: Крок, 2017. С. 19–21.

4. Єпіфанова І., Болотнов Д. Місце стратегії в системі антикризового управління підприємствами. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. No 3. С. 335–338

УДК 330.3

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Сергієнко Т.А., студентка; Листопад Д.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РИЗИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В сучасних умовах підприємствам в Україні доводиться турбуватися про значний ризик, що стає необхідним фактором у плануванні подальшого розвитку. Ризики в господарській діяльності завжди несуть потенційні небезпеки. Навіть керівникам підприємств далеко не завжди вдається уникнути ризикованих ситуацій, що може вплинути на їх діяльність негативно.

Сучасні умови в Україні приносять безпрецедентні ризики для всіх суб’єктів підприємницької діяльності. Після розпочаття повномасштабної війни українські компанії зазнали серйозних збитків. Згідно з різними оцінками та опитуваннями, приблизно половина підприємств припинила свою роботу. Ті, хто продовжив працювати в нових умовах, радикально змінили свої стратегії та методи. Однак сучасні виклики ставлять перед бізнесом і владою ряд завдань, серед яких ключовим є функціонування підприємств у умовах конфлікту. Важливо, щоб підприємства продовжували працювати, оскільки це важливо для фінансування державного бюджету та збереження економічної стабільності.

Варто зазначити, що ризики існують постійно, навіть за найсприятливіших умов для розвитку компанії, і відіграють важливу роль у діяльності підприємства. Проведення аналізу ризиків, оцінка їх впливу та врахування можливих наслідків є ключовими для забезпечення ефективної господарської діяльності компанії.

Однак з початком війни суб’єкти економіки почали жити в нових умовах, в новій реальності, для якої характерними є наступні фактори: міграція людей і непорозуміння щодо їх повернення; відсутність особистої безпеки будь-де; ризик втрати майна внаслідок знищення; зовнішньоекономічні обмеження; збільшення кількості компаній, які не можуть виконати свої зобов’язання. Якщо додати до цього переліку кардинальні зміни законодавства, то отримаємо ситуацію, коли кожна компанія стикається з багатьма ризиками одночасно.

Загрози, спричинені російською військовою агресією та введенням воєнного стану в Україні, суттєво вплинули на систему управління підприємством, збільшуючи непередбачуваність подій та розвитку ситуації, призвели до появи додаткових специфічних ризиків, які не є типовими для нормального мирного періоду. У таких умовах управління підприємствами обмежується та потребує адаптації до зовнішнього середовища; особливого значення набуває впровадження ризик-орієнтованого управління та переорієнтація механізмів управління відповідно до особливих умов воєнного стану.

Одним з основних викликів воєнного стану, які можуть стати ризиками для господарської діяльності підприємства та безпосередньо впливати на процес ухвалення антикризових рішень, є потреба враховувати й дотримуватися обмежень та зобов’язань, що випливають з введення воєнного стану. Це включає можливість мобілізації працівників, зокрема ключових спеціалістів, примусове відчуження майна на потреби війська, виконання

спеціальних військових завдань, зокрема оборонного характеру. Також серед найважливіших факторів слід виділити втрату налагоджених зв'язків з ключовими партнерами, що знаходяться на окупованих територіях або зазнали збитків під час бойових дій і не можуть виконувати свої контрактні зобов'язання; введення спеціального режиму перетину кордону, що впливає на імпортно-експортні операції; скорочення або повна втрата ринків збуту через порушення логістичних потоків поставок, руйнування інфраструктури, зниження попиту від покупців і власників споживчої продукції; неможливість передбачати реальні обсяги доходів і збитків від операційної діяльності, наявність загрози поповненню оборотних коштів та інше.

УДК 339.97

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Раєвська М. О., Різник В.А., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку світової економіки спостерігається тенденція нерозривного взаємозв'язку економічного зростання із зростанням навколишнього середовища, вичерпанням природних ресурсів, порушенням балансу біосфери, зміною клімату. Тому актуальності набуває проблема подолання суперечностей між економічним зростанням та забезпеченням екологічної безпеки. Розв'язання цієї проблеми потребує інноваційного підходу до розвитку країни щодо створення моделі «зеленої» економіки, яка базується на засадах «зеленого» зростання. Формування такої моделі є одним з головних пріоритетів Стратегії розвитку Європейського Союзу «Європа – 2020».

Згідно з Департаментом з економічних і соціальних питань ООН, «зелена» економіка – це економіка, яка приводить до поліпшення добробуту людини та скорочення нерівності, не піддаючи майбутні покоління значним екологічним ризикам та екологічному дефіциту. Вона прагне принести довгострокові соціальні вигоди для вжиття короткострокових заходів, спрямованих на пом'якшення екологічних ризиків. «Зелена» економіка є сприятливою компонентою загальної мети сталого розвитку [1].

Основними напрямами «зеленої» економіки є використання відновлюваних джерел енергії (вітру, сонця, енергію припливів), енергоефективність в житлово-комунальному господарстві, органічне землеробство, запровадження екологічних методів утилізації та переробки відходів, удосконалення управління водними ресурсами, розвиток «чистого» транспорту. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку до 2050 року в світі буде знищено орієнтовно 61-71% флори і фауни планети.

Уряди країн світу впроваджують концепцію «зеленої» економіки, згідно з якою скорочується використання сировини та енергії у всіх секторах економіки. В такій економіці збільшується кількість інвестицій у еко-проекти, управління за переробкою відходів, зокрема пластмаси. Важливо зазначити що в країнах Євросоюзу активно формується поняття «зеленого» бізнесу. Найефективнішою формою ведення такого бізнес є зелені кластери. В основу цього поняття покладене об'єднання екологічних та енергетичних з людськими технологіями, а також наукою і освітою, за рахунок максимальної мобільності ресурсів. «Green Tech Cluster» в рамках цього проекту близько 200 компаній працюють над розробкою інноваційних чистими й зеленими технологіями. Економічне зростання передбачає збільшення обсягів виробництва, що негативно впливає на стан навколишнього середовища. У 1987р. Міжнародна комісія з навколишнього середовища та розвитку запровадила концепцію сталого розвитку. Вона покликана стимулювати економічне зростання одночасно з покращення екологічної якості продукції. Зелений бізнес став найважливішим інструментом реалізації концепції, який набув у Федеративній Республіці Німеччина широкого застосування [2].

Важливо зазначити, що ця концепція впроваджується і розробляється не тільки розвиненими країнами, а й країнами що розвиваються, включаючи Африку, Латинську Америку, Азію, Тихоокеанський регіон, Європу. Досвід отриманий в цих країнах буде слугувати джерелом інформації та дасть чітке розуміння політики «зелної» економіки. Адже, не достатньо ввести концепцію в життя країни, важливо також узгодити її з національними соціально-економічними пріоритетами та цілями – це стане ключовим у реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року та досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) [3].

Спеціальний фонд боротьби зі зміною клімату, створений на конференції сторін COP, Організації об'єднаних націй зі зміни клімату у 2001 році для допомоги вразливим країнам впоратися з наслідками кліматичних змін. РЗК ООН підтримує як довгострокову, так і короткострокову адаптаційну діяльність в управлінні водними ресурсами, управлінні земельними ресурсами, сільському господарстві, охороні здоров'я. Програма допомагає подолати низку бар'єрів, зокрема: обмежений доступ до кліматично стійкої інфраструктури і технологій; незалученість приватного сектору; відсутність фінансування з відкритих джерел; не сформована законодавча база, яка б передбачала та управляла кліматичними ризиками [4].

Що стосується України, то у нашій країні є потенційні та навіть необхідні напрямки розвитку, які сприяють впровадженню «зелено» економіки. Економіка із інноваційним підґрунтям, дозволяє створювати досконалі системи виробництва і споживання. Становлення цього напрямку дозволить вирішити наступні питання: створення робочих місць, збільшення держбюджету за рахунок збільшення кількості підприємств та обсягів виробництва; вихід на нові світові ринки. Немало важливим є збільшення іноземного інвестиційного капіталу в економіку.

Зараз в Україні найбільш розвинутими є такі напрямки «зеленого» бізнесу: виробництво біопалива, сонячних панелей та електроенергії на міні-ТЕС, вітрова енергетика. В Україні зелена економіка функціонує на бюджетній основі та знаходиться в безпосередній залежності від бюджетної політики країни. Розвиток зеленої економіки в країні потребує сучасних фінансових інструментів, направлених на активну підтримку державою за допомогою використання низки стимулюючих механізмів: регуляторних, організаційних, економічних, фінансових, інформаційних, комунікаційних, бюджетних та податкових тощо.

Враховуючи досвід європейських країн щодо розвитку «зеленої» економіки, до пріоритетних напрямів «зеленого» зростання в Україні відноситься:

– формування програм з підвищення енергоефективності й розвитку відновлюваної та альтернативної енергетики;

– впровадження ресурсоощадливих технологій та екологічно чистого виробництва;

– створення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку «зеленого» бізнесу;

– впровадження екологічних інновацій задля забезпечення екологічної безпеки країни;

– розвиток ринку екологічних послуг та створення інформаційної бази щодо надання відповідних послуг [5].

Таким чином, у сучасному світі «зелена» економіка визнана як складова частина концепції сталого розвитку. Вона розробляє і підтримує екологічні програми які реалізуються у світі. В Україні ключовим фактором виступають інвестиції, які фінансують екопроекти. Крім цього наша країна має великий потенціал розвитку «зеленої» економіки, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Allen C., Clouth S. A guidebook to the Green Economy. Issue New York : UNDESA, Division for Sustainable Development. 2012. 65 p.

2. Досвід розвитку зеленого бізнесу в Німеччині та можливості його використання в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. 18 черв. С. 21–22.

3. Розвиток альтернативної енергетики в Європі. URL: https://smarteco.biz.ua/alternative-energy-eu/

4. Зелена економіка. Sustainable Development. URL: https://sdgs.un.org/

5. Скороход І.С., Горбач Л.М. Розвиток «зеленої» економіки в країнах Європейського Союзу *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2019. №2. С. 17-21.

УДК 338.13

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Степаненко О.А., магістрант; Лук‘яненко Л.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний бізнес переживає значні зміни через рушійну силу цифрової трансформації. Цифрова трансформація надає нові можливості та ставить нові виклики у всіх секторах економіки. У такому середовищі основним фактором успішності підприємства є його здатність адаптуватися та залишатися конкурентоспроможним.

Одним з найважливіших аспектів конкурентоспроможності в епоху цифровізації є технологічна інноваційність. Підприємства повинні використовувати передові цифрові технології, такі як штучний інтелект, аналітика даних для оптимізації своїх процесів, залучення нових клієнтів та покращення якості своїх продуктів та послуг [1].

Наступним важливим фактором є цифрова стратегія. Підприємства мають розробити чітку цифрову стратегію, яка відображатиме їхні цілі та визначатиме шляхи досягнення конкурентних переваг. Цифрова стратегія включає в себе визначення цифрових ініціатив, впровадження нових продуктів та послуг, залучення нових бізнес-моделей та підвищення ефективності операцій.

Важливим аспектом є культурна трансформація. Підприємства повинні створити культуру інновацій, що сприяє відкритості до нових ідей, експериментам та навчанню на помилках. Для цього може знадобитися зміна внутрішньої структури та процесів організації, а також залучення та розвиток висококваліфікованих співробітників з цифровими навичками.

Окремої уваги заслуговує фокус на клієнта. В умовах цифровізації важливо розуміти та задовольняти потреби клієнтів шляхом персоналізації пропозицій та використання аналітики для прогнозування їхніх потреб та поведінки.

Враховуючи швидкість змін в сучасному бізнесі, важливо акцентувати увагу на адаптивності та гнучкості підприємства. Ці поняття означають здатність підприємства швидко реагувати на зміни у ринкових умовах та технологічному середовищі, швидко впроваджувати нові ідеї та технології, а також оперативно вирішувати проблеми, які виникають у процесі цифрової трансформації.

Важливим елементом успішної цифрової трансформації є також відкритість до партнерства та співпраці з іншими компаніями, технологічними стартапами та галузевими експертами.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємства важливо виявити, картографувати і класифікувати фактори та резерви, що визначають рівень його конкурентоспроможності. За ступенем залежності від компанії ці фактори можна поділити на зовнішні (інвестиційний стан галузі, регіону, країни) та внутрішні. Під внутрішніми чинниками розуміють фактори, які прямо контролюються або впливають на бізнес в межах самого підприємства. Це може бути стратегія управління, організаційна культура, фінансові ресурси, кваліфікація персоналу. Підвищення конкурентоспроможності підприємств вимагає

планомірного опрацювання та реалізації управлінських рішень у всіх сферах діяльності відповідно до обраної довгострокової стратегії розвитку [2].

Організаційні заходи для підвищення рівня конкурентоспроможності включають: надання пріоритету продукту; зміни у якості товару та його технічних характеристиках для врахування вимог споживача та їх конкретних потреб; визначення переваг товару над аналогами; виявлення дефектів аналогічної продукції, що випускається конкурентами; аналіз заходів, які проводять конкуренти для вдосконалення аналогічної продукції, використання цінових факторів для підвищення конкурентоспроможності продукції, виявлення та реалізація нових пріоритетних сфер реалізації продукції. Цифрова трансформація формує нову реальність, яка призводить до значних змін у бізнес-процесах, моделях управління, комунікаційних системах та інших аспектах. Хоча не всі аспекти цифрової трансформації реалізовані, є кілька ключових характеристик: прискорення процесів, спрощення робочих потоків і доступність цифрових технологій для всіх.

Враховуючи, що оптимізація всіх процесів є однією з ключових складових конкурентоспроможності, важливо зазначити, що саме впровадження цифрових технологій сприяє створенню конкурентних переваг. Цифрова трансформація на підприємстві передбачає застосування широкого спектру технологій, таких як промисловий Інтернет, системи автоматизації збору та аналізу інформації, обробка великих даних, використання RFID-датчиків, роботизація, адитивні технології тощо [3] .

Розглядаючи всебічний вплив цифровізації на діяльність підприємства з точки зору підвищення конкурентоспроможності, важливо зазначити наступне: по-перше, цифрова трансформація виробництва та управління передбачає широке використання комп’ютерної техніки та програмних продуктів, що дозволяють автоматизувати процеси виробництва та управління підприємством. По-друге, використання великих даних означає використання електронних технологій для обміну даними між внутрішніми та зовнішніми інформаційними системами, що дозволяє відслідковувати та коригувати потреби, що виникають у ланцюжку постачальник – виробник – споживач. По-третє, цифрова трансформація моніторингу стану обладнання включає в себе використання спеціальних датчиків та промислових роботів, промислового інтернету, а також створення «цифрового двійника».

Цифрова трансформація промислового виробництва є необхідною як для розвитку вітчизняної промисловості, так і для забезпечення конкурентних переваг вітчизняним підприємствам на світовому ринку. Враховуючи позитивний вплив цифровізації на бізнес, доцільно виділити декілька чинників підвищення конкурентоспроможності: підвищення рівня продуктивності праці, підвищення прозорості та зручності роботи, автоматизація виробництва та розширення каналів збуту продукції. У цифрову епоху стрімко зростає значення ефективного використання технологій для досягнення конкурентних переваг. Одним із ключових напрямків є аналіз та оптимізація бізнес-процесів. Цифрові інструменти дозволяють не лише автоматизувати рутинні операції, а й забезпечують доступ до великої кількості даних для аналізу та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень [4].

Отже, у сучасному бізнес-середовищі цифрова трансформація стає необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Основні аспекти успішної цифрової трансформації включають розробку чіткої цифрової стратегії,. Важливою є також відкритість до партнерства та співпраці з іншими компаніями та експертами галузі. Тільки інтеграція цих підходів дозволить підприємствам ефективно адаптуватися до швидкозмінного ринкового середовища та досягати успіху в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Котельникова Ю. М. Підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах цифровізації. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 101-108.

2. Августин Р.Р., Демків І.О. Управлінські інновації як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/16.pdf

3. Лозова Т. І., Олійник Г. Ю., Олійник О. А. Цифровізація проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна: земельних ділянок, розташованих на них будівель, споруд та передавальних пристроїв. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 4-9.

Тарасенко І.О., Гавриленко Н.Г. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний журнал «Інтернаука»*. 2021. № 3(47). Т. 1. С. 36-46.

УДК 339.92

Степаненко О.А., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Процес європейської інтеграції України є складним, багатошаровим та тривалим, вимагаючи уваги до численних чинників і викликаючи значні зміни в економічній сфері. Євроінтеграція значною мірою впливає на фінансово-господарську діяльність вітчизняних підприємств. По-перше, підприємства отримують доступ до європейських ринків, що дає змогу розширити клієнтську базу і підвищити конкурентоспроможність. По-друге, європейська інтеграція сприяє впровадженню європейських стандартів якості та технологій, підвищенню ефективності виробництва та якості продукції.

Крім того, підприємства можуть отримати фінансову підтримку для розвитку бізнесу від ЄС у вигляді грантів та кредитів, що стимулює інновації та модернізацію. Проте підприємства можуть зіткнутися зі зростаючою конкуренцією на внутрішньому ринку, що може вимагати від них підвищення продуктивності та оптимізації бізнес-процесів [1].

Євроінтеграція також вимагає адаптації до європейських правових норм і стандартів, що потребує додаткових витрат на навчання персоналу та зміни внутрішніх процедур. Загалом, вплив євроінтеграції на фінансово-господарську діяльність підприємств може бути позитивним, але вимагає відповідної підготовки та адаптації до нового середовища.

Важливим аспектом впливу євроінтеграції на фінансово-господарську діяльність підприємств є розвиток партнерських відносин з європейськими підприємствами. Партнерські відносини створюють нові можливості для спільних проектів та ініціюють обмін досвідом та технологіями. Такі партнерства можуть сприяти підвищенню ефективності та технологічним інноваціям на підприємствах.

Інтеграція в європейський ринок також вимагає від підприємств дотримання високих екологічних стандартів та соціальної відповідальності. Як наслідок, з'являються додаткові витрати на модернізацію виробництва та впровадження екологічно чистих технологій, але це також підвищує міжнародну репутацію підприємства. Підприємства можуть скористатися можливостями професійного розвитку та навчання для своїх співробітників через європейські програми обміну та стажування для підвищення кваліфікації працівників та запровадження нових управлінських практик.

Одним з результатів євроінтеграції для діяльності українських підприємств є активне залучення інвестицій. Відкриття економіки для європейських інвесторів сприятиме притоку капіталу, який може бути використаний для розширення виробничих потужностей, створення нових продуктів та послуг, підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств. Розширення доступу до європейських ринків також призведе до збільшення експорту української продукції, що матиме позитивний вплив на українську економіку загалом. Підприємства зможуть інтегруватися в міжнародні ланцюги поставок, підвищуючи таким чином ефективність і знижуючи витрати [2].

Євроінтеграція вимагає вдосконалення управління фінансовими потоками та бухгалтерського обліку відповідно до європейських стандартів, що є важливим для

забезпечення прозорості та ефективності управління фінансами підприємств. Однак впровадження європейських норм і стандартів вимагає значних ресурсів і часу, особливо для малих і середніх підприємств. Таким підприємствам доводиться переосмислювати свої бізнес-моделі та стратегії, щоб відповідати новим вимогам.

В процесі євроінтеграції важливою є роль змін в інфраструктурі та діджиталізації. Інтегруючись з європейськими системами, особливо в галузі телекомунікацій та логістики, підприємства покращують свою здатність реагувати на запити ринку. Як невід'ємна частина євроінтеграції, діджиталізація допомагає вдосконалити бізнес-процеси та автоматизувати операції. Інвестуючи в цифрові технології, підприємства підвищують продуктивність, зменшують витрати та покращують обслуговування клієнтів. Цифрові інновації також створюють нові можливості для розширення продуктів і послуг та виходу на нові ринки [3].

Водночас євроінтеграція стимулює розвиток досліджень та інновацій. Підприємства отримують вигоду від спільних дослідницьких програм і можливостей обмінюватися знаннями з європейськими партнерами. Як наслідок з'являються нові продукти і технології, які забезпечують сталий розвиток і конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Суттєвим є вплив євроінтеграції на кадрову політику. У зв'язку з необхідністю впровадження європейських стандартів, з'являється необхідність у працівниках зі знаннями та досвідом європейських норм та практик. З іншого боку, євроінтеграція створює можливості для трудової міграції, що може призвести до відтоку кадрів з України або, навпаки, сприятиме поверненню кваліфікованих працівників з досвідом, набутим в європейських країнах. Такий обмін досвідом може покращити якість робочої сили та сприяти вдосконаленню практики управління людськими ресурсами. Впровадження європейських стандартів також означає більшу прозорість та корпоративну відповідальність підприємств. Таким чином стимулюється покращення корпоративного управління та збільшується довіра інвесторів і споживачів. Підвищуючи свою репутацію та зміцнюючи бренд, підприємства сприяють своєму довгостроковому успіху на ринку. У той же час, євроінтеграція впливає на регуляторне середовище для підприємств. Підприємствам необхідно бути готовими до постійних змін у законодавстві та нормативних актах, щоб адаптуватися до нових європейських вимог, що вимагає додаткових зусиль у сфері юридичної підтримки.

Інтеграція в європейський ринок стимулює розвиток відновлюваних джерел енергії та зниження залежності від викопного палива. Це не лише сприяє екологічній стійкості, але й підвищує енергетичну незалежність підприємств, зменшуючи витрати на енергоносії [4].

Отже, євроінтеграція України має суттєвий вплив на фінансово-господарську діяльність вітчизняних підприємств. З'являються нові можливості для розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності та залучення інвестицій, що позитивно впливає на розвиток економіки в цілому. Підприємства отримують доступ до європейських стандартів якості та технологій, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та якості продукції. Євроінтеграція також вимагає значних витрат на адаптацію до нових стандартів і правил, але при правильній підготовці та адаптації підприємства можуть виграти від підвищеної прозорості та корпоративної відповідальності. Розвиток партнерських відносин з європейськими підприємствами створює нові можливості для обміну досвідом та спільних проектів, що сприяє інноваціям і сталому розвитку. Євроінтеграція стимулює впровадження цифрових технологій, що підвищує ефективність і покращує обслуговування клієнтів. У підсумку, європейська інтеграція України сприяє розвитку економіки, проте потребує значної адаптації з боку підприємств.

Список використаних джерел

1. Темна Я.С. Перспективи розвитку малого бізнесу в умовах євроінтеграції України з ЄС. 2019. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/01/165.pdf

2. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів України : монографія; Полтава : ПУЕТ, 2022. 250 с.

3. Шмігач О. М. Євроінтеграційні процеси у сфері підприємницької діяльності в Україні. *Молодий вчений*. 2017 р. № 11 (51). С. 1026–1030.

4. Савчук К. Ю. Плюси та мінуси євроінтеграції України. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 467–472

УДК 33.339.13

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Сторчова В.А., студентка; Литовка Б.М., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ПРИХОВАНОЇ РЕКЛАМИ У МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі, де споживачі все частіше ігнорують традиційну рекламу, маркетологи шукають нові та інноваційні способи досягнення цільової аудиторії. Використання прихованої реклами може бути ефективним способом просунути продукт або послугу, не дратуючи споживачів.

Прихована реклама стала необхідною складовою стратегії багатьох підприємств у сучасному маркетинговому середовищі. Цей вид реклами, який не завжди очевидний для споживача, але все ж здатний впливати на його уявлення та вибір продуктів чи послуг, здобуває все більшу популярність. На сьогоднішній день ефективність та масштаби використання прихованої реклами значно зросли, і цей тенденція лише посилюється. Використання прихованої реклами у маркетинговій діяльності підприємства є одним з найбільш дискусійних аспектів сучасного бізнесу. Прихована реклама, також відома як product placement, є стратегічним інструментом, який використовується компаніями для просування своїх товарів чи послуг без прямого зазначення їхньої комерційної природи. Цей метод маркетингу включає в себе інтеграцію продукту або бренду у контент, що споживається цільовою аудиторією, таким чином створюючи позитивне асоціативне середовище.

Існує кілька форм прихованої реклами, включаючи «плейсмент» (англ. «placement») продукту у фільмах, телевізійних шоу, відеоіграх, музиці, літературі та соціальних медіа. Цей підхід дозволяє брендам проникнути до свідомості споживачів без відчуття настирливості традиційної реклами. Замість цього, продукт чи бренд природно інтегрується в контент, що стимулює споживачів до сприйняття його як частину їхнього оточення.

Однак, хоча прихована реклама може бути ефективним інструментом, вона також піднімає певні етичні питання. Чіткість і чесність у використанні прихованої реклами є ключовими, оскільки споживачі мають право на чітку інформацію про те, коли їм буде надано комерційний контент. Відсутність ясності може призвести до втрати довіри споживачів та негативних відгуків. Також важливо враховувати контекст, в якому використовується прихована реклама. Якщо інтеграція продукту або бренду є органічною і вписується в контекст контенту, споживачі можуть сприймати її як природну. Однак, якщо інтеграція є вимушеною або неприйнятною, вона може спровокувати негативну реакцію. [1]

Одним із прикладів впливу прихованої реклами на маркетингову діяльність є інтеграція продукту у популярний телевізійний шоу або фільм. Наприклад, у серіалі або фільмі може бути сцена, де персонажі використовують певний бренд одягу або техніки. Це може стимулювати глядачів сприймати цей бренд як частину їхнього життя, а не просто як рекламу. Наприклад, якщо у серіалі показують, що головний герой користується певним смартфоном, а це демонструється неявно і без прямого зазначення бренду, це може створити позитивне сприйняття цього бренду серед глядачів. Глядачі можуть асоціювати цей смартфон з певними характеристиками, такими як стиль, інноваційність або соціальний статус.

Прикладом такої реклами є фільмі «The Intern» (2015), що розповідає про стосунки між молодим і старшим колегами в сучасному бізнесі, можна побачити вплив прихованої реклами на маркетингову діяльність певних підприємств. У фільмі головний герой, що виконує роль старшого інтерна в інтернет-компанії, часто використовує вироби компанії Apple: MacBook, iPhone та інші. Ці пристрої є постійними аксесуарами його персонажа, але без прямого зазначення бренду. Така інтеграція продукту в фільм створює позитивне асоціативне середовище для бренду Apple серед глядачів. Глядачі можуть асоціювати головного героя з характеристиками, такими як стиль, інноваційність та високий соціальний статус, і ці асоціації автоматично переносяться на продукцію компанії Apple. Це може сприяти збільшенню свідомості бренду серед аудиторії та позитивно вплинути на її сприйняття продукту.

Такий підхід може сприяти збільшенню свідомості бренду серед аудиторії та стимулювати продажі продукту. Крім того, він може бути менш нав'язливим для споживачів, оскільки реклама інтегрується у контент, який вони вже споживають і на який реагують позитивно. Проте, важливо, щоб така інтеграція була здійснена відверто та етично. Якщо глядачі відчувають, що їм намагаються щось «продати» через підступні методи, це може викликати негативну реакцію та втрату довіри. Тому підприємствам варто ретельно обирати контекст та спосіб інтеграції продукту у контент, щоб забезпечити ефективність маркетингової стратегії і одночасно зберегти довіру споживачів.

Згідно з дослідженням Global Web Index, більшість споживачів, що перебувають у віці від 16 до 64 років, визнали вплив прихованої реклами на свої покупки. Конкретно, понад половина опитаних (52%) зазначили, що їхні рішення про покупку продукту чи послуги були у значній мірі або повністю вплинуті через приховану рекламу в медіа. Це дослідження підкреслює значення і ефективність прихованої реклами як стратегії впливу на споживачів. Вони також підкреслюють необхідність ретельного планування та етичного використання прихованої реклами.[2]

Дослідження Ipsos також підтверджує вплив прихованої реклами на поведінку споживачів, зокрема в їхніх покупках продуктів та послуг. За результатами дослідження, приблизно 70% опитаних відзначили, що їхні рішення про покупку були у значній мірі або повністю вплинуті прихованою рекламою у відеоконтенті, такому як фільми та телешоу. Це свідчить про великий потенціал використання прихованої реклами в медійних форматах для стимулювання продажів та формування споживчих уподобань.[2]

У підсумку, прихована реклама стала невід'ємною складовою стратегії маркетингу у сучасному світі, де традиційна реклама все частіше ігнорується споживачами. Цей метод, хоча не завжди очевидний для аудиторії, виявляє значний вплив на її уявлення та вибір продуктів і послуг. Зростаюча популярність прихованої реклами свідчить про її ефективність у досягненні маркетингових цілей підприємств.

Однак, на фоні успіху, прихована реклама породжує етичні питання, особливо стосовно чіткості та чесності в її використанні. Недостатня прозорість може підірвати довіру споживачів та призвести до негативного сприйняття. Тому важливо, щоб підприємства дотримувалися етичних норм та обирали контекст інтеграції продукту в контент з урахуванням реакції аудиторії.

Дослідження підтверджують значний вплив прихованої реклами на покупкове рішення споживачів, що підкреслює важливість цього маркетингового підходу. Зростаючий інтерес до прихованої реклами як стратегії впливу на аудиторію свідчить про необхідність розвитку цього напрямку та постійного вдосконалення його практичного застосування.

Список використаних джерел

1. Лихолат С. М., Верескля М. Р., Ющак Б. В. Product placement як сучасний маркетинговий інструмент. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. С. 1-7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/74.pdf (дата доступу: 14.05.2024)

2. Singh A. Rise of Influencer Marketing: Social Media & Consumer Engagement. 2023. URL: http://surl.li/tqpiy (дата доступу: 14.05.2024)

УДК 368.01

Флястер О., професор, завідувач кафедри інноваційного менеджменту
Бамберзький університет імені Отто Фрідріха,
(м. Бамберг, Німеччина)
Скриль В.В., к.е.н., доцент,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПРОЦЕС ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Перехід до цифрових технологій у сфері страхування відображає стрімкий розвиток інформаційного суспільства та впровадження новаторських підходів до надання послуг. В контексті інтеграції України до ЄС процес цифровізації страхового ринку України стає особливо актуальним, оскільки відкривається можливість гармонізації стандартів та наближення до європейських практик.

Варто відзначити, що сучасний стан цифровізації страхового ринку в Україні можна описати як поступовий, але нерівномірний процес.

Деякі страхові компанії активно впроваджують цифрові технології та інновації, тоді як інші залишаються на початковому етапі або навіть зволікають з переходом до цифрових рішень. Отже серед проблем та викликів страхового ринку України варто виділити наступні:

1. Недостатня кількість інвестицій у цифрові технології, так на сьогодні багато страхових компаній в Україні стикаються з обмеженими бюджетами на впровадження сучасних інформаційних систем та цифрових платформ.
2. Низький рівень цифрової грамотності як серед клієнтів, так і серед працівників страхових компаній відсутня повна розуміння цифрових технологій та їх можливостей, що ускладнює процес цифровізації.
3. Проблеми кібербезпеки, саме зі зростанням кількості цифрових трансакцій та обробки особистих даних збільшується ризик кібератак та витоку конфіденційної інформації.
4. Нормативне регулювання, варто відзначити відсутність чітких та однакових правил щодо цифрової діяльності у сфері страхування може призвести до недопорозумінь та конфліктів між компаніями та регулюючими органами.
5. Нерозвинена інфраструктура, яка проявляється через обмежену доступність швидкого та надійного Інтернет-з'єднання в різних регіонах України ускладнює впровадження та використання цифрових послуг страхових компаній.

Процес цифровізації страхового ринку України на шляху до Європейського Союзу відкриває широкі перспективи та можливості для розвитку та модернізації галузі. Деякі з найважливіших перспектив та можливостей включають:

1. Підвищення конкурентоспроможності. Впровадження цифрових технологій дозволить страховим компаніям підвищити свою конкурентоспроможність, шляхом покращення якості обслуговування клієнтів, оптимізації процесів та розвитку нових продуктів і послуг.
2. Покращення клієнтського досвіду. Цифрові технології дозволяють страховим компаніям створювати зручні та доступні онлайн-сервіси для клієнтів, що підвищує їх задоволеність та відданість бренду.
3. Ефективність та оптимізація процесів. Автоматизація та впровадження штучного інтелекту в різні аспекти страхової діяльності дозволяють зменшити витрати, оптимізувати процеси прийняття рішень та ризик-менеджмент.
4. Розвиток нових продуктів та послуг. Цифрові технології відкривають можливості для розробки та впровадження нових страхових продуктів, які відповідають на потреби сучасного споживача та враховують актуальні тренди.
5. Залучення нових аудиторій. Цифрові канали комунікації дозволяють страховим компаніям легше досягати нових аудиторій, включаючи молодше покоління, яке активно

використовує інтернет та мобільні додатки.

6. Впровадження стандартів ЄС. Наближення до стандартів та практик Європейського Союзу дозволить українським страховим компаніям збільшити довіру інвесторів та клієнтів, а також сприятиме розвитку міжнародного співробітництва.

Цифрові технології дозволяють суттєво спростити бізнес-процеси страхових компаній, починаючи з укладання договору, отримання страхових внесків і закінчуючи поточним обслуговуванням і діями в разі настання страхового випадку, що зменшує витрати часу і коштів як клієнтів, так і страхових компаній. Найважливі компоненти цифровізації наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Найважливіші компоненти цифровізації страхового ринку України [1]

Напрями використання	Компоненти	Характеристика компонентів
1. Зв'язок з клієнтами страхових компаній	Мобільні технології	Надають страховим компаніям можливість зв'язуватися з клієнтами та створювати мобільні застосунки для використання їх у процесінадання страхового захисту.
	Інтернет Програмне забезпечення Мережеві технології Цифрові платформи	Надають страховим компаніям можливість зв'язуватися з клієнтами та надавати послугионлайн. Розвиток онлайн-платформ для продажу страхових полісів та обслуговування клієнтів.
2. Робота з даними клієнтів страхових компаній	Аналітичні платформи Збір, обробка та аналіз даних Хмарні обчислення Технології ідентифікації	Дозволяють страховикам збирати важливу інформацію, аналізувати та використовувати великі обсяги даних для оцінки ризиків, прогнозування попиту на страхові послуги та покращення процесів управління ризиками.
3. Використання інноваційних технологій у процесі страхування	Інтернет речей (IoT) Біометричні технології Безпілотні технології Робот-радники	Інноваційні технології забезпечують підключення різних пристроїв та об’єктів до Інтернету для передачі та обміну інформацією. IoT дозволяє страховим компаніям вдосконалювати або створювати нові послуги на основі отриманих даних про поведінку клієнта (технологія "pay as you drive"), даних про стан си стем безпеки, даних фітнес-трекерів (медичне страхування) тощо.
4. Штучний інтелект (AI)	Технічні засоби, які імітують дії людини та логічне і раціональне прийняття рішень	Штучний інтелект мінімізує потребу втручаннялюдини та забезпечує ефективне прийняття рішень за допомогою більш швидкого та ефективного виконання всіх процесів. Це значно підвищує ефективність страхової діяльності та покращує взаємодію з клієнтами.
5. Блокчейн	База даних у вигляді де-централізованого цифрового реєстру	Використання технології блокчейн важливо для покращення безпеки, автентифікації та управління даними у страховому бізнесі.

Цифрова трансформація страхового сектору в умовах євроінтеграції має значний вплив на бізнес-процеси, продукти та взаємодію з клієнтами. Цифрові технології сприяють модернізації страхового бізнесу, забезпечуючи більш ефективне управління ризиками, зменшення адміністративних витрат та покращення взаємодії з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Панченко, О., & Садчикова, І. (2023). Вплив цифрових технологій на розвиток страхового бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (4 (36), 291–301. https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301.

УДК 330.4: 215.2

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент; Филипась Т.К., Мільченко Т.О., магістранти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ В УКРАЇНІ

Оцінювання ефективності конкурентних стратегій та системи управління конкурентоспроможністю в Україні займає центральне місце в сучасному бізнес-середовищі. У зв'язку зі зростанням конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, підприємства в Україні відчувають необхідність у вдосконаленні своїх стратегій та систем управління конкурентоспроможністю.

Україна стикається з численними викликами щодо підвищення конкурентоспроможності свого бізнесу в умовах глобалізації. Ефективні конкурентні стратегії та система управління конкурентоспроможністю є важливими чинниками для досягнення цієї мети.

Однією з основних конкурентних стратегій є стратегія лідерства за вартістю, яка передбачає зосередження зусиль на зниженні витрат виробництва. Ця стратегія особливо актуальна для українських підприємств у зв'язку зі складною економічною ситуацією в країні та високою конкуренцією на ринку. Ключовою проблемою є відсутність чіткої стратегії розвитку, яка б враховувала специфіку національного ринку та його конкурентне середовище. Більшість підприємств в Україні тільки починають розвивати свої конкурентні стратегії і системи управління конкурентоспроможністю, але вони ще далекі від ідеального стану.

Наразі більшість українських компаній в основному використовують традиційні методи управління, які не завжди ефективні в умовах глобалізації. Багато підприємств не використовують сучасні стратегічні інструменти, такі як SWOT-аналіз, портфельна матриця BCG або аналіз PESTLE.

Зростання конкурентоспроможності українських підприємств вимагає комплексного підходу. Перш за все, необхідно розробити чітку конкурентну стратегію, яка враховуватиме сильні та слабкі сторони компанії, а також зовнішнє середовище. Далі важливо впровадити систему управління конкурентоспроможністю, яка б дозволила ефективно впроваджувати обрану стратегію.

Важливою складовою ефективної системи управління конкурентоспроможністю є аналіз конкурентної обстановки. Підприємства повинні систематично вивчати ринок, визначати поведінку конкурентів, їхні стратегії та дії. На основі цього аналізу можна розробляти власні стратегії, спрямовані на збереження або зміцнення позицій на ринку.

Також важливою частиною системи управління конкурентоспроможністю є постійне вдосконалення бізнес-процесів та управлінських практик. Підприємства повинні постійно працювати над оптимізацією виробничих процесів, зменшенням витрат, підвищенням якості продукції та обслуговування клієнтів.

Недолік ефективної системи управління конкурентоспроможністю може призвести до втрати конкурентної переваги на ринку та зниження доходів підприємства. Тому важливо, щоб українські компанії приділяли достатню увагу розвитку своїх конкурентних стратегій та систем управління конкурентоспроможністю. Від цього залежить їхнє майбутнє успішне функціонування на ринку.

Список використаних джерел

1. Клименко С.М., Омельяненко Т.В., Барабась Д.О., Вакуленко А.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2007. 547с.

2. Дмитрієв І.А., Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

УДК 361

Фірман М. А., аспірант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м.Полтава, Україна)

ЕНЕРГЕТИЧНА СКЛАДОВА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ-ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Енергетичний сектор відіграє ключову роль у відновленні економіки та зміцненні співпраці між Україною та Європейським Союзом (ЄС). Після політичної нестабільності та військових вторгнень рф, Україна стала стикатися з необхідністю відновлення своєї інфраструктури та інтеграції у європейський енергетичний простір. Співпраця з ЄС має стратегічне значення для обох сторін, забезпечуючи стабільне постачання енергії та сприяючи амбітним цілям сталого розвитку [1]. Важливо враховувати, що нафтогазові родовища є ключовими для енергетичної безпеки та економічної стабільності України:

1. Енергетична безпека. Нафта та природний газ є основними джерелами енергії в Україні. Власний видобуток зменшує залежність від імпорту, що критично важливо в умовах геополітичної нестабільності та коливань на світових ринках. Збільшення видобутку сприяє енергетичній незалежності та стабільним постачанням енергоносіїв для внутрішнього споживання.

2. Вплив на економіку. Нафтогазовидобувний сектор є важливою складовою економіки України, забезпечуючи значні надходження до державного бюджету через податки, рентні платежі та експортні доходи. Розвиток цього сектора створює робочі місця та стимулює суміжні галузі, такі як машинобудування, транспортування та переробка. Інвестиції у видобуток та інфраструктуру сприяють економічному зростанню і розвитку регіонів з родовищами.

3. Генерація електроенергії. Природний газ широко використовується для генерації електроенергії в Україні. Газові електростанції забезпечують гнучкість і швидке реагування на зміну попиту, зменшують залежність від імпортного газу та сприяють стабільності енергопостачання.

4. Теплопостачання. Природний газ основне паливо для систем центрального теплопостачання в Україні та опалення будівель. Власний видобуток газу забезпечує стабільні постачання палива для теплових мереж, особливо важливо взимку.

5. Транспортна інфраструктура. Нафтогазові родовища пов'язані з розвиненою транспортною інфраструктурою, включаючи трубопроводи, газосховища та нафтопереробні заводи. Ця інфраструктура є критично важливою для транспортування та зберігання енергоресурсів, а також для забезпечення ринків енергетичними продуктами. Її ефективне функціонування сприяє стабільному постачанню енергоресурсів для споживачів.

6. Екологічні аспекти. Розвиток нафтогазовидобувного сектора потребує використання сучасних екологічно безпечних технологій для зменшення впливу на довкілля. Це включає контроль за викидами парникових газів, захист водних ресурсів та рекультивацію земель після завершення видобутку. Ефективне управління екологічними аспектами сприяє стійкому розвитку енергетичного сектора та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Нафтогазовидобувні родовища України розташовані у трьох основних нафтогазоносних регіонах: Західному, Східному та Південному. Кожен з цих регіонів має свої унікальні характеристики та виклики. Згідно досліджень Інституту геологічних наук НАН України на сьогодні Україна не контролює понад 700 родовищ з понад 2 160 [2]. Тобто – майже третину. Вони розташовані на окупованих територіях або біля лінії фронту. Лише за даними Кримської платформи значною втратою є перехід під контроль окупантів українських державних компаній «Чорноморнафтогаз», «Укртрансгаз» та 17 родовищ чорноморського шельфу, з яких 11 є газовими, 4 – газоконденсатними і 2 – нафтовими. За наявними даними, сумарні запаси усіх родовищ: природного газу – 58,56 млрд м3, газового конденсату – 1 231 тис. тонн, нафти – 2 530 тис. тонн. Кінцевих даних щодо втрат по

Східному нафтогазоносному регіоні поки немає. Отже, східний та південний нафтогазоносний регіон України значно постраждали від воєнних дій, що мали місце з 2014 року, а також від подальшої ескалації конфлікту у 2022 році. Наслідки воєнних дій на цих територіях мають серйозний вплив на видобуток нафти і газу, інфраструктуру, економіку та екологічну ситуацію в регіоні, серед яких варто відзначити:

Вплив на видобуток нафти і газу

1. Пошкодження інфраструктури. Під час бойових дій пошкоджено численні об'єкти нафтогазової інфраструктури, включаючи бурові установки, газопроводи, нафтопроводи, компресорні станції та інші ключові об'єкти. Це спричинило зниження обсягів видобутку нафти і газу та перебої в постачанні енергоресурсів на внутрішній ринок.

2. Переривання виробничих процесів. Через активні бойові дії багато видобувних підприємств були змушені призупинити свою діяльність або значно скоротити обсяги видобутку. Це також стосується допоміжних сервісних компаній, які забезпечують технічне обслуговування та підтримку видобувних об'єктів.

Економічний вплив

1. Зниження доходів. Пошкодження нафтогазової інфраструктури та скорочення видобутку спричинили значне зниження доходів від нафтогазового сектора. Це негативно вплинуло на економіку регіону, оскільки нафтогазова промисловість є основним джерелом надходжень до місцевих бюджетів.

2. Втрата робочих місць. Через зупинку виробничих процесів та пошкодження інфраструктури багато працівників нафтогазового сектора втратили роботу. Це призвело до зростання рівня безробіття в регіоні та погіршення соціально-економічної ситуації.

Екологічний вплив

1. Пошкодження природних ресурсів. Обстріли та вибухи пошкодили природні ландшафти, включаючи місця видобутку нафти і газу, що призвело до забруднення ґрунтів та водних ресурсів. Витоки нафти та газу стали причиною екологічних катастроф у деяких районах, що вимагають значних ресурсів для ліквідації наслідків.

2. Загроза здоров'ю населення. Викиди шкідливих речовин в атмосферу, забруднення води і ґрунту негативно впливають на здоров'я місцевого населення. Жителі регіону стикаються з підвищеним ризиком захворювань, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища.

Безпекові виклики

1. Мінна небезпека. Після завершення активних бойових дій залишаються значні площі, заміновані або забруднені вибухонебезпечними предметами. Це ускладнює доступ до родовищ та проведення ремонтних робіт на пошкоджених об'єктах.

2. Проблеми з контролем. У деяких районах, де відбуваються бойові дії або вони перебувають під контролем незаконних збройних формувань, ускладнюється моніторинг та управління нафтогазовими ресурсами. Це створює додаткові ризики для безпеки працівників та збереження інфраструктури.

Незважаючи на кризову ситуацію, нафтогазові компанії України з 2023 року намагаються відновити видобуток власного газу та нафти. Воєнні дії на сході та півдні України серйозно пошкодили нафтогазову галузь, зменшивши обсяги видобутку та пошкодивши інфраструктуру. Відновлення цих територій вимагає значних зусиль та ресурсів для відновлення інфраструктури, ліквідації наслідків екологічних катастроф і стабілізації економічної ситуації. Проте, співпраця України з ЄС у сфері енергетики є стратегічно важливим напрямком, який відкриває значні можливості для обох сторін. Навіть при викликах, таких як пошкодження інфраструктури та модернізація енергетичного сектора, існують реальні перспективи для успішної інтеграції України в європейський енергетичний ринок.

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України Матеріали робочої групи «Енергетична безпека». https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/energy-security.pdf.

Інститут геологічних наук НАН України. https://igs-nas.org.ua/

УДК 339.1

Хадарцев О.В., к.е.н, доцент; Кулікова В.В., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ПЕРЕВАГИ МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Щоденна діяльність кожної людини істотно впливає на світ навколо. З кожним роком, незважаючи на намагання зменшити негативний вплив господарської діяльності на природу, більшість екологічних проблем посилюється. Одним з дієвих механізмів зниження негативного впливу на навколишнє середовище, мінімізації відходів та скорочення споживання різних видів сировинних та енергетичних ресурсів є перехід до циркулярної економіки. Циркулярна економіка базується на реалізації замкнутих циклів в процесах виробництва, обігу та споживання – на заміну традиційній лінійній моделі економіки, де продукти просто виробляють, використовують та утилізують. Такий перехід є досить складним, трудомістким та тривалим, до того ж вимагає чіткої правової регламентації [1]. Так до нормативно-правових актів, які регулюють питання циркулярної економіки в світі можна віднести німецький «Закон про цикл замкнутих речовин та управління відходами», «План дій ЄС щодо циркулярної економіки», «Закон про сприяння циркулярній економіці в 11-му та 12-му 5-річних планах» Китаю, тощо. Таким чином, багато країн світу вже розпочали процес переходу на замкнутий цикл виробництва, зважаючи на всі стратегічні переваги. Лідерами серед галузей традиційної економіки з переходу на засади циркулярної можна вважати автомобільну промисловість. Так один із світових флагманів галузі – BMW Group – позиціонує циркулярність та збереження ресурсів як одну з основних цілей компанії, разом із максимально раціональним та ефективним використанням сировини. За даними компанії [2], у середньому 60 кг переробленого пластику інтегрується в новий автомобіль BMW Group – тобто до 20% загальної маси. Також 90% матеріалів високовольтної акумуляторної батареї в електрифікованому автомобілі BMW підлягають переробці. В цілому у 2021 році 99% відходів, які утворилися в результаті світового внутрішнього виробництва компанії у 2,5 мільйони автомобілів на рік, або перероблялися як матеріали (93,4%) або піддавалися подальшій, зокрема термічній, обробці (5,8%).

На відміну від класичної лінійної моделі, альтернативна економічна модель фактично пропонує отримати додаткові джерела прибутку шляхом застосування певних підходів [3]. Так, підхід «дизайн без відходів» – це проектування продукції, яке враховує можливість ремонту, відновлення та повторного використання після закінчення строку служби. «Сегментація потоків» – розмежування між витратними матеріалами і компонентами тривалого користування продукції з метою повторного використання або безпечного повернення в біосферу. При цьому, отримання конкурентних переваг для бізнесу досягається шляхом зміни швидкості споживання ресурсів, а також застосуванням принципів циркулярної економіки «9R»: Refuse – Reduce – Reuse – Repair – Refurbish – Remanufacture – Repurpose – Recycle – R ecover. Тобто скорочення використання ресурсів, що в кінцевому результаті: знижує собівартість виробленого товару; переробка та вторинне використання матеріалів; використання продукту для інших цілей; виробництво енергії з матеріалів; продовження строку служби продукту шляхом ремонту та додаткового обслуговування. Це надає можливість реалізувати додаткові комплектуючі товару та отримати прибуток і чи не найголовніше в сучасному світі – сформувати позитивний імідж бренду, лояльність споживачів та подовжити життєвий цикл продукту. Тому циркулярна економіка – безумовно новітня економіка очевидних переваг та додаткових можливостей.

При переході до циркулярної економіки важливим є сталий розвиток країни в цілому. Модель лінійної економіки є нестійкою з точки зору кожного з вимірів сталого розвитку [4]. Перехід від традиційної лінійної економіки до циркулярної призведе не лише до істотної

економії всіх видів ресурсів, а й дозволить суттєво зменшити негативний вплив людини на навколишнє середовище, а саме це є одним із основних базисів сталості. Тож на відміну від лінійної економіки циркулярна спрямована на досягнення екологічної, економічної та соціальної мети, кожна з яких розкривається через сталий розвиток. Сьогодні новітня парадигма сталого розвитку є фактично моделлю такого розвитку країн світу, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби; тобто ця модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною.

Наша країна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, визначені стратегічними документами ООН; крім того, основою для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та ЄС. В рамках Угоди про асоціацію наша держава взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації національного законодавства з європейським; це сприяло тому, що в 2017 році було прийнято Національну стратегію поводження з відходами, яка передбачала, зокрема, і запровадження принципів циркулярної економіки. Тобто, стратегічне бачення переходу до циркулярної економіки та сталого розвитку нашої країни ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо такого переходу. При цьому, сталий розвиток передбачає багато різних аспектів, зокрема [5]:

- подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах;
-трансформацію економічної діяльності та перехід на засади «зеленої економіки»;
- високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я;
- підтримання довкілля в належному стані, для якісного життя та благополуччя теперішнього та майбутніх поколінь.

Саме за таких умов економічне зростання буде пов'язане не з експлуатацією природних ресурсів, а з широким застосуванням моделей «зеленої економіки», а накопичені в минулому відходи поступово будуть перероблятися та утилізуватися, що призведе до зменшення масштабів та ліквідації значної кількості полігонів. До того ж в експорті відбудеться перехід від сировини та продуктів її первинної переробки до продуктів з високим ступенем доданої вартості, а заходи з енергозбереження дозволять суттєво знизити енергоємність ВВП та залежність від зовнішніх джерел енергії. Тому коли в світовій системі зв'язків та співпраці країн відбувається «історичний злам» та переформатування, Україна має усі шанси стати глобальним успішним прикладом новітньої моделі циркулярної економіки.

Список використаних джерел

1.Модель циркулярної економіки / Дія. Бізнес (за підтримки ПРООН), 2021. URL: https://business.diia.gov.ua/handbook/impact-investment/model-cirkularnoi-ekonomiki (Дата звернення: 18.04.2024 р.).

2.Сталий розвиток BMW. Циркулярність і збереження ресурсів / БМВ – Україна (BMW AG). URL: https://www.bmw.ua/uk/more-bmw/sustainability/sustainability-circularity.html (Дата звернення: 21.04.2024 р.).

3.Нечитайло Д. З чистого аркуша: як працює і чим вигідна циркулярна економіка. *Економічна правда*. 02 вересня 2020 р. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/2/664626/ (Дата звернення: 19.04.2024 р.).

4.Страпчук С.І. Сталий розвиток та циркулярна економіка: порівняння концепцій. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. №4. Т.1. С. 114-128. DOI: 10.31359/2312-3427-2020-4-1-114.

5.Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України №722/2019 від 30.09.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text (Дата звернення: 10.04.2024 р.).

УДК 338.1

Шевченко О.М., к.е.н., доцент; Крат М. О., Устименко А. Р., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м .Полтава, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ОСНОВНИЙ ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність дослідження конкурентоспроможності як основного фактора сталого розвитку підприємств є беззаперечною в сучасному бізнес-середовищі. В умовах глобалізації та швидких змін на ринку, підприємства повинні постійно адаптуватися до нових умов, зберігаючи та розширюючи свою конкурентну перевагу, при мінімальному використанні ресурсу та впливу на довкілля. Конкурентоспроможність не лише визначає можливість підприємства виживати на ринку, але й впливає на його здатність до інновацій, створення робочих місць та внесення відчутного вкладу у соціально-економічний розвиток. Таким чином, дослідження конкурентоспроможності підприємств є надзвичайно актуальним та важливим у контексті досягнення сталого розвитку сучасного бізнесу.

Конкурентоспроможність є однією з центральних категорій сучасної економічної науки, з якою традиційно пов'язують успішність функціонування суб'єктів конкурентних відносин, ефективність та стабільність розвитку ринкового механізму в цілому.

Конкурентоспроможність підприємства найчастіше пов’язують із такими властивостями, як:

– здатність випускати конкурентоспроможну продукцію, послуги;

– здатність до продуктивного та ефективного функціонування;

– здатність задовольняти потреби споживачів краще, ніж це роблять основні конкуренти [1].

Для збереження конкурентної позиції і досягнення лідерства підприємства повинні постійно оновлювати технології, розширювати сфери діяльності, шукати конкурентні переваги, що є потужнішим джерелом розвитку будь-якого підприємства.

Покращення ринкових позицій підприємства сприяє досягненню українськими підприємствами стійких конкурентних переваг на внутрішніх і зовнішніх ринках, яке неможливе без створення ефективної системи управління конкурентоспроможністю.

Сталий розвиток і конкурентоспроможність тісно взаємопов'язані концепції, що визначають успішність економічного розвитку сучасного суспільства.

Перш за все, сталий розвиток покликаний забезпечити потреби сучасного суспільства без позбавлення можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Це означає збереження природних ресурсів, екологічну стабільність та соціальну справедливість.

Конкурентоспроможність, вимагає водночас ефективного та раціонального використання ресурсів впровадження передових технологій, підвищення якості продукції та збільшення продуктивності із мінімальним залученням ресурсів.

Стабільний розвиток економіки країни неможливий без сталого розвитку підприємництва. Поява значних дестабілізуючих чинників ведення господарської діяльності не сприяють зміцненню конкурентоспроможності підприємств, а поглиблення суспільно-політичної кризи, зумовленої повномасштабним вторгненням, ще більше посилюють процеси дестабілізації та структурні зміни [2].

Конкурентоспроможність є активним фактором реалізації моделі сталого розвитку, що забезпечує належне місце продукції національних виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках. Конкурентоспроможність розглядається як фактор сталого та динамічного економічного розвитку. Головною ідеєю є необхідність впровадження концепції конкурентоспроможності в державну стратегію та політику, реалізація якої може вивести Україну, її регіони та галузі на передові позиції у світі [3].

Фактори конкурентоспроможності, які стимулюють сталий розвиток, включають у себе впровадження нових технологій та створення екологічно чистих продуктів та послуг, раціональне використання природних ресурсів, яке зменшує негативний вплив на довкілля, підтримку репутації, з урахуванням соціальних аспектів діяльності, інвестування в освіту, створюючи умови для розвитку інновацій. Також не менш важливими факторами є глобальна співпраця та стабільність економічного середовища, які підвищують конкурентоспроможність.

Розробка стратегій, що поєднують підвищення конкурентоспроможності з екологічними та соціальними цілями, є ключовою у сучасному бізнесі. Такі стратегії включають: впровадження систем управління, застосування зелених технологій та практик, розвиток програм для покращення умов праці, використання екологічних аспектів у маркетингових стратегіях, розробка стратегій, спрямованих на зменшення негативного впливу на довкілля, співпраця з громадськими організаціями та державними установами.

Посилення конкурентоспроможності економіки України, досягнення економічної незалежності потребує переведення країни на колію соціально-економічного розвитку. Це пов’язано із грамотно сформованою й ефективно реалізованою інноваційною стратегією. В умовах політико-економічної нестабільності головне завдання держави – стимулювання, вибудовування та реалізація адекватної інноваційної стратегії на всіх рівнях.

Саме знання й інформація є ключовими чинниками економічного зростання та конкурентоспроможності. В цьому контексті важливо приділити увагу виробленню економічних та організаційних управлінських рішень для вибудовування інноваційного суспільства [4].

Взаємозв'язок конкурентоспроможності та сталого розвитку виявляється у тісному взаємодоповненні цих двох понять, що відображає потребу сучасного суспільства у врахуванні економічних, екологічних та соціальних аспектів у своїй діяльності. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств вимагає не лише ефективного використання ресурсів та інноваційного розвитку, але й здатності враховувати та мінімізувати негативний вплив на довкілля та суспільство. Стале впровадження принципів сталого розвитку в бізнес-стратегії підприємств дозволяє покращити їхню конкурентоспроможність за рахунок оптимізації витрат, створення інноваційних рішень та сприяння соціальному просуванню.

Таким чином, синергія між конкурентоспроможністю та сталим розвитком стає стратегічно важливим напрямком для досягнення успіху в сучасному бізнес-середовищі. Конкурентоспроможність є головним фактором реалізації політики сталого розвитку, оскільки здатність конкурувати на світовому ринку стимулює впровадження інновацій, зміну технологій виробництва на більш екологічні, підвищує продуктивність підприємства і, відповідно, його прибуток.

Список використаних джерел

1. Котельникова Ю.М. підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах цифровізації. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 101-108.

2. Копилко М., Вінічук М. Конкурентоспроможність підприємств в умовах глобального інноваційного розвитку економіки. *Вчені записки університету «КРОК».* 2022. №3 (67). С. 62-68.

3. Гук О.В. Взаємозалежність моделі сталого розвитку і конкурентоспроможності національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_2017ua/17.pdf

4. Побережець О.В. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2017. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5669

УДК 339.9

Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент;
Ширмовська Т.О., студентка; Сало Д.О., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна володіє значним потенціалом для залучення інвестицій, завдяки своєму вигідному географічному розташуванню, кваліфікованій робочій силі, багатим природним ресурсам та зростаючому ринку. Проте, військові дії на території України, створили значні виклики для інвестиційного клімату країни.

Залучення іноземних інвестицій в українську економіку стикалося з численними проблемами ще до початку повномасштабної війни. Воєнні події останнього року суттєво погіршили ситуацію з розвитком та функціонуванням бізнесу в країні.

Приймаючи рішення щодо бізнесу, інвестори обов'язково враховують співвідношення ризику та очікуваного прибутку. На сьогоднішній день ризики значно збільшилися, а можливості отримання прибутку у короткостроковій та середньостроковій перспективі стали значно скромнішими через обмеження потоку капіталу, масову міграцію населення, руйнування інфраструктури та логістики, а також загальне зниження економічних показників в країні.

Незважаючи на усі проблеми залучення іноземних інвестицій, на Нью-Йоркській фондовій біржі було представлено платформу Advantage Ukraine. Основне гасло її сформульовано таким чином, що найбільшим ризиком сьогодення для інвесторів є не вкладення коштів в Україну вже сьогодні. Найважливішим та найбільш обговорюваним аспектом цієї платформи є гарантії безпеки інвестицій у воєнний та післявоєнний період.

У цих складних умовах маркетинг відіграє ключову роль у стимулюванні інвестиційного потоку в Україну. Маркетингові інструменти можуть бути адаптовані та використані для підвищення обізнаності про стійкість та інвестиційний потенціал України, таких як:

- підвищення обізнаності про інвестиційні можливості в Україні може бути досягнуто шляхом проведення рекламних кампаній, спрямованих на цільову аудиторію потенційних інвесторів, таких як інвестиційні фонди, венчурні капіталісти, сімейні офіси та приватні інвестори. Реклама повинна чітко підкреслювати переваги інвестування в Україну, такі як потенціал для економічного зростання, кваліфікована робоча сила, доступ до ринків ЄС та вигідні умови для ведення бізнесу.

- демонстрація стійкості та відновлення української економіки може бути досягнуто шляхом публікації інформації про успіхи українських компаній, які продовжують працювати та розвиватися в умовах війни, а також про державні програми підтримки бізнесу та інвестицій.

- підкреслення єдності та рішучості українського народу, створення патріотичного контенту, який розповідає історії людей, що борються за свою країну, та демонструє прагнення українців до відновлення та розвитку.

Конкретні маркетингові інструменти, які можуть бути використані для залучення інвестицій в Україну в умовах війни, включають:

- цифрова реклама: рекламні кампанії в соціальних мережах, пошукових системах та на тематичних веб-сайтах можуть бути спрямовані на цільову аудиторію потенційних інвесторів з усього світу.

- контент-маркетинг: публікація статей, блогів, інфографіки та відеоматеріалів про інвестиційні можливості в Україні, а також про успіхи українських компаній та економіки в

умовах війни.

- вебінари та онлайн-конференції, проведення онлайн-заходів з участю експертів, урядових чиновників та представників бізнесу для обговорення інвестиційного клімату в Україні та перспектив розвитку в умовах війни.

- створення онлайн-платформи для інвесторів, розробка веб-сайту або мобільного додатку, де потенційні інвестори можуть знайти інформацію про інвестиційні можливості в Україні, зв'язатися з урядовими органами та компаніями, а також отримати підтримку та консультації.

- участь в міжнародних інвестиційних форумах та конференціях. Презентація України як інвестиційно-привабливого напрямку на міжнародних заходах, де можна налагодити контакти з потенційними інвесторами та іншими зацікавленими сторонами, показати вже проекти з залученням іноземних інвестицій, на яких умовах ви співпрацюєте та як розвивається бізнес з залученням цих інвестицій в саме в військовий час. Та створення маркетингових стратегій щодо підтримці технологічних та інноваційних компаній, що можуть зацікавити інвесторів своїми перспективами. Розвиток стартап-екосистеми, створення інноваційних проектів можуть залучити значні інвестиції.

В умовах війни Україна стикається з численними викликами, але також відкриває нові можливості для залучення інвестицій через використання сучасних маркетингових інструментів. Маркетинг є важливим інструментом, який сприяє створенню позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Це включає просування успішних історій українських підприємств, участь у міжнародних виставках і форумах, а також активне використання соціальних медіа для демонстрації стійкості та інноваційного потенціалу, ефективно комунікувати з глобальною аудиторією. Створення онлайн платформи забезпечують можливості для проведення віртуальних заходів, презентацій і вебінарів, що сприяє залученню інвесторів, навіть в умовах обмежень на подорожі. Публічна дипломатія, зокрема участь урядових і недержавних організацій у міжнародних форумах та ініціативах, також відіграє важливу роль у покращенні міжнародного іміджу України. Підтримка інновацій та стартапів є ключовим елементом для залучення інвестицій.

Таким чином, комплексний підхід до використання маркетингових інструментів здатний значно підвищити привабливість України для інвесторів. Ефективні маркетингові стратегії допомагають створити сприятливі умови для інвестицій, покращують міжнародний імідж країни і підвищують рівень довіри до української економіки. Це в кінцевому результаті сприятиме економічному зростанню, стабільності та відновленню України в умовах війни та після її завершення.

Список використаних джерел

1. Національне агентство з інвестицій та розвитку України. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/en/services-team/about-ukraineinvest/

2. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. *Міністерство економіки України: офіційний сайт.* URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki

3. Покальчук М.Ю., Марачук А.В., Шулепова О.О. Правові питання залучення іноземних інвестицій в Україну в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 3. С. 546-551. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/133.pdf (дата звернення: 20.05.2024)

УДК 336.763.3

Шевченко О.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У останній час траєкторія розвитку світової економіки передбачає «екологізацію» інвестиційних процесів в напрямі сталого розвитку. За оцінкою G20, для досягнення глобального сталого розвитку та цілей, пов'язаних з боротьбою з кліматичними змінами, протягом наступних 15 років потрібні глобальні інвестиції в розмірі 90 трлн доларів США. За даними Міжнародного енергетичного агентства, сукупні інвестиції в розмірі 53 трлн доларів США потрібні до 2035 року лише в енергетичний сектор [1]. Тому існує нагальна потреба в посиленні здатності фінансової системи мобілізувати приватний капітал для зелених інвестицій в забезпечення сталого розвитку. Одним з пріоритетних інструментів залучення інвестицій для приватного та державного секторів з метою фінансування проєктів із забезпеченням екологічної вигоди є зелені облігації.

Згідно чинного законодавства зелені облігації - це облігації, проспект яких передбачає використання залучених коштів виключно на фінансування екологічного проекту або окремого його етапу. Кошти від розміщення таких паперів можуть спрямовуватися на фінансування та/або рефінансування витрат проєкту екологічного спрямування, таких, як проєкти у сфері альтернативної енергетики, енергоефективності, мінімізації утворення, утилізації та переробки відходів, впровадження екологічно чистого транспорту, органічного землеробства, збереження флори і фауни тощо [2].

Серед переваг випуску зелених облігацій є можливості доступу до ринку кліматичних фінансів, у тому числі Зеленого кліматичного фонду (Green Climate Fund), який може надавати кошти на відповідні програми. Зелені облігації також можуть мати податкові стимули у вигляді звільнення від податків і податкових кредитів. Таким чином, емітенти можуть не платити відсотки за свої випуски, а інвестори можуть не сплачувати податок на прибуток із зароблених ними відсотків.

Умови випуску зелених облігацій мають узгоджуватись з чотирма основними принципами Green Bonds Principles (GBP), розробленими представниками міжнародного фінансового сектору за допомогою Міжнародної асоціації ринків капіталу (ICMA) [3]: використання надходжень від розміщення облігацій; процедура оцінки та відбору проєктів; адміністрування надходжень від розміщення облігацій; звітність.

Перші зелені облігації випущені Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) в 2007 р. і з того часу світовий ринок «зелених» облігацій стрімко розвивається. Це пов'язано перш за все з тим, що країни в усьому світі активізують свої зусилля щодо скорочення викидів вуглецю, як наслідок ринок екологічних облігацій процвітає. Це стрімке зростання вперше було помітно в жовтні 2021 року, коли Європейський Союз (ЄС) випустив облігації на суму близько 14 мільярдів доларів США – найбільшу угоду за всю історію на той час. Дослідження показують, що глобальний випуск «зелених» облігацій зріс із 15,6 мільярдів доларів США у 2015 році до 534,9 мільярдів доларів США у 2022 році із середньорічним темпом зростання 45%. Це збільшення відображає зростаючий інтерес фінансового сектору до пропозиції продуктів, які підтримують сталість, і зростання попиту серед інвесторів на фінансування екологічно стійких проектів [4].

У найближчі роки «зелені» облігації можуть становити все більший відсоток від загальної кількості випущених облігацій з кількох причин. По-перше, попит на зелені облігації залишатиметься високим, не в останню чергу через амбітні екологічні та кліматичні цілі Європейської зеленої угоди. По-друге, Європейська комісія має намір випустити більше зелених облігацій для фінансування до 250 мільярдів євро (або 30%) свого плану відновлення Next Generation EU . Рамкові умови сталого фінансування також змінюються.

Наприклад, план дій ЄС щодо фінансування сталого зростання , який включає Європейський стандарт зелених облігацій (EUGBS) і таксономію ЄС для сталої діяльності, спрямований на стимулювання сталих інвестицій і, отже, на випуск зелених облігацій.

Швидкість розвитку та зрілості національних ринків зелених облігацій залежить від багатьох змінних, включаючи політичні та регуляторні фактори, ринкові умови та тенденції фінансування. Подальше зростання випуску «зелених» облігацій в ЄС стикається з низкою проблем, включаючи недостатньо розвинені національні ринки облігацій, недостатню кількість стандартизованих «зелених» проектів, готових до фінансування «зелених» облігацій, відсутність загальноприйнятих стандартів і визначень «зелених» облігацій, а також загальну невідповідність між невеликими масштабні проекти та масштабні інституційні інвестори . Відмінності у нормах фінансування та потребах у інвестиціях посилюють ці виклики та призводять до ринків зелених облігацій різного розміру в ЄС. Нещодавно прийнятий уніфікований EUGBS може допомогти подолати деякі з цих бар'єрів і збільшити частку зелених облігацій на внутрішніх (тобто національних) ринках.

Україна, як і весь прогресивний світ обрала та тримає курс на розвиток «зеленої», енергоефективної, низьковуглецевої, але конкурентоздатної та успішної економіки. Україна вже має досвід розміщення зелених облігацій на міжнародних ринках. Зокрема, 3 листопада 2021 року НЕК «Укренерго» розмістило на лондонській фондовій біржі п'ятирічні зелені єврооблігації сталого розвитку (Green and Sustainability-linked bonds) на загальну суму 825 млн. дол. США із дохідністю 6,875%. Більшість коштів (19,3 млрд грн) від випуску було спрямовано для погашення заборгованості перед ДП «Гарантований покупець» (оператор енергетичної системи України створений для підтримки генерації ВДЕ за «зеленим» тарифом). Єврооблігації мають безумовну та безвідкличну державну гарантію України. Кредитний рейтинг випуску був прирівняний рейтинговими агентствами Moody's та Fitch до суверенного кредитного рейтингу України.

Для успішного розвитку національного ринку капіталів і залучення великих інституційних інвесторів необхідно повною мірою імплементувати міжнародні стандарти розкриття інформації, диверсифікації фінансових продуктів, захисту прав інвесторів. У перспективі Україна повинна приєднатися до Союзу Ринку капіталів (Capital Markets Union) Європейського Союзу. Запровадження нової системи регулювання ринку капіталів стимулюватиме залучення інвестицій, зокрема й у зелені облігації [5].

Таким чином, зелені облігації відіграють ключову роль у просуванні сталого розвитку, спрямовуючи фінансові ресурси на екологічно чисті проекти, сприяючи більш екологічному та стійкому майбутньому. Використання зелених облігацій в Україні сприятиме здешевленню фінансових ресурсів на реалізацію проектів «чистої» енергетики та дозволить мобілізувати потрібні інвестиційні ресурси на відновлення національної економіки у післявоєнний час.

Список використаних джерел

1. Зелені фінанси – поява нових «зелених» продуктів для фінансування декарбонізації URL: https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2020/02/zeleni-finansy.html

2. Закон України Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text

3. International Capital Market Association (2021) Green Bond Principles: Voluntary Process Guidelines for Issuing Green Bonds URL: https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-andhandbooks/green-bond-principles-gbp/

4. European Environment Agency Green Bonds URL: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/green-bonds-8th-eap

5. Щербакова О. Чому Україна має брати участь у «зеленому переході» URL: https://voxukraine.org/chomu-ukrayina-maye-braty-uchast-u-zelenomu-perehodi

6. Примостка Л., Слєсар В. Розвиток ринку зелених облігацій. *Вісник економіки.* 2023. Вип. 3. С. 55–67.

УДК 330.131

Щербініна С.А., к.е.н., доцент; Іщенко А.Є., студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ПІДХІД

Управління ризиками є критично важливим елементом успішного функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Це комплексний процес, що включає ідентифікацію, оцінку, моніторинг та мінімізацію ризиків, які можуть негативно вплинути на діяльність організації. Управління ризиками сприяє підтриманню довіри з боку клієнтів, партнерів та інвесторів, адже показує готовність підприємства до будь-яких викликів. Ідентифікація ризиків дозволяє вдосконалювати внутрішні процеси та зменшувати ймовірність збоїв у роботі, а завчасно розроблені плани реагування допомагають знизити негативні наслідки кризових ситуацій для іміджу компанії.

Економіко-математичні моделі відіграють ключову роль у процесі управління ризиками на підприємствах. Вони дозволяють систематично підходити до ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків, забезпечуючи тим самим стабільне функціонування та розвиток організації.

Основні підходи та моделі, які використовуються у сфері економіко-математичного моделювання ризиків:

Класичні статистичні методи. Регресійний аналіз використовується для виявлення залежностей між різними змінними та оцінки впливу різних факторів на ризики. Аналіз часових рядів дозволяє прогнозувати майбутні ризики на основі історичних даних та виявляти тренди.

Ймовірнісні підходи. Теорія ймовірностей використовується для оцінки ймовірності настання ризикових подій та їх можливих наслідків. Моделі Монте-Карло дозволяють проводити симуляції різних сценаріїв розвитку подій для оцінки ризиків.

Фінансові моделі. Модель оцінки капітальних активів використовується для оцінки фінансових ризиків та вартості капіталу. Арбітражна теорія оцінки – ця модель дозволяє оцінити ризики та дохідність фінансових інструментів.

Оптимізаційні моделі. Лінійне програмування використовується для оптимізації ресурсів з урахуванням ризиків. Цілочислове програмування дозволяє розв’язувати задачі, де рішення мають бути цілочисловими, що часто зустрічається в управлінні ризиками.

Моделі теорії ігор. Конкурентні моделі використовуються для аналізу ризиків у конкурентному середовищі. Співпраця та коаліції досліджують, як співпраця між різними учасниками ринку може впливати на ризики.

Баєсові моделі. Баєсове оновлення використовується для постійного оновлення оцінок ризиків на основі нових даних. Баєсові мережі дозволяють моделювати складні взаємозв’язки між різними ризиками.

Методи економіко-математичного моделювання ризиків широко застосовуються у різних галузях економіки. Вибір методу залежить від специфіки галузі, типу ризиків та контексту застосування. У таблиці 1 порівняно основні методи моделювання ризиків, які використовуються в фінансовому секторі, виробничій сфері, енергетиці, охороні здоров’я та інформаційних технологіях.

Кожна галузь і контекст застосування вимагають специфічних підходів до моделювання ризиків. Вибір методу залежить від природи ризиків, доступних даних та ресурсів, а також від специфічних потреб підприємства. Комплексний підхід, що поєднує кілька методів, часто є найбільш ефективним для управління ризиками та забезпечення стабільного функціонування підприємства.

Таблиця 1

Порівняння основних методи моделювання ризиків в різних галузях

	Методи	Переваги	Недоліки
Фінансовий сектор	Варіаційний аналіз (VaR)	Метод широко використовується для оцінки ринкових ризиків; надає конкретну величину ризику.	Може недооцінювати ризики у періоди фінансової нестабільності; не враховує всі типи ризиків.
	Монте-Карло	Дозволяє моделювати широкий спектр можливих результатів; висока гнучкість.	Вимагає великої обчислювальної потужності; складний для інтерпретації результатів.
	Стрес-тестування	Виявляє вплив екстремальних подій; допомагає виявити слабкі місця.	Залежність від сценаріїв; може не враховувати всі можливі ризики.
Виробничий сектор	Аналіз чутливості	Визначає вплив змін окремих параметрів на результат; проста реалізація.	Не враховує взаємодію між параметрами; обмежена інформація про ризики.
	Лінійне програмування	Оптимізація ресурсів; ефективне вирішення задач планування.	Лінійні припущення можуть бути неприйнятними в реальних умовах; складність моделей.
	Теорія ігор	Аналіз взаємодії конкурентів; розробка оптимальних стратегій.	Висока складність моделей; потреба у специфічних даних.
Енергетика	Стохастичне програмування	Врахування невизначеності у параметрах; підходить для довгострокового планування.	Висока складність та потреба у великій кількості даних.
Енергетика	Моделі оптимізації ресурсів	Ефективне управління ресурсами; зниження витрат.	Моделі можуть бути надто спрощеними; не враховують всі можливі ризики.
	Сценарний аналіз	Розгляд різних сценаріїв розвитку; гнучкість у прийнятті рішень.	Залежність від обраних сценаріїв; можливість пропуску критичних ризиків.
Охорона здоров'я	Баєсові мережі	Врахування нових даних; моделювання складних взаємозв'язків.	Складність моделей; потреба у великій кількості даних.
	Аналіз рішень	Формалізація процесу прийняття рішень; врахування різних факторів.	Залежність від якості вхідних даних; складність у реалізації.
	Моделювання та симуляції	Детальне відтворення процесів; можливість тестування різних сценаріїв.	Висока вартість та тривалість розробки моделей.
Інформаційні технології	Аналіз ризиків інформаційної безпеки	Виявлення вразливостей; підвищення безпеки систем.	Висока складність реалізації; залежність від постійного оновлення даних.
	Методи машинного навчання	Автоматизація аналізу даних; здатність до адаптації.	Висока обчислювальна потужність; потреба у великих обсягах даних.
	Динамічне програмування	Оптимізація процесів в реальному часі; підвищення ефективності.	Складність реалізації; потреба у точних даних.

Список використаних джерел

1. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. посіб. / упор. А. А. Герасимчук, Т. В. Мірзоєва, О. А. Томашевська. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 596 с.

ДЛЯ НОТАТОК